GALSWORTHY

Forsyte Saga

DEŞTEPTAREA
DE ÎNCHIRIAT

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

JOHN GALSWORTHY

Forsyte Saga –
Deşteptare de închiriat

Cuprins

FORSYTE SAGA
THE FORSYTE SAGA, 1906-1921

INTERLUDIU

DEŞTEPTAREA DE ÎNCHIRIAT

DEŞTEPTARE

Prin uriaşul luminator al holului de la Robin Hill, razele soarelui de iulie cădeau, la ora cinci, exact unde cotea scara cealaltă; şi în această orbitoare fâşie de lumină, micul Jon Forsyte, îmbrăcat într-un costum albastru de olandă, cu părul strălucitor, cu fruntea şi ochii încruntate, stătea pe gânduri întrebându-se cum să coboare pentru ultima oară scara, înainte de sosirea automobilului care-i aducea acasă pe tatăl şi pe mama lui. Să sară câte patru trepte dintr-o dată şi la urmă cinci? Banal! Să alunece pe balustradă? Dar în ce mod? Culcat pe burtă, cu picioarele înainte? Foarte banal! Sprijinit numai pe stomac, culcat pe-o parte? Un fleac! Culcat pe spate şi cu braţele atârnate de-o parte şi de alta? Interzis! Sau culcat pe burtă şi cu capul înainte, sistem pe care îl cunoştea numai el? Iată pentru ce era încruntată faţa luminoasă a lui Jon...

În vara anului 1909, sufletele naive care doreau să simplifice încă de pe atunci limba engleză nu-l cunoscuseră, desigur, pe micul Jon, căci altfel l-ar fi cooptat printre învăţăceii lor. Numele lui adevărat era Jolyon, însă tatăl său, care era în viaţă, şi fratele său vitreg, care murise, îşi însuşiseră de mult celelalte diminutive ale numelui său: Jo şi Jolly. Micul Jon a făcut ce-a putut pentru a avea un nume obişnuit, zicându-şi la început Jhon, apoi John; şi abia după ce tatăl său i-a explicat desluşit pentru ce trebuie să se numească Jon, şi-a zis şi el aşa.

Până acum tatăl său avea în inima lui Jon numai locul lăsat liber de Bob, băiatul de la grajd care cânta la muzicuţă, şi de guvernanta *Da*, care purta duminica o rochie liliachie şi se bucura în viaţa particulară – căci din când în când chiar şi personalul casnic are viaţă particulară – de numele

de Spraggins. Iar mama lui s-ar putea spune că-i apărea ca în vis, minunat parfumată, mângâindu-i fruntea înainte de a adormi şi câteodată tunzându-i buclele brun-aurii. Când s-a izbit cu capul de paravanul sobei din odaia lui, ea a fost aceea care l-a pansat; iar când visa urât, venea la el, se aşeza pe marginea patului şi-i mângâia capul lipit de gâtul ei. Mama îi era dragă, dar era departe de el pentru că *Da* era atât de aproape; in inima unui bărbat nu au loc două femei deodată. Fireşte ca şi cu tatăl sau avea legături strânse, căci micul Jon avea de gând, când va fi mare, să se facă şi el pictor, dar cu o mică deosebire; tatăl său picta tablouri, dar micul Jon voia să picteze pereţi şi tavane, stând în picioare pe o scândură sprijinită pe două scări înalte, încins cu un şort alb, murdar, şi într-un minunat miros de var. Tatăl său îl lua de altfel şi la călărie, în Richmond Park, pe poneiul lui numit Şoarece din pricina culorii lui cenuşii.

Micul Jon s-a născut cu o lingură de argint în gură[1] – de altfel gura lui era cam mare, dar frumoasă. El n-a auzit pe tatăl sau pe mama sa vorbind cu glas mânios nici între ei, nici cu el şi nici cu altcineva; Bob, băiatul de la cai, bucătăreasa, Jane, Bella şi ceilalţi servitori, chiar şi *Da*, singura fiinţă care din când în când îi interzicea câte ceva, îi vorbeau şi ei tot pe un ton ales. De aceea Jon era convins că lumea e un loc în care domnesc desăvârşirea, blândeţea şi libertatea.

Născut în anul 1901, Jon a început să gândească tocmai în vremea când, după epidemia aceea gravă de scarlatină de după războiul cu burii, severitatea nu mai era la modă, iar părinţii se exaltau la gândul vieţii uşoare pe care voiau să le-o ofere copiilor lor. Nuielele cu care în trecut erau bătuţi copiii nu mai existau acum; părinţii îi răsfăţau cât puteau şi aşteptau cu entuziasm rezultatele unei asemenea educaţii. Micul Jon a avut noroc şi a fost foarte înţelept când şi-a ales un tată în vârstă de cincizeci şi doi de ani, un om bun,

care-şi pierduse unicul fiu, şi o mamă în vârstă de treizeci şi opt de ani, pentru care el era primul şi singurul copil. Dar ceea ce l-a salvat pe Jon de a deveni o corcitură între un căţel de salon şi o mică puşlama a fost adoraţia tatălui pentru mama sa; micul Jon şi-a dat seama că tatăl său n-o iubea numai pentru că era mama lui şi că el, Jon, în inima tatălui său cânta abia vioara a doua. Dar locul pe care îl ocupa în inima mamei lui, Jon nu-l cunoştea încă. În ceea ce o privea pe „mătuşica" June, sora lui vitregă (dar atât de bătrână încât nu i se potrivea rolul de soră), ea îl iubea, desigur, dar prea era bruscă. *Da* îi era foarte devotată, dar şi ea avea principii spartane. Îl punea să facă baie rece, să umble cu genunchii goi; nimeni nu-l încuraja în mila pe care o avea pentru sine însuşi. Cu privire la problemele „spinoase" din educaţia lui, micul Jon era de părerea acelora care socoteau că copiii nu trebuie ţinuţi prea strâns. *Mademoiselle*, care venea în fiecare dimineaţă pentru două ore, îi plăcea destul de mult: ea îi dădea lecţii de limba franceză, istorie, geografie şi aritmetică; nici lecţiile de pian, pe care le făcea cu mama lui, nu-l supărau, căci avea un sistem al ei, prin care îl amăgea de la o notă la alta şi nu-l obliga să cânte niciodată ceva ce nu-i făcea plăcere, aşa încât el s-a străduit tot timpul să facă din zece degete ţepene opt degete care să cânte la pian. Sub îndrumarea tatălui său a învăţat să deseneze purceluşi şi alte animale. Nu era un băieţel din cale-afară de bine crescut. Totuşi, una peste alta, lingura de argint îi stătea în gură fără să i-o deformeze, deşi *Da* spunea uneori că i-ar face foarte bine dacă ar veni în contact şi cu alţi copii.

Nu e de mirare că la vârsta de aproape şapte ani Jon a încercat o adevărată dezamăgire când guvernanta l-a ţinut culcat pe spate, pentru a-l opri să facă ceva ce ea nu îngăduia. Aceasta a fost prima constrângere în libertatea individuală a unui Forsyte, şi copilul a fost aproape nebun de furie.

Poziţia aceasta era îngrozitoare, pentru că îl făcea neputincios, şi chinuitoare, căci nu ştia dacă şi când va putea scăpa de ea. Ce-ar fi dacă nu i-ar mai da drumul niciodată? Timp de cincizeci de secunde a suferit cele mai cumplite chinuri, răcnind cât îl ţinea gura. Dar cel mai grav era că *Da* a trebuit să aştepte atâta amar de vreme pentru a-şi da seama de spaima grozavă pe care o îndura. Şi astfel, în torturile cele mai cumplite, a priceput Jon că fiinţele omeneşti sunt cu desăvârşire lipsite de imaginaţie. După ce i-a dat drumul şi s-a ridicat, a rămas convins că *Da* a făcut un lucru oribil. Cu toate că nu voia s-o părască, teama ca nu cumva să se repete această măsură l-a forţat să se ducă la mama lui şi să-i spună:

— Mamă, n-o mai lăsa pe *Da* să mă ţină culcat pe spate.

Ţinând în fiecare mână ridicată deasupra capului câte o coadă din părul ei *couleur de feuille morte* [2]– dar Jon încă nu învăţase această expresie – mama se uită la el cu ochii făcuţi parcă din mici bucăţele de catifea din costumul lui şi-i răspunse:

— Nu, scumpule, n-am s-o mai las.

Mama, fiind în ochii micului Jon o zeitate, vorbele ei l-au liniştit; dar şi mai mare i-a fost satisfacţia când, într-o dimineaţă, aşteptând ascuns sub masa din sufragerie să capete o ciupercă, a auzit-o, fără să vrea, spunând tatălui său:

— Atunci, dragul meu, îi spui tu lui *Da* sau vrei să-i spun eu? De altfel este foarte bună cu el.

Iar tatăl său îi răspunse:

— Bine, dar să nu mai procedeze astfel. Eu îmi dau bine seama ce înseamnă să te ţină cineva pironit pe spate. Un Forsyte nu poate răbda aşa ceva nici măcar un minut.

Micul Jon, conştient că ei nu-l ştiau sub masă, a fost cuprins de un simţământ de mare confuzie, cu totul nou pentru el. Şi cu toate că murea de pofta ciupercii, a fost silit totuşi să rămână ascuns.

Cu acest prilej a pătruns el pentru prima dată în abisul întunecat al existenţei umane. Apoi trecu multă vreme fără ca el să mai fi descoperit ceva din ale vieţii, până când, într-o bună zi, coborând la grajdul vacilor pentru a-şi bea paharul cu lapte proaspăt, după ce Garratt isprăvea mulsul, Jon a văzut viţeluşa lui Clover moartă. Deznădăjduit, porni în căutarea lui *Da*, în timp ce biata Garratt, speriată, fugea în urma lui; dar, dându-şi seama că *Da*, în acest caz, nu era persoana cea mai nimerită, alergă să-l caute pe tatăl său şi căzu de-a dreptul în braţele mamei.

— Viţeluşa lui Clover a murit! Oh! Oh! Era atât de blândă!

Mama îl mângâie zicând:

— Da, scumpule! Vino la mama.

Şi hohotele lui Jon se potoliră. Dar dacă a putut muri viţeluşa lui Clover, atunci poate muri orişicine – nu numai albinele, muştele, berbecii şi puii – oricine poate să zacă acolo blând, ca viţeluşa aceea! Era îngrozitor... dar a uitat repede!

Următorul eveniment din viaţa lui a fost foarte dureros: Jon se aşezase pe un bondar care l-a înţepat, şi iarăşi mama l-a înţeles mult mai bine decât *Da.* Apoi iar n-a mai fost nimic deosebit, până la sfârşitul anului când, după o zi în care s-a simţit foarte rău, a avut bucuria unei boli care s-a manifestat prin mici pete roşii, stat în pat, miere de albine mâncată cu lingura şi multe portocale tangerine[3]. Atunci a înflorit lumea în ochii lui Jon.

Înflorirea aceasta se datora lui June, „mătuşica”, venită valvârtej de la Londra, deoarece ajunsese şi el un neajutorat, aducându-i cărţile la care se adăpase spiritul ei voluntar şi întreprinzător, care văzuse lumina zilei în anul memorabil 1869. Vechi, cu poze multicolore, cărţile erau pline cu cele mai formidabile întâmplări. June i-a citit cu glas tare până când doctorul i-a dat voie să citească singur; apoi ea s-a întors în goană mare la Londra, lăsându-i o

grămadă de cărţi. De aici s-a hrănit imaginaţia lui, aşa încât nu se mai gândea şi nu visa decât aspiranţi de marină şi corăbii cu un catarg, piraţi, plute cu bârne, negustori de lemn de santal, cai de fier, rechini, lupte, tătari, piei roşii, baloane, polul nord şi alţi poli şi multe alte lucruri nemaipomenite, care-l încântau. Din clipa în care i s-a îngăduit să se dea jos din pat, şi-a montat în partea din faţă şi din spate a patului pânze, funii, catarge, de unde, pe un ocean întins, făcut dintr-un covor verde, intra în mica lui cameră de baie, unde era o stâncă pe care se căţăra cu greu ţinându-se de mânerele de mahon ale dulapului; de acolo scruta orizontul prin paharul lui de apă, ţinându-l strâns lipit de un ochi, căutând corăbii care să-l salveze. În fiecare dimineaţă îşi construia o plută din suportul pentru prosoape, tava de ceai şi pernele din patul lui. Iar ori de câte ori i se dădea să bea suc de prune, punea câte puţin într-o sticlă goală de doctorii până-şi făcu provizia necesară de rom pentru plută; se aproviziona şi cu carne conservată, care consta din bucăţi de pui fript economisite la fiecare masă şi uscate cu grijă la foc; pentru combaterea scorbutului îşi pregăti un amestec din coji de portocale stoarse şi puţin suc. Într-o dimineaţă îşi construi din toate aşternuturile pe care le avea în pat, în afară de o pernă, un pol nord, la care a ajuns pe o luntre din coajă de mesteacăn (în viaţa particulară luntrea era paravanul din faţa sobei), după o ciocnire teribilă cu un urs polar făcut din perna aşezată pe patru picioare, adică patru popice înfăşurate în cămaşa de noapte a lui *Da.* Mai târziu tatăl său, căutând să-i mai potolească fantezia, i-a adus *Ivanhoe, Bevis*[4], o carte despre regele Arthur şi *Tom Brown's Schooldays*[5]. O citi pe prima şi timp de trei zile a clădit, a apărat şi a luat cu asalt castelul lui Front de Boeuf[6], jucând rând pe rând rolul fiecărui personaj din povestire, bineînţeles afară de

Rebecca şi Rowena[7], strigând cât îl ţinea gura: *En avant, de Bracy*[8]*!* şi alte asemenea exclamaţii războinice.

După ce a citit cartea despre regele Arthur, Jon a fost câteva zile numai Sir Lamorac de Galis, căci, deşi nu era cine ştie ce de capul lui, numele acesta îi plăcuse mai mult decât ale celorlalţi cavaleri; şi, înarmat cu un baston lung de trestie, călărea pe vechiul lui cal de lemn până cădea mort de oboseală. *Bevis* i s-a părut o poveste searbădă, şi apoi realizarea ei cerea păduri şi animale pe care nu le găsea în camera lui; el nu avea decât două pisici, Fitz şi Puck Forsyte, care nu ştiau de glumă. Pentru *Tom Brown* era încă prea tânăr. Toţi cei ai casei au răsuflat uşuraţi când, după patru săptămâni, i s-a îngăduit să coboare din camera lui şi să iasă în parc. Era luna martie, pomii semănau foarte bine cu catarge de vapoare, aşa că micul Jon a trăit o primăvară minunată – cam grea însă pentru genunchii lui mereu juliţi, pentru haine şi pentru răbdarea lui *Da*, care trebuia să-l spele şi să-i cârpească costumele. În fiecare dimineaţă, după ce isprăvea micul dejun, mama şi tatăl său îl puteau privi de la fereastra odăii lor de culcare cum iese prin uşa biroului, cu obrazul hotărât şi cu părul strălucitor, străbate terasa, merge drept la stejarul bătrân şi se caţără în pom. Îşi începea astfel ziua pentru că n-avea vreme să se ducă mai departe pe câmp înainte de ora lecţiilor. Bătrânul stejar îi oferea atâta varietate, încât nu-l plictisea niciodată; avea catarg mare, catarg la pupa, catarg la prova şi întotdeauna putea coborî pe o scară de frânghie – adică pe sforile de care era atârnat leagănul. După ce-şi isprăvea lecţiile, pe la ora unsprezece, cobora la bucătărie unde i se dădea o felie subţire de brânză, un biscuit şi două prune uscate – provizii suficiente pentru o mică barcă de salvare – pe care le mânca cu multă imaginaţie. Apoi, înarmat până-n dinţi cu puşcă, pistoale şi sabie, începea expediţia cea mare, căci în timp ce

se urca în pom trebuia să se lupte cu nenumăraţi vânători de sclavi, indieni, piraţi, leoparzi şi urşi. La această oră a zilei umbla aproape întotdeauna cu o sabie lată între dinţi (ca Dick Needham) şi trăgea fără încetare din pistolul cu capse. Şi mulţi au fost grădinarii răpuşi de boabele de mazăre pe care le trăgea din mica lui puşcă. Jon ducea o viaţă plină de acţiuni violente.

— Jon e grozav, zise tatăl său mamei sale pe când şedeau sub stejar. Mă tem că se face marinar sau că-şi alege vreo meserie tot atât de imposibilă. Crezi că apreciază frumosul?

— Câtuşi de puţin!

— Am o singură mulţumire: slavă Domnului, n-are nici o înclinaţie pentru maşini şi motoare! Am oroare de ele. Totuşi aş dori să-i placă mai mult natura.

— Are multă imaginaţie, Jolyon.

— Da, şi un temperament sanguin. Crezi că în momentul ăsta iubeşte pe cineva?

— Pe nimeni în mod deosebit; dar iubeşte pe toată lumea. Nu există pe lume om cu o mai mare capacitate de a iubi şi de a fi iubit ca Jon.

— E doar băiatul tău, Irene...

În aceeaşi clipă micul Jon, culcat sus, pe-o cracă de deasupra lor, îi răpuse cu două boabe de mazăre. Dar frântura de conversaţie pe care o auzise i-a căzut greu la mica lui pipotă. Capacitatea de a iubi, de a fi iubit, imaginaţie, temperament sanguin!

Frunzele pomilor erau dese acum, şi se apropia ziua lui de naştere, la doisprezece mai în fiecare an, zi renumită pentru masă cu mâncăruri alese de el: momiţe, ciuperci, pricomigdale şi bere proaspătă cu ienibahar.

Între a opta lui aniversare şi după-amiaza zilei în care micul Jon stătea în dreptul cotiturii pe care o făcea scara lată din holul scăldat în razele soarelui de iulie, se întâmplaseră mai multe lucruri importante.

Da, care obosise poate frecându-i genunchii, sau poate că mânată de acel instinct misterios care sileşte şi pe guvernante să-şi părăsească pruncii, a plecat chiar a doua zi după aniversarea lui, vărsând şiroaie de lacrimi, pentru „a se căsători” – auzi ce idee! – „cu un bărbat”. Micul Jon, pe care nu-l înştiinţaseră din vreme, a fost nemângâiat pentru o după-amiază. N-ar fi trebuit să-i ascundă acest fapt! Două cutii mari cu soldaţi de plumb, câteva piese de artilerie, împreună cu cartea *The Young Buglers*[9], aflate printre darurile primite de ziua naşterii, au contribuit să-i domolească durerea, dar au adus şi o schimbare în fiinţa lui, căci în loc să plece el însuşi în aventură riscându-şi viaţa, a început să imagineze jocuri în care punea în primejdie vieţile a nenumăraţi soldaţi de plumb, bile, pietre şi boabe de fasole. Şi-a adunat colecţii mari din asemenea *chair à canon*[10] şi, folosind când unele, când altele, a dus câteva războaie: Războiul peninsular[11], Războiul de şapte ani, de treizeci de ani şi alte războaie despre care citise nu demult într-o carte mare, *Istoria Europei*, din biblioteca bunicului său. Mersul luptelor era modificat potrivit geniului său militar, iar bătăliile se duceau pe toată întinderea podelei din camera lui; aşa că nu era chip să intre cineva la el de teamă să nu-l tulbure pe Gustav Adolf, regele Suediei, sau să calce pe armata austriacă. Rezonanţa acestui cuvânt i-a plăcut atât de mult, încât iubea din tot sufletul pe austrieci şi, deoarece a constatat că au fost prea puţine războaie în care aceştia au fost biruitori, a inventat el bătălii pe care să le câştige austriecii. Generalii lui preferaţi erau Prinţul Eugen, Arhiducele Carol şi Wallenstein. Pe Tilly[12] şi Mack[13] (nişte „numere de varieteu”, cum le spusese într-o zi tatăl său – ce-o fi însemnând şi asta?) nu-i prea iubea, cu toate că erau şi ei austrieci. Tot din motive de sonoritate pomenea mult şi numele lui Turenne.

Faza aceasta, ce-i îngrijora mult pe părinţii lui, deoarece Jon stătea în cameră în orele când ar fi trebuit să iasă la aer, a durat toată luna mai şi jumătate din iunie. Tatăl său i-a pus însă capăt aducându-i *Tom Sawyer* şi *Huckleberry Finn.* După ce le-a citit s-a petrecut iarăşi ceva în sufletul lui Jon; a părăsit brusc camera, pornind pătimaş în căutarea unei ape curgătoare. Negăsindu-se pe meleagurile de la Robin Hill nici un râu, a fost silit să se mulţumească cu lacul din vale care, din fericire, avea nuferi, insecte, calul dracului, ţânţari, trestii şi trei sălcii mici. După ce tatăl său şi Garratt s-au convins că fundul lacului nu e mâlos şi că nicăieri apa nu e mai adâncă de două picioare[14], a primit o mică luntre demontabilă, în care petrecea ceasuri întregi vâslind, iar din când în când culcându-se pe burtă ca să nu-l vadă indianul Joe şi alţi duşmani. La ţărmul lacului şi-a construit un *wigwam*[15] mare de un metru pătrat, cu pereţi din cutii vechi de biscuiţi şi cu acoperiş din crengi.

Înăuntru ar fi aprins mici focuri de vreascuri pentru a frige păsările pe care puşca lui nu le doborâse la vânătorile din crâng şi câmpie, sau pentru a prăji peştii pe care nu-i pescuise, căci în lac nu existau peşti. Asta i-a fost ocupaţia în a doua jumătate a lunii iunie şi în toată luna iulie, când tatăl şi mama lui au fost plecaţi în Irlanda. Cinci săptămâni din vară Jon a dus o viaţă singuratică în lumea viselor lui, cu puşca, *wigwam*-ul, apa şi luntrea; şi cu toate că micul lui creier, ocupat din cale-afară, se străduia să alunge emoţia în faţa frumuseţii naturii, dragostea de frumos tot se furişa în sufletul lui; când plutind pe aripile unei insecte, când strălucind pe florile de nuferi, sau, în clipele în care stătea la pândă culcat pe spate, ameţindu-şi privirea cu albastrul cerului.

Pe el îl lăsaseră în grija lui June, „mătuşica”, dar ea adusese în casă un „om mare” care tuşea mereu, avea o bucată de lut şi voia să facă din ea

chip de om, de aceea June nu prea cobora să vadă cu ce se îndeletnicea el pe lac. Totuşi, într-o zi, a venit cu alţi doi „oameni mari”. Micul Jon îşi pictase tocmai atunci, cu vopsele din cutia tatălui său, pe pielea goală, dungi albastre şi galbene, iar în păr îşi pusese câteva pene de raţă; când i-a văzut, s-a dus să stea la pândă printre sălcii. După cum prevăzuse, cei trei au venit de-a dreptul la coliba lui, au îngenuncheat pentru a vedea cum arată înăuntru, iar el a putut să se apropie şi s-o apuce de păr atât pe „mătuşica” precum şi pe cealaltă femeie „mare”, cu răcnete fioroase de să-ţi îngheţe sângele, înainte ca ele să-l poată prinde şi săruta. Numele celor doi „oameni mari” erau: mătuşica Holly şi unchiul Val, care era brun la faţă, şchiopăta puţin şi râdea cu poftă. Lui Jon i-a plăcut mult „mătuşica” Holly care, pare-se, îi era şi ea soră; dar amândoi au plecat în după-amiaza aceleiaşi zile şi nu i-a mai văzut. Cu trei zile înainte de sosirea părinţilor lui, „mătuşica” June a plecat şi ea în grabă, împreună cu „omul mare” care tuşea şi cu bucata lui de lut; iar *Mademoiselle* a spus: „Sărmanul om, era foarte bolnav. Să ştii, Jon, că n-ai voie să intri în camera în care a locuit el.” Micul Jon, care rareori făcea lucruri interzise, s-a stăpânit să intre în încăperea aceea, cu toate că se plictisea şi se simţea părăsit. Într-adevăr, zilele lacului trecuseră, şi inima lui era cuprinsă de o nelinişte cumplită; îi era dor de ceva – nu de pom, nici de puşcă, ci de ceva gingaş. Cele două zile care au urmat i s-au părut lungi, cu toate că în *Cast up by the Sea*[16] citea despre Mama Lee, vrăjitoarea cu înspăimântătoarele şi îngrozitoarele ei focuri de tabără. A urcat şi a coborât scările din hol poate de o sută de ori în acele două zile, şi adeseori se strecura din camera lui de dormit în odaia mamei lui, uitându-se la fiecare obiect, fără a se atinge însă de el, iar de acolo în camera de toaletă, unde, stând într-un picior lângă baie, întocmai ca Slingsby, murmura:

— Ho, ho, ho! Şo pe pisica mea! în mod misterios, ca să cheme norocul. Apoi, întorcându-se în camera mamei lui, deschidea dulapul ei şi respira adânc... parcă astfel o simţea mai aproape... nici el nu ştia de ce.

Toate acestea le făcuse cu puţin înainte de a sta în bătaia soarelui pe scara din hol, gândindu-se la unul din multiplele moduri în care să alunece pe balustradă. Toate felurile îi părură stupide şi, cuprins de o bruscă melancolie, începu să coboare încet treptele una după alta. În timp ce cobora îi apăru în minte, limpede de tot, chipul tatălui său – barba scurtă, cenuşie, ochii clipind des, adânciţi în orbite, cuta adâncă între sprâncene, zâmbetul luminos, trupul slab care-i părea întotdeauna atât de înalt micului Jon; dar pe mama nu şi-o putea închipui. Imaginea ei parcă era făcută din mlădiere, din doi ochi negri care-l priveau şi din parfumul dulapului ei.

Bella era în hol, tocmai dăduse la o parte perdelele mari şi deschisese uşa din faţă. Micul Jon îi spuse pe un ton linguşitor:

— Bella!

— Da, domnu' Jon.

— Te rog să aşterni masa de ceai sub stejar. *Ştiu* că acolo o să le placă cel mai mult.

— Vreţi să spuneţi că *dumneavoastră* vă place cel mai mult acolo, nu?

Micul Jon rămase pe gânduri.

— Nu, o să le placă şi lor pentru a-mi face mie plăcere.

Bella zâmbi.

— Foarte bine. Am să pregătesc totul acolo, dacă-mi făgăduiţi că veţi sta liniştit aici şi nu veţi face nici o ştrengărie până sosesc dumnealor.

Micul Jon se aşeză pe ultima treaptă şi îi făcu semn din cap. Bella se apropie de el, măsurându-l din cap până-n picioare.

— Ridicaţi-vă! îi zise.

Micul Jon se ridică în picioare. Bella îl controlă; pantalonii nu-i erau înverziţi, iar genunchii păreau curaţi.

— Foarte bine! zise. Doamne, dar ce ars de soare mai sunteţi!

Micul Jon primi o sărutare pe păr.

— Ce fel de gem ne dai? o întrebă. Am ostenit de atâta aşteptare!

— De coacăze şi de fragi.

Aha, erau gemurile lui preferate.

După ce Bella plecă, Jon stătu liniştit aproape un minut. În holul cel mare era tăcere, prin ferestrele deschise spre răsărit se vedea unul din pomii lui, un bric care plutea încet pe valurile mării, adică pe pajiştea din deal. În celălalt hol se vedeau umbrele coloanelor. Micul Jon se ridică, sări peste o umbră şi înconjură cu paşi mari grupul de stânjenei care umpleau piscina de marmură albă-cenuşie din mijloc. Florile erau frumoase, dar aveau prea puţin parfum. Se opri în pervazul uşii şi privi afară. Ce-ar fi dacă... ce-ar fi dacă n-ar veni? Îi aştepta de atâta vreme, încât simţi că n-ar putea îndura tortura asta; dar, brusc, atenţia îi alunecă la firele de praf care se jucau în razele albastre ale soarelui ce pătrundeau în casă. Ridicând mâna, încercă să prindă câteva. Desigur că Bella stârnise praful acesta! Dar poate că nici nu erau firicele de praf, poate că erau chiar raze de soare – se duse să vadă dacă cele de afară sunt la fel. Nu, nu erau la fel. Făgăduise că va sta cuminte în hol, dar pur şi simplu nu mai putea; şi, trecând peste pietrişul de pe alee, se culcă pe iarbă. Culese şase margarete pe care le boteză cu grijă: Sir Lamorac, Sir Tristram, Sir Lancelot, Sir Palimedes, Sir Bors, Sir Gawain; apoi îi puse să se bată în duel doi câte doi, până când numai capul lui Sir Lamorac – pentru care alesese înadins o floare cu tulpină groasă – mai rămase la locul lui, dar după trei dueluri chiar şi el păru ostenit şi prăpădit. Un gândac umbla încet prin iarba care trebuia cosită. Fiecare fir de iarbă

era un mic copac pentru gândacul care se cocoţa pe el. Micul Jon îl atinse cu piciorul lui Sir Lamorac şi îl sperie. Cu câtă greutate fugea de el!...

Micul Jon râse, apoi, plictisit, suspină. Simţea un gol în inimă. Se întoarse şi se culcă pe spate. Dinspre teii înfloriţi venea miros de miere, albastrul cerului era minunat, ici şi colo pluteau nori albi ce păreau şi poate că şi aveau gustul îngheţatei de lămâie. Auzea pe Bob cântând la muzicuţă o melodie cunoscută care-i plăcea şi-l întrista. Se suci şi-şi lipi urechea de pământ – indienii auzeau astfel zgomote venind de foarte departe – dar el nu auzea nimic decât muzicuţa! Deodată auzi un zgomot înfundat, parcă un pufăit de motor. Da! Era un automobil. Veneau... veneau! Sări în picioare. Să-i aştepte în poartă sau să fugă sus şi, când vor intra pe uşă, să le strige: „Uitaţi-vă la mine!” şi să alunece încetişor pe balustradă cu capul înainte? Cum să facă? Automobilul veni iute, frână şi opri. Tatăl său coborî, întocmai cum şi-l închipuise. Se aplecă, micul Jon sări în sus – capetele lor se ciocniră. Tata zise:

— Slavă Domnului! Ce faci, bătrâne? Da' ştiu că te-a ars soarele!

Exact cum se aşteptase... cum dorise... dar în sufletul micului Jon senzaţia de aşteptare clocotea nedomolită... Apoi, cu o privire prelungă, sfioasă, se uită spre mama sa: purta o rochie albastră, pălăria şi părul îi erau acoperite cu un voal albastru; zâmbea. Sări cât putu de sus, îşi încolăci picioarele la spatele ei şi o strânse în braţe. Mama abia mai răsufla şi îl îmbrăţişa. Ochii lui, foarte albaştri, priveau în ai ei, foarte negri, până când buzele ei se lipiră pe sprâncenele lui; şi strângând-o încă o dată din răsputeri, o auzi gemând, râzând şi zicând:

— Da' tare mai eşti, Jon!

Atunci Jon se lăsă jos şi, trăgând-o de mână, năvăli cu ea în hol.

Sub stejar, în timp ce mânca gem, băgă de seamă la mama lui lucruri pe care nu le văzuse niciodată până atunci: obrajii, de pildă, îi erau ca spuma, în părul ei de aur întunecat erau fire argintii, gâtul ei nu era gros ca al Bellei, şi mersul îi era foarte mlădios. Mai văzu şi nişte linii mici care porneau din colţul ochilor, şi sub ei o întunecare frumoasă. Era întotdeauna atât de frumoasă, mult mai frumoasă decât *Da* sau *Mademoiselle* sau „mătuşica" June, sau chiar decât „mătuşica" Holly, care-i plăcuse foarte mult; era chiar mult mai frumoasă decât Bella, care avea obrajii roşii şi se mişca aşa de iute. Această nouă frumuseţe a mamei lui l-a mişcat într-atâta, încât nici n-a putut mânca atâta gem cât sperase.

După ceai tatăl său a vrut să facă împreună o plimbare prin grădini. A avut cu el o conversaţie despre fel de fel de lucruri, dar numai generalităţi, evitând să vorbească despre viaţa lui particulară – Sir Lamorac, austriecii şi golul pe care-l simţise în inimă în ultimele trei zile şi împlinit acum. Tata îi povesti despre un loc numit Glensofantrim, unde fusese cu mama, şi despre nişte făpturi care ies acolo din pământ când e linişte mare. Micul Jon se opri brusc cu picioarele depărtate:

— Tu crezi că, într-adevăr, ieşeau din pământ, tăticule?

— Nu, Jon, dar poate că tu crezi.

— De ce să cred?

— Eşti mai tânăr decât mine, şi este vorba de zâne. Micul Jon zâmbi şi gropiţa din bărbie îi dispăru.

— Eu nu cred în zâne. N-am văzut nici una.

— Ha! zise tata.

— Oare mama a văzut?

Tata îi zâmbi ciudat, ca de obicei.

— Nu; ea nu-l vede decât pe Pan[17].

— Dar Pan cine-i?

— Un zeu cu picioare de ţap, care umblă încoace şi încolo prin locuri sălbatice şi minunate.

— A fost şi la Glensofantrim?

— Mama zice că da.

Micul Jon îşi apropie picioarele şi porni mai departe.

— Tu l-ai văzut?

— Nu. Eu n-am văzut-o decât pe Venus Anadyomene[18].

Micul Jon căzu pe gânduri; în cartea lui despre greci şi troieni scria şi despre Venus. Atunci Anna era numele ei de botez şi Dyomene numele ei de familie? Dar, întrebându-l pe tata, acesta i-a explicat că era un singur nume şi că înseamnă „născută din spuma mării”.

— S-a născut din spuma de la Glensofantrim!

— Da; se naşte în fiecare zi.

— Cu cine seamănă, tată?

— Cu mama.

— Ah! Atunci trebuie să fie... dar se opri, fugi până la zid, se căţără pe el şi coborî imediat. Simţi că descoperirea legată de frumuseţea mamei lui făcea parte dintre acele lucruri care trebuie păstrate tainic, numai pentru el. Dar cum ţigara tatei nu se mai isprăvea, în cele din urmă Jon a fost silit să spună:

— Aş vrea să văd ce-a adus Mam. Îmi dai voie, tăticule?

Vorbi pe un ton indiferent, pentru ca nu cumva să se creadă că nu e un bărbat stăpânit, dar a fost cam dezamăgit când tata îl privi drept în faţă, cu aerul c-a priceput totul, suspină adânc şi răspunse:

— Foarte bine, bătrâne, du-te şi iubeşte-o.

Porni cu o încetineală simulată, apoi o luă la goană pentru a ajunge mai iute. Intră în camera lui şi, de acolo, uşa fiind deschisă, trecu în odaia de culcare a mamei. Ea stătea în genunchi în faţa unui cufăr, iar el se opri chiar lângă ea, fără a spune o vorbă.

Mama ridică privirea şi zise:

— Ce mai faci tu, Jon?

— M-am gândit să vin să te văd.

După ce o sărută şi primi şi el o sărutare, se aşeză pe fotoliul de lângă fereastră şi, trăgând picioarele sub el, o privi cum despachetează. Îndeletnicirea aceasta îi făcea o plăcere cum nu mai cunoscuse pentru că, pe de o parte, mama scotea din cufăr lucruri cam ciudate, iar pe de alta, pentru că îi plăcea s-o privească. Mişcările ei nu semănau cu ale nimănui, şi mai ales nu cu ale Bellei; fără îndoială că mama era fiinţa cea mai distinsă pe care o văzuse vreodată. În sfârşit, cufărul se goli şi mama îngenunche în faţa lui.

— Ţi-a fost dor de noi, Jon?

Micul Jon dădu din cap şi, după ce-şi dezvălui astfel sentimentele, dădu iarăşi din cap.

— Dar a fost cu tine „mătuşica" June!

— Of! A adus un om care tuşea. Era tot timpul cu un om care tuşea.

Faţa mamei lui se schimbă, parcă ar fi fost cam supărată. Dar Jon zise în grabă:

— Era un om nenorocit, Mam. Tuşea îngrozitor; mie... mie mi-a fost drag.

Mama întinse braţele şi-l strânse de mijloc.

— Tu iubeşti pe toată lumea, Jon.

Micul Jon căzu pe gânduri.

— Într-o măsură oarecare, da, zise. „Mătuşica" June m-a dus într-o duminică la biserică.

— La biserică? Oh!

— Voia să vadă ce impresie va face asupra mea.

— Te-a impresionat?

— Da. Mi s-a părut totul atât de caraghios, încât m-a adus imediat acasă. Dar nu m-am îmbolnăvit. M-a aşezat în pat, mi-a dat *brandy* fierbinte cu apă, apoi am citit o carte minunată, *The Boys of Beechwood*[19]. A fost grozav.

Mama îşi muşcă buzele.

— Când s-a întâmplat asta?

— Oh! de... de multă vreme. Am rugat-o apoi să mă mai ducă, dar n-a mai vrut. Nu-i aşa că tu şi cu tata nu mergeţi niciodată la biserică?

— Nu, noi nu mergem.

— De ce nu vă duceţi?

Mama zâmbi.

— Când eram mici amândoi ne duceam la biserică. Poate ne-am dus când eram prea mici.

— Înţeleg, zise micul Jon; e primejdios.

— După ce creşti mare ai să judeci tu însuţi aceste lucruri.

Micul Jon răspunse cu aerul că s-a gândit bine la toate.

— Eu nu vreau să cresc prea mare. Nu vreau să mă duc la şcoală.

Dar, brusc, obrajii lui roşiră, căci ar fi vrut să spună mai mult decât atâta; ardea de dorinţa de a spune ceea ce simţea. „Eu... aş vrea să rămân mereu lângă tine, să fiu iubitul tău, Mam”.

Apoi, simţind instinctiv nevoia de a drege situaţia, adăugă iute:

— Astă-seară n-aş vrea să mă culc. Trebuie să ştii că m-am săturat să mă duc la culcare în fiecare seară.

— Ai mai avut coşmaruri?

— Numai o singură dată, Mam. Îmi dai voie să las la noapte uşa deschisă spre odaia ta?

— Da, puţin!

Micul Jon oftă mulţumit.

— Ce-ai văzut tu la Glensofantrim?

— Numai frumuseţe şi iarăşi frumuseţe, scumpul meu.

— Ce-i aia frumuseţe?

— Ce-i aia frumuseţe?... Oh! Jon, grea întrebare mi-ai pus!

— Adică, aş putea-o vedea şi eu?

Mama se ridică şi se aşeză lângă el.

— Da, zi de zi vezi frumuseţe. Cerul e minunat, stelele, nopţile cu lună, păsările, florile,

pomii... totul este frumos. Uită-te pe fereastră, Jon... şi vezi frumuseţe.

— Oh! da, asta e priveliştea. Şi asta-i tot?

— Tot? Nu! Şi marea e minunat de frumoasă, şi valurile, şi spuma care pluteşte pe ele...

— Spune, Mam, tu te năşteai din spumă în fiecare zi?

Mama zâmbi.

— Dacă vrei, da. Făceam baie în fiecare zi.

Deodată, micul Jon întinse braţele şi o luă de gât.

— Las' că *ştiu eu*, zise el pe un ton misterios, numai tu eşti cu adevărat frumoasă, restul sunt poveşti!

Ea suspină şi spuse râzând:

— Oh! Jon!

Micul Jon rosti cu aer critic:

— Spune, te rog, tu crezi, de pildă, că Bella e frumoasă? Eu nu prea cred.

— Bella e tânără şi tinereţea e ceva!

— Dar tu pari mai tânără, Mam. Dacă, din întâmplare, mă izbesc de ea, mă lovesc şi mă doare. Dar îmi aduc aminte de *Da* şi mi se pare că nici ea nu era frumoasă; iar *Mademoiselle* e aproape urâtă.

— *Mademoiselle* are o faţă frumuşică.

— Oh! da; frumuşică. Dar mie îmi plac razele de pe faţa ta.

— Raze?

Micul Jon duse degetul la coada ochiului ei.

— Ah! Astea? Astea sunt semne de bătrâneţe.

— Ele apar când zâmbeşti.

— Dar mai demult nu le aveam.

— Oh, să ştii că mie îmi plac. Mam, tu mă iubeşti?

— Da... da, te iubesc, dragul meu!

— Totdeauna?

— Da, totdeauna!

— Mai mult decât crezusem eu până acum?

— Mult... mult mai mult.

— Bine, să ştii că aşa te iubesc şi eu. Atunci ne-am înţeles.

Dându-şi seama că niciodată în viaţa lui nu-şi deschisese sufletul ca de data aceasta, îşi reaminti brusc de „bărbăţia” lui Sir Lamorac, Dick Needham, Huck Finn şi a altor eroi din romane.

— Vrei să-ţi arăt una sau două figuri? îi zise; şi, alunecând din braţele ei, se aşeză în cap... Apoi, însufleţit de admiraţia ei vădită, se urcă în pat şi făcu câteva tumbe fără să se sprijine în mâini. Repetă această figură de câteva ori.

Seara, după ce a privit tot ce au adus, a luat masa cu ei, aşezat între mama şi tata, la masa mică, rotundă, la care mâncau de obicei când erau singuri. Era din cale-afară de emoţionat. Ea purta o rochie gri-deschis, în jurul gâtului avea o dantelă sidefie făcută din mici trandafiri care se mişcau neîncetat, iar gâtul ei avea o culoare mai închisă decât dantela. Nu-şi putea lua ochii de la ea; până când, în sfârşit, zâmbetul ciudat al tatălui său i-a atras atenţia asupra feliei de ananas din farfurie. Niciodată nu l-au trimis la culcare atât de târziu. Mama se urcă cu el, iar Jon se dezbrăcă încet, pentru a o ţine mai multă vreme acolo. În cele din urmă, după ce-şi îmbrăcă pijamaua, îi zise:

— Îmi promiţi că nu cobori până nu-mi fac rugăciunea?

— Promit.

Micul Jon îngenunche la marginea patului, îşi vârî obrazul în aşternut şi se rugă iute, cu vocea joasă, deschizând din când în când un ochi pentru a o vedea cum stă nemişcată, zâmbind. Rugăciunea continua: „Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfinţească-se Mam a ta, vie împărăţia lui Ma... precum în cer aşa şi pre pământ; Mam a noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi şi ne iartă nouă greşelile noastre de pe pământ ca şi din cer, şi greşeşte faţă de noi, căci a ta este ispita şi puterea şi mărirea, în vecii vecilor. Amam! Păzea!”

Sări în sus şi rămase în braţele ei mai mult de un minut. După ce se aşeză în pat, o ţinu de mână.

— Mam, te rog să nu închizi uşa mai mult de atât. Rămâi mult jos, Mam?

— Trebuie să cobor, tata aşteaptă să-i cânt la pian.

— Bine, am să te ascult şi eu.

— Sper să nu mă asculţi; tu trebuie să dormi.

— Pot să dorm în fiecare noapte.

— Bine, asta e o noapte ca oricare alta.

— Oh! Nu – asta este extraspecială!

— În nopţile extraspeciale omul doarme şi mai bine ca de obicei.

— Dar dacă adorm atunci nu mai aud când vii sus, Mam!

— Uite, Jon, când vin sus, intru la tine şi te sărut. Dacă nu dormi, vei şti că am sosit. Iar dacă adormi, vei simţi sărutarea.

Micul Jon oftă şi zise:

— Foarte bine! Mi se pare că trebuie să mă mulţumesc cu atât. Mam!

— Ce doreşti?

— Cum o chema pe zeiţa aceea în care crede tata? Venus Anna Diomedes?

— Oh! îngeraşul meu! Anadyomede!

— Aşa o fi. Dar găsesc că numele pe care ţi l-am dat eu e mai frumos.

— Ce nume, Jon?

Micul Jon răspunse sfios:

— Guinevere[20], de la Masa Rotundă... chiar acum mi-a venit în minte, numai că ea purta părul despletit.

Ochii mamei îi ocoliră privirea, plutind parcă în depărtări.

— Nu uiţi să vii, Mam?

— Nu, dacă ai să dormi.

— Atunci ne-am înţeles.

Micul Jon închise ochii strângând tare pleoapele.

Simţi buzele mamei pe frunte, auzi paşii care se îndepărtau, deschise ochii pentru a o vedea ieşind, apoi suspină şi îi închise din nou.

Începu iar aşteptarea.

Timp de zece minute a încercat – cu toată bunăvoinţa – să adoarmă, folosind chiar şi reţeta pe care i-o dăduse odinioară *Da* pentru a-i aduce somnul: a înşirat mulţi, mulţi scaieţi pe o sfoară, numărându-i. I se păru că a numărat ceasuri de-a rândul. După părerea lui ar fi fost vremea ca mama să vină sus. Dădu plapuma la o parte. „Mi-e cald!” zise cu glas tare; şi cum în cameră era întuneric, i se păru că aude vocea altcuiva. De ce nu vine mama? Se ridică în pat. Trebuie să vadă despre ce e vorba! Coborî din pat, se duse la fereastră şi dădu perdelele puţin la o parte. Afară nu era întuneric, dar nu ştia dacă lumina e a zilei sau a lunii, căci luna era foarte mare. Avea un obraz caraghios şi râdea cu răutate; lui Jon nu-i plăcea să se uite la ea. Apoi îşi aduse aminte că – după cum spunea mama – nopţile cu lună sunt minunate şi rămase la fereastră privind în zare. Pomii aruncau umbre negre, pe pajişte parcă se vărsase lapte, iar ochii lui vedeau până departe, departe de tot: oh! foarte departe, chiar până la capătul lumii, dar totul era şters... altfel decât ziua. Prin fereastra deschisă pătrundea şi un miros dulce.

„Oh, dacă aş avea şi eu un porumbel ca acela de pe corabia lui Noe!” gândi el.

Luna e rotundă şi luminoasă.
Străluceşte în noapte şi-i frumoasă.

Fără să vrea îi veniră în minte aceste versuri dintr-o poezie; şi deodată auzi muzică, foarte dulce... frumoasă! „Cântă Mam!” În scrinul lui ascunsese o pricomigdală. Se duse la scrin, trase sertarul, o luă şi se întoarse la fereastră. Se aplecă peste pervaz şi începu s-o mănânce, dar din când în când se oprea din ronţăit pentru a auzi mai bine

muzica. *Da* îi povestea că îngerii din cer cântă la harpă; dar nici pe departe nu cântau atât de frumos ca Mam într-o noapte luminată de lună, în timp ce el mânca pricomigdală! Un cărăbuş zbură pe lângă el, un fluture i se izbi de faţă, muzica se opri şi micul Jon plecă de la fereastră. „Acuşi trebuie să vină şi Mam!” N-ar fi bine să-l găsească treaz. Intră din nou în pat şi trase cearşafurile aproape până peste cap; dar printre perdele mai pătrundea o fâşie din lumina lunii. Venea pe podea până lângă picioarele patului şi, mişcându-se încet, înainta spre el; parcă era vie. Muzica reîncepu, dar abia o mai auzea; cântec dulce... frumos... dulce... cântec... frumos... fru...

Şi timpul trecea, muzica se înălţa, cădea, înceta; lumina lunii se ridicase până la obrazul lui. Micul Jon dormea culcat pe spate, strângând cearşaful în pumnul lui ars de soare. Clipea din ochi... începuse să viseze. Visa că bea lapte dintr-o strachină care era luna; în faţa lui se afla un pisoi mare, negru, care-l spiona cu un zâmbet ciudat ca al tatălui său. Glasul pisoiului şoptea: „Să nu bei prea mult!” Desigur că bea din laptele pisoiului, de aceea întinse mâna să-l mângâie, dar nu-l mai găsi: strachina se transformase într-un pat, chiar în patul în care dormea el, şi când încercă să se dea jos, nu-i găsi marginea. Nu găsi marginea... n-avea... n-avea pe unde coborî... Era îngrozitor!

Jon plângea în somn. Patul începu să se învârtească, şi Jon era când în pat când lângă pat, iar patul se învârtea mereu, mereu, din ce în ce mai iute, până când luă foc, iar Mama Lee vrăjitoarea din povestea *Cast up by the Sea* aţâţa focul! Oh! ce hidoasă era! Şi iarăşi se învârtea, iute, iute! Până la urmă şi Jon şi patul, şi vrăjitoarea, şi luna, şi pisica se prefăcuseră într-o roată care se învârtea, se învârtea, se învârtea... îngrozitor îngrozitor!

Jon scoase un ţipăt.

Auzi un glas străbătând prin roată: „Scumpul meu!” Şi se deşteptă stând în pat, cu ochii mari

deschişi.

Mama era lângă el, cu părul desfăcut ca al lui Guinevere; îşi vârî obrazul în părul ei şi, strângând-o în braţe, zise:

— Oh! Oh!

— Nu-i nimic, puişor. Acum te-ai trezit. Linişteşte-te. Nu-i nimic.

Dar micul Jon spunea întruna:

— Oh! Oh!

Glasul catifelat al mamei îi şoptea la ureche:

— A fost lumina lunii care ţi-a căzut pe faţă, scumpul meu!

Micul Jon, cuibărit în braţele ei, îngâna:

— Tu mi-ai spus că e minunat. Oh!

— Dar n-am spus să dormi în lumina lunii, Jon. Cine ţi-a desfăcut perdelele? Tu?

— Am vrut să văd cât e ceasul; m-am uitat... pe fereastră, am... am auzit cum cântai la pian, Mam, apoi... am mâncat o pricomigdală.

Încetul cu încetul se linişti, dar simţea, instinctiv, nevoia de a-şi justifica spaima.

— Mama Lee se învârtea cu mine şi aprindea totul, mormăi Jon.

— Dar bine, Jon, la ce te poţi aştepta dacă, după ce te-ai culcat, te scoli şi mănânci pricomigdale?

— Numai una singură, Mam: cu ea muzica era parcă şi mai frumoasă. Te aşteptam, credeam că s-a făcut mâine.

— E abia unsprezece, puişor!

Micul Jon tăcu şi îşi frecă nasul de gâtul mamei.

— Mam, tata e la tine în cameră?

— În astă-seară nu.

— Pot să vin eu?

— Dacă vrei, scumpul meu...

Aproape treaz, Jon se dezlipi de ea.

— Mam, parcă arăţi altfel. Eşti mult mai tânără.

— Din pricina părului, puişor!

Micul Jon îşi trecu amândouă mâinile prin părul ei: era mult, ca aurul, cu câteva firicele de argint.

— Îmi place; îmi placi cel mai mult când eşti aşa.

Apoi o prinse de mână şi o trase spre uşă. După ce trecură în camera ei, Jon închise uşa oftând uşurat.

— În care parte a patului îţi place să dormi, Mam?

— În stânga.

— Foarte bine.

Fără să piardă vremea ca nu cumva mama să se răzgândească, micul Jon se aşeză în pat – parcă era mai moale decât al lui. Oftă încă o dată, apoi îşi vârî capul în pernă şi, ca întotdeauna când te uiţi printre firele de lână din pătura luminată, o altă privelişte se ivi: un război între săbii, care de luptă şi săgeţi.

— Nu-i aşa, Mam, că n-a fost nimic? Chiar nimic adevărat?

Mama, şezând în faţa oglinzii, îi răspunse:

— Nimic. Razele lunii şi imaginaţia ta prea vie. Nu trebuie fii atât de emotiv, Jon!

Dar micul Jon, deşi nu era complet liniştit, răspunse mândru:

— Nu, să ştii că nu m-am speriat deloc!

Apoi iarăşi privi printre firele de lână lupta dintre săgeţi şi suliţe. Aşteptarea era cam lungă.

— Oh! Mam, grăbeşte-te!

— Scumpul meu, trebuie să-mi împletesc părul.

— Nu în seara asta. Mâine n-o să trebuiască să-l mai despleteşti. Acum simt că mi-e somn, iar dacă nu vii îmi zboară iarăşi somnul.

Mama se ridică şi se opri în faţa oglinzii, albă ca o floare. Jon o vedea de trei ori – în oglinda de la mijloc şi în cele două laterale – cu capul întors spre el, cu părul strălucitor şi cu ochii mari, negri,

care-i zâmbeau. N-avea rost să stea acolo, de aceea îi zise:

— Vino, te rog, Mam; te aştept.

— Bine, bine, iubirea mea, vin îndată.

Micul Jon închise ochii. Totul se desfăşurase până acum de minune, dar acum ar trebui să vină mai iute! Simţi o mişcare în pat; a venit. Şi, tot cu ochii închişi, zise, aproape adormit:

— Nu-i aşa că e bine?

Îi auzi vag glasul, simţi pe nas atingerea buzelor ei, apoi ghemuindu-se strâns lângă mama, care era încă trează şi se gândea la el cu atâta drag, căzu într-un somn adânc, fără vise, care cuprinse întreaga lui copilărie.

DE ÎNCHIRIAT

„Din cele două case-nduşmănite
Ies doi îndrăgostiţi loviţi de soartă.”[21]
Romeo şi Julieta

Lui CHARLES SCRIBNER

PARTEA ÎNTÂI
CAPITOLUL I
ÎNTÂLNIRE

În după-amiaza zilei de 12 mai 1920, Soames Forsyte ieşi din hotelul „Knightsbridge” – unde locuia – şi porni spre colecţia de tablouri a unei galerii din Cork Street; voia să vadă viitoarea orientare a picturii. Mergea pe jos. De la război încoace nu s-a urcat în birjă decât atunci când era neapărat necesar. După părerea lui, birjarii făceau parte dintr-o tagmă de oameni nepoliticoşi; deşi, de când se sfârşise războiul şi oferta începuse să fie din nou mai mare decât cererea, ei deveniseră mai cuviincioşi. Aşa e firea omenească. Dar el nu i-a iertat: pe de o parte pentru că birjarii îi aminteau momente triste din viaţă, pe de alta pentru că el, ca şi toţi cei din clasa lui socială, îi socotea elemente revoluţionare. Spaima prin care trecuse în timpul războiului şi spaima şi mai mare care îl cuprinsese după încheierea păcii lăsaseră urme adânci în caracterul lui dârz. De atâtea ori imaginase, până în cele mai mici amănunte, ruina lui financiară, încât încetase să mai creadă în probabilitatea ei materială. Nu se putea să ajungă mai rău decât acum, când plătea anual patru mii de lire sterline drept impozit pe venituri şi impozit global! Averea lui însuma un sfert de milion de lire; n-avea în sarcină decât pe soţia şi fiica lui; banii erau investiţi în cele mai felurite moduri, astfel că, într-o oarecare măsură, era pus la adăpost şi faţă de acea „mârşavă idee” de a se pune impozit pe capital. În privinţa confiscării beneficiilor de război era absolut de acord, căci el nu făcuse nici o afacere de acest fel; deci „aşa le trebuie golanilor!” Preţurile tablourilor se urcaseră foarte mult, iar de când începuse războiul el făcuse afaceri mai strălucite cu colecţia lui ca niciodată. Bombardamentele aeriene avuseseră, de asemenea, efecte binefăcătoare asupra unui spirit prudent din

fire, oţelindu-i şi mai mult caracterul dârz. Primejdia de a fi ucis de o bombă l-a făcut să fie mai puţin înspăimântat de primejdia fărâmiţării averii lui, prin impozite şi taxe, iar indignarea pe care a simţit-o faţă de nemţi în timpul războiului, condamnând obrăznicia lor, a dus în mod firesc la condamnarea îndrăznelii clasei muncitoare, dacă nu pe faţă, cel puţin în adâncul sufletului său.

Mergea agale. Avea timp de pierdut căci era abia două şi jumătate, iar întâlnirea cu Fleur, la Galerie, era pentru patru. Mişcarea îi făcea bine, căci îl supărase puţin ficatul şi nervii îi erau cam încordaţi. Ori de câte ori veneau la Londra, soţia lui avea multe treburi, iar fata, ca toate fetele tinere de după război, umbla hai-hui prin oraş. Mare noroc a avut el că Fleur era prea tânără pentru a intra în vreun serviciu activ în timpul războiului! Nu încape îndoială că, la început, sprijinise şi el războiul şi a fost din tot sufletul alături de el, dar de aici şi până la sprijinul efectiv dat de soţia sau fiica sa era o prăpastie adâncă, săpată de o trăsătură foarte demodată a caracterului său: oroarea de orice exagerare emotivă sau de ostentaţie. De aceea în anul 1914 s-a opus ferm dorinţei lui Anette, care pe atunci avea treizeci şi patru de ani şi era foarte atrăgătoare, de a merge în Franţa, patria ei, pe care, în entuziasmul dezlănţuit de război, o numea *chère patrie*[22], pentru a îngriji pe *les braves poilus*[23]. Asta-i lipsea! Să-şi ruineze sănătatea şi frumuseţea!

Doar nu era infirmieră de meserie! Cu toate insistenţele ei, Soames i-a interzis plecarea! N-avea decât să coasă sau să tricoteze pentru ei la ea acasă! Aşa că n-a plecat; dar de atunci Anette n-a mai fost soţia de odinioară. E drept că întotdeauna i-a plăcut să-şi cam bată joc de el, nu pe faţă, dar nu pierdea nici un prilej ca să-l pună în situaţii neplăcute; iar acum această tendinţă se accentuase. În ceea ce o privea pe Fleur, războiul a rezolvat problema mult dezbătută: dacă să fie trimisă la

pension ori ba. Soames a socotit că e mai bine s-o ţină departe de mama ei, care avea o dispoziţie cam „războinică”, departe şi de primejdia bombardamentelor aeriene şi de tentaţia de a face gesturi extravagante. A dus-o în cel mai distins pension din apusul Angliei, destul de departe de Londra, şi a suferit mult de dorul ei. Fleur! N-a regretat niciodată numele acesta cu rezonanţă străină, pe care i l-a dat aproape pe negândite, la naşterea ei, vădită concesie faţă de francezi. Fleur! Frumos nume!... Frumos copil! Dar neastâmpărată... foarte neastâmpărată şi voluntară! Fleur îşi cunoştea bine puterea asupra tatălui său! Soames reflecta adeseori la greşeala pe care o face adorându-şi fata în asemenea măsură. Era bătrân şi avea o mare slăbiciune pentru ea! Şaizeci şi cinci de ani! Şi anii treceau... dar el nu se simţea bătrân, cu toate că Anette era tânără şi frumoasă. Spre norocul lui această a doua căsătorie nu-i punea grave probleme sentimentale. El n-a avut în viaţă decât o singură pasiune adevărată: pentru prima lui soţie, Irene. Iar vărul lui, ticălosul acela de Jolyon, care i-a răpit-o, se zice că arată foarte prost, nici nu e de mirare, la şaptezeci şi doi de ani, după douăzeci de ani de căsnicie cu a treia soţie!

Ajuns la Row, Soames se opri din mers pentru a se uita peste grilajul ce împrejmuia parcul. Locul era foarte nimerit pentru amintiri, căci se afla la jumătatea drumului dintre casa din Park Lane, în care văzuse lumina zilei şi moartea părinţilor săi, şi căsuţa lui din Montpellier Square, în care, acum treizeci şi cinci de ani, se bucurase de căsătoria lui în prima ediţie. Acum, după ce trecuseră douăzeci de ani din ediţia a doua, vechea lui tragedie părea să i se fi întâmplat într-o altă viaţă, într-o viaţă sfârşită în clipa când, în loc de fiul dorit, se născuse Fleur. De mulţi ani de zile nu mai avea nici cel mai mic regret după fiul pe care viaţa nu i l-a hărăzit, căci Fleur îi umplea inima. Până una-alta ea îi purta numele, iar Soames nici

nu voia să se gândească la clipa schimbării lui. Totuşi, dacă vreodată îi trecea prin minte această nenorocire, se mângâia cu gândul că fata lui va fi atât de bogată, încât va putea cumpăra şi anula chiar numele bărbatului cu care se va căsători – şi de ce nu? în ziua de azi se pare că femeile au drepturi egale cu bărbaţii! Şi Soames, convins în fundul sufletului său că femeile nu erau egale cu bărbaţii, îşi trecu mâna cu vigoare peste faţă, până pe bărbie. Graţie unei vieţi cumpătate nu se îngrăşase, era zvelt şi puternic, avea pielea palidă, nasul subţire, mustaţa cenuşie tunsă scurt, vederea ochilor foarte bună. Părul, cărunt, i se cam rărise, fruntea se înălţase şi obrazul părea cam mare, dar pentru că-şi ţinea spatele uşor îndoit nici acest defect nu era vizibil. Timothy, care mergea spre o sută unu ani, ultimul din generaţia bătrână a neamului Forsyte, ar fi spus că Timpul nu l-a schimbat mult pe Soames Forsyte, cel mai avut dintre tinerii Forsyte.

Umbra platanilor cădea pe pălăria lui fină de fetru Homburg; Soames renunţase la ţilindru, în vremurile acestea n-avea nici un rost să atragă atenţia oamenilor asupra bogăţiei lui. Platani! Gândurile îi zburară la Madrid, când, vrând să cumpere o pictură de Goya, făcuse o călătorie de studii pentru a cerceta lucrările acestui pictor chiar în ţara lui. Era de Paşti, în anul când a izbucnit războiul. Pictura lui Goya îl impresionase: clasă mare, un adevărat geniu! Dar, deşi era socotit printre cei mai mari pictori, Soames era convins că va apuca să-l vadă pe Goya şi mai temeinic consacrat. Nu încăpea îndoială că a doua „furie” pentru Goya va fi mai aprinsă decât prima. A cumpărat tabloul. Cu prilejul acestei călătorii a făcut un lucru pe care nu-l făcuse niciodată: a comandat o copie după o frescă numită *La Vendimia*[24], reprezentând o fată tânără cu mâna în şold, care-i aducea aminte de Fleur. Deşi

mediocru, pentru că Goya nu poate fi copiat, atârnă tabloul în galeria lui de la Mapledurham.

Când Fleur nu era acasă, privea cu plăcere portretul, căci el avea totuşi urme din lumina nemaiîntâlnită a lui Goya. Trupul fetei era semeţ şi armonios, sprâncenele arcuite, foarte îndepărtate, şi ochii negri, vioi, păreau visători. Ce curios! Fleur avea ochi negri, cu toate că ai lui erau cenuşii şi ai mamei ei albaştri – nici un Forsyte adevărat nu avea ochi negri! Dar *Madame* Lamotte, bunica ei, avea ochii întunecaţi ca melasa!

Porni mai departe spre Hyde Park. Nimic nu se schimbase în Anglia mai mult ca aleea Row[25]. Născut în apropiere de această alee, păstrase vie imaginea ei din anul 1860.

Când era copil, doamne cu crinolină îl aduceau în Park pentru a privi cavalerii sclivisiţi, cu pantaloni strâmţi şi favoriţi, călătorind cu o ţinuta impecabilă; nenumărate pălării cu borurile late sau ţilindre de culoare albă se ridicau în chip de salut; toată lumea avea un aer afectat. Îşi amintea şi de omul acela mic, cu picioare strâmbe, cu jiletcă lungă, roşie, purtând în mână un smoc de sfori cu câte un câine legat de fiecare sfoară şi încercând să-i vândă unul şi mamei lui; câini de vânătoare din soiul King Charles, ogari italieni, toţi se îndrăgostiseră parcă de crinolina mamei lui. Azi toate astea pieriseră. Nimic şi nimeni de bună calitate, numai oameni muncitori care şed posomorâţi pe bănci şi n-au la ce se uita, câteva tinere călăreţe, cu pălării pe cap, încălecând bărbăteşte, sau nişte bărbaţi ca vai de lume, de prin colonii, care trec în sus şi-n jos călare pe nişte mârţoage luate cu chirie; iar ici şi colo fetiţe pe ponei, domni bătrâni care făceau mişcare pentru a-şi dezmorţi încheieturile, sau câte o ordonanţă pe un cal greoi de cavalerie; nici cai pursânge, nici valeţi în livrele, nici saluturi cu reverenţă... nici conversaţii, nici intrigi... nimic; numai pomii erau

aceiaşi... pomii indiferenţi la trecerea generaţiilor şi decadenţa omenirii. O Anglie democratică răvăşită, grăbită, gălăgioasă şi lipsită de ideal. Mândria din sufletul lui Soames se transformă în dispreţ. Cercul restrâns al oamenilor distinşi şi bine crescuţi s-a dus pentru totdeauna! Bogăţia mai era... da, bogăţie mare! Chiar el era mai bogat decât fusese vreodată tatăl său; dar buna creştere, rafinamentul, distincţia s-au dus, valurile uriaşe ale puhoiului urât, vulgar, care miroase a petrol, le-au înghiţit pentru totdeauna. Ici şi colo mai vedeai câte un om distins şi scăpătat, dar izolat şi *chétif*[26], cum ar fi zis Anette: clasa înaltei burghezii, coerentă şi puternică, nu mai exista ca atare. Iar din această harababură a lumii noi, cu oameni fără educaţie şi cu morală deşănţată, făcea parte şi fata lui – floarea vieţii lui! Iar când laburiştii vor veni la putere, dacă vor veni vreodată, abia atunci se va vedea dezastrul!

Ieşi din Park pe sub arcadă; slavă Domnului, reflectorul acela oribil, vopsit în cenuşiu ca tunurile, dispăruse şi nu mai urâţea ieşirea. „Ar fi mai bine dacă şi-ar instala reflectoare acolo unde merg cu toţii, să le lumineze mult preţuita democraţie!” gândi el. Apoi îşi îndreptă paşii spre Piccadilly, pe trotuarul unde erau cluburile. Desigur că George Forsyte stătea la una din ferestrele mari ale clubului „Iseeum”. Se îngrăşase peste măsură; în ultima vreme şedea aproape toată ziua acolo, ca un paznic nemişcat, răutăcios şi batjocoritor, urmărind declinul oamenilor şi al lucrurilor. Iar Soames, care întotdeauna s-a ferit instinctiv de privirile vărului său, iuţi paşii. După cum auzise el, George scrisese în plin război o scrisoare semnată „Patriotul” prin care condamna dispoziţia isterică a guvernului de a reduce raţia de ovăz a cailor de curse. Dar iată-l! Era acolo, în geam, mare, greoi, elegant, fără barbă, fără mustaţă, ras complet, cu părul lins, puţin rărit, mirosind desigur a cel mai fin şampon, şi ţinând o

foaie de hârtie în mână. Deloc schimbat! Şi poate pentru prima oară în viaţă, Soames simţi în inimă o tresărire de simpatie pentru această rudă a lui cu limba atât de ascuţită! Trupul masiv, cărarea desăvârşită din părul lui George şi privirea lui de taur păreau o chezăşie pentru dăinuirea lumii vechi, în ciuda vremurilor care se schimbau. George îi făcu semn cu programul de curse, pe care-l avea în mână, poftindu-l înăuntru; probabil avea ceva de întrebat în legătură cu averea lui. Soames era încă administratorul ei, căci intrând coasociat pasiv în biroul unui avocat, cu douăzeci de ani în urmă, în perioada aceea nefericită a vieţii lui – când divorţase de Irene – Soames devenise aproape pe nesimţite administratorul tuturor bunurilor familiei Forsyte.

Ezită o clipă, apoi dădu din cap şi intră. De când murise cumnatul său, Montague Dartie, la Paris, în împrejurări pe care nimeni nu le-a înţeles, cu toate că toată lumea era convinsă că n-a fost vorba de sinucidere, clubul „Iseeum” crescuse în stima lui Soames. Cât despre George, Soames ştia prea bine că şi-a trăit nebuniile tinereţii şi nu-i mai rămăsese decât bucuria mâncării; ce e drept, George mânca numai lucruri fine pentru a nu se îngraşă; iar în grajdurile lui nu mai erau, după cum spunea el, „decât una sau două mârţoage bătrâne pentru a-mi da un scop în viaţă”. De data aceasta Soames se apropie de fereastra lângă care şedea vărul lui fără sentimentul acela neplăcut de teamă că va auzi vreuna din observaţiile indiscrete ale lui George. Acesta îi întinse o mână îngrijită.

— Nu te-am văzut din timpul războiului, îi spuse. Ce-ţi face soţia?

— Mulţumesc, răspunse Soames rece, destul de bine.

O glumă nerostită schimbă, pentru o clipă, expresia obrazului cărnos al lui George, aprinzându-i privirea.

— Ştii că l-au primit în club pe Profond, belgianul acela? E un tip cam zănatic, îi zise.

— Da? mârâi Soames. De ce m-ai chemat?

— Bătrânul Timothy poate să dea ortul popii în orice clipă, îmi închipui că şi-a făcut testamentul!

— Da!

— Cred că ar fi bine ca tu sau alţii să treacă din când în când pe la el – doar e ultimul din seria veche. Ştii doar că a împlinit o sută de ani. Aud că e ca o mumie. Unde-l îngropi? La drept vorbind ar merita o piramidă.

Soames dădu din cap.

— La Highgate, în cavoul familiei.

— Bine, căci dacă l-ai duce într-altă parte bătrânele domnişoare i-ar simţi lipsa. Aud că şi acum îl preocupă mâncarea. Să ştii că s-ar putea să mai trăiască ceva vreme. Oare nu ni se dă vreun premiu pentru bătrânii Forsyte? Am făcu socoteala că media de vârstă pentru cei zece din generaţia veche e de optzeci şi opt de ani. Păi asta face cât o femeie care naşti trei copii deodată!

— Asta-i tot ce aveai de spus? zise Soames. Trebuie să plec, sunt grăbit.

„Drac nesociabil ce eşti”, păreau a spune ochii lui George.

— Da, atâta aveam de spus: du-te pe la el în mausoleu poate că bătrânul flăcău vrea să facă profeţii.

Zâmbetul de pe obrazul lui rotund se stinse şi el continuă:

— Nu cumva voi, avocaţii, aţi descoperit vreun mijloc de evita impozitul acela blestemat pe venituri? Loveşte al dracului în cei care trăiesc din averea moştenită. Pe vremuri aveam două mii cinci sute de lire sterline venit anual, şi acum, cu impozitele lor, mi l-au redus la ruşinoasa sumă de o mie cinci sute, iar costul vieţii s-a dublat.

— Oh! mârâi Soames, turful e în primejdie.

Peste obrazul lui George se aşternu o expresie răutăcioasă, de autoapărare.

— Aşa e, îi zise. M-au crescut pentru huzur şi iată-mă acum, la sfârşitul vieţii, sărăcind pe zi ce trece. Muncitorii ăştia vor sa pună mâna pe toate. Ce ai de gând să faci tu pentru a-ţi asigura traiul de toate zilele, dacă vremurile se schimbă? Eu am sa muncesc şase ore pe zi dând lecţii politicienilor, ca să înţeleagă o glumă. Ascultă-mă pe mine, Soames: intră în Parlament, vei avea patru sute de lire asigurate şi... ia-mă şi pe mine în serviciul tău.

Şi în timp ce Soames pleca, George îşi reluă locul la fereastra clubului.

Mergând mai departe pe Piccadilly, Soames căzu pe gânduri, căci vorbele vărului său îl impresionaseră profund. El toată viaţa a muncit şi a făcut economii, iar George a fost întotdeauna un trântor şi un risipitor; iar acum, dacă începe confiscarea averilor, el, omul harnic şi chibzuit, va fi cel mai jefuit! Aceasta înseamnă negarea oricărei virtuţi, răsturnarea tuturor principiilor în care a crezut neamul Forsyte. Dar nu sunt oare acestea singurele temelii pe care se poate construi civilizaţia? Soames era convins că da. În orice caz n-o să-i confişte tablourile, căci n-aveau de unde şti cât sunt de valoroase. Dar ce valoare vor mai avea ele după ce smintiţii aceia vor începe să mulgă capitalul? O să fie marfă ieftină aruncată pe piaţă. „Nu-mi pasă de mine, îşi zise. Eu pot trăi şi cu cinci sute de lire pe an, la vârstă mea diferenţa nu contează”. Dar Fleur! Această avere investită cu atâta iscusinţă, aceste comori alese şi adunate cu atâta grijă erau toate pentru ea. Şi dacă lucrurile vor evolua în aşa fel încât să nu-i poată da sau lăsa totul moştenire lui Fleur... viaţa nu mai avea rost. Dar la ce bun să se mai ducă la expoziţie pentru a privi talmeş-balmeşul acela futuristic, smintit, şi să vadă dacă pictura mai are vreun viitor?

Totuşi, ajuns la Galeria din Cork Street, Soames plăti taxa de un şiling, luă un catalog şi

intră. Vreo zece persoane priveau tablourile. Soames făcu câţiva paşi spre un obiect care, de departe, i se părea un stâlp de felinar îndoit din pricina tamponării cu un autobuz. Era aşezat cam la trei paşi de perete, şi în catalog scria că e *Jupiter*. Îl examina cu multă curiozitate, mai ales că în ultima vreme se ocupase şi de sculptură. „Dacă acesta e Jupiter – gândi el – mă întreb cum o fi arătând Junona.” Dar deodată o văzu şi pe *Junona*, era vizavi. Semăna leit cu o pompă de fântână cu două mânere, acoperită cu un strat subţire de zăpadă. Se uită prelung la ea, când doi vizitatori se opriră la stânga lui.

— *Epatant!*[27] zise unul din ei.

„Jargon!” bombăni Soames în gând.

Celălalt, cu o voce de copilandru, răspunse:

— Te înşeli, amice, te duce de nas. În timp ce sculpta pe Jupiter şi pe Junona, îşi zicea: „Ia să vedem ce mai sunt în stare să înghită nebunii ăştia!” Şi iată că proştii înghit orice.

— Eşti un prostănac! Vospovitch e un inovator. Nu vezi că a introdus satira în sculptură? Viitorul artelor plastice, al muzicii, picturii şi chiar al arhitecturii constă în satiră. E firesc să fie astfel. Oamenii sunt osteniţi, sentimentalismul nu mai e la locul lui.

— În orice caz, să ştii că eu tot caut puţină frumuseţe. Eu am făcut războiul. V-a căzut batista, domnule.

Soames văzu în faţa lui pe cineva cu o batistă în mână. O luă cam bănuitor şi o duse la nas. Avea parfumul lui, o apă de colonie discretă, şi iniţialele lui într-un colţ. Ridică, destul de calm, privirea spre faţa tânărului. Avea urechi ca de ciută, gură zâmbitoare, iar de o parte şi de alta a buzei de sus îi creşteau nişte peri scurţi, ca de perie de dinţi, ochi mici plini de viaţă, în general o înfăţişare destul de îngrijită.

— Mulţumesc, îi zise şi, fiind cam enervat, adăugă pe negândite: Mă bucur să aud că-ţi place

frumosul; în ziua de azi e ceva rar.

— Ador frumosul! spuse tânărul. Dar dumneavoastră şi cu mine suntem ultimii din garda veche, domnule.

Soames zâmbi.

— Dacă, într-adevăr, îţi place pictura, poftim cartea mea de vizită. În fiecare duminică sunt dispus să-ţi arăt câteva tablouri bune. Dacă faci o plimbare pe malul Tamisei, poate intri şi la mine.

— Sunteţi foarte amabil, domnule. Am să vin mai curând decât credeţi. Numele meu este Mont Michael. Şi îşi ridică pălăria.

Soames, regretând gestul său spontan, ridică şi el puţin pălăria în semn de răspuns şi se uită cu coada ochiului la prietenul tânărului, care purta o cravată roşie ca focul, avea nişte mici favoriţi oribili şi o privire dispreţuitoare, de parcă era poet.

Era prima imprudenţă săvârşită de atât de multă vreme, aşa că se duse într-o nişă şi se aşeză. Ce l-o fi apucat oare să-şi dea cartea de vizită unui tânăr zăpăcit, care umblă cu un tip ca acela? îi veni în minte Fleur, prezentă totdeauna în inima lui şi apărând ca păpuşile din orologiile vechi ori de câte ori bate ceasul. Pe peretele din faţa nişei unde stătea el era o pânză mare, acoperită de nenumărate pătrăţele de culoare roşie şi nimic altceva. Din locul acela nu vedea decât atâta. Căută în catalogul său: „Numărul 32 – *Oraşul Viitorului* – Paul Post”. „Mi se pare că şi aceasta e o satiră, cugetă el. Asta-i pictură?” Dar pe urmă deveni mai prudent. Nu e bine să judeci în pripă. Aşa s-a întâmplat cu creaţiile lui Monet[28], numai dungi şi pete, şi totuşi ce succes au avut până la urmă; dar şcoala care lucra numai în puncte[29], dar Gauguin[30]? Ba chiar şi după postimpresionişti au fost unul sau doi pictori demni de luat în seamă. Într-adevăr, în cei treizeci şi opt de ani de viaţă de colecţionar el văzuse atâtea „tendinţe”, atâtea curente pe gustul publicului, atâtea fluxuri şi refluxuri în tehnica picturii, încât nu îndrăznea să

spună mai mult decât că din fiecare schimbare a modei se pot face bani.

Poate că şi acum se află înaintea unei lucrări în faţa căreia trebuie să-şi înăbuşe pornirea instinctivă, privind-o cu sânge rece, pentru a nu pierde o afacere. Se ridică şi se opri în faţa tabloului, străduindu-se să vadă cu ochii celorlalţi oameni. Deasupra pătrăţelelor roşii era ceva ce i se părea un apus de soare, dar cineva trecu pe lângă el şi zise:

— Nu ţi se pare că a redat într-un mod desăvârşit avioanele?

Sub pătrăţelele roşii era o fâşie albă cu dungi verticale negre, căreia nu-i putea găsi nici o explicaţie, dar iată că din nou trecu cineva, murmurând:

— Uite ce expresie aduce pe primul plan!

Expresie? Ce exprimă? Soames se întoarse pe banca din nişă. Pânza era „bogată”, după cum ar fi spus tatăl său, dar el n-ar da nici un ban pe ea. Expresie! Ah! Auzise el acum că toţi pe Continent erau expresionişti[31]. Aşadar, veniseră şi în Anglia? îşi aduse aminte de primul val de gripă – prin anul 1887 sau 1888 – se spunea că a fost adusă din China. Acum se întreba do unde o fi pornit acest... acest expresionism. O adevărată boală!

Între el şi *Oraşul Viitorului* stăteau o femeie şi un tânăr. Erau cu spatele la el. Soames îşi acoperi faţa cu catalogul său, îşi trase pălăria pe frunte şi îi privi prin partea liberă dintre catalog şi borul pălăriei. Nu se înşela: femeia aceea elegantă, ca întotdeauna, deşi avea părul cărunt, era Irene. Fosta lui soţie... Irene! Iar tânărul, desigur, fiul ei – fiul lui Jolyon Forsyte – fiul lor, cu şase luni mai mare decât fata lui! Retrăind în gând amărăciunea din timpul divorţului, se ridică pentru a ieşi din orbita acestor fiinţe, dar se aşeză iute la loc. Irene întoarse capul spre a-i vorbi băiatului. Profilul îi era atât de tânăr, încât părul ei cărunt părea acoperit cu o pudră, ca la bal mascat; iar buzele ei

zâmbeau aşa cum Soames, primul lor posesor, nu le văzuse zâmbind niciodată. Cu tot regretul constată că era încă frumoasă, iar la trup tânără ca odinioară. Şi cum se uita la ea, zâmbindu-i, băiatul acela! Inima lui Soames se strânse de emoţie. Simţul lui de dreptate se revolta privindu-i. O invidia pentru zâmbetul acelui băiat. Fleur nu-i zâmbise niciodată aşa, iar Irene nu-l merita. Fiul lor ar fi putut fi fiul lui, iar Fleur ar fi putut fi fata ei, dacă Irene s-ar fi purtat cumsecade. Coborî catalogul care-i acoperea obrazul. Las' să-l vadă; cu atât mai bine! E chiar bine să-şi aducă aminte de purtarea ei din trecut, mai ales când e împreună cu fiul ei care, probabil, nu cunoaşte nimic din viaţa mamei lui. Ar fi un semn binefăcător din partea acelei Nemesis[32] care, mai devreme sau mai târziu, trebuie să-i ceară socoteală! Apoi i se păru că, pentru un Forsyte de vârsta lui, aceasta este o idee cam extravagantă. Soames se uită la ceas. Trecuse ora patru. Fleur era în întârziere. Se dusese în vizită la nepoata lui, Imogen Cardigan, şi probabil că, fumând ţigarete şi povestind, a uitat că trece vremea.

Îl auzi pe băiat râzând şi spunând cu un ton pasionat:

— Spune, Mam, n-o fi oare opera vreunui neajutorat de-al mătuşii June?

— Paul Post; mi se pare că da, scumpul meu.

Cuvântul acesta îi dădu un mic şoc; Soames nu-l auzise niciodată în gura ei. Apoi Irene îl văzu. Probabil că ochii lui aveau o licărire răutăcioasă, ca ai lui George Forsyte, căci Irene îşi strânse pumnul înmănuşat pe faldurile rochiei, ridică sprâncenele şi faţa îi încremeni. Plecă mai departe.

— E o îndrăzneală, zise băiatul, luând-o din nou de braţ.

Soames se uită în urma lor. Băiatul era chipeş, cu bărbia celor din neamul Forsyte, cu ochii lor cenuşiu-închis, adânciţi în orbite, dar avea ceva însorit, parcă se vărsase un pahar de *skerry* vechi

peste el; poate peste zâmbetul lui, ori peste părul lui. Era cu mult peste ceea ce ar fi meritat cei doi! Dispărură în cealaltă sală, în timp ce Soames privea mai departe *Oraşul Viitorului*, dar nu-l mai vedea. Pe buzele lui se schiţă un zâmbet vag. Dispreţuia violenţa sentimentelor lui după atâta amar de ani! Fantome! Şi totuşi, când omul îmbătrâneşte... îi mai rămâne altceva în afară de fantome? Dar Fleur? Fleur era o realitate! Îşi aţinti privirea la intrare. Va veni, desigur, dar îl face s-o aştepte. Deodată simţi o emoţie stranie; o femeie mică, zveltă, îmbrăcată într-o rochie verde ca marea, cu cordon de metal, cu părul roşu-auriu plin de fire cărunte şi legat neglijent cu o panglică, ce vorbea cu unul din funcţionarii administrativi de pe lângă sala de expoziţie. Privirile lui Soames fură atrase de ceva cunoscut – ochii ei, bărbia, părul, vioiciunea – de ceva ce-i amintea de expresia unui mic foxterier stând înaintea porţiei sale de mâncare. Trebuie să fie June Forsyte! Verişoara June porni în direcţia lui şi se aşeză lângă el foarte preocupată, scoase din buzunar o hârtie şi scrise ceva cu creionul. Soames nu se clinti din loc. Blestemată treabă mai e şi rudenia! June murmură încet: „Dezgustător!” apoi, cu aerul că e supărată pe străinul care o auzise, întoarse capul spre el.

De ce ţi-e frică nu scapi!

— Soames!

Soames întoarse capul foarte puţin şi zise:

— Ce mai faci? Nu prea te-am văzut de douăzeci de ani.

— Într-adevăr: Dar *pe tine* ce te-a adus aici?

— Păcatele mele, răspunse Soames. Ce orori!

— Orori? Oh, da, desigur. Încă nu au preţ mare.

— Nici nu vor ajunge vreodată, zise Soames; iar galeria trebuie să fie în pierdere.

— Da, fireşte.

— De unde ştii?

— E sala mea.

Soames smiorcăi de uluit ce era.

— A ta? Dar cum ţi-a venit ideea să deschizi o asemenea expoziţie?

— Eu nu tratez arta ca pe-un articol de băcănie.

Soames arătă cu degetul spre *Oraşul Viitorului.*

— Uită-te puţin! Cine va putea trăi într-un oraş ca acesta, sau cu aşa ceva atârnat pe pereţii lui?

June privi o clipă pictura:

— Este o viziune, zise.

— Pe dracu!

Urmă o tăcere; apoi June se ridică. „Nebună făptură”, gândi Soames.

— Bine, îi zise; poţi să întâlneşti aci pe fratele tău vitreg împreună cu o femeie pe care am cunoscut-o şi eu cândva. Dacă vrei să-mi asculţi sfatul, închide imediat această expoziţie.

June se uită la el.

— Oh! Cât eşti de Forsyte! îi zise şi plecă.

În preajma trupului ei zvelt, uşor şi sprinten, plutea o energie capabilă de hotărâri mari. Forsyte! Fireşte că el era un Forsyte! Ca şi ea! Dar încă din vremea când June, fetişcană tânără, îl adusese în viaţa lui pe Bosinney şi-i distrusese astfel viaţa, el nu s-a mai împăcat cu ea niciodată! Şi iat-o acum, necăsătorită, proprietara unei săli de expoziţie!... Şi, brusc, îşi dădu seama cât de puţine legături mai are cu familia lui. Bătrânele mătuşi din casa lui Timothy muriseră de mulţi ani de zile; nu mai exista „bursa” pentru ştiri. Oare ce-au făcut rudele lui în timpul războiului? Băiatul tânărului Roger a fost rănit, St. John, al doilea dintre fiii Haymann, a murit pe front, iar cel mai mare dintre băieţii tânărului Nicholas a primit o decoraţie oarecare. Probabil că toţi au participat la război într-un fel sau altul. Băiatul lui Jolyon şi al lui Irene era, desigur, prea tânăr, iar generaţia lui era prea

bătrână pentru serviciul activ. Cu toate acestea, Tiles Haymann a condus un automobil al Crucii Roşii, iar Jesse Haymann a avut un serviciu special în cadrul poliţiei: cei doi fraţi siamezi au fost întotdeauna sportivi! El, la rândul lui, a donat un automobil-ambulanţă, a citit ziarele până s-a îmbolnăvit din cauza lor, a trecut prin multe spaime, nu şi-a cumpărat îmbrăcăminte şi a pierdut câteva kilograme din greutate; având în vedere vârsta lui, socotea că a participat suficient la război. Şi, totuşi, dacă se gândea bine îşi dădea seama că atât el, cât şi familia lui au privit cu totul altfel acest război decât conflictul de odinioară cu burii, despre care se credea că va seca toate resursele imperiului. În acel război de demult a fost rănit Val Dartie, nepotul său, iar primul băiat al lui Jolyon Forsyte a murit de enterită, fraţii siamezi au fost pe front cu caii lor, iar June a fost infirmieră. Şi, totuşi, în războiul *acela* participarea lor a fost întâmplătoare, pe când în acesta, după câte ştia el, fiecare, fără nici o excepţie, şi-a dat, bineînţeles, „obolul”, ca ceva de la sine înţeles. Parcă se năştea ceva nou... sau poate se stingea ceva ce a fost. Oare neamul Forsyte a devenit mai puţin individualist, mai imperialist sau mai puţin provincial? Ori au procedat astfel numai pentru că îi urau pe nemţi?... De ce nu mai sosea Fleur ca să poată pleca de aici? îi văzu pe cei trei întorcându-se împreună din cealaltă sală şi trecând prin faţa lui. Băiatul stătea acum în dreptul statuii Junonei. Şi, brusc, de cealaltă parte a Junonei, Soames o văzu pe fata lui, cu sprâncenele ridicate. Văzu cum se uită cu coada ochiului la băiat, şi cum băiatul o priveşte şi el îndelung. Dar Irene îşi strecură mâna sub braţul băiatului şi îl duse mai departe. Soames văzu privirea tânărului întoarsă cu încăpăţânare şi pe Fleur care nu-şi lua ochii de la el până când cei trei se îndepărtară.

Un glas vesel îi zise:

— Cam exagerat! Nu-i aşa, domnule?

Tânărul care-i ridicase batista trecu din nou pe lângă el. Soames dădu din cap.

— Nu ştiu unde-o să ajungem!

— Oh! Totul e în ordine, domnule, răspunse tânărul cu acelaşi glas senin; nici ei nu ştiu unde vor ajunge!

Glasul lui Fleur zise:

— *Hallo*, tată! Bine că te-am găsit! având aerul că el o făcuse să-l aştepte.

Tânărul ridică iarăşi pălăria şi plecă.

— Ei bine! zise Soames măsurând-o din cap până-n picioare, punctuală mai eşti, domnişoară!

Această comoară a vieţii lui avea talia mijlocie, părul castaniu-închis, tuns scurt; ochii negri erau foarte depărtaţi unul de altul, iar albul ochilor era atât de limpede, încât strălucea când îi mişca, iar când îi ţinea pe loc, sub pleoapele cu gene lungi şi negre, păreau visători. Profilul îi era fermecător, nu moştenise de la tatăl ei decât bărbia fermă. Ştiind prea bine că dacă se uită la ea expresia i se îmblânzeşte imediat, Soames se încruntă pentru a-şi menţine indiferenţa cuvenită unui Forsyte. Mai ştie că şi Fleur ştie să exploateze foarte bine slăbiciunea lui faţă de ea.

Luându-l de braţ, îi zise:

— Cine era tânărul acela?

— Mi-a ridicat batista când am scăpat-o pe jos. Am vorbit cu el despre tablouri.

— Tată, sper că n-ai de gând să-l cumperi pe *acesta.*

— Nu, zise Soames mânios; şi nici pe Junona la care te uitai.

Fleur îl trase de braţ.

— Uf! Haide să plecăm. Expoziţia asta e înfiorătoare!

În drum spre uşă trecură pe lângă tânărul Mont şi prietenul său. Dar de data aceasta Soames îşi luă un aer de parcă pe faţa lui ar fi stat scris „Contravenienţii vor fi pedepsiţi”, şi abia mai

răspunse la salutul tânărului. Ajunşi în stradă, o întrebă:

— Pe cine ai întâlnit la Imogen?

— Pe mătuşa Winifred şi pe *Monsieur* Profond.

— Oh! mârâi Soames, pe tipul acela! Ce-o fi găsind mătuşa ta la el?

— Nu ştiu. Mie mi se pare foarte şiret; mama zice că e simpatic.

Soames bombăni ceva.

— Vărul meu Val şi soţia lui erau şi ei acolo.

— Ce spui! zise Soames. Credeam că s-au reîntors în Africa de Sud.

— Oh, nu! Şi-au vândut ferma. Val are de gând să crească cai de curse în Sussex. Au închiriat un mic castel şi m-au poftit la ei.

Soames tuşi: vestea nu-i plăcea deloc.

— Cum arată soţia lui?

— Foarte liniştită. Eu o găsesc drăguţă.

Soames tuşi din nou.

— Vărul tău Val e cam aiurit.

— Oh! nu spune aşa ceva, tată! Au fost nemaipomenit de amabili. Le-am făgăduit că merg la ei – de sâmbătă până joia viitoare.

— Crescătorie de cai de curse! Proastă ocupaţie! Dar nu era supărat numai din cauza asta. De ce dracu n-a rămas nepotul lui în Africa de Sud?

Divorţul lui a fost o nenorocire, dar şi căsătoria nepotului său cu fata coacuzatului, soră vitregă cu June şi cu acel tânăr la care Fleur s-a uitat cu atâta interes în dreptul fântânii cu pompă. Dacă nu bagă de seamă, fata lui va afla totul despre înjosirea lui de odinioară! Foarte neplăcut! în această după-amiază toate amintirile rele l-au înconjurat ca un roi de albine.

— Nu-mi place! îi zise.

— Aş vrea să văd caii de curse, şopti Fleur; şi mi-au promis că voi putea încăleca. Val nu poate

umbla mult pe jos, după cum ştii, dar în schimb încalecă perfect. Are să mă înveţe să galopez.

— Curse! zise Soames. Păcat că războiul nu le-a pus capăt. Tare mă tem c-o ia pe urmele tatălui său.

— Eu nu ştiu nimic despre tatăl lui.

— Nu, zise Soames mânios. Îi plăceau foarte mult caii şi şi-a frânt gâtul la Paris, coborând nişte trepte. Norocul mătuşii tale.

Se încruntă aducându-şi aminte de cercetările pe care le-au întreprins la faţa locului, la Paris, cu şase ani în urmă, asupra unor scări absolut normale – dar pe care Dartie nu le-a putui coborî – într-o casă unde se juca bacara. Atât câştigurile lui cât şi modul cum a înţeles să se bucure de ele vor rămâne necunoscute, căci cumnatul lui a păstrat taina pentru el. Cercetările justiţiei franceze au fost foarte superficiale, iar el a avut multă bătaie de cap atunci.

Glasul lui Fleur îl trezi din gânduri:

— Uite! Persoanele care au fost în galerie cu noi.

— Care? mârâi Soames ştiind despre cine e vorba.

— Mi se pare că femeia aceea e splendidă.

— Vino să intrăm în cofetăria asta, zise Soames scurt şi, smucind-o de braţ, intrară. Pentru el era un lucru neobişnuit, şi zise cu oarecare teamă: Ce doreşti să iei?

— Oh! nu iau nimic. Am luat un *cocktail* şi o masă copioasă.

— Acum, că am intrat, trebuie să comandăm ceva, mârâi Soames ţinând-o de braţ. Două ceaiuri, zise apoi, şi două bucăţi de nuga!

Dar înainte de a se aşeza îi sări inima din loc. Cei trei... da, cei trei intrară în cofetărie! Auzi glasul lui Irene spunând ceva fiului ei, care îi răspunse:

— Oh! nu, Mam, e foarte bine aici! Chiar pe gustul meu. Şi cei trei se aşezară.

În acest moment, cel mai penibil din viaţa lui, înconjurat de fantome şi umbre ale trecutului său, faţă de unicele două femei pe care le-a iubit – fosta lui soţie şi fata lui, urmaşa ei – Soames nu era atât de speriat de ele, cât de verişoara June. Ea era în stare să organizeze un spectacol – să-i prezinte pe cei doi tineri – de la ea te puteai aştepta la orice. Muşcă prea tare din nuga, şi bucata i se lipi de proteză. În timp ce încerca s-o dezlipească cu degetul, se uita la Fleur. Ea mesteca visătoare dar ochii îi erau la băiat. Şi, ca un adevărat Forsyte, Soames îşi spuse: „Uită-te, emoţionează-te, şi eşti pierdut!” Şi lupta cu deznădejde să dezlipească prăjitura de pe proteză. Proteză? Oare Jolyon avea şi el dinţi falşi? Oare femeia aceea avea şi ea proteză? A fost o vreme când a văzut-o aşa cum o făcuse natura! în orice caz a trăit lângă ea, şi zilele acelea nu i le poate răpi nimeni. Şi ea ştia bine acest lucru, cu toate că şedea acolo calmă, stăpânită, ca şi cum niciodată n-ar fi fost soţia lui. În sângele lui de Forsyte se stârni un simţământ straniu, o durere subtilă, foarte aproape de plăcere. Ah, numai de nu s-ar apuca June să facă ceva. Băiatul vorbea.

— Fireşte, mătuşică June – deci îi zicea „mătuşica” surorii lui vitrege; e drept, căci trebuie să aibă cincizeci de ani bătuţi muche – e foarte frumos din partea dumitale că îi încurajezi. Numai... dă-i încolo pe toţi!

Soames aruncă pe furiş o privire. Ochii speriaţi ai lui Irene erau fixaţi asupra fiului ei. Ea... ea a iubit cu pasiune pe Bosinney... pe tatăl acestui băiat... şi pe băiat. Atinse braţul lui Fleur şi zise:

— Ei, te-ai săturat?

— Încă una, te rog, tată!

O să se îmbolnăvească! Se duse la casă pentru a plăti. Când se întoarse, o văzu pe Fleur stând lângă uşă, ţinând în mână o batistă pe care i-o ridicase băiatul. Spunea:

— F.F. Fleur Forsyte – e chiar a mea. Mulţumesc foarte mult.

Doamne, Dumnezeule! A prins trucul pe care i-l povestise el la expoziţie! Maimuţica!

— Forsyte? Şi pe mine mă cheamă tot Forsyte. Poate că suntem veri.

— Într-adevăr? Atunci să ştii că suntem neamuri. Altă familie Forsyte nu există. Eu locuiesc la Mapledurham, dar dumneata?

— La Robin Hill.

Întrebările şi răspunsurile urmaseră atât de iute, că până să ajungă Soames lângă ei, totul se lămurise. Soames văzu cum faţa lui Irene se înfiora de spaimă; dădu uşor din cap şi o luă pe Fleur de braţ:

— Hai să plecăm!

Ea nu se mişcă din loc.

— Ai auzit, tată? Nu-i ciudat? Avem acelaşi nume. Suntem veri?

— Cum? îi spuse. Forsyte? Rude îndepărtate poate.

— Numele meu este Jolyon, domnule. Pe scurt, Jon.

— Oh! Oh! zise Soames. Da, îndepărtate. Îmi pare bine de cunoştinţă. La revedere!

Şi plecă.

— Mulţumesc foarte mult, zise Fleur. *Au revoir*.

— *Au revoir!* auzi răspunsul băiatului.

CAPITOLUL II
FLEUR FORSYTE E „FINĂ”

La ieşirea din cofetărie, prima pornire a lui Soames a fost să-şi descarce nervii, aşa că spuse fiicei sale:

— Ce-ţi veni să laşi să-ţi cadă batista?

La care ea i-a răspuns:

— Am învăţat-o de la tine!

A doua pornire a fost să tacă din gură şi să nu mai arunce paie pe foc. Se temea că îi va pune întrebări. Se uită la ea cu coada ochiului şi constată că şi fata îl privea la fel. Fleur îi zis, dulce:

— De ce nu-ţi plac rudele astea, tată?

Soames ridică colţul buzei.

— Ce te face să crezi aşa ceva?

— *Cela se voit.*

„Se vede cât de colo!” Ce mod de a se exprima!

După o căsnicie de douăzeci de ani cu o soţie de origine franceză, Soames tot nu putea suferi limba aceea; era prea teatrală şi, după părerea lui, era o limbă plină de subtilităţi puse în slujba unei ironii casnice.

— Cum adică? o întrebă.

— *Desigur* că-i cunoşti, şi totuşi n-ai lăsat să se vadă nimic. Am observat cum se uitau la tine.

— Nu l-am văzut niciodată pe băiatul acela, răspuns Soames apăsat, căci spunea adevărul.

— Nu, dar pe celelalte le-ai mai văzut, scumpule.

Soames îi aruncă din nou o privire peste umăr. Ce-o fi ştiind fata? O fi vorbit cineva în faţa ei? I-o fi luat gura pe dinainte pe Winifred, pe Imogen, sau pe Val Dartie şi pe soţia lui? În casă, orice urmă a scandalului de odinioară i-a fost ascunsă cu grijă iar pe Winifred o prevenise Soames în mai multe rânduri rugând-o ca pentru nimic în lume să nu ajungă la urechile lui Fleur

nici cea mai mică şoaptă. Deci fata nu ştia că el mai fusese căsătorit o dată. Ochii ei negri, a căror strălucire si limpezime exotică îl cam înspăimântau, îl priveau foarte nevinovaţi.

— Dacă vrei să ştii, îi zise, între bunicul tău şi fratele lui a fost un conflict. De atunci cele două familii nu se mai cunosc.

— Ce romantic!

„Ce-o fi vrând să spună?” gândi Soames. Cuvântul acesta i se părea extravagant şi primejdios; pentru el suna ca şi cum ar fi spus: „Ce amuzant!”

— Şi vor continua să nu se cunoască, adăugă el, dar îndată ce rosti aceste vorbe, Soames regretă tonul lor provocator. Fleur zâmbea. Tatăl ei spusese tocmai ce trebuia pentru a o întărâta, căci la vârsta ei toţi tinerii se fălesc cu voinţa şi independenţa lor, făcându-şi un merit din desconsiderarea prejudecăţilor şi convenţionalismului. Apoi, aducându-şi aminte de expresia de pe faţa lui Irene, Soames respiră adânc.

— Ce fel de conflict? o auzi spunând pe Fleur.

— Pentru o casă. E o poveste veche de tot. Bunicul tău a murit în ziua când te-ai născut tu. Împlinise nouăzeci de ani.

— Nouăzeci? Mai sunt mulţi Forsyte în afară de cei înscrişi în Cartea Roşie?

— Nu ştiu, zise Soames. Acum s-au risipit. Cei bătrâni au murit toţi, în afară de Timothy.

Fleur bătu din palme.

— Timothy? Ce nume drăguţ!

— Nu, deloc, răspunse Soames. Îl supăra cuvântul „drăguţ” alături de Timothy; i se păru o insultă la adresa familiei lui. Generaţia aceasta nouă îşi bate joc de tot ce e trainic şi dârz. „Mai du-te pe la flăcăul acela bătrân, poate vrea să facă profeţii.” Ah! Dacă Timothy ar vedea cât de fărâmiţată e Anglia nepoţilor şi strănepoatelor lui şi-ar da frâu liber limbii. Involuntar, Soames

aruncă o privire spre fereastra clubului „Iseeum”; da, George şedea în acelaşi loc, cu acelaşi program de curse în mână.

— Unde e Robin Hill, tată?

Robin Hill! Ce-o fi vrând să afle ea despre Robin Hill, centrul tragediei lui?

— În Surrey, mormăi; nu departe de Richmond. Dar de ce mă întrebi?

— Acolo e casa aceea?

— Ce fel de casă?

— Casa pentru care s-au certat.

— Da. Dar ce te privesc pe tine toate poveştile astea? Mâine plecăm acasă şi cred că e mai bine să te gândeşti la toaletele tale.

— Slavă Domnului! M-am gândit şi am isprăvit totul. Duşmănie familială? E ca în *Biblie*, sau ca în Mark Twain... foarte interesant! Spune, tată, ce rol ai avut tu în duşmănia asta?

— Ce te priveşte pe tine?

— Oh! Dar dacă trebuie s-o duc eu mai departe!

— Cine ţi-a spus s-o duci tu mai departe?

— Tu, scumpul meu.

— Eu? Eu ţi-am spus că nu te priveşte!

— Să ştii că aşa m-am gândit şi eu. Atunci totul e în ordine. Fata avea mintea prea ascuţită; era prea „fină” pentru el, ca să întrebuinţăm termenul cu care o caracteriza uneori Anette.

Lui Soames nu-i mai rămăsese altceva decât să-i distragă atenţia. Oprindu-se în faţa unei prăvălii, Soames zise:

— Aici am văzut o bucată de dantelă veritabilă. Cred c-o să-ţi placă.

După ce o plăti şi porniră mai departe, Fleur zise:

— Nu eşti de părere că mama acelui băiat e cea mai frumoasă femeie pe care ai văzut-o vreodată?

Un fior îl străbătu pe Soames. Încăpăţânarea cu care persista fata era îngrozitoare.

— N-am remarcat-o.

— Scumpule, am văzut cum te uitai la ea cu coada ochiului.

— Tu vezi totul; pare-mi-se că uneori vezi şi ce nu este.

— Spune, tată, cum arată bărbatul ei? Trebuie să fie vărul tău primar, dacă tatăl tău şi cu al lui au fost fraţi.

— Mi se pare c-a murit, zise Soames cu o violenţă neaşteptată. Nu l-am mai văzut de douăzeci de ani.

— Cu ce se ocupa?

— Cu pictura.

— Foarte amuzant.

Soames era cât pe-aci să spună: „Dacă vrei să-mi faci plăcere te rog să nu te mai gândeşti la oamenii aceia", dar îşi înghiţi cuvintele: fata nu trebuia să-şi dea seama de ceea ce simţea el.

— Pe vremuri m-a insultat, spuse Soames.

Ochii ei vioi se opriră pe faţa lui.

— Am înţeles! Nu ţi-ai luat satisfacţia, şi de aceea te roade şi acum. Săracul de tine! Las' pe mine, tată!

Soames se simţea ca un om ce stă culcat în întuneric, în timp ce deasupra obrazului său zboară un ţânţar. Nu ştia că Fleur era chiar atât de îndărătnică. Ajunşi la hotel, zise pe un ton posac:

— Eu am făcut tot ce am putut. Dar cred că am vorbit destul despre aceşti oameni. Până la masă mă duc puţin sus în cameră.

— Eu rămân aici.

Fleur se aşeză într-un fotoliu din hol, iar Soames plecă, privind-o încă o dată cu ochii pe jumătate plini de mânie şi pe jumătate plini de adoraţie. Se urcă în liftul care-l duse la etajul patru, unde era apartamentul lor. Se opri la fereastra salonului care dădea spre Hyde Park, bătând toba cu degetele pe sticlă. Simţămintele lui erau confuze, triste; era tulburat. Vechea rană, cicatrizată de timp şi de alte preocupări, zvâcnea

din nou. Era supărat, speriat şi simţea o uşoară durere în capul pieptului, căci bucata aceea de nuga nu-i priise. Oare s-a întors Anette? în situaţia aceasta grea ea nu-i putea fi de nici un folos. Ori de câte ori l-a întrebat despre prima lui căsătorie, Soames a evitat răspunsul. Ea nu ştia decât că femeia aceea a fost marea pasiune a vieţii lui, şi că această a doua căsătorie, cu ea, nu era decât un aranjament convenţional. Anette n-a uitat niciodată acest lucru şi a socotit, la rândul ei, această căsnicie drept o afacere comercială. Soames ascultă. Prin uşă se auzea ceva... foşnetul vag al mişcărilor unei femei... Anette era acasă. Bătu la uşă.

— Cine e?

— Eu, zise Soames.

Anette îşi schimba tocmai rochia, nu-şi isprăvise încă toaleta; un trup frumos în faţa oglinzii. Într-adevăr, braţele, umerii, părul – care era mai negru decât când o cunoscuse el – mişcarea gâtului, supleţea trupului, ochii albaştri-cenuşii, cu gene lungi negre, erau o minune; acum, la patruzeci de ani, era tot atât de frumoasă ca în tinereţe. Un obiect preţios din proprietatea lui Soames, excelentă gospodină, destul de bună şi devotată mamă. Numai de n-ar fi fost atât de brutal de cinică în ceea ce privea relaţiile dintre ei! Soames nu ţinea la ea mai mult decât ţinea ea la el, dar – ca orice englez – era mâhnit că Anette n-a aruncat nici cel mai subţire văl de sentimentalism asupra vieţii lor conjugale. El, ca şi cea mai mare parte dintre bărbaţii şi femeile din Anglia, era de părere că la temelia unei căsătorii trebuie să fie iubirea reciprocă, iar atunci când dintr-o căsătorie dispare dragostea, sau se constată că n-a existat niciodată cu adevărat, adică se ştie că n-a fost întemeiată pe iubire, omul nu trebuie s-o spună pe faţă. Iubire nu era, dar căsătoria exista, şi omul căsătorit trebuie s-o ducă mai departe! Soames a cunoscut ambele forme de căsătorie, dar nu era

otrăvit de cinism, realism şi imoralitate ca sufletul francezilor. De altfel, interesele averii cereau o anumită atitudine. Soames ştia prea bine, şi amândoi erau convinşi că între ei nu mai poate fi vorba de iubire, dar el îi cerea lui Anette să nu arate mereu acest lucru – fie prin vorbe, fie prin fapte – şi de aceea n-a înţeles niciodată pentru ce ea pretindea că englezii sunt „ipocriţi”.

— Pe cine ai poftit la The Shelter pentru săptămâna viitoare? o întrebă.

Anette îşi ungea uşor buzele cu o pomadă... Soames o ruga întotdeauna să nu şi le ungă.

— Pe sora ta Winifred, familia Car-r-digan – Anette ridică de pe masă un creion negru – şi pe Prosper Profond.

— Pe belgianul acela? De ce şi pe el?

Anette întoarse alene capul, trecu creionul peste gene şi zise.

— O distrează pe Winifred.

— Eu aş dori mai degrabă pe cineva care s-o distreze pe Fleur. E atât de îndărătnică!

— Îndăr-r-r-rătnică? repetă Anette. Acum ai observat pentru prima oară, dragul meu? S-a născut îndăr-r-r-rătnică, dacă vrei să-i zici aşa.

Oare nu se va dezbăra femeia asta niciodată de acest „r” afectat?

Atingând rochia pe care o dezbrăcase, o întrebă:

— Ce-ai făcut astăzi?

Anette se uită la el prin oglindă. Buzele ei strălucitoare şi cărnoase zâmbeau ironic.

— M-am distrat.

— Oh! răspunse Soames posomorât. Probabil zorzoane. Aceasta era vorba pe care o folosea el pentru acele alergături fără rost ale femeilor dintr-o prăvălie în alta.

— I-ai cumpărat rochii de vară lui Fleur?

— De ce nu mă întrebi dacă mi-am cumpărat mie?

— Ţie îţi e indiferent dacă te întreb ori ba.

— Ai dreptate. Fleur are tot ce-i trebuie, eu de asemenea... am cheltuit enorm.

— Hm! zise Soames. Ce caută individul acela, Profond, în Anglia?

Anette ridică sprâncenele pe care tocmai atunci trăsese ultima linie cu creionul negru.

— Se plimbă cu iahtul.

— Ah! zise Soames, e cam adormit tipul.

— Câteodată, răspunse Anette, iar pe faţa ei apăru un fel de bucurie liniştită. Dar uneori e foarte amuzant.

— Parcă-i corcit.

Anette ridică umerii.

— Corcit? Ce vrei să spui? Mama lui e armeancă.

— Atunci am înţeles, mârâi Soames. Se pricepe la pictură?

— Se pricepe la orişice – e un om de lume.

— Foarte bine, dar caută pe cineva pentru Fleur. Vreau să-i găsesc o distracţie. Sâmbătă pleacă la Val Dartie şi la soţia lui. Nu-mi convine deloc.

— De ce nu?

Deoarece nu-i putea explica fără a intra în domeniul istoriei familiei, Soames se mulţumi să-i spună:

— Prea hoinăreşte mult. Mi se pare că exagerează.

— Mie mi-e simpatică tânăra doamnă Val, e foarte potolită şi deşteaptă.

— Eu nu ştiu nimic despre ea decât că... Asta e nouă? şi Soames ridică de pe pat o rochie pe care i-o întinse.

Anette i-o luă din mână.

— Vrei să-mi închei copcile?

Soames o încheie. Peste umărul ei Soames aruncă o privire în oglindă şi-i văzu expresia feţei: uşor amuzată, uşor dispreţuitoare, parcă ar fi spus: „Mulţumesc! N-ai să înveţi niciodată!” Nu, slavă

Domnului, el nu era francez! Isprăvi, cu o mişcare bruscă şi cu vorbele:

— E prea decoltată. Făcu apoi câţiva paşi spre uşă, mânat de dorinţa de a pleca de lângă ea şi de a coborî din nou la Fleur.

Anette se opri cu puful de pudră în mână şi spuse cu o promptitudine înspăimântătoare:

— *Que tu es grossier!*[33]

Soames cunoştea expresia... şi avea de ce! Prima dată când o auzise a crezut că înseamnă: „Eşti ca un băcan!” Iar când a aflat sensul exact al expresiei, n-a ştiut dacă să fie mulţumit sau şi mai supărat. Calificativul îl supăra, el nu era grosolan! Dacă el e grosolan, atunci cum e tipul acela din camera vecină care face zgomotele acelea oribile în fiecare dimineaţă când tuşeşte pentru a-şi limpezi gâtlejul, sau oamenii aceia din holul hotelului, care cred că sunt bine crescuţi când vorbesc atât de tare încât îi aude toată lumea? Vorbe goale! Grosolan, pentru c-a spus că rochia e prea decoltată? Păi, aşa era! Soames ieşi fără a-i răspunde.

Ajuns în hol, o zări de departe pe Fleur în locul unde o lăsase. Şedea picior peste picior, legănându-şi uşor piciorul încălţat cu ciorap de mătase şi pantof gri, semn cert că visa. Şi ochii ei dovedeau acelaşi lucru, căci uneori privirile ei rătăceau departe. Apoi îşi revenea într-o clipă şi era sprintenă şi neastâmpărată ca o maimuţă. Deşi nu împlinise nici nouăsprezece ani ştia atât de multe, era atât de sigură de ea! Care era cuvântul acela oribil? Deşănţate! Îngrozitoare aceste tinere făpturi – ţipă, râd şi-şi arată picioarele. Cele mai rele ca un vis urât, cele mai bune îngeri deghizaţi! Fleur nu era deşănţată, ea nu făcea parte dintre femeile prost crescute şi guralive. Însă era înspăimântător de voluntară, plină de viaţă şi hotărâtă să se bucure de ea! Să se bucure de viaţă! Aceste cuvinte nu trezeau în Soames o spaimă de puritan, ci spaima firească temperamentului său.

Lui i-a fost întotdeauna frică să se bucure de ziua de azi de teamă că nu cumva mâine să nu se poată bucura tot atât de mult. Şi era înspăimântător sentimentul că fata lui era lipsită de această cumpătare. Se vedea în felul cum şedea acum în fotoliul acela – pierdută în visare. El nu s-a pierdut niciodată în vise – căci n-avea ce profita din ele; şi nu ştia de unde o fi având fata lui această înclinare. Desigur că nu de la Anette! Şi totuşi, Anette, când era fată tânără, pe vremea când el îi făcea curte, avusese priviri visătoare. Dar acum le-a pierdut.

Fleur se ridică din fotoliu, sprintenă, neastâmpărată, şi se aşeză la birou. Luă cerneală şi hârtie de scrisori şi începu să scrie cu atâta grabă, de parcă înainte de a isprăvi scrisoarea nici n-ar fi avut vreme să respire. Şi, brusc, îl văzu. Aerul de încordare pasionată îi dispăru, luă o expresie dulce, zâmbi şi-i trimise o sărutare, puţin încurcată şi puţin plictisită.

Ah! Era „fină... fină”.

CAPITOLUL III
LA ROBIN HILL

Jolyon Forsyte a sărbătorit acasă a nouăsprezecea zi de naştere a fiului său, văzându-şi liniştit de treburi. În ultima vreme făcea totul liniştit căci suferea de inimă şi, ca toţi membrii familiei lui, avea oroare de moarte. Niciodată nu şi-a dat seama cât de mult ţine la viaţă până într-o zi când, cu doi ani în urmă, s-a dus, din pricina unor anumite simptome, la doctorul său, care i-a spus: „în orice clipă, la orice efort”.

Primi cuvintele acestea cu un zâmbet, reacţia firească a unui Forsyte în faţa unui adevăr neplăcut. Dar accentuarea simptomelor, în tren, la întoarcere, îl făcu să realizeze că, într-adevăr, sentinţa atârna asupra capului său. Să părăsească pe Irene, pe fiul lui, căminul lui, munca lui... cu toate că în ultima vreme muncea destul de puţin! Să-i părăsească pentru a pleca în întunericul necunoscutului, pentru a trece într-o stare pe care mintea lui nu o putea concepe, pentru a intra într-un gol în care nu va putea simţi nici adierea vântului care leagănă frunzele de pe mormântul lui, nici mirosul pământului şi al ierbii! Nimicnicia aceea pe care nu va izbuti niciodată s-o conceapă oricât se străduia; şi totuşi trebuia să nutrească nădejdea că îi va putea revedea pe cei iubiţi. Ca să înţelegi toate acestea trebuia să înduri o aprigă spaimă spirituală. Înainte de a ajunge acasă, în ziua aceea, hotărî să nu-i spună nimic lui Irene. Va trebui să fie mai atent decât a fost vreodată un om, pentru că cel mai mic gest îl poate trăda, făcând-o pe Irene aproape tot atât de nenorocită cât e şi el. Doctorul l-a găsit în general sănătos, iar şaptezeci de ani nu era o vârstă... mai poate trăi multă vreme; ah, numai de-ar putea!

O asemenea hotărâre, respectată timp de aproape doi ani, dezvoltă din plin latura mai subtilă a unui caracter. Jolyon nu era violent din

fire, exceptând stările de enervare, dar acum devenise întruchiparea stăpânirii de sine. Răbdarea tristă a oamenilor bătrâni care nu pot face eforturi fizice era mascată cu un zâmbet pe care buzele lui îl păstrau şi când era singur. Tot timpul era preocupat de născocirea pretextelor pentru a ascunde lipsa de eforturi la care era constrâns.

Ironizându-şi procedeul, se decretă un convertit al Vieţii Simple; renunţă la vin şi ţigări şi începu să bea o cafea specială, fără cofeină. Pe scurt, luă toate precauţiile cuvenite unui Forsyte în această stare, ascunzându-le sub o dulce ironie. În timp ce soţia şi băiatul lui plecaseră la Londra, sigur de a nu fi descoperit, Jolyon petrecu o frumoasă zi de mai rânduindu-şi liniştit hârtiile, aşa încât chiar de avea să moară mâine, nimeni să nu aibă bătaie de cap, dând astfel o ultimă desăvârşire vieţii sale pământene. După ce aşeză toate hârtiile în dulăpiorul chinezesc al tatălui său, îl încuie şi puse cheia într-un plic pe care scrise: „Cheia dulapului chinezesc în care se află toate actele de proprietate şi conturile mele. J.F.” Puse plicul în buzunarul de sus al hainei, unde-l va purta mereu asupra sa, spre a fi la îndemână dacă va muri pe neaşteptate. Apoi sună să i se servească ceaiul şi ieşi să-l ia sub stejarul bătrân.

Toţi oamenii trăiesc sub ameninţarea morţii; Jolyon însă, primejdia fiind puţin mai precisă şi mai apropiată, se obişnuise atât de bine cu ea, încât se gândea la moarte cu aceeaşi linişte cu care alţi oameni se gândesc la alte lucruri. Acum îl preocupa fiul lui.

În ziua aceea Jon împlinise nouăsprezece ani, şi băiatul luase în sfârşit o hotărâre. El urmase liceul, nu la Eton ca tatăl său, nici la Harrow ca fratele său vitreg, ci într-una din instituţiile care pretind că au lăsat la o parte toate defectele şcolilor vechi, menţinând calităţile lor, deşi e îndoielnic dacă n-au păstrat defectele înlăturând calităţile. În orice caz, Jon isprăvise liceul în luna

aprilie, neştiind încă ce carieră îşi va alege. Războiul, despre care se credea că va ţine o veşnicie, se sfârşise exact cu şase luni înainte ca Jon să împlinească vârsta de recrutare. De aceea a avut vreme să se obişnuiască cu ideea că e liber să-şi aleagă cariera pe care o vrea el. Avusese mai multe discuţii cu tatăl său, declarând mereu, cu uşurinţă, că e gata să-şi aleagă orice carieră, în afară, fireşte, de aceea de teolog, militar, avocat, actor, agent de bursă, medic, om de afaceri şi inginer. Deci, Jolyon a priceput că băiatul nu vrea să înveţe nimic; la vârsta lui avusese şi el aceeaşi atitudine. Dar plăcuta lui dezorientare se sfârşise cu prima căsătorie şi urmările ei nefericite. Fiind silit să intre la Lloyd, în calitate de agent de asigurare, şi-a recâştigat prosperitatea înainte ca talentul lui artistic să se fi impus. Dar Jolyon „arătându-i", cum s-ar zice, fiului său să picteze purcei şi alte animale, se convinsese că Jon nu va deveni niciodată pictor; şi, văzând aversiunea băiatului pentru orice activitate, ajunse la concluzia că Jon va deveni scriitor. Fiind însă convins că şi pentru această meserie fiul lui trebuie să aibă experienţă de viaţă, socotea că, deocamdată, va trebui să se înscrie la universitate, să călătorească şi, poate, să studieze dreptul. După aceea vor vedea; adică foarte probabil că el, Jolyon, nu va mai vedea... însă, şi în faţa acestor variate propuneri ale tatălui său. Jon rămase nehotărât.

Asemenea discuţii cu fiul său îl făcură pe Jolyon să fie din ce în ce mai convins că lumea nu se schimbase cu adevărat. Oamenii pretindeau că a început o eră nouă. Dar Jolyon, privind problemele cu profunzimea omului care nu mai are mult de trăit, constatase că, deşi în aparenţă lumea se schimbase, în fond noua eră este aidoma cu cea veche. Omenirea se compunea şi acum din două soiuri de oameni: puţini, cu „imaginaţie", şi mulţi, fără; iar între ei creştea o zonă de hibrizi, din care

făcea parte şi el. Jon părea să aibă imaginaţie, ceea ce nu era o proastă perspectivă în ochii tatălui său.

Acum două săptămâni fiul său îi spuse cu un aer mai serios decât zâmbetul său obişnuit:

— Tată, aş încerca să fac agricultură, bineînţeles dacă nu te costă prea mulţi bani. Mi se pare că e singurul mod de viaţă în care nu faci rău nimănui; în afară de artă, dar la mine nu poate fi vorba de această îndeletnicire.

Jolyon, înfrângându-şi zâmbetul, îi răspunse:

— Foarte bine. Te întorci acolo unde era, în 1760, primul Jolyon. Aceasta va dovedi teoria ciclică, şi s-ar putea chiar să cultivi napi mai buni decât el.

Puţin surprins, Jon răspunse:

— Dar, tată, spune şi tu, nu crezi că e un plan bun?

— Poate că da, scumpul meu; şi dacă te ţii serios de treabă, vei putea face mai mult bine decât majoritatea semenilor tăi... ceea ce nu e mare lucru.

Însă în gând, Jolyon îşi zise: „Dar nu se va ţine de asta. Eu îi dau patru ani. În orice caz e o viaţă sănătoasă şi nu face rău nimănui."

După ce se mai gândi şi se sfătui cu Irene, îi scrise lui Holly – fiica lui şi soţia lui Val Dartie – întrebând-o dacă nu cumva cunoaşte prin partea locului un fermier dispus să-i dea lui Jon îndrumări în agricultură. Holly fu entuziasmată. Chiar lângă ei era un fermier foarte priceput; iar ea şi Val erau încântaţi că Jon va locui la ei.

Jon trebuia să plece chiar a doua zi.

Sorbindu-şi ceaiul slab cu lămâie, Jolyon admira printre frunzele stejarului bătrân priveliştea de care se îndrăgostise acum treizeci şi doi de ani. Pomul sub care şedea parcă nu îmbătrânise cu nici o zi! Cât de tinere frunzele lui mici de aur cafeniu, cât de bătrân muşchiul verde-cenuşiu şi alburiu de pe trunchiul lui masiv! Un copac al amintirilor care avea să mai trăiască sute de ani de aci înainte

şi, dacă nu se va găsi vreun barbar să-l taie, el va reprezenta Anglia de odinioară în mijlocul evoluţiei ce nu se opreşte. Jolyon îşi aduse aminte cum cu trei ani în urmă, într-o noapte, privind pe fereastră cu braţul trecut în jurul taliei lui Irene, urmărise un avion german care parcă zbura chiar deasupra stejarului bătrân. A doua zi găsiră pe ferma lui Gage o groapă mare, făcută de o bombă. Aceasta s-a petrecut înainte de a şti că e condamnat la moarte. Aproape c-ar fi dorit ca bomba să-l fi răpus. Ar fi scăpat astfel de multe îndoieli şi de nesfârşite ceasuri de chin provocate de junghiurile acelea ascuţite pe care ţi le dă frica. El spera să trăiască până la vârsta normală a celor din neamul Forsyte, optzeci şi cinci de ani şi chiar mai mult, când Irene ar fi avut şaptezeci de ani. Dar, astfel, ea îi va resimţi lipsa. Îi rămânea Jon, mai important în viaţa ei decât el; Jon, care o adora pe mama lui.

Sub acest copac, unde îşi dăduse sufletul odinioară bătrânul Jolyon – aşteptând-o pe Irene care venea spre el pe pajişte – Jolyon îşi punea întrebarea stranie dacă n-ar fi mai bine ca acum, după ce rânduise totul, să închidă ochii şi să plece din lumea aceasta. Era nedemn să se agaţe ca un parazit de această viaţă virtual consumată, în care nu regreta decât două lucruri: îndelungata despărţire dintre tatăl său şi el când era tânăr şi faptul că o întâlnise prea târziu pe Irene.

De aici de unde stătea putea să vadă un grup de meri înfloriţi. Nimic nu-l impresiona mai mult în Natură decât pomii înfloriţi, şi inima lui se îndurera deodată pentru că poate nu-i va mai vedea niciodată înflorind. Primăvară! Drept ar fi ca nici un om să nu moară atâta vreme cât inima îi e destul de tânără pentru a iubi frumuseţea! Mierlele cântau senine prin tufişuri, rândunelele zburau sus de tot, frunzele străluceau deasupra capului său; iar peste câmp se aşternuseră nenumăratele nuanţe ale frunzelor proaspete, strălucind sub razele soarelui

până departe de-a lungul orizontului... Florile sădite de Irene în straturile înguste aveau parcă, în seara aceasta impresionantă, o individualitate, mici afirmaţii profunde ale vieţii şi bucuriei. Numai pictorii chinezi şi japonezi, şi poate Leonardo, au ştiut să redea această mică individualitate impresionantă din fiecare floare, pasăre şi animal sălbatic, şi în acelaşi timp sensul de specie, adică universalitatea vieţii. Aceia erau pictori! „Eu n-am creat nimic care să dureze! gândi Jolyon; am fost un simplu amator, un diletant, n-am creat. Totuşi, plec, rămâne Jon în urma mea. Ce noroc că băiatul n-a căzut pradă acestui război! Ce uşor ar fi putut fi ucis ca sărmanul Jolly acum douăzeci de ani în Transvaal! Odată şi odată Jon tot va face ceva – dacă epoca aceasta nu-l va nimici – căci băiatul are imaginaţie! Capriciul acesta de a face agricultură nu e decât o pornire sentimentală care nu va dura mult.” Tocmai atunci îi văzu: Irene şi băiatul veneau de la gară, ţinându-se de braţ. Se ridică şi porni încetişor în întâmpinarea lor prin grădina de trandafiri plantată de curând.

Seara, Irene intră în camera lui, se aşeză lângă fereastră. Nu scoase nici o vorbă până când Jolyon îi spuse:

— Ce e cu tine, iubirea mea?

— Am avut azi o întâlnire.

— Cu cine.

— Soames.

Soames! În ultimii doi ani s-a ferit chiar şi de amintirea acestui nume, ştiind că-i face rău. Iar acum inima lui bătea într-un ritm îngrijorător, i se părea că nu mai şade la locul ei.

Irene continuă, calmă:

— A fost împreună cu fata lui la expoziţie, apoi la cofetăria unde noi beam ceai.

Jolyon se apropie şi puse mâna pe umărul ei.

— Cum arată?

— Cărunt, dar altfel neschimbat.

— Şi fata?

— Frumuşică. Mai bine zis, Jon o găseşte frumuşică.

Inima lui Jolyon zvâcni din nou. Pe faţa soţiei lui se aşternuse o expresie încordată şi speriată.

— Doar n-aţi?..., începu el.

— Nu, dar Jon i-a aflat numele. Fetei i-a căzut batista, iar el i-a ridicat-o.

Jolyon se aşeză pe pat. Ce ghinion!

— June era cu voi? Şi-a vârât puţin nasul?

— Nu, dar totul a fost foarte straniu şi penibil, iar Jon a observat.

Jolyon răsuflă adânc şi spuse:

— Eu m-am întrebat adeseori dacă am făcut bine ascunzându-i adevărul. Tot îl va afla într-o bună zi.

— Cu cât mai târziu cu atât mai bine, Jolyon; tinerii judecă atât de uşor şi cu atâta asprime! La vârsta de nouăsprezece ani ce-ai fi crezut tu despre mama ta dacă ar fi făcut ceea ce am făcut eu?

Da! Avea dreptate! Jon o adora pe mama lui şi nu ştia nimic despre tragediile vieţii, despre conflictele care nu cunosc îndurarea, nimic despre chinul ascuns al unei căsătorii nefericite, nimic despre gelozie sau pasiune... el încă nu ştia nimic.

— Ce i-ai spus? o întrebă mai târziu.

— Că sunt rubedenii, dar că nu-i cunoaştem; că tu niciodată n-ai făcut caz de familia ta, şi nici ei de tine. Cred că te va întreba pe tine.

Jolyon zâmbi.

— În loc de bombardamente aeriene vom avea această perspectivă! îi zise. Asta ne mai lipsea.

Irene se uită în ochii lui.

— Ştiam că va veni şi ziua aceasta.

Jolyon îi răspunse brusc şi energic:

— Niciodată n-aş putea suporta ca Jon să te condamne. Nu voi îngădui s-o facă nici în gând. El are destulă imaginaţie pentru a înţelege situaţia dacă i se explică desluşit. Cred că ar fi mai bine să i-o spun eu înainte de a o afla din altă parte.

— Încă nu, Jolyon.

Aceasta era reacţia ei caracteristică. Irene nu privea în perspectivă şi întotdeauna evita conflictele. Dar, cine ştie? Poate că avea dreptate. E primejdios să acţionezi împotriva instinctului matern. Poate că era mai bine să lase să treacă vremea, dacă se poate să mai aştepte până când experienţa îi va da băiatului posibilitatea să judece valoarea acestei vechi tragedii; până când iubirea, gelozia, dorul vor adânci mila lui. Dar oricum ar fi, trebuie să-şi ia precauţiunile – toate precauţiunile posibile! Şi multă vreme după ce Irene plecase din camera lui, nu putu adormi gândindu-se la acele precauţiuni. Trebuie să-i scrie lui Holly pentru a-i spune că Jon nu ştia încă nimic din istoricul familiei. Holly era discretă şi va atrage atenţia soţului ei, aşa că din partea lor nu e nici o primejdie. Mâine, când pleacă Jon, îi va da scrisoarea chiar lui.

Şi astfel, ziua în care Jolyon îşi rânduise tot ceea ce privea averea lui se sfârşi deodată cu sunetul ceasului din turnul de pe grajd; şi începea pentru Jolyon o altă zi, în umbra unei nelinişti sufleteşti, care nu se putea domoli şi nici rândui altfel.

Iar Jon, în camera lui, întins pe pat cu ochii deschişi, era mistuit de un sentiment neînţeles pentru cei ce n-au cunoscut vreodată „dragostea la prima vedere”! A încolţit în el din clipa în care – în faţa statuii Junonei – ochii aceia negri au întâlnit privirea lui; era convins că aceasta era femeia „visurilor lui”, aşa încât ceea ce a urmat i se păru deopotrivă de firesc şi de miraculos. Fleur! Chiar numai numele ei era de ajuns pentru un om atât de sensibil la farmecul cuvintelor. În această epocă homeopatică în care băieţii şi fetele frecventau aceleaşi şcoli şi-şi petreceau tinereţea împreună, aşa încât nu se mai făcea deosebire între sexe, Jon era ciudat şi demodat. El a învăţat la o şcoală modernă, dar care primea numai băieţi, iar

vacanţele şi le-a petrecut întotdeauna la Robin Hill, cu prieteni sau numai cu părinţii. De aceea el nu fusese niciodată inoculat împotriva germenilor iubirii cu doze mici din această otravă. Iar acum, în întuneric, sentimentele lui căpătau o intensitate nemaiîntâlnită. Nu putea adormi. Chipul lui Fleur – ce nume frumos! – plutea în închipuirea lui, iar în urechi îi răsunau vorbele ei, mai ales acel *Au revoir!* atât de suav şi atât de vesel!

În zorii zilei era încă treaz, de aceea se sculă din pat, îşi puse pantofii de tenis, pantalonii şi un pulover, coborî încetişor scările şi ieşi pe fereastra biroului. Se lumina de ziuă, se simţea miros de iarbă. „Fleur! gândi el, Fleur!” Afară era o lumină misterios de albă, nimic nu se deşteptase în afară de păsările care începură să ciripească. „Am să cobor până în crâng”, gândi el. Şi alergă în jos, peste livadă, ajunse la marginea lacului tocmai când răsărea soarele şi merse mai departe în crâng. Un covor de zambile se aşternea peste pământ, iar printre molizi plutea misterul – parcă şi aerul avea o întâlnire romantică. Jon respiră adânc prospeţimea lui şi privi cu ochii mari zambilele în lumina din ce în ce mai puternică. Fleur! Ce bine i se potrivea acest nume! Locuia la Mapledurham, undeva pe malul Tamisei – frumos nume şi acesta! Chiar acum îl va căuta în atlas. O să-i scrie. Dar ea îi va răspunde? Oh! trebuie să-i răspundă! îi spusese *Au revoir!* Şi nu *Good bye!* Ce noroc că i-a căzut batista! Dacă n-ar fi fost această întâmplare n-ar fi cunoscut-o niciodată! Şi cu cât se gândea mai mult la batista aceea, cu atât era mai uimit de norocul pe care-l avusese! Fleur! Într-adevăr, numele i se potrivea! În mintea lui răsunau ritmuri, cuvintele se adunau cerând să fie legate între ele; Jon era pe punctul de a compune o poezie.

Mai mult de o jumătate de ceas rămase Jon în această stare sufletească; apoi se întoarse spre casă. Cu ajutorul unei scări se urcă până la fereastra camerei lui; era fericit. Apoi, aducându-şi

aminte că fereastra biroului era deschisă, coborî şi o închise, ducând mai întâi scara la locul ei, pentru a nu lăsa nici o urmă vizibilă a emoţiei sale. Ceea ce simţea el era prea grav pentru a fi destăinuit unui suflet de om – nici chiar mamei lui.

CAPITOLUL IV
MAUSOLEUL

Există case al căror suflet a trecut în limbul Timpului, părăsindu-şi trupurile în limbul Londrei. Starea casei lui Timothy din Bayswater Road nu era tocmai aceasta, căci o porţiune din sufletul lui Timothy se mai afla încă în trupul lui Timothy Forsyte, iar Smither păstra atmosfera casei neschimbată, cu miros de camfor şi vin de Porto, cu ferestre pe care le deschidea numai de două ori pe zi pentru aerisire.

În imaginaţia celor din neamul Forsyte această casă era acum ca un fel de cutie chinezească cu multe sertare, şi ultimul îl conţinea pe Timothy. După spusele lor nimeni nu dădea cu ochii de el, cu toate că, fie în virtutea unui vechi obicei, fie din curiozitate, din când în când treceau pe acolo pentru a întreba cum o duce unchiul lor supravieţuitor. Aşa făcea, de pildă, Francie, care acum se emancipase chiar de sub autoritatea lui Dumnezeu (declara sus şi tare că e atee); Euphemia, care se emancipase de sub autoritatea bătrânului Nicholas, şi Winifred Dartie, emancipată şi ea căci bărbatul ei, „omul de lume”, murise. De altfel, în vremurile acestea toată lumea era emancipată, sau mai bine zis pretindea că se emancipase, ceea ce nu e chiar acelaşi lucru!

A doua zi după întâlnirea aceea, Soames porni de dimineaţă spre Paddington Station pentru a-i face o vizită lui Timothy, cu toate că era convins că are puţine şanse să-l vadă în carne şi oase. Inima lui bătea mai tare şi mai iute în timp ce stătea în plină lumină a soarelui, pe treptele albe, proaspăt curăţite, ale căsuţei în care au trăit odinioară patru membri ai familiei Forsyte şi în care nu mai trăia decât unul singur, ca o muscă rătăcită în timpul iernii; casa în care intrase şi plecase de nenumărate ori, fie uşurat, fie încărcat

cu povara clevetirilor familiale; casa „bătrânilor” din alt veac, din altă lume.

Apariţia lui Smither, încorsetată până la gât, deoarece moda nouă, apărută prin anul 1903, n-a fost considerată niciodată „cumsecade” de către mătuşile Juley şi Hester, aduse un vag zâmbet prietenos pe buzele lui Soames; Smither, dichisită după tipicul modei vechi până la cele mai mici detalii, o servitoare de nepreţuit – cum nu se mai găseşte în ziua de azi – îi spuse zâmbind:

— Cum? Domnul Soames, după atâta amar de vreme! Ce mai faceţi dumneavoastră, domnule? Domnul Timothy o să fie foarte bucuros când o afla c-aţi fost pe aici.

— Ce mai face?

— O! Se ţine foarte bine pentru vârsta lui, domnule. Desigur, e un om extraordinar. După cum îi spuneam deunăzi şi doamnei Dartie, care a trecut pe aici: „Domnişoara Forsyte şi doamna Juley şi domnişoara Hester *ar fi* încântate să vadă cu ce plăcere mănâncă şi acum mere coapte la cuptor!” Dar a surzit complet. Slavă Domnului! îmi zic mereu. Căci nu ştiu ce ne-am fi făcut cu el în timpul bombardamentelor aeriene.

— Ah, da! zise Soames, ce-aţi făcut cu el?

— L-am lăsat în pat, am prelungit soneria până-n pivniţă, aşa încât bucătăreasa şi cu mine puteam auzi când sună. Căci cu nici un preţ nu voiam să afle că suntem în război. De aceea i-am şi spus bucătăresei: „Dacă domnul Timothy sună, treaba avioanelor, facă ce-or vrea, eu mă duc sus”. Scumpele mele stăpâne ar fi leşinat să vadă că sună şi nimeni nu se duce la el. Dar a dormit tun în timpul tuturor atacurilor aeriene. Iar la singurul bombardament din timpul zilei, tocmai făcea baie. Iarăşi am avut noroc, căci ar fi putut vedea cum privesc în sus toţi oamenii – adeseori se uită pe fereastră.

— Bine! murmură Soames. Smither devenise vorbăreaţă. Am trecut să văd dacă aveţi nevoie de

ceva.

— Am înţeles, domnule. Cred că totul e în ordine, în afară de mirosul acela de şoareci din sufragerie, de care nu ştiu cum să scap. E curios că mai sunt şoareci acolo, când nu mai există nici o firimitură de când domnul Timothy n-a mai coborât la masă; adică dinainte de război. Dar sunt nişte animale mici şi nesuferite; nu ştiu niciodată unde-şi fac cuib.

— Se dă jos din pat?

— Oh, da, domnule, în fiecare dimineaţă face mişcare; de la pat până la fereastră şi înapoi, pentru a nu risca o schimbare de aer. E destul de bine dispus; în fiecare zi îşi scoate din sertar Testamentul. E o mare mângâiere pentru el Testamentul.

— Bine, Smither, dacă se poate aş vrea să-l văd, poate are să-mi spună ceva.

Smither roşi.

— *Va fi* un eveniment! îi zise. Vreţi să vă conduc eu prin casă, domnule, în timp ce-o voi trimite pe bucătăreasă să-l pregătească?

— Nu, du-te dumneata la el, îi spuse Soames. Eu pot trece şi singur prin casă.

Nu se cuvine să-ţi arăţi emoţia în faţa altcuiva, iar Soames simţea că era pe cale de a deveni sentimental trecând prin aceste încăperi atât de pline cu amintiri. Când Smither ieşi, tremurând de emoţie, Soames intră în sufragerie şi începu să adulmece. După părerea lui nu erau şoareci, ci lemnul în care erau îmbrăcaţi pereţii începuse a putrezi; se uită de-a rândul la tăblii şi se întrebă dacă – având în vedere vârsta lui Timothy – mai era cazul să fie revopsite. Aceasta a fost întotdeauna cea mai modernă încăpere a casei; iar buzele şi nările lui Soames schiţară doar un zâmbet vag. De jur-împrejur pereţii erau acoperiţi cu tăblii de stejar, iar deasupra tapisaţi cu mătase verde-închis. Pe tavan erau imitaţii de grinzi, iar în mijlocul lui, atârnând de un lanţ gros, un

candelabru masiv de metal. Tablourile fuseseră cumpărate de Timothy foarte ieftin, cu şaizeci de ani în urmă, la o licitaţie de la Jobson: trei „naturi moarte” de Snyders[34], două desene slab colorate, reprezentând portretul unui băiat şi al unei fete, destul de frumoase, care purtau iniţialele „J.R.” Timothy a sperat întotdeauna că până la urmă, se va dovedi că sunt piese de-ale lui Joshua Reynolds[35], dar Soames, care le admira, a descoperit că iniţialele nu însemnau decât John Robinson; mai era şi un Morland[36] dubios, reprezentând potcovirea unui mic ponei alb. Perdelele de pluş roşu-închis, zece scaune cu speteze înalte din lemn de mahon, îmbrăcate în pluş roşu-închis, un covor turcesc şi o masă de sufragerie tot din lemn de mahon, care era cam mare pentru odaia destul de mică; astfel arăta această încăpere pe care Soames putea să şi-o amintească neschimbată ca atmosferă sau înfăţişare de când avea el patru ani. Privirile lui se opriră îndeosebi asupra celor două desene şi gândi: „Pe acestea am să le cumpăr la licitaţie”.

Din sufragerie trecu în biroul lui Timothy. După câte ţinea minte, nu intrase niciodată în această cameră. De jos şi până-n tavan pereţii erau acoperiţi cu cărţi, şi Soames le privi cu interes. Un perete părea să fie ocupat numai de cărţi educative, publicate de editura lui Timothy cu două generaţii în urmă – uneori câte douăzeci de exemplare din aceeaşi carte. Soames citi titlurile lor şi se cutremură. Peretele din mijloc avea parcă aceleaşi volume pe care le văzuse Soames şi în biblioteca tatălui său în casa din Park Lane; de aici îi veni ideea că într-o zi James, tatăl lui, împreună cu fratele mai mic, au cumpărat, de ocazie, câteva mici biblioteci. De al treilea perete Soames se apropie cu mai multă emoţie. Aici, desigur, va găsi cărţile personale ale lui Timothy. Aşa era. Toate rafturile erau pline cu coperte goale de carton. Al patrulea perete avea o fereastră acoperită cu

perdele grele. În faţa ei un fotoliu masiv, cu un pupitru din lemn de mahon, pe care era un exemplar îngălbenit şi îndoit din ziarul *The Times*, cu data de 6 iulie 1914, ziua din care Timothy n-a mai coborât din camera lui de la etaj, aşa că ziarul care anunţa pregătirile de război îl aştepta încă. Într-un colţ era un mare glob pământesc, reprezentând lumea pe care Timothy n-a văzut-o, ferm convins că singura realitate de pe suprafaţa pământului e Anglia; marea n-o putea suferi din pricină că, într-o duminică după-amiază din anul 1836, când făcuse o plimbare de plăcere cu barca, plecând de la debarcaderul din Brighton, împreună cu Juley, Hester, Swithin şi Hatty Chessman, îi fusese îngrozitor de rău. De vină era numai Swithin, care avea întotdeauna idei năstruşnice, dar, slavă Domnului, a avut şi el rău de mare. Soames cunoştea povestea până în cele mai mici amănunte, căci o auzise de cel puţin cincizeci de ori de la unul sau altul dintre ei. Se duse până la glob şi îi făcu vânt; scârţâind răguşit, globul se învârti cam cât un deget, aducând în faţa ochilor un imens păianjen mort la latitudinea de 44 de grade.

„Mausoleu! gândi el; George avea dreptate!” Ieşi şi urcă treptele. La jumătatea scării se opri în faţa dulapului cu păsări colibri împăiate, care au desfătat copilăria lui. Nu păreau nici cu o zi mai bătrâne, suspendate pe sârme deasupra ierbii de pampas. Ştia că dacă ar deschide uşa păsările n-ar începe să zboare, dar se temea că tot dulapul s-ar face ţăndări. Iată un obiect care nu merită să fie pus la licitaţie! Deodată îi veni în minte mătuşa Ann, draga de ea! Cum îl ţinea ea de mână în faţa acestei vitrine şi îi spunea: „Uite Soamey! Nu-i aşa că sunt frumoase şi strălucitoare micuţele păsări colibri?” Soames ţinea minte răspunsul lui: „Dar nu cântă, mătuşico”. Să fi tot avut şase ani, purta un costum negru de catifea cu guler albastru-deschis – ţinea bine minte costumul acela! Mătuşa

Ann avea mulţi zulufi, mâini subţiri ca de păianjen, nas coroiat şi zâmbet atât de blând – ce doamnă bătrână distinsă fusese mătuşa Ann! Soames merse mai departe spre uşa salonului. Pe perete, într-o parte şi în alta, erau atârnate miniaturi. Pe acestea le va cumpăra neapărat la licitaţie! Erau portretele în miniatură ale celor patru mătuşi, al unchiului Swithin, adolescent, şi al unchiului Nicholas, când era copil. Toate fuseseră pictate de o tânără doamnă, prietenă a familiei, cam pe la anul 1830, când miniaturile erau la modă, şi fiind pictate pe fildeş erau şi durabile. De multe ori auzise povestea acestei tinere doamne: „Foarte talentată, scumpul meu; avea o mare slăbiciune pentru Swithin; dar foarte curând s-a îmbolnăvit de oftică şi a murit; întocmai cum s-a prăpădit Keats[37] – am pomenit-o mult după ce s-a dus."

Iată-i aici! Ann, Juley, Hester, Susan – încă fetiţă mică, Swithin cu ochi albaştri ca cerul, obrăjori îmbujoraţi, bucle blonde, jiletcă albă – cam gras; iar Nicholas, cu ochii ridicaţi spre cer, aidoma lui Cupidon. Abia acum îşi dădea seama că unchiul Nick a fost toată viaţa astfel – un om admirabil până la sfârşit. Într-adevăr, femeia aceasta a avut talent, miniaturile aveau în general un farmec propriu, iar valoarea lor nu depindea prea mult de concurenţa preţurilor din bursa esteticii. Soames deschise uşa salonului. Camera era curăţită, mobilele nu mai erau învelite în huse, perdelele date la o parte, parcă mătuşile ar mai fi fost acolo, aşteptând cu răbdare. Deodată îi trecu prin gând: „Dacă Timothy moare de ce să n-o cumpăr? Nu e aproape o datorie să păstrăm această casă – aşa cum se păstrează casa lui Carlyle[38], punând pe ea o tablă de marmură pentru a o arăta vizitatorilor?

Locuinţă tip din epoca reginei Victoria, taxa de intrare şi catalog, un şiling!" Nu încape îndoială că în ziua de azi e casa cea mai completă şi poate

cea mai moartă din toată Londra. În stilul ei, cu gustul şi cultura epocii, e desăvârşită, mai ales dacă va scoate cele patru tablouri din şcoala de la Barbizon pe care i le dăruise el, ducându-le înapoi în colecţia lui. Pereţii erau încă albaştri ca cerul, perdelele verzi în care erau ţesute flori roşii şi frunze de ferigă: paravanul brodat din faţa grătarului de fontă de la cămin; bufetele din lemn de mahon cu geamuri de sticlă, pline cu fel de fel de bibelouri şi mărunţişuri; scaunele pe care se pun picioarele, brodate cu mărgele; pe un raft cu cărţi erau înşiraţi Keats, Shelley, Southey, Cowper, Coleridge, *Corsarul* de Byron (şi nici o altă operă de-a lui), precum şi poeţii epocii victoriene; vitrina din marchetărie, tapisată cu pluş roşu, plină cu relicve familiale: primul evantai al lui Hester, cataramele de la ghetele mamei şi tatălui lor; trei scorpioni conservaţi într-o sticlă cu alcool, un colţ de elefant galben, pe care fratele bunicului lor, Edgar Forsyte, care făcea comerţ cu iută, l-a trimis acasă din India; o bucată de hârtie îngălbenită, sprijinită de ceva, dar Dumnezeu ştie ce-o fi fost scris pe ea cu litere subţiri şi mărunte! Pe pereţi erau înşirate tablouri, toate acuarele – în afară de cele patru din şcoala de la Barbizon, care păreau străine de restul casei şi chiar suspecte în mediul acela – picturi în culori vii şi sugestive: *Telling the Bees*[39], *Hey, for the Ferry*[40] şi două picturi în stilul lui Frith[41] pline de crinoline şi artificii, daruri din partea lui Swithin. Da! multe, multe tablouri pe care Soames le privise de mii de ori cu admiraţie şi dispreţ, o colecţie minunată de rame aurite, strălucitoare şi de bună calitate.

Pianul mare, foarte bine şters de praf, era, ca de obicei, închis ermetic; iar pe el albumul mătuşii Juley cu plante marine presate. Fotoliile cu picioare aurite erau mai rezistente decât păreau. Într-o parte a căminului, în plină lumină, era aşezată canapeaua îmbrăcată în mătase purpurie, pe care şedea de obicei mătuşa Ann, iar după

moartea ei mătuşa Juley. De cealaltă parte a căminului se afla singurul fotoliu cu adevărat comod, cu spatele la lumină, pentru mătuşa Hester. Soames clipi de câteva ori din ochi; îi păru că le vede la locurile lor. Ah! şi ce atmosferă! Chiar şi acum se mai simţea miros de stofe fine, de perdele de dantelă spălate proaspăt, de flori de levănţică puse în săculeţe şi de aripi uscate de albine. Soames gândi: „Aşa ceva nu se mai găseşte azi; casa aceasta trebuie păstrată aşa cum e”. Ş, zău, chiar dacă lumea va râde de el, casa şi atmosfera aceasta sunt mărturia unui fel de viaţă cu adevărat distins, de la care oamenii aceştia nu s-au abătut, pilda gustului ales pentru cerinţele văzului, auzului, mirosului şi pipăitului... care nu se mai găseşte în ziua de azi, în lumea asta nouă cu telefon şi automobile, cu oameni care nu mai scot ţigara din gură, cu fete care şed picior peste picior, dezgolindu-le până la genunchi, şi poartă rochii atât de decoltate, încât dacă îţi dai osteneala le vezi până-n brâu (pentru satirul care zace în fiecare Forsyte lucrul nu-i de lepădat, dar aceste femei sunt departe de ceea ce trebuie să fie o cucoană). Femeile din ziua de azi, cu picioarele încolăcite în jurul picioarelor scaunului în timp ce mănâncă, cu felul lor curios de a vorbi, cu râsul lor, fetele acestea îl înspăimântau ori de câte ori îşi dădea seama că Fleur trăieşte în lumea lor; după cum se îngrozea şi de femeile mai în vârstă, cu priviri aspre, capabile să se descurce singure în viaţă. Mătuşile lui bătrâne, chiar dacă nu-şi deschideau niciodată mintea şi ochii, şi nu deschideau nici ferestrele prea des, avuseseră măcar bună creştere, o atitudine decentă şi respectul cuvenit pentru trecut şi viitor.

Inima îi bătea tare şi parcă simţea un nod în gât; închise uşa şi porni sus în vârful picioarelor. Pe drum aruncă o privire într-o încăpere laterală; hm! totul în desăvârşită ordine, ca pe la anul 1880, pereţii îmbrăcaţi în hârtie vopsită cu ulei. Ajuns

sus, Soames ezită între patru uşi. Care o fi dând înspre camera lui Timothy? Ascultă atent. Auzi un zgomot. Era ca şi cum un copil ar fi tras în urma lui un căluţ de lemn. Acesta trebuie să fie Timothy! Bătu la uşă; Smither, foarte roşie în obraji, îi deschise.

Domnul Timothy tocmai îşi făcea plimbarea şi nu i-a putut spune nimic. Dacă domnul Soames vrea să treacă în camera vecină, îl poate vedea prin uşa întredeschisă.

Soames trecu în cealaltă cameră şi privi.

Ultimul din generaţia bătrânilor Forsyte era în picioare şi se mişca cu o încetineală impresionantă; pe faţă i se citea o desăvârşită concentrare asupra treburilor lui, în timp ce se plimba înainte şi înapoi, între pat şi fereastră, pe o distanţă nu mai mare de douăsprezece picioare. Partea inferioară a obrazului său pătrat nu mai era bărbierită, ci acoperită cu o barbă albă, tunsă cât se poate de scurt, iar bărbia lui părea tot atât de lată ca şi fruntea; părul îi era, de asemenea, alb ca neaua, iar nasul, obrajii şi fruntea acoperite cu piele gălbuie. Într-o mână ţinea un baston, cu cealaltă îşi strângea halatul de lână Jaeger de sub care i se vedeau picioarele încălţate cu ciorapi de lână şi papuci căptuşiţi tot cu Jaeger. Faţa lui avea expresia unui copil încăpăţânat, care face un lucru interzis. De fiecare dată când se întorcea, izbea bastonul de podea, târându-l apoi în urma lui, parcă voia să arate că poate merge şi fără el.

— Pare încă destul de puternic, zise Soames încet de tot.

— Oh! da, domnule! Ar trebui să-l vedeţi când face baie... e minunat, îi face atâta plăcere!

Vorbele acestea, rostite cu glas tare, îl lămuriră pe Soames că Timothy a dat în mintea copiilor.

— Spune, te rog, îl mai interesează ceva? întrebă tot cu glas tare.

— Oh, da, domnule: mâncarea şi Testamentul. E chiar interesant să-l priveşti cum îl suceşte încoace şi încolo, cu toate că, fireşte, nu-l citeşte. Din când în când întreabă ce valoare au Rentele de Stat, iar eu îi scriu pe o tăbliţă de ardezie, cu cifre mari. Desigur, îi scriu întotdeauna acelaşi lucru, valoarea lor din 1914, ultima pe care a citit-o în jurnal. Când a izbucnit războiul, l-am rugat pe doctor să-i interzică citirea jurnalelor. Vai, ce greu a fost la început! Dar după puţin s-a potolit, căci şi-a dat seama că-l oboseşte; de altfel e uimitor cum ştie să-şi economisească energia, după cum le spunea şi iubitelor mele stăpâne pe vremea când mai erau încă în viaţă, fie-le ţărâna uşoară! De câte ori nu le-a certat din cauza asta, căci, vă aduceţi aminte, domnule Soames, dumnealor erau întotdeauna atât de active!

— Ce s-ar întâmpla dacă aş intra la el? întrebă Soames. Oare mă mai recunoaşte? Ştii, Smither, eu i-am făcut Testamentul în 1907, după moartea domnişoarei Hester.

— Oh, domnule, eu nu ştiu ce să zic, răspunse Smither plină de îndoieli. Cred că vă recunoaşte; se ţine admirabil pentru vârsta lui.

Soames făcu câţiva paşi până ajunse în pragul uşii, unde se opri până când Timothy se întoarse spre el; atunci strigă:

— Unchiule Timothy!

Timothy parcurse jumătate din distanţa care-i despărţea şi se opri.

— Ei?

— Soames, strigă Soames cât îl ţinea gura, întinzând mâna. Soames Forsyte!... Se vede că n-a priceput, adăugă Soames către Smither.

— Nu, domnule, răspunse Smither cam dezamăgită, trebuie să înţelegeţi; nu şi-a isprăvit încă plimbarea. Nu se poate gândi decât la un singur lucru. Cred că după amiază o să mă întrebe dacă a fost aici omul pentru gazul aerian, şi vai de

capul meu până va înţelege că aţi fost dumneavoastră!

— Crezi că ar fi necesar un bărbat ca să-i poarte de grijă?

Smither ridică amândouă mâinile.

— Un bărbat? Oh, nu! Bucătăreasa şi cu mine ne descurcăm foarte bine. Un om străin în preajma lui l-ar înnebuni în câteva zile. Iar stăpânele mele nici nu voiau să audă de un bărbat în casă. Şi apoi, ca să vă spun drept, noi suntem foarte mândre de domnul Timothy.

— Dar doctorul vine regulat, nu-i aşa?

— În fiecare dimineaţă. Face o mulţime de recomandări, dar domnul Timothy e aşa de învăţat cu el, încât nici nu-l mai bagă în seamă; scoate limba şi atâta tot.

— Bine, zise Soames, întorcând capul; mi se pare trist şi dureros.

— Oh, domnule! răspunse Smither speriată, să nu spuneţi una ca asta. Abia acum, când nu-şi mai face griji pentru nimic, se poate bucura din plin de viaţă, şi aşa şi face! Chiar îi spuneam bucătăresei că domnul Timothy e acum mai om decât a fost vreodată. Vedeţi dumneavoastră: dacă nu se plimbă, sau dacă nu face baie, mănâncă, iar când nu mănâncă, doarme. Şi aşa îşi petrece toată viaţa. Nu-l doare absolut nimic şi nu are nici o grijă.

— Bine, zise Soames, este şi asta o viaţă. Acum plec. Ah, da, dă-mi te rog Testamentul.

— Pentru aşa ceva îmi trebuie timp, domnule Soames; îl ţine sub pernă şi dacă nu doarme mă vede când îl iau.

— Aş vrea să ştiu dacă este acela pe care l-am redactat eu. De aceea te rog, când poţi, uită-te la dată şi spune-mi-o când mai trec pe aici.

— Bine, domnule, dar sunt sigură că e acelaşi, deoarece, vă aduceţi aminte şi dumneavoastră, bucătăreasa şi cu mine am fost martore, iar pe testamentul acesta am văzut

iscăliturile noastre, iar noi n-am iscălit decât o singură dată.

— Bine, zise Soames.

Îşi aducea aminte. Smither şi Jane au fost martore bine alese, deoarece nemoştenind nimic prin acest testament, nu aveau nici un interes ca Timothy să moară. Soames îi spusese chiar atunci că era o precauţiune inutilă, dar aşa a dorit Timothy; de altfel mătuşa Hester s-a îngrijit de ele, lăsându-le destui bani.

— Foarte bine, îi zise; la revedere, Smither! Ai grijă de el, iar dacă spune ceva deosebit, scrie ce ai auzit şi comunică-mi.

— Oh, da, domnule Soames, chiar aşa am să fac. Mi-a făcut mare plăcere c-aţi venit pe la noi. Bucătăreasa o să fie foarte emoţionată când am să-i povestesc.

Soames dădu mâna cu ea, apoi coborî. Se opri două minute lângă cuierul în care îşi agăţase de atâtea ori pălăria. „Toate trec, gândi el; trec şi încep din nou. Sărman flăcău bătrân!” Apoi se opri să mai asculte o dată, cu atenţie, zgomotul pe care-l făcea Timothy târându-şi bastonul ca pe-un cal de lemn imaginar; sau să vadă, aplecată peste balustradă, fantoma unei feţe bătrâne, al cărei glas stins să şoptească: „Uite pe scumpul nostru Soames! Chiar acum am spus că n-a mai dat pe la noi de o săptămână!” Dar nu se auzea nimic, nimic! Nu era decât miros de camfor şi firicele de praf jucându-se în dunga de soare care intra prin geamul de deasupra uşii. Căsuţa bătrână! Un mausoleu! Şi, întorcându-se brusc, ieşi şi-şi văzu de drum.

CAPITOLUL V
ÎN PATRIE

„Păşeşte pe pământul patriei,
Numele lui – Val Dartie”

Cam acesta era sentimentul lui Val Dartie când, în al patruzecilea an al vieţii lui, ieşea, în acea joi dimineaţă, din vechiul castel pe care-l închiriase în partea de nord a regiunii Sussex. Pleca la Newmarket, unde nu mai fusese din toamna anului 1899, când fugise de la Oxford pentru a face o călătorie în regiunea Cambridge. Se opri la uşă pentru a-şi săruta soţia şi pentru a-şi pune o sticlă de vin de Porto în buzunar.

— Vezi să nu-ţi oboseşti prea mult piciorul, Val şi nu face pariuri prea mari.

În timp ce o lipi de pieptul său, privind-o drept în ochi, Val îşi dădu seama că atât piciorul, cât şi buzunarul îi erau în siguranţă. Va juca cu moderaţie; Holly avea întotdeauna dreptate – avea atât de mult bun-simţ! Poate că lui nu i se părea ciudat, aşa cum li se părea altora, că – fiind pe jumătate Dartie – a fost credincios tinerei sale verişoare în decursul celor douăzeci de ani de la romantica lor căsătorie contractată în timpul războiului cu burii; credincios fără a avea sentimentul că face un sacrificiu sau că se plictiseşte – Holly era atât de ageră, ştia să se poarte atât de bine cu el, oricare i-ar fi fost starea sufletească. Fiind veri, au hotărât, mai bine zis Holly a hotărât, să nu aibă copii; şi cu toate că era puţin mai palidă, îşi păstrase trupul zvelt, obrazul frumos şi culoarea părului ei negru. Val o admira mai ales pentru că avea o viaţă a ei proprie, în afară de cea pe care o ducea împreună cu el, şi pentru că din an în an călărea tot mai bine. Cânta la pian, citea enorm de multe romane, poezii şi tot ce-i cădea în mână. Când trăiau la ferma lor din Colonia Capului, Holly se ocupa de toţi copiii şi

femeile negrilor din partea locului cu o destoinicie uimitoare. Era, într-adevăr, deşteaptă, dar nu făcea caz de inteligenţa ei, şi nu era „şovină”. Cu toate că Val nu era un om modest, ajunsese la convingerea că îi e superioară, fără a fi însă invidios – ceea ce era mare lucru din parte-i. E de remarcat că nu se întâmpla niciodată ca Val s-o privească fără ca ea să nu-şi dea seama, în schimb privirile ei se opreau de multe ori asupra lui fără ca el s-o observe.

O îmbrăţişă în poarta casei, căci nu se cădea s-o sărute pe peron, cu toate că ea îl conducea până la gară, rămânând să se întoarcă apoi singură cu automobilul. Cu pielea bronzată şi obrazul brăzdat din pricina climei coloniale şi a grijilor inevitabile pentru un crescător de cai, stingherit de piciorul rămas invalid din timpul războiului cu burii, dar care i-a salvat probabil viaţa în războiul care abia se sfârşise, Val era tot atât de chipeş cum fusese în zilele când îi făcea curte lui Holly; zâmbetul său era deschis şi fermecător, genele parcă mai dese şi mai negre, ochii cenuşii străluceau, pistruii i se mai accentuaseră, iar părul începuse a-i încărunţi la tâmple. Făcea impresia unui om care se ocupase *de cai* într-o regiune însorită.

Ieşind din curte, făcu un viraj scurt şi întrebă:

— Când soseşte tânărul Jon?

— Azi.

— Dacă ai nevoie de ceva pentru el, pot să-ţi aduc sâmbătă când mă întorc.

— N-am nevoie de nimic; dar tu poţi să te întorci cu acelaşi tren cu care vine şi Fleur, la ora unu şi patruzeci.

Val porni cu Fordul în plină viteză; conducea şi acum ca un om care se află într-o ţară necunoscută, pe drumuri proaste, dar care nu vrea să facă compromisuri şi speră în ajutorul cerului la fiecare groapă de pe şosea.

— Fleur e o tânără care ştie ce vrea! Ai observat şi tu?

— Da, zise Holly.

— Unchiul Soames şi tatăl tău... au avut un conflict îngrozitor, nu-i aşa?

— Ea nu ştie nimic, el nu ştie nimic şi, fireşte, nu trebuie să suflăm nimic despre asta. E vorba numai de cinci zile, Val.

Va să zică „secret”! Bine! Dacă Holly socoteşte că aşa e bine, fie cum zice ea. Apoi, aruncându-i nişte priviri şirete, Holly zise:

— Ai văzut cu câtă măiestrie ne-a provocat s-o poftim?

— Nu.

— Şi totuşi, aşa a fost. Tu ce părere ai despre ea, Val?

— Frumuşică şi deşteaptă. Dar cred că e gata să sară pârleazul în orice clipă, dacă are cu cine.

— Mă întreb, murmură Holly, dacă fetele moderne sunt toate ca ea. După atâţia ani de viaţă în colonii, mă simt cu totul dezorientată aici.

— Tu? Tu prinzi atât de repede dedesubturile lucrurilor! Holly îşi strecură mâna în buzunarul pardesiului lui Val.

— Tu te pricepi la oameni, zise Val încurajat. Ce părere ai despre belgianul acela, Profond?

— Cred că-i dracul gol!

Val zâmbi.

— Ca prieten al familiei noastre mi se pare suspect şi primejdios. La drept vorbind, familia noastră e un codru destul de ciudat. Unchiul Soames căsătorit cu o franţuzoaică, tatăl tău cu prima soţie a lui Soames. Pe bunicii noştri i-ar fi lovit damblaua dacă ar fi ştiut!

— Oricine ar fi simţit la fel, dragul meu.

— Automobilul ăsta, zise Val brusc, are nevoie de-o revizie. Când urcă la deal nu se simte prea sigur pe roţile din spate. Pare-se că la coborâre trebuie să dau viteză mai mare, căci altfel pierd trenul.

Val iubea atât de mult caii, încât nu avea nici un fel de simpatie pentru automobil; de aceea,

când conducea el Fordul, acesta nu mergea niciodată atât de bine ca în mâna lui Holly. Prinse trenul.

— Ai grijă la întoarcere; căci, dacă poate, te trânteşte. La revedere, scumpa mea!

— La revedere! strigă Holly trimiţându-i sărutări cu mâna.

În tren, după un sfert de ceas de nehotărâre, neştiind încă dacă trebuie să-şi oprească gândurile la Holly, la ziarul de dimineaţă, la priveliştea minunată a zilei senine sau la amintirile lui vagi despre Newmarket, Val se cufundă în paginile unei cărţi mici, plină cu nume, pedigriuri, încrucişări şi observaţii în legătură cu performanţele şi înfăţişarea cailor. Tot ceea ce era în el Forsyte înclina spre cumpărarea unor cai de un anumit soi, şi pentru un moment pornirea Dartie, dornică de speculaţii aventuroase, fusese biruită. Întors în Anglia după vânzarea avantajoasă a fermei şi hergheliei sale din Africa de Sud şi văzând că pe aici soarele strălucea rar, Val îşi zise: „Trebuie să-mi găsesc neapărat o preocupare, căci altfel ţara asta mă duce la melancolie. Vânătoarea nu-mi ajunge, trebuie să cresc şi să antrenez cai.” Cu ajutorul iscusinţei deosebite şi hotărârii dobândite în timpul îndelungatei lui şederi într-o ţară nouă, Val văzu partea slabă a crescătoriei moderne. Oamenii erau hipnotizaţi cu toţii de modă şi de preţul mare al cailor. El va cumpăra caii după înfăţişare, fără a ţine seama de nume şi speţă! Şi iată-l totuşi hipnotizat de prestigiul unui anumit soi! Aproape fără să-şi dea seama, Val îşi zise: „Clima asta blestemată trebuie să aibă ceva care te face să te învârteşti într-un cerc vicios. Totuşi trebuie să am şi eu în grajd măcar un exemplar cu sânge Mayfly.”

În această dispoziţie ajunse Val în Mecca nădejdilor lui. Era o zi de curse, foarte prielnică pentru cei dornici să se uite la cai şi nu în gura celor care fac pariuri; Val se plimbă mult în jurul

paddock-ului. Douăzeci de ani de viaţă în colonii l-au dezbărat de „dandismul”[42] în care fusese crescut, dar îi lăsaseră eleganţa naturală a unui călăreţ, dându-i în acelaşi timp o perspectivă justă şi ochiul critic necesar pentru a distinge la prima vedere ceea ce el numea „snobismul neghiob” al unor englezi şi „superficialitatea de papagal” a unor englezoaice – Holly era cu totul altfel, Holly era femeia ideală pentru el. Cu spiritul lui de observaţie, mintea ascuţită şi fondurile necesare, Val mergea de-a dreptul în inima unei tranzacţii, fie că era vorba de un cal sau de o băutură; şi tocmai când se hotărâse pentru o mânză Mayfly, auzi lângă el o voce joasă zicând:

— Domnul Val Dartie? Ce mai face doamna Dartie? Sper că e bine.

Lângă el stătea belgianul pe care-l întâlnise la sora lui, Imogen.

— Prosper Profond, ne-am cunoscut la un dejun, zise acesta.

— Ce mai faci? murmură Val.

— Foarte bine, răspunse *Monsieur* Profond, zâmbind cu o încetineală nemaipomenită. „Dracul gol”, spusese Holly despre el. Aşa şi era. Parcă semăna puţin cu un diavol, cu barba lui scurtă şi ascuţită; un drac cam adormit, dar bine dispus, cu ochi şireţi, de o inteligenţă deosebită.

— Este aici un domn care doreşte să vă cunoască, un văr de-al dumneavoastră, domnul George Forsyte.

În faţa lui Val apăru un domn gras, fără barbă, fără mustaţă, cu mutră de taur, cu nişte ochi cenuşii ieşiţi din orbite şi în care sclipeau săgeţi de ironie; şi-l amintea de odinioară, de pe când dejuna cu tatăl său la clubul „Iseeum”.

— Pe vremuri mergeam la curse împreună cu tatăl dumitale, zise George. Cum îţi merge cu herghelia? Nu vrei să cumperi una din mârţoagele mele?

Val zâmbi pentru a-şi ascunde revelaţia pe care o avu chiar în clipa aceea: că nimeni nu mai e preocupat de crescătorie. Că nimeni nu mai crede în nimic, nici chiar în cai. George Forsyte, Prosper Profond! Nici chiar diavolul nu e mai blazat decât aceştia doi!

— Nu ştiam că-ţi plac cursele, îi zise lui *Monsieur* Profond.

— Nu sunt pasionat, nu mă interesează prea mult. Îmi plac sporturile nautice, deşi, la drept vorbind, nici marea nu mă pasionează; dar îmi place să invit prietenii pe iahtul meu. Am pregătit un mic dejun, foarte modest, domnule Val Dartie; dacă doreşti, fă-mi plăcerea te rog să guşti ceva – foarte modest – în automobilul meu.

— Mulţumesc, zise Val; eşti foarte amabil. Am să trec peste un sfert de ceas.

— Acolo în spate. Vine şi domnul Forsyte; şi *Monsieur* Profond ridică un deget înmănuşat în galben „subliniind": un mic automobil cu un mic dejun.

Apoi plecă mai departe, privind caii tot cu aerul lui adormit şi absent, urmat de George Forsyte, corpolent, elegant şi glumeţ.

Val rămase pe loc, cu privirile aţintite la mânza Mayfly. George Forsyte, fireşte, era bătrân, dar acest Profond trebuie să fi fost cam de vârsta lui; Val se simţea foarte tânăr, încât pentru o clipă i se păru că mânza Mayfly e o jucărie cu care s-au distrat cei doi. Parcă animalul nu era un cal adevărat.

„Acea mică iapă, i se păru că aude glasul lui *Monsieur* Profond: ce-o fi găsind la ea? Să mori de râs, nu altceva."

Iar George Forsyte, amicul tatălui său, tot de curse se ţinea! Rasa Mayfly – să fi fost oare mai bună decât celelalte? Cu banii pe care-i avea s-ar putea aventura şi în alte afaceri.

„Nu, totuşi nu!" mârâi Val. „Dacă nu merită să creşti cai, nu merită să mai faci nimic pe lume.

Pentru ce am venit aici? Am s-o cumpăr!”

Se dădu puţin la o parte pentru a privi mulţimea oamenilor care se scurgea în valuri spre tribune. Bărbaţi bătrâni, ferchezuiţi tineri rotofei, unşi cu toate unsorile, antrenori după înfăţişarea cărora jurai că nu văzuseră în viaţa lor un cal; femei înalte, guralive, unele mergând agale, altele cu paşi vioi, vorbind toate prea tare; băieţi tineri care încercau să ia un aer grav – doi sau trei dintre ei nu aveau decât un singur braţ!

„Aici viaţa e un joc! gândi Val. Clopotul de la start sună, caii aleargă, banii trec dintr-o mână într-alta; clopotul sună din nou, caii aleargă din nou, şi banii trec în alte mâini.”

Dar speriat de propria lui filozofie, Val se îndreptă spre ieşirea din *paddock* pentru a urmări galopul mânzei Mayfly; se mişca frumos. Apoi porni spre „micul automobil” al lui *Monsieur* Profond. „Micul” dejun era o gustare pe care orice bărbat o visează adeseori, dar o mănâncă foarte rar; după ce isprăvi *Monsieur* Profond îl conduse până la ţarc.

— Soţia dumitale e o femeie drăguţă, spuse acesta pe neaşteptate.

— Cea mai drăguţă femeie din câte cunosc, răspunse Val pe un ton sec.

— Da, zise *Monsieur* Profond, are o faţă drăgălaşă. Eu am o mare admiraţie pentru femeile frumoase.

Val îl privi bănuitor, dar pentru moment se simţi dezarmat în faţa acestui om, profund diabolic şi totuşi având ceva amabil şi sincer.

— Oricând vă face plăcere să fiţi oaspeţii mei pe iaht, am să-i ofer o mică croazieră.

— Mulţumesc, zise Val din nou în gardă; soţia mea nu poate suferi marea.

— Întocmai ca şi mine, zise *Monsieur* Profond.

— Atunci de ce vă plimbaţi cu iahtul?

Ochii belgianului zâmbiră.

— Oh! Nu ştiu nici eu. Am făcut de toate, şi acum a venit rândul plimbării cu iahtul.

— Trebuie să fie costisitor al dracului. Eu cred că ai şi motive mai serioase.

Monsieur Profond îşi ridică sprâncenele, apoi îşi umflă buza de jos, cărnoasă.

— Mie îmi place viaţa uşoară, îi zise.

— Ai fost în război? întrebă Val.

— Da. Am făcut-o şi pe asta. Am fost otrăvit cu gaze; puţină neplăcere.

Zâmbi cu un aer calm şi profund de prosperitate, sorbit parcă din însuşi numele lui. Val nu-şi dădea seama dacă spusese „puţină" în loc de „mică" pentru că nu cunoştea bine limba engleză sau numai pentru că era afectat. Tipul era, fără îndoială, capabil de orice. Ajunşi lângă cercul de cumpărători din jurul mânzei Mayfly, care câştigase cursa, *Monsieur* Profond zise:

— Ai de gând s-o cumperi?

Val dădu din cap. Având alături de el pe acest Satana adormit, Val simţea nevoia credinţei. Deşi situaţia lui materială, datorită prevederii bunicului său care îi lăsase moştenire un venit de o mie de lire sterline anual, la care se adăuga şi mia lui Holly, moştenită de la bunicul ei, îl asigura faţă de orice lovitură a providenţei, Val nu avea capital disponibil prea mare, căci o bună parte din banii realizaţi din vânzarea fermei lui din Africa de Sud o cheltuise pentru instalarea lor în Sussex. Şi, foarte curând, îşi zise: „Fir-ar al dracului, am scăpat-o!" Nu putea da mai mult de şase sute de lire sterline, iar licitaţia a mers mai departe. Val s-a retras. Mânza Mayfly s-a adjudecat la suma de şapte sute cincizeci de guinee. Supărat, întoarse spatele grupului care licita, când auzi glasul lui *Monsieur* Profond şoptindu-i la ureche:

— Am cumpărat eu mica mânză, dar n-am ce face cu ea. Ia-o dumneata şi dă-i-o soţiei dumitale.

Val se uită la el şi mai bănuitor, dar omul avea atâta voie bună în ochi, încât nu se putu considera

jignit.

— Am realizat o mică sumă de bani în timpul războiului, începu *Monsieur* Profond cu aerul că răspunde privirilor lui Val. Am avut acţiuni în fabricile de armament. Îmi place să-i cheltuiesc. Eu ştiu întotdeauna să fac bani. Cheltuiesc relativ puţin cu persoana mea. Îmi place să se bucure şi prietenii mei de ceea ce am eu.

— Ţi-o cumpăr la preţul pe care l-ai dat pe ea, răspunse Val hotărât.

— Nu, zise *Monsieur* Profond. Ia-o, te rog, dumneata. Eu n-am ce face cu ea.

— Imposibil! Aşa ceva nu...

— De ce nu? zise *Monsieur* Profond zâmbind. Doar sunt prietenul familiei dumneavoastră.

— Şapte sute cincizeci de guinee nu e o cutie cu ţigări, zise Val enervat.

— Foarte bine. Te rog păstreaz-o până când am să ţi-o cer şi fă ce vrei cu ea.

— Accept dacă mânza rămâne proprietatea dumitale, zise Val.

— Foarte bine, murmură *Monsieur* Profond şi plecă.

Val îl urmări din ochi; poate să fie un „diavol binevoitor”, dar poate să fie şi diavol diavol. Îl văzu întâlnindu-se cu George Forsyte, apoi nu-l mai văzu.

Cât timp mai rămase la Londra, Val îşi petrecu ziua la curse, iar serile în casa mamei lui, în Green Street.

Winifred Dartie avea şaizeci şi doi de ani, dar arăta admirabil, mai ales dacă ţineai seama că vreme de treizeci şi trei de ani a avut de suferit din pricina soţului ei, Montague Dartie, de care a scăpat ca prin minune datorită treptelor dintr-o casă de la Paris. Era foarte încântată că fiul ei preferat s-a întors acasă din Africa de Sud după atâta vreme, că se schimbase aşa de puţin şi c-o iubea pe soţia lui. Pe la sfârşitul celui de al

şaptelea deceniu al veacului trecut, înainte de a se mărita, Winifred era în avangarda luptei pentru libertate, plăcere şi lux; dar acum mărturisea că fetele tinere din ziua de azi au întrecut mult năzuinţele ei. Acestea, de pildă, socotesc căsătoria drept un accident, şi uneori Winifred regreta că nu făcuse şi ea la fel; un al doilea, al treilea sau al patrulea accident poate că i-ar fi dat un tovarăş de viaţă mai puţin beţiv şi fantezist. Totuşi, la urma urmei, Monty lăsase în urma lui pe Val, Imogen, Maud şi Benedict (care ajunsese aproape colonel şi scăpase teafăr din război); dintre ei nici unul nu divorţase încă. Winifred era adeseori mirată de statornicia copiilor ei, când îşi amintea de tatăl lor; dar, după cum constatase cu mândrie, în afară de Imogen erau cu toţii nişte adevăraţi Forsyte, şi gândul acesta o măgulea. Fetiţa fratelui ei, Fleur, o înspăimânta. Era neastâmpărată ca toate fetele moderne. Prosper Profond a caracterizat-o bine într-o zi după cină: „E ca o mică flacără aşezată în curent” – deşi nu avea gesturi deşănţate şi nu vorbea cu glas prea tare. În caracterul lui Winifred zăceau adânc întipărite concepţiile neamului Forsyte, de aceea avea o aversiune instinctivă faţă de atmosfera generală, de obiceiurile şi principiile fetelor moderne care aveau următoarea deviză: „Orice ai face e totuna! Hai să cheltuim, căci mâine tot vom fi săraci!” Pe Winifred o mângâia un singur lucru din caracterul lui Fleur: era atât de perseverentă, încât dacă voia ceva nu se potolea până când nu-şi îndeplinea dorinţa; cât despre consecinţe, fata era prea tânără pentru a ţine seama de ele. Fleur era foarte frumuşică; moştenise de la mama ei gustul franţuzoaicelor şi darul de a purta rochiile; toată lumea întorcea capul în urma ei – mare compensaţie pentru Winifred, îndrăgostită de stil şi distincţie, dar care fusese amarnic dezamăgită în cazul lui Montague Dartie.

Sâmbătă dimineaţa Winifred, care lua ceaiul cu Val, aduse vorba despre vechiul lor conflict

familial.

— Acea mică întâmplare relativ la socrul tău şi mătuşa Irene se pierde în negura vremurilor, aşa că Fleur nu trebuie să afle nimic despre ea, Val. N-are rost să-i dăm proporţii. Unchiul Soames ţine foarte mult la acest lucru. Te rog să bagi de seamă.

— Da! Dar va fi îngrozitor de greu. Tânărul frate vitreg al lui Holly vine să locuiască la noi un timp, până ce învaţă agricultura. A şi sosit acolo.

— Oh! zise Winifred. Asta ne mai lipsea! Cum arată băiatul?

— L-am văzut o singură dată, la Robin Hill, când am fost în ţară în anul 1909; era în pielea goală şi vopsit cu dungi albastre şi galbene – un copil frumuşel.

Winifred găsi că e foarte „amuzant" şi adăugă pe un ton calm:

— Nu face nimic; Holly are mult tact şi va şti cum să procedeze. N-am să-i spun unchiului tău. L-ar supăra din cale-afară. Tu nu ştii ce mângâiere e pentru mine că te-ai întors acasă, scumpul meu, acum că îmbătrânesc...

— Îmbătrâneşti? Ce idee! Niciodată n-ai fost mai tânără! Spune, mamă, Profond acela e un om cumsecade?

— Prosper Profond? Oh! Cel mai amuzant bărbat din câţi cunosc.

Val tuşi, apoi povesti întâmplarea cu mânza Mayfly.

— Iată un gest caracteristic pentru el, murmură Winifred. Face cele mai neaşteptate lucruri!

— O fi! zise Val aspru; familia noastră n-a prea avut noroc când şi-a făcut de lucru cu indivizi de soiul ăsta: sunt prea fantezişti pentru noi.

Avea dreptate! Winifred tăcu, îngândurată, apoi răspunse:

— Oh! Dar e străin, Val trebuie să fim îngăduitori!

— Foarte bine. Eu am să mă folosesc de mânza lui şi am să caut o modalitate de a mă revanşa.

Curând după aceea îşi luă rămas bun, se duse la un *bookmaker* la clubul „Iseeum” şi apoi la gara Victoria.

CAPITOLUL VI

JON

După douăzeci de ani petrecuţi în Africa de Sud, doamna Val Dartie era îndrăgostită la nebunie, din fericire de ceva care îi aparţinea, căci obiectul pasiunii sale erau priveliştea din faţa ferestrelor şi lumina limpede şi răcoroasă a dealurilor înverzite, în sfârşit, era din nou în Anglia! Anglia mai frumoasă decât în visele ei! Întâmplarea a dus familia Val Dartie în partea de miazăzi a comitatului Sussex, unde dealurile aveau un adevărat farmec în lumina soarelui. Holly moştenise de la tatăl ei destulă sensibilitate pentru a preţui frumuseţea rară a conturului lor, precum şi strălucirea lor albă. Pentru ea, urcuşul pe potecile înguste ale trecătorilor şi plimbarea pe coama dealurilor – fie spre Chanctonbury, fie spre Amberley – erau o încântare pe care cu greu o putea împărtăşi cu Val, deoarece admiraţia lui pentru Natură se confunda cu instinctul neamului Forsyte de a trage vreun folos din ea, ca de pildă starea ierbii pentru antrenamentul cailor.

În drum spre casă, conducând Fordul cu o anumită blândeţe şi bună dispoziţie, îşi făgădui că primul lucru pe care îl va face când va veni Jon va fi să-l ducă acolo sus şi să-i arate „priveliştea" sub acest cer de mai.

Avea, faţă de fratele ei vitreg, un sentiment matern, pe care nu şi-l putea manifesta faţă de Val. În vizita de trei zile pe care o făcuse la Robin Hill, curând după ce se întorseseră în patrie, nu-l întâlnise pe Jon, căci era la şcoală. Aşa încât în amintirea ei, ca şi Val de altfel, vedea un copil cu păr strălucitor ca soarele, jos lângă lac, în pielea goală vărgată cu galben şi albastru.

În acele trei zile cât a stat la Robin Hill, Holly a fost tulburată, tristă şi nu-şi găsise locul. Amintiri despre fratele ei mort, amintiri despre zilele când Val îi făcea curte. Iar sub îmbătrânirea tatălui ei, pe

care nu-l mai văzuse de douăzeci de ani, Holly, cu tot zâmbetul lui ironic, simţise umbra morţii; dar ceea ce o supărase cel mai mult fu prezenţa mamei sale vitrege, de care îşi aducea vag aminte, ca de „doamna în gri”, din vremea când era mică şi bunicul ei era în viaţă, când *Mademoiselle* Beauce era foarte supărată pe intrusa aceea care-i dădea lecţii de pian. Toate acestea au tulburat şi chinuit sufletul ei dornic să găsească un Robin Hill neschimbat. Dar Holly, cu toată sensibilitatea ei înnăscută, ştia să-şi ascundă simţămintele, şi totul părea să fi mers bine.

La despărţire tatăl ei o sărută, dar Holly simţise cum îi tremurau buzele.

— Aşa, scumpa mea, spusese. Nu-i aşa că războiul n-a schimbat nimic la Robin Hill? Ce n-aş fi dat să-l fi adus şi pe Jolly cu tine! Spune, Holly, tu crezi în prostiile spiritiştilor? Tare mă tem că dacă stejarul acesta moare, eu mor.

Holly îl îmbrăţişa cu atâta căldură, încât Jolyon şi-a dat seama că l-a luat gura pe dinainte, de aceea luă imediat un aer ironic.

— Spiritism – ce cuvânt bizar – şi cu cât adepţii lui vorbesc mai mult despre el, cu atât arată mai mult că urmăresc realităţi concrete.

— Cum adică? zise Holly.

— Foarte simplu. Uită-te la fotografiile lor cu prezenţa aurei. Pentru a putea face o fotografie, trebuie să ai mai întâi un obiect material pe care să cadă lumina şi care să facă umbră. Eu cred că până la urmă vom ajunge să spunem fie că toată materia este spirit, fie că tot spiritul este materie – nu ştiu care din aceste două afirmaţii e cea adevărată.

— Tată, tu nu crezi în viaţa de dincolo?

Jolyon se uită la ea, şi tristeţea stranie de pe faţa lui o impresiona profund.

— Trebuie să-ţi spun, scumpa mea, că mi-ar plăcea să aflu ceva de dincolo de moarte. În ultima vreme m-am cam ocupat şi de aşa ceva. Dar orice aş face, nu mă pot convinge că telepatia sau

subconştientul ar fi altceva decât emanaţii ale energiei acumulate în lumea aceasta. Ce n-aş da să pot crede! Cu toate că dorinţele produc idei, ele nu sunt în stare să creeze dovezi.

Holly îl sărută încă o dată pe frunte şi parcă simţea că teoria tatălui său se confirmă: toată materia devenise spirit – fruntea lui părea, întrucâtva, atât de imaterială!

Dar cea mai impresionantă imagine cu care a plecat după cele trei zile petrecute la Robin Hill a fost aceea a mamei sale vitrege, pe care o privise, fără ca ea să fi observat, în timp ce citea o scrisoare de la Jon. Nu încape îndoială c-a fost cel mai frumos tablou din câte văzuse Holly vreodată. Irene, absorbită de scrisoarea băiatului ei, stătea în picioare la fereastră, unde lumina cădea pe faţa şi părul ei cărunt; buzele ei se mişcau, zâmbeau, ochii ei negri râdeau, dansau iar una din mâini îi era lipită de piept. Holly rămase cu impresia c-a văzut imaginea iubirii desăvârşite şi cu convingerea că Jon trebuie să fie simpatic.

Când îl văzu ieşind de pe peron cu câte o valiză în fiecare mână, aşteptările ei fură confirmate. Semăna puţin cu Jolly, idolul copilăriei ei, pierdut de multă vreme, dar avea o expresie mai ageră, avea aerul mai puţin formalist, cu ochii mai întunecaţi, părul mai deschis şi n-avea pălărie pe cap: una peste alta, „un frăţior” foarte interesant!

Holly, obişnuită cu tinerii din vremea aceea, siguri de ei, a fost vrăjită de timiditatea şi politeţea lui; Jon se simţea încurcat pentru că Holly şedea la volan în loc s-o fi condus el acasă. Ce ar fi dacă ar încerca? De la război încoace nu mai aveau automobil la Robin Hill. A condus o singură dată, dar a oprit maşina într-o grămadă de nisip; totuşi ar mai putea încerca. Râsul său dulce era foarte plăcut; deşi, după cât îi părea, felul lui de a vorbi era acum demodat. Ajunşi acasă, scoase din buzunar o scrisoare zbârcită, pe care Holly o citi în timp ce Jon se spăla, o scrisoare foarte scurtă, dar

care trebuie să fi însemnat un efort dureros pentru tatăl ei.

Draga mea,

Sunt convins că tu şi cu Val nu veţi uita că Jon nu ştie nimic din istoria familiei noastre. Mama lui şi cu mine socotim că este prea tânăr pentru a afla. Băiatul e foarte bun şi e lumina ochilor ei. Verbum sapientibus[43].

Cu drag, tatăl tău,

J.F.

Scrisoarea nu cuprindea decât atât; dar în sufletul lui Holly renăscură neliniştea şi regretul că venea şi Fleur.

După ceai îşi împlini făgăduinţa făcută şi-l luă pe Jon pe deal. Avură o îndelungată convorbire şezând pe marginea unei gropi vechi, din care se scosese var, năpădită acum de ierburi şi scaieţi. Povârnişul verde era presărat cu laptele-cucului şi sânziene, ciocârliile cântau, sturzii zburau în desişuri, iar din când în când un pescăruş rătăcit pe uscat fâlfâia din aripi şi părea foarte alb pe cerul care se întuneca şi unde, palidă, răsărea luna. Aerul era plin de miresme minunate, ca şi cum nişte mici făpturi nevăzute ar fi alergat de colo-colo storcind parfum din firele de iarbă.

După o îndelungată tăcere, Jon zise pe neaşteptate:

— E minunat! Ce armonie desăvârşită! Pescăruşi în zbor, oi cu clopoţei...

— „Pescăruşi în zbor, oi cu clopoţei!” Tu eşti poet, dragul meu!

Jon oftă.

— O, Doamne! Nu spune una ca asta!

— Încearcă, Jon! La vârsta ta am încercat şi eu.

— Într-adevăr? Şi mama spunea să „încerc”, dar sunt prea leneş. Poţi să-mi arăţi vreuna scrisă de tine?

— Dragul meu, murmură Holly, sunt căsătorită de nouăsprezece ani, iar versurile le-am scris pe vremea când voiam să mă mărit.

— Oh! zise Jon şi întoarse capul spre ea.

Unul din obraji, cel pe care îl vedea ea, era îmbujorat. Oare Jon s-a „fript la degete”, cum ar fi zis Val? Nu-i oare prea devreme? Dacă da, cu atât mai bine, căci nu-l va emoţiona tânăra Fleur. De altfel va începe să lucreze la fermă. Holly zâmbi. Oare şi Burns[44] a plecat de la coarnele plugului sau numai Piers Plowman[45] ? În vremurile în care trăieşte ea, aproape toţi băieţii şi cele mai multe fete pot scrie poezii, aşa cum s-ar părea după nenumăratele cărţi pe care le citise în Africa de Sud, importate de către firma „Hatchus and Bumphards”.

Erau printre ei unii bunicei – chiar buni, mult mai talentaţi decât fusese ea! De altfel poezia venise la modă abia în ultima vreme – o dată cu automobilele. După masa de seară, lângă focul ce ardea în căminul de jos, avură din nou o lungă convorbire; Holly aflase aproape totul despre Jon, în afară de un singur lucru, şi cel mai important. În faţa camerei lui de culcare, Holly se despărţi de el, după ce verificase de două ori dacă nu-i lipseşte nimic; era convinsă că îl va iubi şi că Jon îi va plăcea lui Val. Era plin de viaţă, dar nu exuberant; ştia să asculte, era simpatic şi reticent în ceea ce-l privea. Bineînţeles, îşi iubea tatăl şi-şi adora mama. Îi plăceau călătoria, vâslitul şi scrima mai mult decât toate jocurile. Salva fluturii de noapte când se apropiau de vreo flacără, nu putea suferi păianjenii, dar îi lua cu o bucăţică de hârtie şi îi ducea afară, nu-i omora niciodată. Într-un cuvânt, era prietenos. Holly se duse la culcare gândindu-se că Jon ar suferi îngrozitor dacă cineva i-ar face vreun rău; dar cine să-i facă rău?

Jon, la rândul lui, stătea la fereastră cu o bucată de hârtie şi un creion, scriind prima lui

„poezie adevărată” la flacăra unei lumânări, deoarece luna nu era destul de strălucitoare pentru a scrie la lumina ei, ci-i dădea doar iluzia că aerul nopţii tremură şi că totul e îmbrăcat în argint. Era o noapte făcută anume pentru ca Fleur să umble, să-şi rotească ochii şi să-l conducă înainte peste culmi, departe, departe. Pe fruntea tânără a lui Jon apărură cute adânci; scria cuvinte pe hârtie, le ştergea, apoi le scria din nou, făcând tot ceea ce e necesar pentru desăvârşirea unei opere de artă; şi avea sentimentul pe care trebuie să-l aibă adierile vântului de primăvară când îşi încearcă primele cântece printre mugurii care încă n-au înflorit. Era unul dintre băieţii aceia (puţini la număr) în al căror suflet dragostea de frumos dobândită în familie a supravieţuit anilor de şcoală. El şi-a tăinuit, fireşte, simţămintele, astfel că nici chiar profesorul de desen nu le-a bănuit; dar ele existau, curate şi sublime, în el.

Poezia i se păru şchioapă şi lipsită de avânt faţă de înariparea nopţii. Cu toate acestea n-a zvârlit-o. Era o „prostie”, totuşi era mai mult decât nimic, era expresia inexprimabilului. Apoi gândi cu oarecare dezamăgire: „N-am să i-o pot arăta mamei.”

Şi dormi foarte bine, copleşit de atâtea lucruri noi.

CAPITOLUL VII
FLEUR

Pentru a evita întrebări primejdioase la care nu i se putea răspunde, tot ceea ce i-a spus lui Jon a fost:

— O dată cu Val va sosi în vizită la noi pentru câteva zile o fată.

Din aceleaşi motive, lui Fleur nu i s-a spus decât:

— La noi locuieşte un tânăr.

Cei doi mânji, după cum le zicea Val în gând, s-au întâlnit deci într-un mod cu desăvârşire neprevăzut. Holly a făcut prezentările.

— Acesta este Jon, frăţiorul meu; Fleur este verişoara noastră, Jon.

Jon, intrând pe uşă dintr-o lumină orbitoare, fu atât de uluit de natura providenţială a acestui miracol, încât abia o auzi pe Fleur spunând cu glas calm:

— Oh! Bună ziua! de parcă nu se mai văzuseră niciodată; şi înţelese, năucit, dintr-o mişcare de o iuţeală neînchipuită a capului ei, că nu trebuia să arate că o văzuse vreodată. Se aplecă buimac asupra mâinii ei şi rămase mai tăcut decât mormântul. Ştia că e mai cuminte să tacă. Odată, când era copil, iar mama l-a prins citind noaptea la lumina lămpii, Jon răspunsese cu îndrăzneală: „Nu citeam, Mam, întorceam doar paginile”; iar mama îi spusese: „Jon, să nu spui niciodată minciuni, din pricina feţei tale nimeni nu te va crede.”

Aceste cuvinte îi minaseră pentru totdeauna încrederea necesară în succesul unui neadevăr rostit de el. De aceea nu putu decât să asculte exclamaţiile vioaie şi entuziaste ale lui Fleur – care găsea că totul în casă este foarte frumos – la ceai să-i ofere prăjituri şi gem, iar în primul moment prielnic să se retragă. Se zice că omul care suferă de *delirium tremens* vede tot timpul în faţa ochilor un anumit obiect, de preferinţă de culoare închisă,

care îşi schimbă brusc forma şi poziţia. Jon avea în faţa ochilor un obiect fix: ochii ei negri şi părul ei aproape negru, mereu altfel, dar acelaşi. Gândul că între el şi obiectul acela fix există o înţelegere ascunsă (destul de greu de înţeles) îl emoţiona în aşa măsură, încât, aşteptând cu înfrigurare, începu să-şi transcrie poezia – pe care, desigur, nu va îndrăzni să i-o arate niciodată – până când îl treziră tropote de cai, iar din fereastra camerei lui o văzu plecând cu Val la călărie. Se vedea limpede că Fleur nu-şi pierde vremea; privind în urma lor, Jon simţi o durere în inimă. El îşi pierdea vremea. Dacă în emoţia aceea înspăimântătoare a întâlnirii n-ar fi fugit, l-ar fi chemat şi pe el la plimbare. Rămase la fereastră şi îi urmări. Dispărură, apoi reapărură la o cotitură, dispărură din nou, şi pentru ultima dată îi zări vreme de un minut profilaţi pe coama dealului. „Sunt un dobitoc, îşi zise, pierd mereu norocul ce-mi iese în cale."

De ce nu avea oare mai multă încredere în sine şi mai multă spontaneitate? Apoi, cu bărbia sprijinită în palme, îşi închipui cum ar fi fost dacă ar fi plecat cu ea la călărie. Un *week-end* e numai un *week-end*, şi a pierdut trei ore. Mai există oare pe lume un bleg ca el? Desigur că nu.

Seara se îmbrăcă din vreme pentru masă şi coborî primul. Era hotărât să nu mai scape nici o ocazie. Dar o scăpă pe Fleur, care coborî ultima. La masă era aşezat faţă-n faţă cu ea, şi a fost ceva îngrozitor – de teamă ca nu cumva să spună ceea ce nu trebuie a fost incapabil să scoată o vorbă; deşi firesc era să se uite la ea, i-a fost cu neputinţă să ridice ochii; în concluzie: nu se purta normal cu o fiinţă cu care, în imaginaţie, iese peste dealuri şi culmi; şi tot timpul îşi dădea seama că atât Fleur, cât şi ceilalţi vor crede că e un prostănac mut. Da! Era îngrozitor! Iar ea vorbea atât de bine, conversaţia ei zbura ca pe aripi de la un subiect la altul. Era uimitor cum învăţase ea o artă pe care el o găsea atât de respingător de grea. Şi nu va fi de

mirare dacă Fleur va crede că nu e nimic de făcut cu el!...

Ochii surorii sale, aţintiţi asupra lui cu o anumită uimire, îl siliră în cele din urmă să se uite la Fleur, dar imediat ochii acesteia, foarte vioi şi mari, părură a spune: „Oh! pentru Dumnezeu!” şi îl siliră să se uite la Val, al cărui zâmbet îl sili să se uite la cotletul din farfuria sa – acesta, cel puţin, nu avea ochi şi nu râdea de el – pe care-l mâncă în grabă.

— Jon vrea să se facă fermier, o auzi pe Holly spunând; agricultor şi poet.

Ridică ochii plini de reproş către ea, observă sprâncenele ei ridicate în glumă întocmai ca ale tatălui său, râse şi parcă se simţi mai bine.

Val povesti întâmplarea cu *Monsieur* Profond; subiectul era foarte bine venit, căci pe când vorbea, Val se uita la Holly, iar Holly îl privea şi ea pe Val, în timp ce Fleur, cu fruntea uşor încreţită, părea a privi un gând al ei, iar Jon putea, în sfârşit, s-o privească în voie pe Fleur. Purta o rochie albă, foarte simplă şi bine croită; braţele îi erau goale, iar în păr avea un trandafir alb. În acest moment de liberă contemplare, după o tulburare atât de intensă, Jon o văzu transfigurată, aşa cum vede omul în întuneric un pom firav şi alb, cu fructe; o zări asemenea unui vers dintr-o poezie care trece ca fulgerul prin faţa ochilor minţii sau unei melodii care pluteşte în depărtări şi se stinge. Buimac cum era, se întrebă: oare câţi ani are – părea să aibă mai multă încredere în sine şi experienţă decât el. De ce să nu spună că se întâlniseră? Brusc, îi veni în minte faţa mamei lui: tulburată, îndurerată când îi răspunsese: „Da, suntem rude, dar nu-i cunoaştem.” E cu neputinţă ca mama lui, care iubeşte frumosul, să n-o fi admirat pe Fleur dacă ar fi cunoscut-o! După masă rămase singur cu Val; sorbea politicos vinul de Porto şi răspundea întrebărilor puse de cumnatul său nou-găsit. În ceea ce privea călăria (pentru Val era cea mai

importantă problemă) îi punea la dispoziţie o tânără iapă castanie, urmând ca el să-i pună şaua, să-i scoată şaua şi, în general, să se îngrijească de ea când o aduce la grajd. Jon îi răspunse că e deprins de acasă cu asemenea treburi şi văzu cum creşte în stima gazdei lui.

— Fleur, zise Val, nu călăreşte încă bine, dar are curaj. Sunt sigur că tatăl ei nu ştie să facă deosebirea între un cal şi o roată de căruţă. Tatăl tău încalecă?

— Pe vremuri călărea; dar acum, ştii, acum e... Se opri, căci nu putea suferi cuvântul „bătrân”. Tatăl lui era în vârstă, dar nu era bătrân; nu – bătrân niciodată!

— Da, mormăi Val. L-am cunoscut pe fratele dumitale la Oxford, e mult de atunci, a murit în războiul cu burii. Ne-am bătut o dată în grădina de lângă New College. Stranie poveste, adăugă îngândurat: multe s-au tras de acolo.

Jon deschise ochii mari; totul îl împingea spre cercetarea trecutului, când auzi glasul surorii lui spunând dulce în uşă:

— Poftiţi încoace, amândoi!

Jon se ridică şi porni emoţionat spre ceva mult mai actual. După ce Fleur spuse că „E o vreme prea minunată pentru a sta în casă”, ieşiră cu toţii. Picăturile de rouă străluceau ca gheaţa în lumina lunii, şi un vechi cadran solar arunca o umbra lungă. Două garduri de merişor, plantate în unghi drept, împrejmuiau cu umbrele lor negre livada. Fleur porni prin deschizătura dintre cele două garduri.

— Vino aici! strigă.

Jon se uită speriat la ceilalţi doi şi o urmă. Ea alerga printre pomi ca o fantomă. În preajma ei totul era frumos şi parcă plutea în spuma mării, iar aerul mirosea a urzici şi a trunchiuri de copaci bătrâni. Dispăru, Jon crezu c-a pierdut-o, apoi o luă la fugă, şi era cât p-aci să se izbească de ea. Stătea nemişcată.

— Nu-i aşa că-i frumos!? strigă ea; iar Jon răspunse:

— Foarte.

Fleur întinse braţul, rupse o floare şi, învârtind-o între degete, zise:

— Sper că-mi dai voie să-ţi spun Jon?

— Bineînţeles.

— Foarte bine! Dar ştii că între familiile noastre există o duşmănie?

Jon bâlbâi:

— Duşmănie? Pentru ce?

— Romantic şi stupid în acelaşi timp. De aceea n-am spus că ne-am mai întâlnit. Vrei să ne sculăm mâine de dimineaţă foarte devreme şi să facem o plimbare înainte de ora micului dejun? Mie nu-mi place să tărăgănez lucrurile. Dar ţie?

Jon consimţi cu entuziasm.

— Atunci, la ora şase. Cred că mama ta e splendidă.

Jon răspunse călduros:

— Da, aşa e.

— Mie îmi place frumuseţea în toate manifestările ei, continuă Fleur, dar numai dacă-mi dă senzaţii puternice. Nu-mi place deloc arta greacă.

— Cum? Nici Euripide?

— Euripide? Oh, nu! Nu pot să sufăr teatrul grecesc; piesele sunt prea lungi. După părerea mea frumosul trebuie să-ţi dea întotdeauna o senzaţie imediată. Mie îmi place, de pildă, să mă uit la un *singur* tablou, şi apoi să fug. Nu-mi plac mai multe lucruri adunate laolaltă. Uite! Ridică floarea în lumina lunii: după gustul meu aceasta e mai frumoasă decât grădina toată. Şi deodată, cu cealaltă mână, îl atinse pe Jon. Crezi că există ceva mai îngrozitor pe lume decât prudenţa? Simţi parfumul lunii? Fleur lipi floarea de obrazul lui; iar Jon, zăpăcit, fu de acord că cel mai îngrozitor lucru pe lume este prudenţa şi, aplecându-se, sărută mâna care i-o strângea pe a lui.

— Drăguţ, dar demodat, zise Fleur pe un ton calm. Eşti înspăimântător de tăcut, Jon! Şi mie îmi place tăcerea, dar numai dacă e de scurtă durată. Îşi luă mâna de pe mâna lui. Ai crezut că intenţionat am lăsat să-mi cadă batista?

— Nu! strigă Jon profund indignat.

— Şi totuşi, aşa a fost. Hai să ne întoarcem, căci cine ştie ce vor crede ceilalţi.

Apoi din nou o luă la fugă printre pomi, ca o fantomă. Jon o urmă cu iubire în inimă, cu Primăvară în inimă, iar în jurul lui luna lumina flori albe ce păreau a nu fi din lumea aceasta. Ieşiră din grădină tot prin deschizătura pe unde intraseră. Fleur începu să meargă cu un pas potolit.

— Era foarte frumos acolo, îi zise lui Holly pe un ton visător.

Jon tăcea, nădăjduind că lui Fleur i se va părea că e o tăcere de scurtă durată.

Îi zise noapte bună pe un ton indiferent şi politicos, ceea ce îl făcu să creadă că visase...

În camera ei de culcare, Fleur îşi dezbrăcă rochia şi, înfăşurată într-un halat, cu floarea albă tot în păr, semănând cu o tânără japoneză, se aşeză în pat cu picioarele încrucişate şi începu să scrie la lumina unei lumânări.

Mult iubita mea Cherry,

Mi se pare că sunt îndrăgostită. Am un nod în gât, cu toate că ceea ce simt eu e aşezat puţin mai jos. E vorba de un văr de-al doilea de al meu – un copil, cu vreo şase luni mai bătrân şi cu zece ani mai tânăr decât mine. Băieţii se îndrăgostesc de obicei de femei mai mari decât ei, iar fetele de băieţi mai tineri sau de bărbaţi bătrâni de patruzeci de ani. Să nu râzi de mine, dar ochii lui sunt cele mai „adevărate” lucruri din câte am văzut vreodată; şi tace într-un mod divin! Prima întâlnire, foarte romantică, a fost la Londra, la picioarele Junonei lui Vospovitch. Acum doarme în camera vecină şi razele lunii luminează pomii

înfloriţi; mâine dimineaţă, înainte de a se trezi ceilalţi, vom face o plimbare în ţara zânelor, pe dealurile din Sussex. Duşmănia dintre familia lui şi a mea face povestea aceasta cu adevărat interesantă. Da, şi s-ar putea să fiu nevoită să mă folosesc de un subterfugiu şi să te rog să mă pofteşti la tine – atunci am să-ţi explic motivul. Tatăl meu nu doreşte să ne cunoaştem, dar n-am ce să-i fac. Viaţa e prea scurtă. Mama lui e cea mai frumoasă femeie din câte am văzut, are păr argintiu şi o faţă tânără cu ochi negri. Acum locuiesc la sora lui – căsătorită cu vărul meu; totul este încurcat, dar mâine am de gând s-o descos. Susţineam adeseori amândouă că amorul e un sport care-ţi încurcă viaţa; ei bine, să ştii că ne-am înşelat, el este abia începutul ei, şi cu cât îl simţi mai curând scumpa mea, cu atât mai bine!

Jon (nu este o simplificare, ci o prescurtare de la Jolyon, care, după cum aud, e un nume obişnuit în familia noastră) este genul de bărbat care se aprinde iute şi apoi se răceşte; e înalt de vreo cinci picioare şi ceva, dar e încă în creştere, şi cred că se va face poet. Dacă râzi de mine, să ştii că mă supăr pentru totdeauna. Am de întâmpinat fel de fel de greutăţi, dar tu ştii că atunci când doresc cu adevărat un lucru nu mă las până nu-l am. Unul din principalele efecte ale dragostei e că aerul ţi se pare locuit de fiinţe vii, întocmai cum crezi în obrazul din lună; şi te simţi – te simţi ameţită şi uşoară în acelaşi timp, şi ai o senzaţie bizară, parcă mereu inspiri, pentru prima oară, parfumul florilor de portocali... Este prima mea iubire şi mi se pare că va fi şi ultima, ceea ce, fireşte, e absurd având în vedere legile naturii şi ale moralei. Dacă-ţi baţi joc de mine, te bat; iar dacă spui cuiva ceva, nu te voi ierta niciodată. Mă tem atât de mult de acest lucru, încât aproape nu cred că am să-ţi expediez scrisoarea.. În orice caz mai dorm o noapte până mă hotărăsc.

Noapte bună, scumpa mea Cherry!

A ta,
Fleur

CAPITOLUL VIII
IDILĂ PE IARBĂ

Cei doi tineri Forsyte ieşiră pe poteca de pe creastă şi-şi îndreptară feţele spre răsărit, către soare. Pe cer nu era nici un nor şi dealurile erau pline de rouă. Urcaseră destul de iute povârnişul şi de aceea răsuflau puţin cam greu; chiar dacă aveau ceva de spus, nu-şi spuseră nimic, ci urcară înainte, nemâncaţi, ameţiţi, însoţiţi de cântecul ciocârliilor. Plecarea pe furiş din casă fusese distractivă, dar odată ajunşi pe culme plăcerea conspiraţiei dispăru, făcând loc unei tăceri desăvârşite.

— Am făcut o mare prostie, zise Fleur, după ce făcură o jumătate de milă: mie mi-e foame.

Jon scoase din buzunar un baton de ciocolată. Îl împărţiră şi limbile li se dezlegară. Au vorbit despre viaţa de acasă, despre copilăria lor; totul avea un aer de irealitate fascinantă acolo sus, pe înălţimea pustie. Însă în trecutul lui Jon era un singur punct solid – mama lui; şi un singur punct fix în trecutul lui Fleur – tatăl ei; iar despre aceste fiinţe vorbiră puţin – parcă vedeau, din depărtare, dezaprobarea de pe feţele lor.

Coborâră coama dealului, apoi urcară din nou spre Chanctonbury Ring; departe se zărea un petic de mare, un erete zbura în dreptul soarelui, încât aripile lui, viguroase şi cafenii, păreau aproape roşii. Jon avea o pasiune pentru păsări şi era capabil să stea multă vreme nemişcat privindu-le. Vederea lui excelentă şi memoria bună pentru ceea ce-l interesa făceau să merite să-l asculţi când vorbea despre păsări. Dar în Chanctonbury Ring nu erau păsări – acest mare templu de fag şi jir nu avea viaţă, şi la ora aceea din zori era aproape frig; căutară o potecă pentru ca să iasă din nou la soare. Veni rândul lui Fleur. Vorbi despre câini şi despre modul cum se poartă oamenii cu ei. Era nedrept să-i legi în lanţuri! îi venea să tragă cu biciul în

oamenii care fac aşa ceva. Jon se miră că e atât de umană. După cât se părea, Fleur ştia un câine pe care un fermier din apropierea casei lor îl ţinea legat lângă coteţul de găini oricum ar fi fost vremea; câinele îşi pierduse glasul de atâta lătrat.

— Şi ceea ce e revoltător, zise ea cu vehemenţă, e că dacă bietul câine n-ar fi lătrat la fiecare trecător, n-ar fi fost ţinut acolo. Eu cred că oamenii sunt mici brute ipocrite. De două ori m-am dus pe furiş şi i-am dat drumul: de fiecare dată era cât p-aci să mă muşte, apoi credeam că înnebuneşte de fericire, dar mereu se întorcea acasă şi era din nou pus în lanţ. Dacă aş avea posibilitatea, eu l-aş pune în lanţuri pe omul acela. Jon văzu cum îi străluceau ochii şi dinţii. Sau i-aş pune cu fierul roşu pe frunte pecetea de „brută"; aşa s-ar învăţa minte!

Jon fu de acord că ar fi o măsură bună.

— Simţul de proprietate, zise el, face pe oameni să lege lucrurile în lanţuri. Generaţia dinaintea noastră nu s-a gândit decât la proprietate, şi de aceea a venit războiul.

— Oh! zise Fleur, nu m-am gândit niciodată la asta. Familia ta şi a mea s-au certat pentru chestiuni de proprietate, cu toate că noi suntem destul de bogaţi... şi cred că şi voi.

— Oh! din fericire, da. Cred că nu m-aş pricepe să fac bani.

— Dacă te-ai pricepe, cred că nu mi-ai plăcea. Jon îşi strecură, tremurând, mâna sub braţul ei. Fleur privea înainte şi cânta:

Jon, Jon, băiatul fermierului, Jon
A furat un purceluş şi a luat-o la picior.

Braţul lui Jon o prinse de mijloc.

— Cam brusc, zise Fleur calmă; ai făcut-o de multe ori.

Jon îşi retrase braţul. Dar văzând că Fleur râde, o prinse din nou; iar Fleur începu a cânta:

Oh, cine vrea să zboare cu mine pe aceste culmi libere
Oh, cine vrea să călărească cu mine?
Oh, cine vrea să urce şi să mă urmeze...

— Cântă, Jon!

Jon cântă. Ciocârliile cântau şi ele, şi clopoţeii oilor, şi, departe, în Steyning, răsunară clopotele de dimineaţă ale unei biserici. Urmă cântec după cântec, până când Fleur zise:

— Doamne, Dumnezeule! Mi-e tare foame!

— Oh! Ce rău îmi pare!

Ea întoarse capul şi-l privi drept în faţă.

— Jon, să ştii că eşti adorabil!

Şi-i strânse mâna cu care Jon o ţinea de mijloc. Jon era aproape ameţit de fericire. Un câine alb, bălţat cu galben, care gonea după un iepure, îi sperie şi-i despărţi. Priviră în urma lor până când dispărură în vale, iar Fleur zise oftând:

— Slavă Domnului! Nu-l va prinde niciodată! Cât e ceasul? Al meu s-a oprit. Niciodată nu-l întorc la timp.

Jon se uită la al lui.

— Dumnezeule! zise; şi al meu a stat.

Porniră mai departe tot ţinându-se de mână.

— Dacă iarba e uscată, zise Fleur, vrei să ne aşezăm jumătate de minut?

Jon îşi scoase vestonul şi se aşezară pe el.

— Simţi miros de cimbru?

Petrecându-şi iarăşi braţul în jurul mijlocului ei, şezură câteva minute în tăcere.

— Suntem nişte proşti! strigă Fleur sărind în picioare. O să ajungem acasă foarte târziu, cu nişte mutre tâmpite, şi o să le atragem atenţia. Ascultă-mă pe mine, Jon! O să spunem că am ieşit să facem o mică plimbare înainte de ceai şi ne-am rătăcit prin pădure. Ai înţeles?

— Da, zise Jon.

— Să ştii că nu-i de glumă, o să ne pună fel de fel de piedici. Ştii să minţi bine?

— Cred că nu; dar pot încerca.

Fleur îşi încreţi fruntea.

— Uite ce e, zise ea. Îmi dau seama că nu vor să ne împrietenim.

— De ce?

— Ţi-am spus de ce.

— Bine, dar e o prostie.

— O fi; dar tu nu-l cunoşti pe tatăl meu!

— Îmi închipui că te iubeşte la nebunie.

— Da, sunt singurul lui copil. Aşa cum eşti şi tu pentru ai tăi. Spune şi tu, nu-i plicticos? Părinţii aşteaptă prea multe la noi. Şi până să ajungă să-şi împlinească nădejdile, nouă ni se sfârşeşte viaţa.

— Da, murmură Jon, viaţa e foarte scurtă. Omul ar vrea să trăiască veşnic şi să fie atotştiutor.

— Şi să iubească pe toată lumea?

— Nu, strigă Jon; eu vreau să iubesc o singură dată – pe tine.

— Într-adevăr? Să ştii că progresezi! Oh! Priveşte! Uite groapa de calcar! Nu putem fi prea departe. Hai s-o luăm la fugă!

Jon o urmă, întrebându-se înspăimântat dacă nu cumva a supărat-o.

Groapa de calcar era plină de lumina soarelui şi de zumzetul albinelor. Fleur îşi dădu părul pe spate.

— Uite ce este, Jon, pentru orice eventualitate dă-mi o sărutare; şi-i întinse obrazul. Jon, în extaz, îi sărută obrazul fierbinte şi catifelat. Şi acum, ţine minte! Ne-am rătăcit; şi pe cât se poate, lasă-mă să vorbesc eu. Cred că e mai bine să fiu răutăcioasă cu tine; e mai prudent; încearcă şi tu să te porţi cu mine cât mai urât.

Jon dădu din cap şi zise:

— Imposibil.

— Fă-o măcar de dragul meu; măcar până la ora cinci.

— N-are nici un rost, căci oricine vede când mă prefac, zise Jon necăjit.

— Ei bine, atunci fă şi tu ce poţi. Uite-i! Vin spre noi! Fă-le semn cu pălăria! Oh! Dar n-ai pălărie. Atunci am să-i fluier eu! Du-te puţin mai departe de mine şi fă o mutră îmbufnată.

Peste cinci minute intrară în casă; Jon făcea eforturi să-şi ia o mutră cât se poate de mânioasă, când auzi vocea clară a lui Fleur în sufragerie:

— Oh! Mi-e o foame de lup! Vrea să se facă fermier şi se rătăceşte pe drum! Băiatul ăsta e un idiot!

CAPITOLUL IX
GOYA

În casa de la Mapledurham, după masă, Soames se urcă în sala cu tablouri. După cum spunea Anette, era mâhnit. Fleur nu se întorsese încă. O aşteptaseră joi; dar telegrafiase că soseşte vineri; apoi telegrama de vineri îi înştiinţa că vine duminică după amiază; în casa lui Soames se aflau în clipa aceea mătuşa ei Winifred, verii ei Cardigan şi belgianul acela, Profond, dar fără Fleur casa era pustie. Se opri în faţa unei pânze de Gauguin – cel mai dureros punct din colecţia lui. Cumpărase încă înainte de război acest mare şi urât tablou, împreună cu două lucrări din tinereţea lui Matisse[46], căci se făcea mare zarvă în jurul postimpresioniştilor. Se întreba dacă nu cumva i l-ar putea vinde lui Profond – tipul avea aerul că nu ştie ce să facă cu banii – când auzi vocea surorii lui spunând:

— Soames, eu găsesc că tabloul ăsta e oribil; şi-şi dădu seama că Winifred venise după el.

— Oh! Crezi? zise pe un ton sec; am dat pe el cinci sute de lire.

— Ei, asta-i! Femeile nu arată aşa nici chiar când sunt negrese.

Soames râse acru.

— Nu cred că ai urcat până aici pentru a-mi spune numai atât.

— Nu. Ştii că băiatul lui Jolyon locuieşte la Val şi la soţia lui?

Soames se întoarse cu spatele la tablou.

— Ce spui?

— Da, zise Winifred cu glas tărăgănat. S-a dus să locuiască la ei până învaţă agricultura.

Soames se întoarse şi începu să se plimbe în sus şi-n jos prin cameră, dar vocea lui Winifred îl urmărea.

— I-am spus lui Val că nici unul din cei doi tineri nu trebuie să audă ceva despre întâmplările

din trecut.

— Dar de ce nu mi-ai spus din vreme? Winifred dădu din umerii ei masivi.

— Fleur face ceea ce vrea. Tu ai răsfăţat-o întotdeauna. Şi apoi, dragul meu, nu văd de ce te superi!?

— Mă supăr? mârâi Soames. Tu ştii că Fleur... dar îşi înghiţi vorba. Junona, batista, ochii lui Fleur, întrebările ei şi acum amânarea întoarcerii – simptomele i se păreau atât de sinistre încât, cu firea pe care o avea, nu mai putea scăpa de obsesia lor.

— După părerea mea eşti prea prudent, zise Winifred. Dacă aş fi în locul tău i-aş povesti întâmplarea aceea de odinioară. Să nu crezi că fetele din ziua de azi sunt ca acelea din vremea noastră. Nu ştiu de unde învaţă atâtea lucruri, dar mie mi se pare că ştiu tot.

Peste faţa crispată a lui Soames trecu un fel de spasm, şi Winifred adăugă în grabă:

— Dacă ţi-e greu să vorbeşti tu, pot s-o fac eu în locul tău.

Soames scutură din cap. Atâta vreme cât nu era absolut necesar, gândul că fiica lui adorată va afla despre acest scandal îi rănea prea mult mândria.

— Nu, zise el; încă nu. Atâta vreme cât putem evita, nu spunem nimic.

— Cred că n-ai dreptate, dragul meu. Gândeşte-te cum sunt oamenii!...

— Douăzeci de ani e vreme lungă, mârâi Soames. În afară de familia noastră crezi că mai ţine minte cineva?

Winifred tăcu. Căuta din ce în ce mai mult liniştea şi pacea pe care Montague Dartie i le răpise în tinereţe. Şi deoarece tablourile o deprimau întotdeauna, coborî în grabă.

Soames trecu în colţul unde erau atârnate, unul lângă altul, tabloul autentic de Goya şi copia frescei *La Vendimia.* Prezenţa acestui Goya

autentic în colecţia lui era încă o mărturie elocventă a pânzei de păianjen ţesută din interese şi pasiuni netăgăduite în care se încurcă musca cu aripi strălucitoare a vieţii omeneşti. Strămoşul nobilului proprietar al acestui Goya autentic a pus mâna pe el în timpul unui război cu Spania – într-un cuvânt – o captură. Nobilul proprietar n-a cunoscut valoarea lui până când, prin anul 1890, un critic de artă îndrăzneţ a descoperit că un pictor spaniol numit Goya a fost un geniu. Deşi era un Goya mediocru, fiind aproape unic în Anglia, noul proprietar deveni un om celebru. Având multe proprietăţi şi acea cultură aristocratică independentă de simpla plăcere estetică, întemeiată pe principiul mai sănătos că omul trebuie să ştie cât mai multe şi să aibă interese precise în viaţă, a hotărât să nu se despartă de acest tablou, care contribuie la reputaţia lui, atâta timp cât este în viaţă, urmând să-l treacă în patrimoniul naţiunii după moartea lui. Spre norocul lui Soames, în anul 1909, Camera Lorzilor fu atacată violent, iar nobilul proprietar a fost alarmat şi speriat. „Dacă, îşi zise, ei cred că mi-l pot lua într-un fel sau altul se înşală amarnic. Atâta vreme cât mă lasă să trăiesc liniştit, naţiunea poate spera să-i dăruiesc câteva din tablourile mele după moartea mea. Dar dacă naţiunea are de gând să lupte împotriva mea şi să mă jefuiască în modul acesta, să fiu al dracului dacă nu vând toată colecţia. Ei nu pot cere de la mine, în acelaşi timp, averea mea particulară şi devotament pentru ţară.” Se frământă astfel câteva luni de zile până când, într-o dimineaţă, citind discursul unui anumit om de stat, telegrafie omului lui de afaceri cerându-i să vină la el împreună cu Bodkin. După ce se uită la întreaga colecţie, Bodkin, omul cu cel mai mare prestigiu pe piaţă din vremea aceea, a spus că dacă i se dă lui mână liberă să le vândă în America, Germania şi alte ţări unde mai există interes pentru artă, ar putea lua mai mult decât dacă le-ar vinde în

Anglia. „Deşi se cunoaşte patriotismul nobilului proprietar, zise Bodkin, tablourile sunt unice.” Nobilul proprietar înregistră părerea specialistului şi o rumegă vreme de un an. La sfârşitul acestui termen citi un nou discurs, ţinut de acelaşi om de stat, şi telegrafie omului său de afaceri: „Dă-i lui Bodkin mână liberă.” În acest moment critic, Bodkin se gândi să salveze un Goya şi încă două tablouri unice, oprindu-le în patria nobilului proprietar. Cu o mână Bodkin oferea spre vânzare în străinătate, iar cu alta întocmea lista colecţionarilor particulari din Anglia. După ce a obţinut în străinătate – după părerea lui – preţurile maxime, a prezentat tablourile şi ofertele colecţionarilor particulari englezi, făcând apel la patriotismul lor şi rugându-i să dea mai mult. Făcu douăzeci şi una de asemenea încercări, şi cu trei tablouri a izbutit (între aceste trei tablouri era şi Goya). Oare pentru ce? Unul din colecţionarii particulari avea o fabrică de nasturi – făcuse atât de mulţi nasturi, încât dorea ca soţia lui să se numească Lady „Buttons”[47]. De aceea cumpără un tablou unic la un preţ mare şi îl dărui naţiunii. După cum spunea un prieten de-al lui, „era o lovitură tactică a jocului său”. Al doilea colecţionar particular, americanofob, cumpără un tablou unic pentru a nu intra în mâna „yankeilor blestemaţi”. Al treilea colecţionar particular a fost Soames, care – mult mai sobru decât ceilalţi doi – l-a cumpărat după o călătorie făcută la Madrid, deoarece se convinsese că preţul pânzelor lui Goya va creşte.

În momentul acela nu se făcea prea multă zarvă în jurul lui Goya, dar desigur că pânzele acestuia vor ajunge la preţ mare. Şi privind acel portret care avea ca mişcare, ceva din Hogarth[48] şi din Manet[49], dar care purta pecetea acelei stranii frumuseţi specifice picturilor lui Goya, Soames se simţi foarte mulţumit, căci nu greşise plătind un preţ atât de mare – cel mai mare pe care-l plătise

vreodată. Lângă acesta era atârnată reproducerea frescei *La Vendimia.* Iat-o în faţa lui – mica ştrengăriţă – uitându-se la el cu aerul ei visător, cu privirea care-i plăcea lui Soames cel mai mult, căci se simţea mai liniştit când era privit în felul acesta.

Contempla îngândurat, când miros de fum de ţigară îi pătrunse în nări şi o voce îi zise:

— Ia spune, domnule *Forsyde*, ce ai de gând să faci cu această mică colecţie?

Înfrângându-şi enervarea, răspunse:

— Te pricepi la tablouri?

— Da. Am şi eu câteva.

— Postimpresionişti?

— Da-a-a. Mie îmi plac!

— Ce crezi despre aceasta? spuse Soames arătând spre pânza lui Gauguin.

Monsieur Profond îşi umflă buza de jos, ridicând uşor barba tunsă scurt.

— Cred că e destul de bun, zise. Vrei să-l vinzi?

Soames îşi stăpâni instinctiv răspunsul: „Nu m-am gândit la asta”; căci nu voia să se târguiască cu acest străin.

— Da.

— Cât ceri pe el?

— Cât am dat.

— Foarte bine, zise *Monsieur* Profond. Aş cumpăra cu plăcere acest mic tablou. Postimpresioniştii nu sunt deloc la modă, dar pe mine mă amuză. Nu mă prăpădesc după picturi, dar am cumpărat câteva – o mică colecţie.

— Dar de fapt ce-ţi place dumitale cu adevărat?

Monsieur Profond dădu din umeri.

— Viaţa seamănă tare mult cu un grup de maimuţe care se zbat să pună mâna pe nişte nuci seci.

— Dumneata eşti tânăr, zise Soames.

„Dacă tipul vrea să facă consideraţii de ordin general, nu văd de ce pretinde că proprietatea – în

toate formele ei – nu e sigură!”

— Eu nu-mi bat capul prea mult, răspunse *Monsieur* Profond zâmbind; cu toţii ne naştem şi murim. Jumătate din omenire crapă de foame. Eu dau de mâncare câtorva copii dm patria mamei mele, dar la ce bun? Dacă aş arunca banii în Tamisa ar fi exact acelaşi lucru.

Soames îl măsură din ochi, apoi se întoarse spre Goya. Nu ştia ce doreşte acest belgian.

— Pentru ce sumă să-ţi dau cecul? continuă *Monsieur* Profond.

— Cinci sute, zise Soames scurt; dar dacă crezi că nu face atâta, te rog să nu-l cumperi.

— E în ordine, zise *Monsieur* Profond; sunt foarte mulţumit că voi avea acest tablou.

Scrise un cec cu un stilou lucrat în aur masiv. Soames îl urmări cu nelinişte. De unde a putut afla omul acesta că avea de gând să vândă tabloul? *Monsieur* Profond îi întinse cecul.

— În materie de tablouri englezii sunt foarte ciudaţi, spuse el. Aşa sunt şi francezii, aşa sunt şi compatrioţii mei. Toţi sunt înspăimântător de bizari.

— Nu înţeleg ce vrei să spui cu asta, zise Soames pe un ton rece.

— Se comportă cu picturile de parcă ar fi pălării, răspunse *Monsieur* Profond enigmatic; mici sau mari, cu borurile în jos sau în sus, după cum e moda. Foarte ciudat!

Apoi, zâmbind, plecă din sala cu tablouri, bine dispus şi dens, întocmai ca fumul ţigării sale excelente.

Soames luă cecul având senzaţia că se pusese în discuţie valoarea intrinsecă a proprietăţii însăşi. „E un cosmopolit”, gândi, urmărindu-l pe Profond care ieşea cu Anette din verandă şi cobora pe pajişte spre râu. Nu pricepea ce găseşte soţia lui la acest individ, în afară de faptul că putea vorbi cu el în limba ei; atunci prin mintea lui Soames trecu ceea ce *Monsieur* Profond ar fi numit „o mică

îndoială”: nu cumva Anette era prea frumoasă pentru a se plimba cu acest „cosmopolit”? Chiar de la această depărtare el putea vedea norii albăstrui de fum pufăiţi din ţigara de foi a lui Profond în strălucirea liniştită a soarelui, precum şi pantofii lui de piele de căprioară gri, şi pălăria lui gri – tipul era un *dandy.* Putea vedea şi mişcările vioaie ale capului soţiei sale aşezat semeţ pe gâtul şi umerii ei atât de atrăgători, întotdeauna i s-a părut că mişcarea gâtului ei e cam prea ostentativă şi indiscretă – şi nu tocmai distinsă. Îi urmări cu privirea cum merg pe alee până în fundul grădinii. Un tânăr îmbrăcat în costum de flanelă gri se apropie de ei; era, desigur, un vizitator de duminică, din susul râului. Soames se întoarse la Goya. Se opri din nou în faţa replicii lui Fleur, îngrijorat de veştile aduse de Winifred, când vocea soţiei lui îi spuse:

— Domnul Michael Mont, Soames. L-ai invitat să-ţi vadă tablourile.

Tânărul vesel de la Galeria din Cork Street venise!

— Precum vedeţi, domnule, am venit. Locuiesc numai la patru mile de Pangbourne. Ce zi frumoasă! Nu-i aşa?

Pus în faţa efectului expansivităţii sale, Soames se uită cu atenţie la vizitator. Gura tânărului era extrem de mare şi zâmbitoare – parcă ar râde tot timpul. Oare de ce nu lasă să crească şi restul acelor mustăţi idioate care-i dau aerul unui bufon de *music-hall?* Ce-or fi urmărind aceşti tineri, căci parcă înadins caută să pară mai vulgari, purtând aceste perii de dinţi în chip de mustaţă, sau mici favoriţi informi? Uf! Tineri idioţi, afectaţi! De altfel era prezentabil, şi hainele lui foarte curate.

— Mă bucur că te văd, îi zise.

Tânărul se uită de jur-împrejur extaziat.

— Ei da, zise el, „aşa” tablou zic şi eu!

Soames nu ştia ce să creadă, dându-şi seama că exclamaţia tânărului vizitator era adresată

copiei după tabloul lui Goya.

— Da, răspunse cu un ton sec; dar nu-i un Goya. E o reproducere. Am comandat-o pentru că seamănă cu fata mea.

— Vă jur că şi mie mi s-a părut că-i o faţă cunoscută. Domnişoara e acasă?

Întrebarea aceasta atât de directă îl cam dezarma pe Soames.

— Se întoarce după amiază, spuse. Vrei să priveşti tablourile?

Soames începu prezentarea colecţiei, lucru care nu-l plictisea niciodată. Nu se aştepta la prea mare competenţă din partea unuia care a luat o copie drept un original, dar pe măsură ce trecea de la un grup de tablouri la altul – de la o epocă la alta fu surprins de observaţiile sincere şi juste ale tânărului. Soames, cu inteligenţa lui înnăscută şi cu sensibilitatea ce se ascundea sub masca lui, îşi petrecuse treizeci şi opt de ani din viaţă ocupându-se îndeosebi de pictură, aşa că ştia despre tablouri ceva mai mult decât preţul pieţei. S-ar putea spune că el era tocmai inelul de legătură dintre artist şi publicul cumpărător. „Artă pentru artă” şi alte asemenea principii erau ipocrizii. Dar simţul estetic şi gustul ales erau necesare. Aprecierea mai multor persoane cu bun-gust era factorul care dădea unei opere de artă preţul ei permanent de piaţă sau, cu alte cuvinte, o făcea „o operă de artă”. În realitate, între valoarea artistică şi cea comercială nu există contrazicere. Soames era destul de obişnuit cu vizitatorii de duzină, nepricepuţi, pentru a se mira de unul care, fără ezitare, spusese despre Mauve: „Frumoasă şi veche claie de fân!”. Sau despre Jacob Maris[50]: „Parcă acum ar fi pictat-o!” Ori: „Ia te uită, domnule, Mathey[51] a fost un adevărat geniu, uită-te cum a pus vopseaua: straturi, straturi!”.

După ce musafirul său fluieră în faţa unei pânze de Whistler[52] şi zise: „Domnule Forsyte,

dumneavoastră credeţi că omul acesta a văzut vreodată o femeie goală?”, Soames îl interpelă:

— Nu te superi că te întreb: cu ce te ocupi *dumneata?*

— Eu? Am vrut să mă fac pictor, dar războiul m-a împiedicat. Apoi, în tranşee, visam să mă fac agent de Bursă; în localul Bursei e cald, viaţă comodă şi gălăgie tocmai câtă trebuie. Dar pacea m-a împiedicat; mi se pare că nu se mai pot face afaceri cu acţiuni. Nu sunteţi de aceeaşi părere? Abia de un an am fost demobilizat. Ce mă sfătuiţi dumneavoastră să fac?

— Ai ceva bani?

— Bani n-am, răspunse tânărul, dar am un tată. Eu i-am apărat viaţa în timpul războiului, aşa că acum e obligat să mă ajute să trăiesc. Cu toate că mă întreb dacă îşi va putea menţine averea. Care e părerea dumneavoastră, domnule?

Soames, palid şi prudent, zâmbi.

— Bătrânul meu leşină ori de câte ori îi spun că va trebui să muncească efectiv. E moşier; mi se pare că aceasta e o boală care duce sigur la moarte.

— Iată, acesta este un Goya autentic, zise Soames pe un ton sec.

— Extraordinar! Genial pictor. Am văzut o dată un Goya la München şi, vă spun drept, am încremenit în faţa lui. Era o bătrână foarte urâtă, îmbrăcată în dantele minunate. Goya nu ţinea seama de gustul publicului. Flăcăul acela bătrân avea „nerv”; îmi închipui cu ce violenţă a călcat în picioare convenţionalismul vremurilor lui. Ştia să picteze! Pe lângă el, Velasquez[53] pare dur, nu-i aşa?

— Eu n-am nici un Velazquez, zise Soames.

Tânărul deschise ochii mari şi zise:

— Nu? Cred că numai statele sau îmbogăţiţii de război îşi pot cumpăra un Velazquez. Dar eu m-am gândit că ar fi bine ca toate naţiunile ruinate să-şi constrângă îmbogăţiţii de război să cumpere pânzele lui Velazquez, Tizian şi alţi giganţi ai artei,

şi după aceea să se facă o lege prin care toţi deţinătorii de tablouri ale vechilor maeştri – conform anexei la lege – să fie obligaţi le expună în săli publice. Mi se pare că nu-i o idee rea.

— Vrei să coborâm la ceai? zise Soames.

Tânărul, jenat, lăsă capul în jos. „Nu pare nesimţit”, gândi Soames coborând în urma lui.

Goya, cu neîntrecuta lui precizie şi ironie, cu „linia” lui originală şi cu îndrăzneala luminii şi a umbrei lui ar fi putut produce în mod admirabil grupul adunat în jurul mesei de ceai a lui Anette aşezată în faţa focului. Dintre toţi pictorii lumii, numai el ar fi putut reda aidoma razele soarelui ce pătrundeau prin perdeaua de plante agăţătoare, încântătoarele reflexe ale vaselor de aramă, luminile paharelor antice de cristal şlefuit, feliile subţiri de lămâie plutind în ceaiul de culoarea chihlimbarului deschis; numai el ar fi putut picta pe Anette, în rochie neagră de dantelă, şi acea nuanţă specific spaniolă din frumuseţea ei, deşi îi lipsea spiritualitatea acestui tip rar; pe Winifred, cu părul ei argintiu, bine strânsă în corset; pe Soames, distins, cu obrajii supţi şi părul cărunt; pe Michael Mont, volubil şi plin de viaţă; pe Imogen, brună, cu ochi strălucitori şi cam grăsuţă; pe Prosper Profond, a cărui faţă parcă zicea: „Ascultă, domnule Goya, ce rost are să pictezi acest mic grup?!”; şi, în sfârşit, pe Jack Cardigan, cu privirea luminoasă şi obrazul brun-roşietic, întruchiparea principiului: „Sunt englez şi scopul vieţii mele este să mă menţin în formă.”

Ce ciudată e viaţa! Imogen, care declarase sus şi tare în casa lui Timothy, când era fată tânără şi abia ieşise în lume, că nu se va căsători niciodată cu un bărbat cumsecade – aceştia erau atât de plicticoşi – s-a căsătorit cu Jack Cardigan, a cărui sănătate şi echilibru ştergeau până şi cea mai neînsemnată umbră de patimă şi păcat, astfel că ea ar fi putut dormi cu zece mii de bărbaţi englezi fără să fi observat vreo deosebire între ei şi soţul

pe care şi-l alesese. „Oh! exclama despre soţul ei cu un ton destul de ironic; Jack se îngrijeşte atât de mult, încât în viaţa lui n-a fost bolnav nici o zi. A făcut tot războiul fără să-l fi durut măcar un deget. Vă închipuiţi în ce formă se menţine!” Într-adevăr, el era în formă şi atât de preocupat de persoana lui, încât nu observa când soţia lui flirta; lucru, într-o privinţă, foarte comod! Totuşi ea îl iubea destul de mult, în măsura în care poţi iubi un om pentru care sportul este singura preocupare; şi îi iubea şi pe cei doi copii ai ei – leiţi Cardigan! Tocmai atunci ochii ei făceau o comparaţie răutăcioasă între el şi Prosper Profond. După câte auzise, nu exista nici un „mic” sport sau joc pe care acesta să nu-l fi practicat, de la popice şi până la pescuitul balenelor, dar se plictisea de toate. Lui Imogen i-ar fi plăcut să se fi plictisit şi Jack de sporturi, dar el continua să le practice şi să vorbească despre ele cu zelul unei fetiţe de şcoală care abia învaţă să joace hockey. Ea ştia prea bine că la vârsta unchiului Timothy, Jack va juca golf pe covorul din camera de culcare cu riscul de a pocni pe cineva în ochi.

Cardigan povestea tocmai cum a bătut de dimineaţă un „bun jucător de golf, un tip adorabil”, cum a aruncat cu mingea până la Caversham, cum a făcut apoi exerciţii de unul singur până-n prânz; după care încercă să-l convingă pe Prosper Profond să joace – după ceai – o partidă de tenis; i-ar face bine, l-ar menţine în formă.

— Dar pentru ce să fiu în formă? întrebă *Monsieur* Profond.

— Într-adevăr, domnule, mârâi Michael Mont, pentru ce trebuie să fie omul în formă?

— Jack, strigă Imogen încântată, pentru ce te ţii tu în formă?

Jack Cardigan holbă ochii cu toată vigoarea trupului său sănătos. Întrebările acestea îi dădură impresia că în jurul capului său bâzâie un ţânţar, de aceea ridică mâna pentru a-l alunga. În timpul

războiului se menţinuse în formă pentru a răpune duşmanii; dar acum, după ce războiul se sfârşise, nu mai ştia sau poate discreţia îl oprea să destăinuiască motivele lui intime.

— Totuşi are dreptate, zise *Monsieur* Profond pe neaşteptate; nu ne-a mai rămas decât să ne menţinem în formă!

Această declaraţie – prea adâncă pentru un ceai de duminică după amiază – ar fi trecut fără comentarii, dacă n-ar fi fost de faţă tânărul Mont cu mintea lui ageră.

— Aşa e! exclamă el. Iată marea descoperire a războiului. Până acum credeam cu toţii că progresăm – acum ne dăm seama că nu facem decât să ne schimbăm.

— Ne schimbăm în rău, zise *Monsieur* Profond pe un ton jovial.

— Ce glumeţ eşti dumneata, Prosper! murmură Anette.

— Vino să facem o partidă de tenis! zise Jack Cardigan; uite, te ţii cam cocoşat. Vino să-ţi îndrepţi spatele. Joci şi dumneata, domnule Mont?

— Eu arunc mingea pe de lături, domnule.

În momentul acesta Soames se ridică, frământat de acel instinct profund al grijii de viitor care zăcea la temelia vieţii lui. Îl auzi pe Jack Cardigan spunând:

— Când va veni Fleur...

Ah! De ce nu vine oare? Trecu prin salon, prin hol şi de acolo ieşi prin vestibul în şosea, unde se opri ca să pândească zgomotul automobilului. Peste tot linişte, era duminică; liliacul, în plină floare, îmbălsăma atmosfera. Pe cer nori albi, ca penele de raţă aurite de razele soarelui. În mintea lui apăru, vie, amintirea zilei în care se născuse Fleur şi chinurile aşteptării, când trebuia să aleagă între viaţa copilului şi a mamei. Atunci i-a salvat viaţa pentru a face din ea floarea vieţii lui. Iar acum!..

Oare acum îi va pricinui necazuri, îl va face să sufere, îl va necăji? Lui Soames nu-i plăcea cum se prezintă lucrurile! O mierlă, cântându-şi cântecul de seară, îi întrerupse visarea... o zburătoare mare, cernită, în salcâmul acela! în ultimii ani Soames s-a ocupat mult de păsările din preajma casei lui; adeseori se plimba împreună cu Fleur urmărindu-le. Cu vederea ei ascuţită descoperise toate cuiburile. Pe şosea, în bătaia razelor de soare, stătea culcat câinele ei, un câine de vânătoare scoţian; Soames îl strigă:

— *Hallo*, amice! Şi tu o aştepţi?

Câinele se apropie cu paşi rari, dând din coadă, iar Soames îl mângâie mecanic pe cap. Câinele, pasărea, liliacul erau pentru el o parte din Fleur; nici mai mult, nici mai puţin. „O iubesc prea mult! îşi zise Soames, prea mult!” Se simţea ca un proprietar de vapoare, care, fără a-şi asigura navele, le trimisese în larg. Nici acum nu era asigurat – întocmai ca odinioară când gonea, mut şi gelos, prin pustietatea Londrei, mânat de dorul pentru femeia aceea, prima lui soţie, mama acelui băiat blestemat. Ah, în fine, iată automobilul! Opri la scară, cu toate bagajele, dar fără Fleur.

— Domnişoara Fleur vine pe jos, pe drumul de lângă apă, domnule, îi spuse şoferul.

Pe jos atâtea mile? Soames holbă ochii la şofer. Pe faţa lui se schiţă un zâmbet vag. Oare de ce rânjea? Apoi se întoarse foarte iute şi zise:

— Foarte bine, Sims! şi intră în casă.

Şi se urcă din nou în camera cu tablouri. De acolo vedea până la malul Tamisei; se opri la fereastră cu ochii aţintiţi într-acolo, uitând că va trece cel puţin un ceas până când va ajunge Fleur în locul acela. Vine pe jos! Zâmbetul şoferului! Băiatul acela!... Se întoarse brusc de la fereastră. N-o putea spiona. Dacă ea vrea să-i ascundă anumite lucruri, treaba ei; el n-o poate spiona. Simţi un gol în inimă, iar din golul acela amărăciunea i se ridică până-n gură. În liniştea

asfinţitului se auzeau strigătele lui Jack Cardigan aruncând mingile şi hohotele tânărului Mont. Spera ca cei doi sportivi să se poarte astfel încât Profond, plictisit, să plece. Iar fata din *La Vendimia*, cu braţul în şold, cu ochii visători, privea dincolo de el. „De când erai mică, de nu-mi ajungeai până la genunchi, şi până acum, gândi el, am făcut pentru tine tot ce-am putut. Sper că acum nu mă vei necăji... sper că n-ai să mă faci să sufăr... Nu-i aşa?”

Dar copia lui Goya nu-i răspundea, şi culorile ei strălucitoare începură a păli în amurg. „Aceasta n-are viaţă adevărată! gândi Soames. Dar de ce nu vine Fleur?”

CAPITOLUL X

TRIO

Între aceşti patru Forsyte din a treia şi, s-ar putea spune, a patra generaţie, *week-end*-ul de la Wandson, sub dealurile din comitatul Sussex, prelungit până într-a noua zi, a întins până la rupere aproape firele dârzeniei lor reciproce. Niciodată Fleur nu fusese atât de „fină”, Holly atât de atentă, Val atât de discret, Jon atât de tăcut şi tulburat. Ceea ce învăţase el din agricultură în această săptămână putea fi cuprins pe muchea unui briceag şi putea să dispară dintr-o suflare. Jon, a cărui fire era cu totul împotriva făţărniciei şi a cărui adoraţie pentru Fleur îl făcea să creadă că orice încercare de a o ascunde era o „prostie”, se frământa şi se chinuia, dar se supunea, profitând cât mai mult de puţinele clipe de uşurare când erau singuri. Joi seara, în timp ce stăteau sub arcada geamului din salon, îmbrăcaţi pentru seară ea îi zise:

— Ascultă, Jon! Duminică, în drum spre casă, voi trece prin gara Paddington cu trenul de trei şi patruzeci. Dacă pleci acasă sâmbătă, poţi veni duminică în calea mea; mă conduci până la Mapledurham, de unde, cu ultimul tren, te poţi întoarce aici. Nu-i aşa că tu, oricum, tot *aveai* de gând să pleci acasă?

Jon dădu din cap.

— Fac orice pentru a fi cu tine, îi spuse: dar nu înţeleg de ce trebuie să caut un pretext.

Fleur puse degetul mic în palma lui Jon şi zise:

— Tu n-ai instinct, Jon; trebuie să laşi lucrurile pe seama mea. Să ştii că nu-i de glumit cu familiile noastre. Dacă vrem să fim împreună nu ne rămâne, deocamdată, altceva de făcut, decât să ne ascundem. Uşa se deschise şi Fleur continuă cu glas tare: Eşti un prostănac, Jon!

În inima lui Jon clocotea revolta, nu putea suporta să ascundă un sentiment atât de firesc, atât de intens şi atât de dulce.

Vineri seara, pe la ora unsprezece, îşi făcu geamantanul şi se rezemă cu coatele de pervazul ferestrei. Pe jumătate trist, pe jumătate pierdut în visul întâlnirii din gara Paddington, auzi un sunet slab, ca şi cum cineva bătea cu unghia în uşa lui. Se apropie şi ascultă. Încă o dată acelaşi zgomot. Era o unghie. Deschise. Oh! Ce făptură încântătoare intră înăuntru!

— Voiam să-ţi arăt acest costum original, zise ea, luând o atitudine de poză la capătul patului lui.

Jon răsuflă adânc şi se sprijini de uşă. Apariţia purta pe cap un voal de muselină albă, rochia, de culoare vişinie, strânsă pe talie, se lărgea mult pe şolduri, iar gâtul, gol, era acoperit cu un şal de dantelă. Un braţ în şold, celălalt ridicat în unghi drept şi purtând un evantai care îi atingea capul.

— În locul evantaiului ar trebui să fie un coş cu struguri, îi şopti, dar aici n-am găsit. E costumul meu Goya. Iar aceasta e ţinuta fetei din portret. Îţi place?

— E un vis!

Apariţia făcu câteva piruete.

— Pune mâna şi vezi cum e.

Jon îngenunche şi cuprinse emoţionat fusta.

— Culoarea strugurilor, şopti ea: struguri peste tot, *La Vendimia*, culesul viilor.

Degetele lui Jon atinseră uşor fiecare şold, ridicându-şi privirile pline de adoraţie.

— Oh! Jon! şopti ea; se aplecă şi îl sărută pe frunte, apoi făcu din nou câteva piruete şi, alunecând uşor în vârful picioarelor, dispăru.

Jon rămase în genunchi, şi capul îi căzu pe pat. Nu ştiu câtă vreme a stat aşa. În mintea lui se învârteau – ca un vis – amintirea sunetului uşor al unghiei care lovea uşa, paşii ei, foşnetul rochiei – ca un vis; în faţa ochilor săi închişi stătea făptura

aceea zâmbind şi şoptind, în aer plutea un vag parfum de narcise. Pe fruntea lui, – unde-l sărutase ea – între sprâncene, era un locşor mai rece, de parcă îl atinsese o floare. Sufletul îi era plin de iubire, iubirea unui băiat pentru o fată, o iubire atât de neştiutoare şi atât de înflăcărată, şi care pentru nimic în lume n-ar da la o parte vălul iluziilor; iubirea aceea menită să se transforme cu timpul într-o caldă amintire, într-o patimă mistuitoare, o căsnicie banală sau, rar, să dea rod bogat şi dulce, pârguit de razele soarelui în amurg.

Aici ca şi în alte părţi am vorbit de ajuns despre Jon Forsyte pentru a arăta cât de mare este depărtarea dintre el şi străbunicul lui, primul Jolyon Forsyte, de la Dorset, de lângă malul mării. Jon era sensibil ca o fată, chiar mai sensibil decât nouă din zece fete din vremea lui; imaginativ ca oricare din pictorii „neajutoraţi" ai surorii lui vitrege, June; sentimental, cum era firesc să fie un băiat născut dintr-un tată şi o mamă ca ai lui. Şi totuşi, în urzeala profundă a firii lui exista ceva din vechiul întemeietor al familiei sale: o tainică dârzenie a sufletului, groaza de a-şi arăta simţămintele şi hotărârea de a nu recunoaşte că a fost înfrânt. De obicei băieţii sensibili, sentimentali şi cu imaginaţie bogată au de suferit în timpul şcolii, dar Jon, instinctiv, şi-a ascuns însuşirile fireşti, de aceea n-a fost prea nenorocit cât a trăit în internat. Până acum fusese absolut sincer şi natural numai faţă de mama lui; iată de ce în sâmbăta aceea, mergând spre Robin Hill, îşi simţea sufletul greu, fiindcă Fleur îi spusese să nu fie sincer şi natural faţă de mama lui, căreia nu-i ascunsese niciodată nimic, să nu-i vorbească nici măcar despre reîntâlnirea lor, decât dacă va simţi că ea a aflat. Această atitudine i se păru atât de intolerabilă, încât era cât p-aci să trimită acasă o telegramă de scuză şi să se oprească la Londra. Primele vorbe ale mamei lui au fost:

— Ai întâlnit-o iar pe mica noastră prietenă din cofetărie, nu? Spune, Jon, cum e când o cunoşti mai de aproape?

Jon răsuflă uşurat şi, roşind până-n vârful urechilor, răspunse:

— Oh! E nemaipomenit de dulce, Mam!

Irene îl strânse de braţ.

Niciodată n-o iubise Jon mai mult pe mama lui decât în clipa aceea, când i se păru că toate temerile lui Fleur sunt neîntemeiate şi că, în sfârşit, îşi poate deschide sufletul. Întoarse privirile spre ea, dar pe faţa ei zâmbitoare apăruse ceva – o expresie pe care n-o putuse prinde decât el – şi vorbele i se opriră în gât. Oare când ţi-e frică poţi zâmbi? Dacă da, atunci pe faţa lui Mam era frică. Jon începu a vorbi iute despre altceva, despre agricultură. Holly şi dealurile din Sussex. În timp ce vorbea, aştepta ca ea să revină la Fleur. Dar mama nu mai vorbi nimic despre ea. Tatăl lui, de asemenea, nu pomeni nimic, deşi era, desigur, informat şi el. Inima lui era plină de iubire pentru Fleur, iar tăcerea aceasta nedreaptă, care ucidea parcă realitatea, îl frustra de plăcerea de a vorbi despre ea; mama lui nu trăia decât pentru Jon, iar tatăl său numai pentru ea! Astfel petrecu seara de sâmbătă acest trio familial.

După masă mama lui cântă la pian numai bucăţi care-i plăceau lui Jon. Iar el şedea nemişcat, picior peste picior, cu mâinile împreunate în jurul genunchiului, cu părul răvăşit, căci îşi trecuse degetele prin el. Se uita la mama lui în timp ce cânta la pian, dar o vedea pe Fleur – Fleur în grădina luminată de lună, Fleur în cariera de piatră năpădită de lumina soarelui, Fleur în rochia aceea de vis, mlădiindu-se, şoptind, înclinându-se, sărutându-i fruntea. Odată, în timp ce asculta, uită de sine şi aruncă o privire spre tatăl său care şedea în celălalt fotoliu. Ce însemna expresia aceea de pe faţa lui? Era atât de trist şi tulburat! Jon fu cuprins de remuşcări, se ridică şi se aşeză pe braţul

fotoliului în care şedea tatăl lui. În această poziţie nu-i vedea faţa; şi din nou o văzu pe Fleur – în mâinile mamei lui, în degetele ei albe şi subţiri pe clapele pianului, în profilul ei şi-n părul ei argintiu; şi în celălalt capăt al încăperii, în fereastra deschisă spre noaptea de mai. După ce se duseră la culcare, mama veni în camera lui.

Oprindu-se lângă fereastră, îi zise:

— Chiparoşii aceia sădiţi de bunicul tău s-au făcut tare frumoşi anul acesta; iar când sunt luminaţi de lumina lunii sunt splendizi! îmi pare rău că nu l-ai cunoscut pe bunicul tău, Jon.

— Când te-ai căsătorit cu tata, trăia încă? întrebă Jon brusc.

— Nu, scumpul meu, el a murit în 1892; era foarte bătrân – mi se pare că avea optzeci şi cinci de ani.

— Tata seamănă cu el?

— Puţin, dar e mai subtil şi nu atât de solid ca bunicul tău.

— Îmi dau seama şi după portretul bunicului. Cine l-a pictat?

— Unul din „neajutoraţii” lui June. E destul de bun.

Jon o luă de braţ pe mama lui.

— Vorbeşte-mi despre conflictul din familia noastră, Mam. Jon îi simţi braţul tremurând.

— Nu, scumpul meu. Despre aceasta o să-ţi vorbească într-o bună zi tatăl tău; când va crede el de cuviinţă.

— Deci a fost ceva serios, zise Jon cu răsuflarea tăiată.

— Da.

Urmă un răstimp de tăcere; nici unul nu ştia dacă braţul lui sau al celuilalt tremură mai tare.

— Unii oameni cred, zise Irene dulce, că luna în descreştere nu le aduce noroc; mie însă mi-a plăcut întotdeauna. Uită-te ce frumoase sunt umbrele chiparoşilor acum! Jon, tata spune că ar fi

bine să plecăm, tu şi cu mine, în Italia, pentru două luni. Ţi-ar face plăcere?

Jon îşi desprinse mâna din jurul braţului ei: era prea emoţionat şi tulburat. În Italia împreună cu mama lui! Cu două săptămâni în urmă ar fi fost ceva minunat; acum însă îl îngrozea; simţea că acest plan neaşteptat venise din pricina lui Fleur. Zise, bâlbâindu-se:

— Oh! Da; numai că... nu ştiu. E bine să... când abia am început? Am să mă mai gândesc.

Glasul lui Irene, rece şi blând, răspunse:

— Bine, scumpul meu, mai gândeşte-te. E mai bine acum decât după ce vei începe serios munca la fermă. Ar fi foarte frumos! Italia cu tine...

Jon o prinse de mijlocul subţire şi mlădios ca al unei fete tinere.

— Crezi că ar fi bine să-l laşi singur pe tata? îi spuse cu un glas timid şi ruşinat.

— Tatăl tău a avut ideea; el e de părere că înainte de a te hotărî pentru o meserie ar fi bine să cunoşti Italia.

Ruşinea pe care o simţise adineauri dispăru, căci Jon îşi dădea seama – da, era convins – că tatăl şi mama lui nu erau sinceri, că ascundeau ceva, întocmai ca şi el. Voiau să-l îndepărteze de Fleur. Inima lui Jon se împietri. Iar Irene, parcă simţind ce se petrece în sufletul fiului ei, zise:

— Noapte bună, scumpul meu. Somn uşor şi gândeşte-te la ce ţi-am propus. Dar să ştii c-ar fi foarte plăcut!

Îl strânse în braţe şi plecă atât de iute, încât nu-i putu vedea faţa. Jon rămase pe loc, cu sentimentul pe care-l avea când era copil şi făcuse vreo ştrengărie: trist pentru că n-a fost cuminte şi drăguţ cu mama, dar convins că el a avut dreptate.

Iar Irene, după ce se opri o clipă la ea în odaie, trecu prin camera de toaletă şi intră în aceea a soţului ei.

— Ei bine?

— A spus că se va mai gândi, Jolyon.

Jolyon, urmărind zâmbetul forţat de pe buzele ei, spuse liniştit:

— Era mai bine dacă mă lăsai să-i vorbesc şi să scăpăm de grijă. De altfel Jon are instinctele unui gentleman. Nu trebuie decât să înţeleagă...

— Oh! Dar nu poate înţelege; este cu neputinţă!

— Eu cred că la vârsta lui aş fi înţeles.

Irene îl luă de mână.

— Tu ai fost întotdeauna mai realist decât Jon; n-ai fost niciodată atât de naiv.

— Ai dreptate, zise Jolyon. Nu-i ciudat, Irene? Tu şi cu mine suntem gata să povestim oricui pe lume povestea noastră fără urmă de ruşine; şi în faţa fiului nostru nu îndrăznim.

— Nouă ne-a fost întotdeauna indiferent dacă lumea ne aprobă ori ba.

— Jon nu ne va dezaproba!

— Oh, Jolyon, mi-e teamă că da. E îndrăgostit, simt că e îndrăgostit. Şi va zice: Mama mea s-a căsătorit o dată *fără iubire!* Cum a putut face una ca asta! I se va părea o crimă! Şi aşa a şi fost!

Jolyon, strângându-i mâna între ale lui, îi zise cu un zâmbet forţat:

— Ah! Doamne! de ce ne-am născut tineri? N-ar fi fost mai bine să ne naştem bătrâni şi să întinerim an de an? Cât de bine am înţelege întâmplările din viaţă şi cât de îngăduitori am fi când am judeca pe alţii! Dar să ştii, Irene: dacă băiatul e îndrăgostit nu o uită nici dacă-l ducem în Italia! Noi suntem un neam dârz iar Jon va simţi instinctiv motivul pentru care l-am dus departe de ţară. Nimic nu-l vindecă în afară de şocul pe care i-l dă adevărul.

— Te rog, lasă-mă să încerc totuşi.

Jolyon rămase o clipă fără a vorbi. Se afla între două rele – teama de a face destăinuirea aceea primejdioasă şi durerea de a n-o vedea pe

Irene vreme de două luni – iar el dorea, în taină, primul rău; dar dacă ea îl dorea pe al doilea, nu-i rămânea decât să se supună. La urma urmei nu face nimic, va fi o pregătire pentru plecarea aceea din care nu mai există întoarcere. Apoi, strângându-o în braţe, îi sărută ochii şi zise:

— Cum vrei tu, iubirea mea.

CAPITOLUL XI

DUET

Acea „mică” emoţie, iubirea, creşte vertiginos, când e ameninţată cu Moartea. Jon ajunse în gara Paddington cu o jumătate de ceas înainte de sosirea trenului, dar alergase atât de iute, de parcă ar fi întârziat o săptămână. Se opri în faţa chioşcului cu ziare – locul de întâlnire – în mijlocul mulţimii de călători de duminică. Purta un costum de *tweed* Harris, care abia acoperea bătăile inimii lui pline de emoţie. Citi titlurile romanelor expuse şi, în cele din urmă, pentru a scăpa de privirile bănuitoare ale vânzătorului din chioşc, cumpără un volum. Romanul era intitulat *The Heart of the Trail*[54]. O fi însemnat el ceva, deşi aparent n-avea sens. Apoi cumpără şi revistele *The Lady's Mirror*[55] şi *The Landsman*[56]. Fiecare minut i se păru un ceas, în timp ce imagini înspăimântătoare îl chinuiau, începu să numere minutele; după ce trecură nouăsprezece, apăru Fleur cu o geantă în mână şi cu un hamal în urma ei, care împingea un cărucior cu bagaje. Venea iute; venea rece. Şi îl salută de parcă ar fi fost fratele ei:

— Clasa întâi, îi zise hamalului; locurile din colţ, faţă în faţă.

Jon o admiră pentru cât era de stăpânită.

— Nu putem lua compartimentul numai pentru noi? îi zise în şoaptă.

— N-are rost; e un tren personal. Poate după ce trecem de Maidenhead. Fii mai natural, Jon!

Jon încercă să-şi ia un aer mânios. Se urcară în tren. Oh! Doamne! în compartiment mai erau două persoane! Bestiile! Era atât de zăpăcit, încât dădu hamalului un bacşiş nemaipomenit de mare. Nici nu l-ar fi meritat, căci bruta îi instalase prost şi făcea o mutră de parcă ar fi priceput tot ce se petrece între ei.

Fleur se ascunse în dosul revistei *The Lady's Mirror*, iar Jon o imită adăpostindu-se în dosul revistei *The Landsman.* Trenul porni. Fleur lăsă revista pe genunchi şi se aplecă spre el.

— Ce e nou? îi zise.

— Mi se pare că nu te-am văzut de cincisprezece zile.

Ea dădu din cap, iar faţa lui Jon se lumină brusc.

— Ia, te rog, un aer mai natural, murmură Fleur, râzând cu hohote.

Pe Jon îl duru atitudinea ei. Cum să aibă o mutră indiferentă, când îl pândeşte primejdia plecării în Italia? Avea de gând să i-o spună pe ocolite, dar acum i-o va spune de-a dreptul.

— Cei de acasă vor să plec cu mama în Italia pentru două luni.

Fleur închise pleoapele, păli şi-şi muşcă buzele.

— Oh!

Nu spuse decât atât, dar însemna foarte mult. Exclamaţia aceasta era ca gestul acela pe care-l face un jucător de scrimă când îşi retrage mâna pentru a-şi pregăti riposta. Riposta veni:

— Trebuie să pleci!

— Să plec? zise Jon cu un glas înăbuşit.

— Fireşte.

— Da... două luni... e îngrozitor.

— Nu, zise Fleur, şase săptămâni. Până atunci mă vei uita. A doua zi după ce te întorci ne întâlnim la „National Gallery”.

Jon râse.

— Dar ce ne facem dacă tu mă uiţi pe mine până atunci? se auzi glasul lui în zgomotul trenului.

Fleur dădu din cap.

— Iar vine o bestie, mârâi Jon.

Fleur îi făcu semn cu piciorul şi zise:

— Nu vine nici o bestie; apoi deschise revista, ascunzându-se în dosul ei.

Trenul se opri, doi pasageri coborâră şi unul intră în compartiment.

„Eu mă prăpădesc, gândi Jon, dacă nu rămân măcar o clipă singur cu ea.”

Trenul porni şi Fleur se aplecă din nou spre Jon.

— Eu nu renunţ niciodată, îi zise. Dar tu?

Jon dădu vehement din cap şi răspunse:

— Niciodată! Vrei să-mi scrii?

— Nu, dar tu poţi să-mi scrii la clubul meu.

Straşnică fată; era membră într-un club!

— Ai scos ceva de la Holly? mârâi Jon.

— Am încercat, dar n-am reuşit. N-am îndrăznit să insist prea mult.

— Ce-o fi la mijloc? strigă Jon.

— Las' pe mine, nu trece mult şi voi afla totul.

După o lungă tăcere, Fleur zise:

— Am ajuns la Maidenhead; dă-te la o parte, Jon!

Trenul se opri. Pasagerul coborî, Fleur trase perdeaua din dreptul ei.

— Apleacă-te pe fereastră! Iute! Şi fă cea mai urâcioasă mutră de care eşti capabil.

Jon îşi suflă nasul şi se încruntă. În viaţa lui nu avusese o mutră atât de cruntă! O doamnă bătrână se retrase speriată: o alta, tânără, încercă mânerul compartimentului – clanţa nu era blocată, dar uşa nu se deschise. Trenul plecă şi doamna îşi căută un alt compartiment.

— Ce noroc! strigă Jon. S-a înţepenit uşa!

— Da, zise Fleur, o ţineam eu!

Trenul plecă şi Jon căzu în genunchi.

— Bagă de seamă să nu fie cineva pe culoar, îi şopti Fleur; şi... iute!

Buzele ei se întâlniră cu ale lui. Sărutul lor nu dură decât poate zece secunde, dar sufletul lui Jon plecase atât de departe, încât atunci când se aşeză din nou pe locul lui, în faţa lui Fleur, părea transfigurat şi era palid ca moartea. O auzi

suspinând şi i se păru că nu auzise în toată viaţa un sunet mai sublim – mărturie discretă că el însemna ceva pentru ea.

— Şase săptămâni nici nu-i atât de mult, zise ea; şi dacă te porţi ca lumea şi o convingi că nu te gândeşti deloc la mine, vei reuşi ca în loc de două luni să stai şase săptămâni.

Jon o privi uluit.

— Tu n-ai priceput încă, Jon? Trebuie să facem tot ce putem pentru a-i convinge. Dacă după ce te întorci suntem în aceeaşi stare în care ne aflăm acum, nu se vor purta atât de ridicol cu noi. Dar îmi pare rău că nu pleci în Spania, tata spune că la Madrid se află, într-un tablou de Goya, o fată care seamănă cu mine. Noi avem o copie după ea.

Ideea aceasta fu pentru Jon ca o rază de soare ce străbate ceaţa.

— Am să-i fac să mă ducă în Spania, zise el. Mama nu se va opune, căci n-a fost niciodată acolo, iar tata are mare admiraţie pentru Goya.

— A, da! Tatăl tău e pictor! Nu-i aşa?

— Pictează numai acuarele, zise Jon pentru a preciza.

— Când sosim la Reading, Jon, tu cobori întâi, te duci la stăvilarul de la Caversham şi mă aştepţi acolo. Eu am să trimit automobilul acasă, şi-apoi vom merge pe jos de-a lungul Tamisei.

Jon îi strânse mâna cu recunoştinţă, şi rămaseră tăcuţi uitând de toată lumea; dar din când în când tot mai aruncau câte o privire spre culoar. Dar acum, parcă trenul mergea de două ori mai iute, şi zgomotul lui dispărea aproape în suspinele lui Jon.

— Ne apropiem, zise Fleur; drumul acela de lângă apă e îngrozitor de expus. Sărută-mă încă o dată! Oh! Jon, nu mă uita.

Răspunsul fu sărutul lui. Şi foarte curând după aceea, un tânăr cu obrajii îmbujoraţi sări sprinten din tren şi o luă la goană pe peron, căutându-şi în buzunar biletul de tren.

Când, în sfârşit, se întâlniră pe potecă, puţin mai încolo de stăvilarul de la Caversham, Jon făcu un mare efort şi luă un aer mai calm. Ştia că nu mai e mult până la despărţire şi hotărâse să nu facă scene. Dinspre râul strălucitor adia un vânt uşor, frunzele sălciilor păreau, în lumina soarelui, de argint, şi foşnetul lor uşor mergea alături de cei doi tineri.

— I-am spus şoferului că m-a ameţit trenul, zise Fleur. Dar, spune-mi, ai fost destul de natural când ai ieşit pe peron?

— Nu ştiu. Dar ce înseamnă natural?

— Pentru tine natural e să pari cu adevărat fericit. De când te-am văzut întâia oară mi-am dat seama că nu semeni deloc cu ceilalţi oameni.

— Aceeaşi impresie mi-ai făcut-o şi tu când te-am văzut. Mi-am dat seama chiar în acea clipă că nu voi iubi niciodată pe altcineva.

Fleur râse.

— Suntem prea tineri. Iar dragostea aceasta plină de iluziile tinereţii nu mai e azi la modă, Jon. Şi apoi se pierde îngrozitor de multă vreme. Gândeşte-te la toate plăcerile pe care le-ai putea avea. Tu nici măcar n-ai început să guşti din ele; într-adevăr, e o ruşine! Şi iată-mă şi pe mine! Mă întreb ce-o să iasă!

Jon era năucit. Cum poate spune Fleur asemenea vorbe, tocmai în momentul despărţirii?

— Dacă gândeşti astfel, zise el, eu nu pot pleca din ţară. Am să-i spun mamei că voi încerca să muncesc cu adevărat. Fără muncă nu se poate trăi în lumea aceasta!

— Fără muncă nu se poate trăi? Jon vârî mâinile adânc în buzunare.

— Aşa e, îi zise. Gândeşte-te la oamenii care mor de foame!

Fleur dădu din cap.

— Nu, nu, eu nu-mi voi îngreuia viaţa niciodată; pentru nimeni şi pentru nimic în lume!

— Pentru nimic în lume! Dar situaţia generală e îngrozitoare. Şi e firesc să punem şi noi umărul.

— Oh, da, ştiu totul. Dar crede-mă, Jon, nu-i poţi ajuta pe oameni; nu-ţi face iluzii. Dacă-i scoţi dintr-un necaz, cad în altul. Uită-te la ei: intrigi, zbucium, lupte neîncetate, deşi mor în fiecare zi cu nemiluita. Nişte proşti!

— Nu ţi-e milă de ei?

— Oh! da, mi-e milă, dar n-am de gând să mă nenorocesc din pricina lor; nu serveşte la nimic.

Amândoi tăcură tulburaţi, căci întrezăriseră pentru prima dată deosebirea dintre firile lor.

— Eu cred că oamenii sunt nişte brute şi nişte idioţi, zise Fleur cu încăpăţânare.

— Eu cred că sunt nişte sărmani nenorociţi, răspunse Jon. Tonul cu care vorbeau semăna a ceartă, tocmai în aceste clipe îngrozitoare şi grave, căci despărţirea era mai aproape ca oricând, acolo, la sfârşitul aleii cu sălcii!

— Foarte bine, du-te şi ajută pe sărmanii tăi nenorociţi şi nu te mai gândi la mine!

Jon se opri. Pe frunte îi apărură broboane de sudoare, picioarele îi tremurau. Fleur se opri şi ea, privind încruntată spre râu.

— Eu *trebuie* să cred în ceva, zise Jon cu oarecare durere, căci doar fiecare din noi trăieşte pentru a se bucura de viaţă.

Fleur râse.

— Ai dreptate! Dar să ştii că dacă nu bagi de seamă, vei pierde tocmai ceea ce doreşti. Sau poate pentru tine a te bucura de viaţă înseamnă să te nenoroceşti de bunăvoie. Nu încape îndoială că mai sunt mulţi oameni ca tine.

Era palidă, cu ochii întunecaţi şi buzele subţiate. Oare fata aceea care se uită încruntată la râu era Fleur? Jon trăi câteva clipe de nălucire, parcă era eroul unui roman pus în situaţia de a alege între iubire şi datorie. Dar tocmai în clipa aceea Fleur întoarse capul spre el. Nu exista nimic

mai tulburător ca privirea ei atât de vie! Şi acţiona asupra lui Jon întocmai cum acţionează lanţul asupra unui câine pe care îl tragi spre tine în timp ce el scoate limba şi dă din coadă.

— Hai să nu fim caraghioşi, zise Fleur; timpul nostru e măsurat. Uită-te, Jon, acolo e locul unde trec peste apă. Chiar la cotitura aceea de unde începe pădurea.

Jon văzu un acoperiş, unul sau două coşuri şi printre pomi zări un zid – iar inima i se strânse.

— Nu mai putem întârzia. Cred că nu e bine să trecem împreună dincolo de gardul acela, căci intrăm în luminiş. Mai facem câţiva paşi şi ne luăm rămas-bun.

Merseră unul lângă altul ţinându-se de mână, tăcuţi, până aproape de gardul de păducei plini cu flori albe şi roşii.

— Clubul meu este „Talisman”, în Stratton Street, Piccadilly. Mi se predă în mod regulat corespondenţa; trec cel puţin o dată pe săptămână pe acolo.

Jon dădu din cap. Pe faţa lui încremenită apăru o expresie gravă, ochii mari deschişi priveau în gol.

— Azi e ziua de douăzeci şi trei mai, zise Fleur; la data de nouă iulie, la ora trei fix, am să fiu în faţa tabloului *Bacchus şi Ariadna.* De acord?

— Da.

— Dacă eşti tot atât de trist ca şi mine, totul e în ordine. Aşteaptă să treacă oamenii aceştia.

Un bărbat şi o femeie, gătiţi în haine de duminică, îşi duceau copiii la plimbare, în sfârşit, dispărură.

— Idilă familială! zise Fleur, rezemându-se de un liliac. Florile îi atingeau părul, iar un buchet trandafiriu îi acoperea obrazul. Jon, cu gelozie, ridică mâna pentru a-l da la o parte.

— La revedere, Jon!

Se strânseră puternic de mână timp de o secundă. Apoi buzele lor se împreunară pentru a

treia oară; şi când se despărţiră Fleur o luă la fugă şi dispăru după gard. Jon rămase nemişcat, cu fruntea lipită de buchetul de liliac trandafiriu. A plecat! S-a dus pentru o eternitate – şapte săptămâni fără două zile! Iar el, stând acolo singur, pierdea prilejul de a o mai zări o dată. Fugi până la gard. Ea mergea cu paşi repezi în urma unor copii. Întoarse capul, făcu un semn cu mâna, apoi alergă mai departe, şi Jon nu o mai văzu; familia care-şi plimba copiii o ascundea.

Îi veniră în minte cuvintele unui cântec caraghios:

Geamăt ca la Paddington, n-am mai auzit;
Geamăt ca din gură de şarpe, la Paddington.

Şi plecă iute spre gara Reading. În tren spre Londra, şi de acolo la Wandson, Jon ţinu deschis pe genunchi romanul *The Heart of the Trail;* dar în capul lui scrisese o poezie atât de sentimentală, încât nu-i găsea rimă.

CAPITOLUL XII
CAPRICIU

Fleur gonea. Trebuia să se grăbească; era în întârziere şi se cuvenea să fie foarte atentă la purtarea ei când va sosi acasă. Trecu pe lângă insule, gară şi hotel, şi era tocmai pe punctul de a se urca în bac, când văzu un schif şi un tânăr care stătea în el în picioare, ţinându-se cu mâinile de crengile tufişurilor de pe mal.

— Domnişoară Forsyte, zise el, daţi-mi voie să vă trec eu. Vă aşteptam.

Fleur se uită la el uluită.

— Nu vă speriaţi. Am luat ceaiul cu familia dumneavoastră şi m-am gândit să vă fiu de folos acum la sfârşitul călătoriei. E în drumul meu. Mă întorceam tocmai spre Pangbourne. Mă numesc Mont. V-am văzut la expoziţia de pictură, vă aduceţi aminte, când m-a invitat tatăl dumneavoastră să-i văd colecţia.

— Oh! zise Fleur; da... batista.

Acestui tânăr i-l datora ea pe Jon; îi luă mâna şi cobori în schif. Fleur se aşeză tăcută. Era încă emoţionată şi cu respiraţia accelerată. Tânărul însă era vorbăreţ. Fleur nu întâlnise niciodată un om care, în timp atât de scurt, să povestească atât de multe. Îi spuse vârsta: douăzeci şi patru de ani; greutatea: şaptezeci de kilograme; domiciliul: nu departe de Mapledurham; îi descrise şi viaţa de pe front şi senzaţiile avute când duşmanii au aruncat gaze asfixiante; critică statuia *Junonei*, expunând concepţia lui despre această zeiţă; comentă reproducerea după Goya, spunând că Fleur nu seamănă prea mult cu fata din portret şi în câteva cuvinte făcu un rezumat al situaţiei politice din Anglia; vorbi despre *Monsieur* Profond – sau cum l-o fi chemând – pe care-l găsea un „tip straşnic”; făcu aprecieri asupra colecţiei tatălui ei, în care, după părerea lui, se aflau câteva tablouri extraordinare şi câteva destul de mediocre; fiind

un vâslaş foarte priceput, spera să mai treacă pe la ei pentru a o plimba cu barca; o întrebă ce părere are ea despre Cehov, expunând-o amplu pe a sa; îşi exprimă dorinţa de a merge o dată împreună la reprezentaţiile Baletului Rus; îi spuse că numele Fleur Forsyte are o sonoritate excepţională; îşi condamnă părinţii care, pe lângă numele de familie Mont, îl botezaseră – atât de inestetic – Michael; îl descrise pe tatăl său, apoi o sfătui, dacă vrea să citească o carte bună, să citească Cartea lui Iov; tatăl lui seamănă cu Iov, pe vremea când Iov mai avea pământ.

— Dar Iov n-a avut pământ, zise încet Fleur; el nu avea decât turme de vite şi de oi cu care umbla de colo-colo.

— Ah! răspunse Michael Mont, ce n-aş da să umble şi bătrânul meu de colo-colo. Să nu crezi că râvnesc la pământul lui. În ziua de azi o moşie e o pacoste pe capul omului. Nu-i aşa?

— În familia noastră n-a fost nici un moşier, zise Fleur. Ai noştri au avut fel de fel de proprietăţi. Mi se pare însă că unul din fraţii bunicului meu a avut pe vremuri o mică fermă în Dorset, dar valoarea ei era mai mult sentimentală, căci noi ne tragem de acolo; şi a fost o plăcere plătită mai scump decât merita.

— A vândut-o?

— Nu, a păstrat-o.

— De ce?

— Pentru că n-a găsit cumpărător.

— Foarte bine!

— Ba nu era deloc bine pentru el. Tata pretinde că era foarte necăjit din pricina fermei. Unchiul acela se numea Swithin.

— Ce nume curios!

— Dumneata îţi dai seama că noi ne îndepărtăm din ce în ce mai mult, în loc să ne apropiem de ţărm? Curenţii apei sunt puternici.

Mont, mişcând agale lopeţile, exclamă:

— Ce plăcut e să stai de vorbă cu o fată deşteaptă!

— Dar e şi mai plăcut să stai de vorbă cu un tânăr şi mai deştept.

Tânărul Mont ridică o mână pentru a-şi smulge părul.

— Bagă de seamă, strigă Fleur, vâsla!

— N-ai nici o grijă, e destul de solidă, suportă o izbitură!

— Nu vrei *să vâsleşti*? zise Fleur cu severitate. Aş vrea să ajung acasă.

— Ah! zise Mont; dar trebuie să mă înţelegi şi pe mine, căci dacă ajungi acasă nu te mai pot vedea. *Fini*, cum a zis o mică franţuzoaică, sărind în pat după ce şi-a isprăvit rugăciunea de seară. Spune, te rog: binecuvântezi îndeajuns ziua în care soarta ţi-a hărăzit o mamă franţuzoaică şi un nume ca cel pe care-l porţi?

— Îmi place şi mie, dar tata mi l-a dat. Mama voia să mă boteze Marguerite.

— Ar fi fost absurd. Vrei să-mi zici M.M., iar eu să-ţi zic dumitale F.F.? E mai potrivit cu spiritul vremii noastre.

— Sunt de acord cu orişice, dar du-mă acasă.

Mont prinse un mic rac şi răspunse:

— Aoleo, dar urât mai e!

— Vâsleşte, te rog.

— Asta şi fac.

Şi lovi de câteva ori cu lopeţile, privind-o cu atenţie şi jale.

Apoi, după o pauză, zise:

— Trebuie să ştii că eu n-am venit să văd tablourile tatălui dumitale, ci pe *dumneata.*

Fleur se ridică.

— Dacă nu vâsleşti, sar din barcă şi înot până la mal.

— Vorbeşti serios? Atunci sar şi eu după dumneata.

— Domnule Mont, am întârziat şi sunt ostenită; te rog, du-mă imediat la mal.

Ajunşi la debarcaderul casei, Fleur coborî, el se ridică în picioare şi, luându-se cu amândouă mâinile de păr, se uită la ea. Fleur zâmbi.

— Nu râde de mine, strigă nedomolitul Mont. Ştiu că în gând spui: „Smulge-ţi părul, prostule!”

Fleur se întoarse şi îi făcu un semn cu mâna strigând:

— La revedere, domnule M.M.! şi dispăru în aleea trandafirilor.

Se uită la ceasul de la mână, apoi ridică privirile spre ferestrele casei. Ce senzaţie ciudată, parcă nu era locuită. Trecuse de ora şase. Porumbeii se pregăteau de culcare. Razele soarelui băteau pieziş în porumbar, pe penele lor argintate şi dincolo de apă, în pădure, pe vârfurile pomilor. Din hol se auzea cum se ciocnesc bilele de biliard – Jack Cardigan, desigur; din dreptul unui eucalipt, neaşteptat musafir tropical în acest vechi parc englezesc, Fleur auzi un foşnet slab. Ajunse în verandă şi, când să intre în salon, auzi glasuri: se opri. Mama! *Monsieur* Profond! Dincolo de peretele despărţitor dintre verandă şi hol auzi următoarele: „Asta nu, Anette.” Oare tata ştie că acest domn îi zice mamei „Anette”? Fleur se opri, şovăind. Ea a fost totdeauna de partea tatălui ei – aşa cum se întâmplă de obicei în familiile unde raporturile dintre părinţi sunt cam încordate şi când copiii iau partea unuia sau altuia dintre ei. Mama îi vorbea în şoaptă, cu glasul ei uşor metalic dar plăcut; auzi desluşit o singură vorbă: *„Demain”*[57]. Iar *Monsieur* Profond răspunse: „Ne-am înţeles”. Fleur încreţi fruntea. Iar în liniştea adâncă se auzi un zgomot uşor. Apoi vocea lui Profond: „Mă duc să fac o mică plimbare.”

Fleur îşi aruncă ochii pe fereastră, într-o mică sufragerie, de unde-l văzu pe Profond ieşind din salon şi trecând prin verandă în parc; iar ţăcănitul bilelor de biliard, pe care, din pricină că fusese atentă la alte sunete nu-l mai auzise, reîncepu. Fleur făcu un efort, intră în hol şi deschise uşa

salonului. Mama ei şedea pe canapeaua dintre cele două ferestre picior peste picior, cu capul rezemat de o pernă, cu buzele întredeschise şi ochii pe jumătate închişi. Era foarte frumoasă.

— Ah! Fleur! Ai venit? Tatăl tău a început să se enerveze.

— Unde-i?

— În galeria de tablouri. Du-te sus.

— Ce ai de gând să faci mâine, mamă?

— Mâine? Mă duc la Londra cu mătuşa ta.

— Mi-am închipuit. Vrei să-mi cumperi o umbrelă?

— Ce culoare?

— Verde. Sper că pleacă toţi musafirii.

— Da, toţi; iar tu ai să-i ţii de urât tatălui tău. Sărută-mă.

Fleur făcu câţiva paşi, se opri în faţa ei şi, după ce mama o sărută pe frunte, ieşi. Văzu în treacăt pernele din celălalt capăt al canapelei, adâncite. Urcă în goană la etaj.

Fleur nu era o fată de modă veche, care voia să impună părinţilor săi principii de viaţă conforme cu idealurile morale impuse ei. Era preocupată de viaţa ei şi nu se amesteca în a celorlalţi; dar, de data aceasta, căuta instinctiv orice împrejurare care i-ar putea fi de folos în situaţia ei actuală. Într-o atmosferă familială încordată şansele ei de a-şi afirma iubirea pentru Jon erau mai mari. Totuşi suferea cumplit, ca o floare plăpândă în bătaia vântului năprasnic. Dacă bărbatul acela a sărutat-o într-adevăr pe mama ei – atunci era ceva serios, şi tatăl ei ar trebui să ştie. *„Demain!”* „Ne-am înţeles!” Şi mama care pleacă mâine la Londra! Intră în camera ei şi se apleacă pe fereastră pentru a-şi răcori obrajii încinşi brusc. Jon trebuie să fi ajuns aproape de gară. Oare ce ştie tatăl ei despre Jon? Probabil tot – sau aproape tot.

Îşi schimbă rochia, pentru a da impresia că se întorsese mai demult, şi alergă în galeria de

tablouri.

Soames stătea nemişcat în faţa unei pânze de Alfred Stevens[58] – tabloul lui favorit. Deşi auzise zgomotul uşii, nu întoarse capul; Fleur pricepu că e supărat. Veni în vârful picioarelor până în spatele lui, îi puse braţele în jurul gâtului şi-şi întinse capul peste umărul lui până când obrazul i se lipi de obrazul lui Soames. Cu gestul acesta nu dăduse greş niciodată, dar de data aceasta nu izbuti. Fleur înţelese că situaţia e gravă.

— Va să zică, te-ai întors, zise Soames împietrit.

— Asta-i tot ce-mi spui? murmură Fleur. Tată rău ce eşti. Şi îşi frecă obrazul de al lui.

Soames scutură din cap, îndepărtându-se cât putu mai mult.

— De ce mă faci să stau ca pe ghimpi, cu o amânare după alta?

— Scumpule, n-am făcut nimic rău.

— Nimic rău! Parcă tu ştii ce e rău şi ce nu! Fleur îşi lăsă braţele în jos.

— Foarte bine, scumpule. Cred că e cazul să-mi explici tu, desluşit şi sincer.

Apoi se îndreptă spre canapeaua din faţa geamului.

Tatăl ei se întoarse cu spatele la tablou, uitându-se fix la picioarele lui. Părea foarte abătut. „Ce picioare mici şi subţiri are”, gândi Fleur; dar, ridicând privirea, văzu că ochii lui o priveau pe furiş.

— Tu eşti singura mea mângâiere, zise Soames brusc; şi iată cum te porţi.

Inima lui Fleur începu să bată.

— Cum mă port, scumpule?

Soames îi aruncă din nou o privire, care dacă n-ar fi fost atât de plină de dragoste, ar fi părut stranie.

— Ştii prea bine ce ţi-am spus odată, îi zise. Nu vreau să am nici un fel de legătură cu acea ramură a familiei noastre.

— Da, iubitule, dar nu ştiu pentru ce nu trebuie să am *eu* nici un fel de legătură cu ei.

Soames îi întoarse spatele.

— Nu-mi cere explicaţii, îi zise. Trebuie să ai încredere în mine, Fleur!

Tonul cu care fură rostite aceste cuvinte o impresionă pe Fleur, dar ea se gândi la Jon şi tăcu, lovind nervos cu piciorul în tăbliile de lemn care îmbrăcau peretele, şi, fără să vrea, luă o atitudine modernă, cu picioarele încolăcite unul în jurul altuia, cu bărbia sprijinită în încheietura uneia din mâini, în timp ce cu celălalt braţ, încrucişat peste piept, se ţinea de cot; deşi în înfăţişarea ei nu exista o singură linie necontorsionată, avea o anumită graţie.

— Cunoşteai prea bine dorinţa mea, continuă Soames, şi totuşi ai stat acolo patru zile în plus. Şi sunt convins că azi ai venit cu băiatul acela.

Fleur se uită drept în ochii lui.

— Eu nu te întreb nimic, zise Soames; nu fac investigaţii când e vorba de tine şi de viaţa ta.

Brusc, Fleur se ridică şi se aşeză la fereastră, cu bărbia sprijinită în mâini. În dosul pomilor soarele apunea, porumbeii şedeau liniştiţi pregătindu-se de culcare în porumbar; ţăcănitul bilelor de biliard se auzea până sus, iar pe pajişte se vedea o fâşie de lumină ce venea din camera în care Jack Cardigan aprinsese electrica.

— Ai fi mulţumit, zise ea pe neaşteptate, dacă ţi-aş promite că n-am să-l mai văd un anumit timp – să zicem şase săptămâni?

Fleur nu se aştepta ca tatăl ei să-i răspundă cu un glas atât de straniu şi tremurător.

— Şase săptămâni? Şase ani – sau poate şaizeci de ani. Nu-ţi face iluzii, Fleur; nu te amăgi singură!

Fleur fu cuprinsă de spaimă.

— Tată! Spune, ce este?

Soames se apropie pentru a-i vedea faţa şi zise:

— Nu-mi spune mie că eşti atât de naivă să crezi că un capriciu ca acesta e un sentiment adevărat! Ar fi cam exagerat!

Apoi izbucni în hohote de râs.

Fleur, care nu-l mai auzise niciodată râzând aşa, gândi: „E grav de tot! Dar ce-o fi la mijloc?” Apoi, luându-l de braţ, spuse cu glas dulce:

— Nu, nu-i decât un capriciu. Dar trebuie să ştii, scumpule, că-mi plac capriciile mele şi nu ale tale!

— Capriciile mele! zise Soames cu amărăciune şi plecă de lângă ea.

Afară lumina soarelui se stinsese, aerul se răcise, iar peste râu se aşternea o dungă albă cum e creta. Pomii pierduseră culoarea şi viaţa. Lui Fleur începu să-i fie dor de Jon; voia să-i vadă faţa, mâinile şi să-i simtă buzele lipite de ale ei. Şi încrucişându-şi braţele le strânse la piept râzând încet:

— *O la, la!* Ce mică plictiseală! ar zice Profond. Tată, să ştii că mie nu-mi place deloc omul acesta.

Soames se opri şi, scoţând ceva din buzunarul de la piept, zise:

— Nu-ţi place? De ce?

— Nu ştiu, murmură Fleur. Din capriciu!

— Nu! zise Soames, nu din capriciu! Şi, rupând în bucăţi hârtia pe care o scosese din buzunar, continuă: Ai dreptate. Nici *eu* nu-l pot suferi!

— Uite-l! Se plimbă! zise Fleur încet. Nu pot să-i sufăr nici ghetele. Nu face nici un zgomot când păşeşte.

În parc se însera. Prosper Profond, cu mâinile în buzunare, se plimba liniştit, fluierând încet; apoi se opri şi-şi ridică faţa spre cer, de parcă spunea: „Luna aceea mică nu-mi spune nimic.”

Fleur se retrase din fereastră şi şopti:

— Spune, tată, nu seamănă cu un pisoi mare?

Apoi se auzi ţăcănitul puternic al bilelor de biliard, ca şi cum Jack Cardigan ar fi spus, cu exclamaţia „Roşul e liber”, că nici pisoiul, nici luna, nici capriciul şi nici tragedia n-au importanţă.

Monsieur Profond porni din nou, fluierând în barbă o melodie veselă. Ce-o fi cântând? Oh! da, din *Rigoletto: „La donna e mobile”.* Exact ceea ce gândea el despre femei! Fleur strânse braţul tatălui ei.

Când Profond coti după colţul casei, Fleur murmură:

— Dă târcoale!

Afară se îngâna ziua cu noaptea – linişte, melancolie şi căldură, iar adierea care venea dinspre râu era îmbălsămată cu miros de răsură şi liliac înflorit. Pe neaşteptate, o mierlă începu să cânte. Jon trebuie să fi ajuns acum la Londra, poate că e în Park, poate că trece pe serpentine şi se gândeşte la ea! Tatăl ei rupea din nou hârtia din mâinile lui. Fleur văzu că fusese un cec.

— N-am să i-l vând pe Gauguin, zise. Nu văd ce găsesc la el mătuşa ta şi Imogen.

— Sau mama.

— Mama! zise Soames.

„Săracul tata! gândi ea. Niciodată nu pare fericit, cu adevărat fericit. Tare n-aş vrea să-l supăr şi eu, dar n-am încotro; când se va întoarce Jon... Dar, e de ajuns pentru ziua de azi!”

— Mă duc să mă îmbrac pentru seară, zise.

Ajunsă în cameră, îi veni ideea să se îmbrace cu costumul ei „fantezie”. Era făcut dintr-o ţesătură de aur, cu pantaloni lungi din acelaşi material, strânşi la gleznă, pe umeri îi atârna o pelerină de paj, purta nişte pantofi mici de aur, iar pe cap un coif aurit, întocmai ca al lui Mercur; iar peste tot, şi în special pe coif, erau mici clopoţei auriţi, aşa încât ori de câte ori dădea din cap, clopoţeii sunau. După ce se îmbrăcă o cuprinse tristeţea, căci Jon n-o putea vedea; şi era păcat că nici măcar tânărul acela vesel, Michael Mont, nu

era acolo pentru a o admira. Dar sună gongul şi Fleur coborî.

Intrarea ei în salon făcu senzaţie. Winifred o găsea „foarte amuzantă”, Imogen „încântătoare”, Jack Cardigan, „uimitoare, extraordinară, nemaipomenită!” *Monsieur* Profond, zâmbind din ochi, zise:

— Un mic costum nostim!

Mama ei – foarte frumoasă, îmbrăcată în negru, o privi îndelung, dar nu spuse nimic. Aşa că nu rămase decât tatăl ei pentru a face o apreciere de bun-simţ:

— Ce-ţi veni să te îmbraci într-o asemenea rochie? Doar nu te duci la bal?

Fleur făcu o piruetă însoţită de cântecul clopoţeilor şi zise:

— Capriciu!

Soames holbă ochii la ea şi, întorcându-se, îi oferi braţul lui Winifred. Jack Cardigan o conduse pe mama ei. Prosper Profond pe Imogen, iar în urma lor intră în sufragerie Fleur, singură, cu clopoţeii sunând...

„Mica” lună dispăru în curând, şi se lăsă noaptea de mai, dulce şi caldă, învăluind într-o culoare întunecată, dar vie, ca a strugurilor copţi, şi în mireasma primăverii nenumărate capricii, intrigi, pasiuni, doruri şi regrete ale bărbaţilor şi femeilor. Numai Jack Cardigan era fericit, „în formă” şi sprinten ca un purice, sforăind lângă umărul alb al lui Imogen; poate şi Timothy, în „mausoleul” lui, era fericit, căci era atât de bătrân, încât nu-i mai rămăsese decât un somn dulce, ca al unui nou-născut. Dar ceilalţi, cei mulţi... stăteau de veghe, sau visau chinuiţi, frământaţi de greutăţile vieţii.

Căzuse rouă şi florile se închiseseră; pe păşunile de pe malul apei vitele păşteau, căutând cu limba firele de iarbă pe care nu le mai vedeau; iar oile de pe dealurile din Sussex zăceau nemişcate. Fazanii cocoţaţi în vârful copacilor

înalţi din pădurile de la Pangbourne, ciocârliile din cuiburile lor aşternute cu iarbă din Wandson, rândunelele somnoroase de sub streaşină casei de la Robin Hill şi vrăbiile de la Mayfair stăteau parcă toate de veghe în această noapte dulce de mai, lipsită de cea mai mică adiere. Mânza Mayfly nu se obişnuise încă în noua ei reşedinţă şi frământa uşor cu copita paiele din culcuş; iar puţinele vietăţi înaripate care zboară noaptea – lilieci, fluturi de noapte, huhurezi – se simţeau în largul lor în bezna caldă; dar pacea nopţii, monotonă şi tăcută, se aşternuse peste toate făpturile care-şi trăiesc viaţa în lumina zilei. Numai bărbaţii şi femeile, duşi pe aripa fricii sau a iubirii, stau singuri lângă făclia plăpândă a viselor sau grijilor lor.

Fleur, cu braţele sprijinite de pervazul ferestrei deschise, auzi ceasul din hol bătând miezul nopţii, zgomotul uşurel al unui peştişor care ţâşnise din apă, briza uşoară care se pornise de-a lungul Tamisei dintr-o dată şi care înfiora frunzele unei sălcii plângătoare, şi huruitul îndepărtat al unui tren, iar din când în când câte un sunet pe care nimeni nu-l poate desluşi, sunete fără nume în beznă, manifestări timide ale unor emoţii trecătoare, ale oamenilor sau animalelor, ale păsărilor sau motoarelor sau, poate, glasuri stranii venite de la morţii neamului Forsyte – de la vreun Dartie sau Cardigan – ce hoinăreau noaptea prin lumea aceasta, lăcaşul de odinioară al spiritului lor întrupat. Dar Fleur nu le dădea ascultare. Spiritul ei, departe de a se despărţi de trup, zbura iute din compartimentul trenului la gardurile cu pomi înfloriţi, gonind plin de dor după Jon, străduindu-se să nu piardă din minte chipul şi sunetul glasului „tabu”. Dinspre râu venea o mireasmă asemănătoare cu cea pe care o simţise în clipa în care Jon pusese mâna pe obrazul ei pentru a îndepărta buchetul de liliac trandafiriu care o acoperea. Fleur, îmbrăcată în rochia ei *fantezie*,

zăbovi multă vreme la fereastră, dornică să-şi ardă aripile la flacăra vieţii; iar fluturii treceau, atingându-i obrajii în zbor iute, spre lumina de pe toaleta din camera ei, căci fluturii nu ştiau că în casa unui Forsyte nu mai pâlpâie nici o făclie de ceară. În sfârşit, o cuprinse somnul şi, uitând că la orice mişcare clopoţeii sună, plecă de la fereastră.

Prin fereastra deschisă a camerei lui, de lângă aceea a lui Anette, Soames, de veghe şi el, auzi cântecul clopoţeilor de pe coiful lui Fleur. Poate c-aşa sunau şi stelele, poate c-aşa cădeau şi picăturile de rouă din flori, dacă urechea omului ar putea auzi asemenea sunete.

„Capriciu! îşi zise. Nu ştiu ce să spun. E voluntară. Ce să mă fac, Fleur!”

Şi rămase multă vreme îngândurat în această „mică” noapte.

PARTEA A DOUA
CAPITOLUL I
MAMĂ ŞI FIU

Nu se poate spune că Jon Forsyte o însoţi pe mama lui în Spania fără nici un fel de plăcere. Plecă, aşa cum un câine blând pleacă la plimbare cu stăpâna lui, părăsind pe pajiştea de lângă casă un straşnic ciolan de berbec. Plecă, uitându-se mereu înapoi. Oricare Forsyte se bosumflă dacă îi iei ciolanul de berbec. Dar Jon avea fire bună, era foarte puţin ranchiunos. Îşi adora mama, şi era prima lui călătorie în străinătate. În loc de Italia plecaseră în Spania, numai după aceste vorbe ale lui Jon: „Aş prefera să vizităm Spania, Mam; tu ai fost în Italia de atâtea ori; cred că ar fi bine să mergem într-o ţară necunoscută atât ţie cât şi mie.”

Tânărul Jon, deşi naiv, era destul de subtil. N-a uitat nici o clipă că trebuie să reducă durata călătoriei de la două luni la şase săptămâni şi că nu trebuie, deci, să arate că doreşte acest lucru. Având în vedere minunatul ciolan lăsat în urmă şi intensitatea sentimentului său, Jon a fost un tovarăş de drum destul de bun, fiindu-i indiferent unde şi când ajungeau, nepăsându-i de mâncare şi plăcându-i, în general, ţara aceasta atât de puţin cunoscută celor mai mulţi englezi care călătoresc. Fleur a fost foarte înţeleaptă când a refuzat să-i scrie, căci Jon pleca dintr-un oraş şi sosea într-altul fără speranţe şi fără emoţii, de aceea putea privi cu toată atenţia măgăruşii cu clopoţei, preoţii, curţile interioare ale caselor, cerşetorii, copiii, cântecul cocoşilor, *sombrero*-urile, gardurile de cactus, satele străvechi – cu case albe – situate pe vârf de deal, caprele, măslinii, câmpiile înverzite, păsările cântătoare în colivii mici, sacagiii, apusurile de soare, pepenii, catârii, bisericile uriaşe, tablourile şi munţii cenuşii-cafenii care se pierd în zarea acestei ţări pline de vrajă.

Începuseră căldurile; Irene şi Jon erau încântaţi că nu întâlnesc englezi. Jon, după câte ştia el, nu avea nici o picătură de sânge care să nu fi fost englezesc şi, totuşi, fără să vrea, adeseori se simţea nenorocit în mijlocul compatrioţilor săi. Îşi dădea bine seama că erau oameni serioşi, dar aveau mai mult simţ practic decât el. Îi mărturisi mamei lui că, probabil, el e un animal nesociabil – era atât de plăcut să fii departe de oameni care vorbesc despre probleme care preocupă pe toată lumea! Irene îi răspunse simplu:

— Da, Jon, ştiu.

În această izolare el putu preţui cu adevărat un lucru pe care puţini băieţi îl înţeleg; profunzimea şi desăvârşirea iubirii unei mame. Desigur că Jon, prin faptul că-i ascundea ceva, se simţea stingherit. În mijlocul acestui popor meridional, admiraţia lui pentru frumuseţea mamei sale crescu; auzise de mai multe ori până atunci că avea un tip spaniol, dar acum îşi dădu seama că era cu totul altceva. Frumuseţea ei nu era nici engleză, nici franceză, nici spaniolă şi nici italiană – ci cu totul altceva. Preţui mai mult ca oricând subtilitatea instinctivă a mamei lui. Nu ştia, de pildă, dacă ea observase emoţia lui în faţa picturii lui Goya *La Vendimia*, sau dacă aflase că după amiază se întorsese singur, şi a doua zi dimineaţă din nou, pentru a privi tabloul câte o jumătate de ceas, a doua şi a treia oară. Desigur că nu era Fleur, dar semăna destul pentru a-i da junghiuri în inimă – durere atât de plăcută îndrăgostiţilor – amintindu-i cum stătea la capătul patului, cu mâna ridicată deasupra capului. Jon purta în buzunarul hainei o reproducere de mărimea unei cărţi poştale, pe care o privea pe furiş. Gestul acesta ajunsese un obicei care, ca orice obicei rău, tot e descoperit – mai devreme sau mai târziu – de ochii unei fiinţe cu privirile ascuţite de iubire, frică sau gelozie. Iar vederea mamei lui era ascuţită de toate aceste trei sentimente. În Granada s-a dat de gol; şezând pe o

bancă de piatră însorită dintr-o mică grădină împrejmuită cu zid, pe colina Alhambrei, unde se prefăcea că admiră priveliştea, privi din nou cartea poştală. Credea că mama lui se uită la vasele de pământ aşezate printre salcâmii tunşi, când îi auzi glasul:

— Acesta e tabloul tău favorit, Jon?

El tresări şi făcu un gest brusc, întocmai ca un copil de şcoală care se află în faţa profesorului şi vrea să ascundă un obiect interzis, dar răspunse:

— Da.

— Da, într-adevăr este foarte frumos, dar mie îmi place mai mult *Quintasol.* Tatăl tău s-ar fi extaziat în faţa lui Goya; nu cred c-a văzut aceste tablouri în 1892, când a fost în Spania.

În 1892 – nouă ani înainte de a se fi născut el! Ce viaţă au dus oare părinţii lui înainte de naşterea lui? Dacă ei au dreptul să participe la viitorul lui, are şi el dreptul să-i întrebe despre trecutul lor. Jon ridică ochii spre ea. Dar pe faţa ei era o expresie stranie – se vedeau urmele unei vieţi pline, ale unor emoţii puternice, experienţe dureroase şi suferinţă – şi Jon simţi că viaţa aceasta dădea o profunzime nemăsurată şi o sfinţenie plătită scump, şi că nu se cuvine să pună întrebări. Desigur că mama lui a avut o viaţă minunată şi interesantă; era atât de frumoasă şi atât de... atât de... dar nu găsea cuvinte pentru a exprima ceea ce credea el despre ea. Se ridică de pe bancă şi privi în vale spre oraşul înconjurat de câmpii acoperite cu iarbă mare, verde, iar departe, lanţul de munţi care se topeau în razele apusului de soare. Viaţa ei semăna cu viaţa acestei cetăţi maure – plină, profundă şi îndepărtată – pe când viaţa lui era asemenea vieţii unui copil nevinovat şi lipsit de experienţă! Se zice că în şirul de munţi ce se înalţă brusc din câmpiile acoperite cu ceaţă albastră, ca din spuma mării, au trăit fenicienii – o rasă de oameni întunecaţi, stranii, misterioşi şi necunoscuţi de lume! Tot atât de misterioasă şi

necunoscută era şi viaţa mamei lui; nu ştia nimic despre ea, după cum oamenii din această cetate nu ştiau nimic despre trecutul fenicienilor din munţi; dar viaţa oraşului din vale mergea înainte, cocoşii cântau, copiii se jucau veseli şi zglobii. Jon era puţin supărat la gândul că mama lui ştia totul despre el, pe când el nu ştia decât că îl iubeşte pe el şi pe tatăl lui, şi că e frumoasă. Lipsa lui de experienţă – el nu profitase nici măcar de război, ca aproape toţi cei din jurul său – îl micşora în propriii lui ochi.

Seara, ieşind în balconul camerei lui, Jon privi acoperişurile caselor din vale – i se părea un mozaic de forma unui fagure de miere făcut din piatră verde, sidef şi aur; după aceea, multă vreme, stătu de veghe, numărând bătăile ceasului şi semnalele din oră în oră ale santinelelor – iar în mintea lui se năşteau următoarele versuri:

Un glas s-aude-n noapte şi el se tânguieşte-n
Cetatea spaniolă ce doarme adânc sub stele.

Ce spune oare glasul plângându-şi lung amarul?
E un străjer ce-şi povesteşte basmul străjii?
E-un pelerin ce-nchină lumii-un cânt?

Nu! E un amărât şi inima-i de dor tânjeşte
Şi-n scâncetul său spune: Până când?

Cuvântul „amărât” i se păru prea rece şi neîndestulător, dar „deznădăjduit” era prea exagerat, şi nu-i venea în minte nici un cuvânt cu trei silabe, potrivit cu „inima-i de dor tânjeşte”. Trecuseră două ceasuri după miezul nopţii până când isprăvi poemul; era ora trei şi Jon încă nu dormea, căci repetase în gând poezia de cel puţin douăzeci şi patru de ori. A doua zi o aşternu pe hârtie şi o puse într-una din scrisorile pentru Fleur,

pe care le lipea înainte de a coborî, pentru a fi liniştit şi comunicativ cu mama lui.

În aceeaşi zi, spre amiază, stând pe terasa pietruită din faţa hotelului în care locuiau, Jon simţi brusc o durere surdă în ceafă şi împunsături în ochi de parcă era bolnav. Poate că soarele îl încălzise prea tare. Următoarele trei zile le petrecu în semiobscuritate, ameţit de durere, neînregistrând decât senzaţia pe care i-o dădea punga de gheaţă de pe frunte şi zâmbetul mamei lui. Ea n-a părăsit nici o clipă camera, veghind în tăcere la căpătâiul lui, iar Jon avea impresia că e păzit de un înger. Dar erau clipe când se simţea foarte nenorocit. Ar fi dorit ca Fleur să fie alături de el. De mai multe ori îşi luă rămas-bun de la Fleur şi de la lumea aceasta, iar la durerea năprasnică a acestei despărţiri imaginare şiroaie de lacrimi se prelingeau pe faţa lui. Îşi pregătise chiar şi ultimul salut pe care i-l va trimite prin mama lui – sărmana lui mamă! – care va regreta până în clipa morţii păcatul săvârşit prin despărţirea lui de Fleur! Totuşi, deşi grav bolnav, Jon avea suficientă luciditate pentru a-şi da seama că acum avea pretext să grăbească întoarcerea acasă.

În fiecare seară pe la ora şase auzea *gasgacha* clopotelor – o cascadă de clopote ce sunau în oraşul din vale, iar cântecul lor armonios urca până sus pe deal, stingându-se apoi treptat-treptat. A patra zi de boală, după ce ascultase *gasgacha*, Jon zise pe neaşteptate:

— Mi-ar plăcea să mă întorc în Anglia, Mam, aici soarele e prea fierbinte.

— Foarte bine, dragul meu! Plecăm imediat ce vei fi în stare să călătoreşti.

Şi el se simţi pe loc mai întremat şi... mai josnic.

După cinci săptămâni plecară spre casă. Jon nu mai avea dureri de cap şi nici ameţeli, dar nu putea ieşi din casă cu capul gol; purta mereu o pălărie pe care Irene i-o căptuşise cu mai multe

straturi de mătase verde şi portocalie şi umbla de preferinţă pe la umbră. Pe măsură ce îndelungata luptă a discreţiei între ei se apropia de sfârşit, el se întreba mereu dacă mama lui îşi dădea seama de graba arzătoare cu care voia el să se întoarcă la aceea de care încercaseră să-l despartă. Providenţa spaniolă îl condamnă să petreacă o zi întreagă, între două trenuri, la Madrid; era firesc să se ducă din nou la Prado. De data aceasta Jon avu o atitudine foarte indiferentă în faţa fetei pictate de Goya. Nu mai era necesar s-o privească cu atâta insistenţă, căci se întorcea la Fleur. Mama lui însă, zăbovind mult în faţa tabloului, zise:

— Faţa şi trupul acestei fete sunt foarte frumoase.

Observaţia ei îl nelinişti. Să fi înţeles totul? Jon îşi dădu seama, pentru a nu ştiu câta oară, ca nu se putea compara cu ea în materie de stăpânire de sine şi subtilitate. El nu cunoştea taina intuiţiei supranaturale prin care ea simţea pulsul gândurilor lui; mama lui cunoştea instinctiv ceea ce dorea, ce spera şi de ce se temea el. Se simţea foarte stingherit şi vinovat faţă de ea, deoarece Jon, spre deosebire de majoritatea băieţilor, avea conştiinţă. Ce n-ar fi dat el ca mama lui să fie sinceră cu el şi, mai ales, să ducă lupta pe faţă! Dar nici una din aceste dorinţe nu se împlini, şi continuară drumul spre miazănoapte tăcuţi şi fermi pe poziţiile lor. Astfel şi-a dat seama pentru prima oară că femeile ştiu să joace jocul aşteptării mult mai bine decât bărbaţii. La Paris fură din nou siliţi să petreacă o zi: dar, spre necazul lui Jon, întârziară chiar două zile, din pricina unei case de modă. Nu pricepea pentru ce mama lui, atât de frumoasă cu orice s-ar îmbrăca, mai avea nevoie de toalete speciale. Cea mai fericită clipă a călătoriei lui a fost aceea când a pus piciorul pe vaporul „Folkestone”.

Stând pe covertă, rezemaţi de balustradă, Irene îl luă de braţ şi zise:

— Mi se pare că nu ţi-a făcut prea mare plăcere călătoria asta. Dar cu mine ai fost foarte dulce.

Jon o strânse de braţ.

— Oh! Mam, mi-a făcut o nespusă plăcere – în afară de zilele acelea de boală.

Acum, când călătoria luase sfârşit, cele cinci săptămâni se învăluiră în vrajă, Jon simţea o plăcere dureroasă, asemenea glasului care plânge în noapte, din poezia aceea în care încercase să-şi tălmăcească jalea. Numai când era copil mai încercase acest sentiment, când, ascultându-l cu nesaţ pe Chopin, îi venea să plângă. Şi Jon se întreba pentru ce nu i-a putut spune şi el, cu simplitate, ceea ce îi spusese ea: „Ai fost foarte dulce cu mine.” Ciudat, el nu putea fi atât de politicos şi simplu ca ea! În schimb spuse:

— Mă tem că voi avea rău de mare.

Aşa a şi fost, de aceea ajunseră cam osteniţi la Londra – după o lipsă de şase săptămâni şi două zile – fără să fi făcut o singură aluzie la subiectul care i-a preocupat neîncetat.

CAPITOLUL II
TAŢI ŞI FIICE

Aventura din Spania îl lipsi pe Jolyon de prezenţa soţiei şi a fiului său, iar singurătatea în care trăia la Robin Hill era nespus de grea. Un filozof care are tot ce-i trebuie gândeşte altfel decât un filozof care nu are nimic. Jolyon se împăcase cu ideea resemnării, deşi poate, în realitate, nu era resemnat; şi ar fi răbdat cu seninătate pustiul din jur dacă n-ar fi intervenit fiica lui, June. El devenise acum un „neajutorat”, şi ea era datoare să-l ocrotească. Isprăvise opera de salvare – provizorie – a unui gravor care, din întâmplare, îi căzuse în mână; şi, două săptămâni după plecarea lui Irene şi Jon, apăru la Robin Hill. Micuţa doamnă locuia în Chiswick, într-o căsuţă înzestrată cu un atelier enorm. Fiind crescută în epoca de glorie a neamului Forsyte, simţul ei de răspundere în ceea ce priveşte chestiunile financiare cam lăsa de dorit; totuşi ştia să se descurce destul de bine şi în epoca de faţă, deşi veniturile îi erau mult reduse; aşa încât nu îngreuna situaţia tatălui său. Sala de expoziţie din Cork Street, pe care i-o cumpărase tatăl ei pe credit, nu mai producea decât suma necesară pentru acoperirea impozitelor – care crescuseră mult – de aceea recurse la o soluţie simplă: nu-i mai plătea nimic în contul acestei datorii. După optsprezece ani de funcţionare fără nici un fel de beneficiu, era de aşteptat ca sala de expoziţie să înceapă a produce ceva, aşa că June era sigură că-i va putea da tatălui ei tot ceea ce i se cuvine. În urma acestui aranjament, June avea un venit anual de o mie două sute de lire sterline. Reduse la minimum cheltuielile pentru hrană; în loc de două salariate, belgiene, angajase una singură, austriacă, cu un salariu foarte mic, aşa încât îi mai rămâneau şi bani pentru salvarea vreunui geniu. După ce

petrecu trei zile la Robin Hill, îl luă pe tatăl ei la Londra. În timpul acestor trei zile aflase taina pe care Jolyon o ascunsese vreme de doi ani şi hotărî, brusc, să-l vindece. Într-adevăr, cunoştea doctorul nimerit. Acesta făcuse minuni cu Paul Post – pictorul care depăşise puţin chiar şi futurismul. June era cam nemulţumită de scepticismul tatălui ei, care nu auzise nici de pictor şi nici de doctor. Era firesc să nu se mai vindece niciodată dacă nu „credea”. Şi era o absurditate că nu credea în omul care-l vindecase pe Paul Post în aşa măsură, încât abia acum a avut o recidivă – din pricina surmenajului sau a exceselor. Marele merit al acestui vindecător era că se bizuia pe simptomele fireşti ale organismului. El făcea studii amănunţite asupra acestor simptome – iar dacă pacientul nu prezenta nici un simptom firesc, atunci îi administra drogul care produce asemenea simptome. Aceasta era metoda lui terapeutică.

June era plină de speranţe. Era limpede că tatăl ei nu dusese o viaţă normală la Robin Hill, aşa că nădăjduia să găsească simptomele specifice. După părerea ei el pierduse contactul cu realitatea, ceea ce nu era natural; inima lui avea nevoie de un stimulent. În căsuţa din Chiswick ea şi femeia de serviciu austriacă, foarte recunoscătoare lui June pentru că o salvase – fusese în pericol de moarte din cauza surmenajului – făceau tot ce le stătea în putinţă pentru a-l stimula pe Jolyon, pregătindu-l pentru tratament. Dar el rămânea tot sceptic, cu toate că austriaca îl trezea dimineaţa la opt, tocmai când dormea mai bine, iar June îi smulgea din mână *The Times*, pretinzând că nu e natural să citească „asemenea prostii” acum când trebuia să ia parte activă la „viaţă”. Însă zi de zi, şi mai ales seara, Jolyon rămânea uluit de mijloacele terapeutice ale lui June. Ea pretindea că numai de dragul tatălui ei, dar el bănuia că-i făcea şi plăcere, aduna la ea acasă „generaţia actuală”, tinerii care roiau în jurul geniilor pe care le admira ea. Într-o

atmosferă de oarecare solemnitate, tineretul dansa în faţa lui foxtrot şi dansul acela şi mai cerebral – *one-step* – care se împotrivea atât de mult ritmului muzicii, încât Jolyon – în scepticismul lui – îşi ridica sprâncenele până în mijlocul frunţii, uimit de puterea de voinţă şi încordarea dansatorilor pentru a executa nişte mişcări atât de puţin armonioase. Îşi dădea bine seama că el, pictor renumit în Societatea acuareliştilor, nu reprezenta nimic în ochii acestor tineri cu pretenţia de a fi consideraţi artişti, de aceea se retrăgea în colţul cel mai întunecos al atelierului, gândindu-se la ritmul muzicii şi dansului din vremea lui. Ori Jolyon încerca, cu toată modestia, să se ridice la nivelul lor şi se gândea: „Vai de capul meu! Cum s-or fi plictisind stând de vorbă cu mine!" Deşi moştenise de la tatăl său o simpatie firească pentru Tinereţe, Jolyon ostenise tot forţându-se să privească lumea prin perspectiva lor. Ce e drept, toate aceste eforturi îl stimulau, iar admiraţia pentru vioiciunea lui June nu contenea niciodată. Din când în când la reuniunile de la June apărea şi câte un geniu cu nasul pe sus; ea îl prezenta întotdeauna tatălui ei. După părerea lui June lucrul acesta era foarte util pentru el, căci genialitatea era un simptom natural pe care el nu-l avusese niciodată – oricât de drag i-ar fi fost tatăl ei.

În măsura în care un tată poate fi sigur de paternitatea fiicei sale, Jolyon se întreba adeseori cu cine o fi semănând June – de unde o fi având părul roşu-auriu, acum încărunţit, de o nuanţă atât de deosebită, faţă expresivă, plină de vioiciune şi atât de diferită de a lui, brăzdată şi spiritualizată, trupul mic şi subţire, când toţi cei din neamul Forsyte erau înalţi? Apoi se gândea la originea speciilor, întrebându-se dacă tipul ei era de origine daneză sau celtică. Judecând după combativitatea şi după predilecţia ei pentru rochii kimono, după părul legat cu panglică peste frunte, ar fi fost parcă de origine celtică. Deşi toţi cei din jurul ei făceau

parte din generaţia tânără, Jolyon o prefera pe June. Ea dădea însă prea mare atenţie dinţilor lui, căci reprezentau unul din acele simptome naturale. Dentistul ei, care găsise o cultură abundentă de *staphylococus aureus* (care poate da, fireşte, oarecare tulburări), recomandă extragerea tuturor dinţilor pe care îi mai avea şi înlocuirea lor cu două şiruri de simptome nenaturale. Cu dârzenia lui înnăscută, Jolyon se revoltă chiar în seara aceea, în atelierul ei. El n-a suferit niciodată de dureri de măsele, şi dinţii pe care-i avea vor rezista până la sfârşitul zilelor lui. June recunoştea şi ea că sunt sănătoşi şi că vor rezista dacă nu-i scoate! Dar, dacă va avea mai mulţi dinţi, inima va fi mai tare şi va avea zile mai multe. După părerea ei îndărătnică, simptomul lui principal provenea din faptul că stă prea mult culcat. Trebuia să lupte împotriva acestei atitudini. Când avea de gând să meargă la doctorul care-l vindecase pe Paul Post? Jolyon declară, cu tot regretul, că refuză să se ducă la el. June se indignă. Pondridge – zicea ea – vindecătorul era un om cu totul excepţional, care o ducea foarte greu în momentul acela şi lupta pentru recunoaşterea teoriilor lui. Bietul om suferea tocmai din pricina prejudecăţilor şi indiferenţei pe care le manifesta şi tatăl ei. Ce bine ar fi fost, atât pentru doctor, cât şi pentru el!

— Pare-mi-se că vrei să împuşti doi iepuri deodată, îi zise Jolyon.

— Să-i vindec, vrei să spui! strigă June.

— E acelaşi lucru, scumpa mea.

June protestă. Nu era drept să vorbească astfel înainte de-a fi încercat tratamentul.

Jolyon îi răspunse că, după tratament, poate că n-ar mai fi avut prilejul să i-o spună.

— Tată, strigă June, eşti pierdut!

— Ai dreptate, zise Jolyon; dar vreau să trăiesc aşa, „pierdut”, cât mai multă vreme. Copila mea, trebuie să ştii că eu nu tulbur apele. Deocamdată sunt liniştite.

— Cu o asemenea atitudine ştiinţa nu poate progresa, strigă June. Tu habar n-ai cât de cinstit este Pondridge! Pentru el ştiinţa este mai presus de orice.

— Întocmai după cum, pentru domnul Paul Post, arta este mai presus de orice! Nu-i aşa? zise Jolyon pufăind dintr-o biată ţigaretă, căci fusese obligat să renunţe la ţigările lui de foi. Artă pentru artă, ştiinţă pentru ştiinţă. Cunosc eu pe aceşti distinşi maniaci în egocentrismul lor. Fac vivisecţie pe tine fără a clipi. Eu sunt prea Forsyte, June, pentru a mă da pe mâna lor!

— Tată dragă, zise June, tu nici nu-ţi dai seama cât de demodată este asemenea declaraţie! Astăzi nimeni nu-şi mai poate permite luxul de-a lucra cu jumătăţi de măsură.

— Mă tem, murmură Jolyon zâmbind, că acesta este singurul simptom natural care nu-mi lipseşte şi pe care domnul Pondridge n-ar trebui să mi-l provoace. Draga mea, noi ne naştem înclinaţi fie spre extreme, fie spre moderaţie. Totuşi, iartă-mă că-ţi spun, jumătate din oamenii din ziua de azi, crezând că sunt extremişti, sunt, în realitate, foarte moderaţi. Iar în ceea ce priveşte sănătatea mea, mă simt destul de bine şi trebuie să mă mulţumesc cu atâta cât am.

June tăcu. Era de mult convinsă de eficacitatea dârzeniei blânde cu care tatăl ei ştia să-şi apere libertatea de acţiune.

Jolyon făcuse greşeala de a-i împărtăşi motivul real al plecării lui Irene şi Jon în Spania, şi neavând încredere în discreţia lui June, se simţea tulburat. Ea însă, după ce se gândi puţin, avu o discuţie destul de vehementă cu tatăl ei, şi cu acest prilej Jolyon îşi dădu seama de profunda deosebire dintre temperamentul activ al lui June şi desăvârşita pasivitate a soţiei lui. Şi mai observă că June păstra încă o urmă de durere din lupta pe care o dăduseră odinioară pentru Philip Bosinney,

luptă în care pasivitatea a avut o victorie atât de covârşitoare asupra principiului activ.

După părerea lui June era o prostie, ba chiar o laşitate să i se ascundă lui Jon trecutul. Ea numea aceasta pur oportunism!

— Aşa este, scumpa mea, dar oportunismul[59] este principiul călăuzitor în viaţă, zise Jolyon cu blândeţe.

— Oh! strigă June; tată dragă, nu eşti *tu* acela care o împiedici să-i spună lui Jon. Dacă ar fi fost după tine, tu i-ai fi spus totul.

— Se prea poate; dar să ştii că aş face-o numai ca să nu afle din altă parte, căci ar fi mult mai dureros pentru el.

— Atunci de ce nu-i spui? Iarăşi nu vrei să tulburi apele.

— Scumpa mea – zise Jolyon; pentru nimic în lume nu vreau să procedez împotriva instinctului lui Irene. E fiul ei.

— Şi al tău, strigă June.

— În comparaţie cu instinctul unei mame, acela al unui bărbat nu contează.

— O fi, dar să ştii că din partea ta este semnul unei grave slăbiciuni.

— Poate, zise Jolyon, este foarte posibil...

Aceasta a fost tot ce a putut afla de la tatăl ei; dar problema a preocupat-o pe June şi după aceea. Ea nu putea suferi „apele liniştite” şi, fără să vrea, se născu în ea dorinţa de a precipita evenimentele spre un moment decisiv. Ar trebui să i se spună lui Jon; şi apoi, ori sentimentul său – abia înmugurit – moare, ori, în ciuda trecutului, înfloreşte şi dă roade. June hotărî s-o caute pe Fleur pentru a vedea ce e de făcut. Când ea lua o hotărâre, delicateţea devenea un lucru de ordin secundar. Nu era greu să intre în legătură cu Fleur, căci Soames era vărul ei, şi se interesau amândoi de pictură; aşa că se va duce la Soames şi îi va propune să cumpere o lucrare de a lui Paul Post, sau poate o sculptură de Boris Strumolowsky dar, fireşte, fără

să spună tatălui ei nimic. În duminica următoare porni cu atâta hotărâre, încât abia putu prinde o birjă în gara Reading. Era vară şi Tamisa curgea liniştită printre păduri şi plaiuri înverzite, iar June era emoţionată de frumuseţea priveliştii. Ea, care trecuse prin viaţă fără a şti ce înseamnă să fii una cu persoana iubită, avea în faţa naturii emoţii de o intensitate aproape anormală. Când ajunse la locul în care Soames îşi înălţase cortul, dădu drumul birjei; căci, după ce-şi va isprăvi treaba, avea de gând să se bucure de apa limpede a Tamisei şi de pădurile care o înconjurau. Sosi la uşa casei lui ca un pieton oarecare şi-şi trimise cartea de vizită. Încordarea nervoasă era, pentru June, un semn că luptă pentru o cauză demnă de strădania ei. Când era calmă, ştia că nu va fi combativă şi că nu se dăruieşte unei cauze nobile. Fu condusă într-un salon care, deşi nu era mobilat după gustul ei, purta pecetea rafinamentului şi eleganţei. În timp ce-şi zicea „prea mult bun-gust, prea multe bibelouri", văzu într-o oglindă antică, cu rama lăcuită, silueta unei fete ce intra în cameră venind din verandă. Îmbrăcată în alb, cu un buchet de trandafiri albi în mână, văzută prin oglinda cu reflexe argintii, fata părea o fantomă, o zână fermecătoare desprinsă din parcul înverzit.

— Bună ziua! zise June întorcându-se. Sunt o verişoară de-a tatălui dumitale.

— Oh! Da! Ne-am văzut în cofetăria aceea.

— Eram cu tânărul meu frate vitreg. Tatăl dumitale e acasă?

— Trebuie să se întoarcă imediat. S-a dus puţin la plimbare.

June strânse puţin pleoapele deasupra ochilor ei albaştri şi, îndreptându-şi bărbia fermă, zise:

— Te cheamă Fleur, nu-i aşa? Mi-a vorbit Holly despre tine. Ce părere ai despre Jon?

Fata ridică mâna în care avea buchetul de trandafiri, îl privi şi răspunse pe un ton calm:

— E un băiat foarte simpatic.

— Nu seamănă deloc nici cu Holly, nici cu mine. Nu-i aşa?

— Nu, deloc.

„E rece”, gândi June.

Deodată Fleur zise:

— Aş vrea să te rog să-mi spui, pentru ce sunt certate familiile noastre?

June, pusă în faţa întrebării la care îl sfătuia pe Jolyon să răspundă clar şi răspicat, rămase mută. Poate pentru că-şi dădea seama că fata vrea să afle de la ea o taină pe care toată lumea i-o ascunde, sau poate pentru că un plan conceput teoretic nu corespunde întotdeauna cu realitatea.

— Trebuie să-ţi spun, zise Fleur, că, ascunzând în faţa unui om adevărul, îl duci în mod sigur la cele mai grave bănuieli. Tata mi-a spus c-a fost o ceartă pentru avere. Dar eu nu cred, căci amândouă familiile sunt bogate. Nu mi se pare că în neamul nostru ar fi putut fi cineva atât de *bourgeois*[60].

June roşi. Acest cuvânt, raportat la bunicul sau tatăl ei, o jignea.

— Bunicul meu, răspunse ea, era foarte generos, şi tatăl meu de asemenea. Nici unul din ei n-a fost câtuşi de puţin *bourgeois.*

— Bine, înţeleg. Dar atunci despre ce e vorba? întrebă Fleur.

June, dându-şi seama că această fată, un tânăr vlăstar Forsyte, ştie ce vrea şi nu se lasă amăgită, hotărî să-i reziste, deşi voia să afle câte ceva despre sentimentele lui Fleur.

— Pentru ce vrei să ştii?

Fata mirosi trandafirii.

— Vreau să ştiu pentru că nu vor să-mi spună.

— Ei bine, a *fost* ceva în legătură cu proprietatea. Dar în patrimoniul unui om sunt mai multe feluri de bunuri.

— Aha, începe să devină grav. Acum într-adevăr *trebuie* să aflu.

Faţa subţire şi hotărâtă a lui June tremura sub pălărioara rotundă de sub care ieşeau buclele-i aurii, cărunte. Parcă lupta în care se aruncase ar fi întinerit-o.

— Să ştii c-am văzut cum ai lăsat să-ţi cadă batista, zise ea. E ceva între tine şi Jon? Dacă da, cred că e mai cuminte să renunţi.

Fleur păli, dar zise zâmbind:

— Dacă ar fi ceva între noi, apoi acesta nu-i mijlocul potrivit pentru a mă îndepărta.

În faţa bravurii acestui răspuns, June îi întinse mâna.

— Să ştii că-mi placi, dar tatăl tău nu-mi place şi nu mi-a plăcut niciodată. Haide să vorbim pe faţă.

— Ai venit aici pentru a-i spune şi lui că nu-ţi place?

June râse.

— Nu, am venit pentru *tine.*

— Ce frumos din partea ta!

Fata ştia să se apere.

— Eu am de două ori şi jumătate vârsta ta, zise June, şi totuşi îţi dau dreptate. E îngrozitor să nu poţi face ceea ce vrei.

Fata zâmbi din nou.

— Într-adevăr, cred c-ar fi bine să-mi spui adevărul.

Copila aceasta ştia să insiste.

— Nu-i secretul meu. Dar am să văd ce e de făcut, căci, după părerea mea, atât tu, cât şi Jon *trebuie* să-l aflaţi. Şi acuma îţi zic la revedere.

— Nu vrei să-l aştepţi pe tata?

June făcu semn că nu.

— Spune-mi, te rog, cum pot trece pe celălalt mal?

— Am să te duc eu cu barca mea.

— Ascultă, Fleur! zise June spontan; dacă vii la Londra, treci pe la mine. Iată adresa mea. De obicei seara vine mult tineret pe la mine. N-am să-i spun tatălui tău nimic.

Fata dădu aprobativ din cap.

În barcă, June o privi vâslind şi gândi: „E foarte frumuşică şi bine făcută. N-aş fi crezut ca Soames să aibă o fată atât de reuşită. Jon şi cu ea ar fi o pereche frumoasă.”

Dorinţa de a-şi găsi o pereche murise în sufletul lui June, dar pentru alţii lucrul acesta o preocupa. Se opri la malul celălalt, urmărind-o din ochi pe Fleur. Fata dădu drumul unei vâsle pentru a-i face semn cu mâna, iar June, cu sufletul îndurerat, porni încetişor prin lunca înverzită a râului. După cum libelulele din faţa ei goneau una după alta, aşa se întâmpla şi cu tinerii, iar iubirea îi încălzea întocmai cum se încălzeau fluturii la soare. Tinereţea ei! Era mult de atunci – de când ea şi Phil... Şi după aceea? Nimic. Nici un bărbat nu-i fusese pe plac. Şi iat-o singură. Dar ce cumplită piedică se afla între aceşti doi tineri dacă, într-adevăr, se iubeau, după câte spunea Holly – lucru de care se temea şi tatăl ei, şi Irene, şi Soames. Ce piedică cumplită! Iar în sufletul lui June se trezi elanul pentru viitor şi dispreţul pentru trecutul depăşit, căci aceasta era forma pe care o lua principiul activ în sufletul unei fiinţe care a crezut că numai dorinţele ei au importanţă şi că opoziţia celorlalţi nu trebuie luată în seamă. Se opri puţin pe malul Tamisei, în liniştea caldă a după-amiezii de vară; admiră nuferii, frunzele sălciilor, peştii care săreau din apă, aspiră cu nesaţ mirosul de iarbă proaspătă şi mireasma florilor de pe luncă, gândindu-se la mijloacele prin care ar putea forţa pe toţi oamenii să fie fericiţi. Jon şi Fleur! Doi bieţi neajutoraţi – ce mici şi dulci neajutoraţi! Păcat de ei! Trebuie să existe o soluţie! Nimeni nu poate privi cu indiferenţă o situaţie ca a lor. Merse mai departe şi, înfierbântată şi revoltată, sosi la gară.

În aceeaşi seară, fidelă pornirii ei fireşti de a acţiona direct, ceea ce a făcut ca mulţi oameni s-o evite, îi spuse tatălui ei:

— Tată, să ştii că am fost la Soames şi am vorbit cu Fleur. Mi se pare foarte simpatică. Cred că nu-i bine să urmaţi politica struţului şi să vă ascundeţi capul în nisip.

Jolyon o privi uluit, puse pe masă ceaşca cu cafea de orz şi începu să fărâmiţeze o bucată de pâine.

— S-ar părea că tocmai asta faci tu. Ai uitat cine-i tatăl ei?

— Lasă trecutul să-şi îngroape morţii!

Jolyon se ridică.

— Anumite lucruri nu se pot îngropa niciodată.

— Nu sunt de acord, răspunse June. Acestea sunt cele mai grave piedici în calea fericirii şi progresului. Tu nu înţelegi vremurile în care trăim, tată dragă. Astăzi lucrurile depăşite nu mai au valoare. Nu văd pentru ce te temi ca Jon să afle trecutul mamei lui. Cine mai dă importanţă unei poveşti de felul acela? Codul civil e şi azi la fel cu cel de pe vremea când Soames n-ar fi putut divorţa de Irene dacă n-ai fi intervenit tu. Precum vezi, legile căsătoriei nu s-au schimbat, în schimb noi, oamenii, am evoluat. Aşa că astăzi nu mai are nici o importanţă. Căsătoria care nu-ţi dă putinţa să-ţi dobândeşti libertatea e un fel de sclavie; e nedrept ca un om să fie proprietarul altui om; astăzi toată lumea e de acord asupra acestui principiu. Ce importanţă mai are acum dacă Irene a călcat o lege de odinioară?

— Desigur că ai dreptate, zise Jolyon, dar în cazul nostru nu e vorba de legi, e vorba de sentimente omeneşti.

— Fireşte că da, strigă June, sentimentele omeneşti dintre aceşti doi tineri!

— Scumpa mea, zise Jolyon cu o blândă exasperare, spui prostii.

— Ba deloc! Dacă se iubesc cu adevărat, pentru ce să-i nenorociţi din pricina trecutului?

— *Tu* n-ai trăit acel trecut. Eu l-am cunoscut prin ceea ce a simţit soţia mea; l-am trăit cu nervii şi imaginaţia mea, aşa cum numai un om care iubeşte poate face.

June se ridică şi ea şi începu să se plimbe agitată prin cameră.

— Dacă, zise ea brusc, Fleur ar fi fost fata lui Phil Bosinney, te-aş înţelege. Pe el l-a iubit Irene: pe Soames niciodată.

Jolyon scoase un sunet înăbuşit, ce semăna cu glasul ţărăncilor din Italia când îşi mână catârii. Inima începu a-i bate foarte iute, dar nici nu o luă în seamă, atât era de copleşit de ceea ce simţea.

— Se vede că nu înţelegi, June. Nici eu şi nici Jon, după câte îl cunosc, nu ţinem seama de un trecut amoros. Dar aici e vorba de oroarea unei căsătorii fără iubire. Fata aceasta e fiica bărbatului care a fost odinioară proprietarul mamei lui Jon, posedând-o ca pe o negresă-sclavă. Iată o imagine pe care n-o poţi alunga: te sfătuiesc să nu încerci asta. June! Tu pretinzi să privim liniştiţi cum Jon se leagă de carnea şi sângele bărbatului care a posedat-o pe mama lui împotriva voinţei ei. N-are nici un rost să tăiem firu-n patru; sper că te-ai lămurit o dată pentru totdeauna. Şi dacă ţii să nu închid ochii toată noaptea, poţi continua discuţia.

Apoi, ducând mâna la inimă, se întoarse cu spatele la fiica lui şi privi îngândurat spre Tamisa.

June era în aşa fel plămădită, că nu vedea stupul de albine până când nu intra cu capul între ele, dar de data aceasta se sperie cu adevărat. Apropiindu-se de tatăl ei, îşi trecu mâna pe sub braţul lui. Nu era convinsă că el are dreptate şi că ea se înşală, căci aşa ceva ar fi fost împotriva firii ei, dar văzând cât îl doare această poveste, June fu profund mişcată. Lipindu-şi obrazul de umărul lui rămase aşa fără a spune o vorbă.

. . . .

Fleur, după ce-şi conduse verişoara mai în vârstă la celălalt mal, nu se întoarse de-a dreptul acasă, ci vâsli mai departe spre trestii, în bătaia soarelui. Frumuseţea şi pacea acelei după-amiezi o vrăji chiar şi pe Fleur pentru câteva zile, cu toate că ea nu prea era înclinată spre poezie şi visare. Pe câmpul de lângă malul unde oprise barca se afla o maşină trasă de un cal cenuşiu, ce întorcea fânul proaspăt cosit. Urmări emoţionată cascadele de iarbă ce cădeau din roţile maşinii; păreau atât de răcoroase şi proaspete! Uruitul şi vâjâitul motorului se topeau în foşnetul sălciilor şi plopilor care, împreună cu uguitul unui porumbel sălbatic, alcătuiau o adevărată melodie a apei care curge. Lângă ea, în apa adâncă, verde şi limpede, trestiile, asemenea unor şerpi galbeni, se suceau luptându-se cu şuvoiul; iar pe celălalt mal se vedeau câteva vite cornute ce stăteau la umbră dând alene din coadă. Era o după-amiază făcută pentru visare. Fleur scoase din buzunar scrisorile lui Jon – nu erau ele prea sentimentale, dar printre rândurile în care descria tot ceea ce văzuse pe unde umblase, citea cu plăcere dorul lui năprasnic pentru ea, şi toate se încheiau cu vorbele: „Cu dragoste, al tău J”. Fleur nu era sentimentală, dorinţele ei erau concrete şi concentrate, dar dacă în această odraslă născută din Soames şi Anette era vreo urmă de poezie, ea s-a manifestat în aceste săptămâni de aşteptare şi în jurul chipului lui Jon. Amintirile care o legau de el erau una cu frumuseţea ierbii proaspete, a mugurilor, a florilor şi a apei care curgea lin. Fleur se gândea la Jon, fericită, chiar şi atunci când aspira miresmele luncii. Stelele o încredinţau că sufletul ei e alături de el, acolo în punctul acela central din harta Spaniei; iar în zori de zi, pe pânzele de păianjen acoperite cu rouă, în razele soarelui care pătrundea în grădină prin ceaţa dimineţii, în strălucirea vagă şi promisiunea unei zile senine, Fleur îl vedea numai pe Jon.

În timp ce citea scrisorile, trecură maiestuos două lebede albe urmate de şase pui, flotilă înaripată, plutind în linie dreaptă, cu distanţe egale, parcă măsurate anume, între fiecare cap şi coadă. Fleur strânse scrisorile şi începu să vâslească spre debarcaderul din faţa casei lor. În parc, trecând pe pajişte, se întreba dacă e bine să-i vorbească tatălui ei despre vizita lui June. Nu-i bine să nu-i spună, căci el tot va afla de la valet şi i se va părea suspect. Hotărî să-i spună cu atât mai mult cu cât i se oferă un nou prilej de a reveni asupra motivului conflictului dintre familiile lor. Porni în calea lui.

Soames plecase de acasă pentru a vizita un teren pe care autorităţile locale hotărâseră să construiască un sanatoriu pentru oameni cu plămânii slabi. Credincios principiilor lui individualiste, Soames nu lua parte la administraţia locală, ci se mulţumea cu plata taxelor comunale şi a impozitelor care se urcau din zi în zi. Totuşi Soames nu putea rămâne indiferent faţă de acest plan nou şi primejdios. Terenul era situat la mai puţin de o jumătate de milă de casa lui. Fireşte că era de acord cu lupta împotriva tuberculozei, dar socotea că acesta nu era locul potrivit. Trebuie să se construiască sanatoriul, dar mai departe. Deci luă atitudinea caracteristică oricărui Forsyte adevărat; necazurile şi bolile altora nu-l priveau, iar Statul n-are decât să-şi facă datoria în aşa fel, încât să nu prejudicieze întru nimic beneficiile care rezultă din drepturile lui achiziţionate sau moştenite. Francie, cea mai independentă membră a familiei Forsyte (exceptându-l poate pe Jolyon), îi pusese odată, pe un ton răutăcios, următoarea întrebare: „Soames, spune-mi, te rog, ai văzut tu vreodată numele Forsyte pe-o listă de subscripţie?” Fie ce-o fi, el era convins că un sanatoriu va aduce prejudicii acestei regiuni, aşa că va iscăli petiţia prin care se protesta împotriva construirii lui. Întorcându-se spre casă, după ce luase această

hotărâre fermă, o văzu pe Fleur venindu-i în întâmpinare.

În ultima vreme fata fusese mult mai caldă faţă de el, petrecuseră vara împreună, şi vremea fusese atât de frumoasă, încât Soames se simţea întinerit; Anette îşi găsea mereu de lucru prin Londra, cu un pretext sau altul, aşa încât s-a putut bucura din plin de prezenţa lui Fleur. Tânărul Mont îşi făcuse obiceiul să vină cu motocicleta pe la ei din două în două zile. Slavă Domnului, tânărul şi-a ras mustăţile acelea care semănau cu două perii de dinţi tocite, şi nu mai avea mutră de pehlivan! Adeseori, după masa de seară, tânărul Mont şi un alt tânăr de prin apropiere, împreună cu Fleur şi cu o prietenă care locuia la ei, dansau în hol după muzica pianului electric care, fără să fie atins de mâna cuiva, executa cu clapele lui strălucitoare un foxtrot după altul. Din când în când apărea şi Anette, dansând graţios în braţele vreunuia din cei doi tineri. Iar Soames venea până-n uşa salonului şi privea cu nasul într-o parte, urmărind să prindă un zâmbet din partea lui Fleur, apoi se întorcea la fotoliul din faţa căminului din salon şi continua citirea ziarului *The Times* sau studia catalogul de preţuri al vreunui colecţionar de tablouri. Ochii lui urmăreau neîncetat, cu teamă, expresia de pe faţa ei, şi credinţa lui era că fata uitase de capriciul acela îngrijorător.

Când se întâlniră pe şoseaua prăfuită, Soames o luă de braţ.

— Tată, ghici cine te-a căutat? N-a putut aştepta. Ghici?

— Eu nu ghicesc niciodată, zise Soames neliniştit. Cine a fost?

— Verişoara ta, June Forsyte.

Fără să-şi dea seama, Soames o strânse puternic de braţ.

— Şi ce a vrut?

— Nu ştiu. Dar văd că ea a trecut peste duşmănia familială. Nu-i aşa?

— Duşmănie? Ce duşmănie?

— Aceea care există în imaginaţia ta, scumpule.

Soames îşi luă mâna de pe braţul ei. Oare glumeşte sau e o încercare de a afla ceva de la el?

— Probabil c-a vrut să-mi vândă vreun tablou, zise în cele din urmă.

— Eu nu cred. Poate că i s-a făcut dor de tine, aşa cum se cuvine între rude.

— Nici nu-mi este verişoara primară, mârâi Soames.

— Şi este fata duşmanului tău.

— Ce vrei să spui, Fleur?

— Iartă-mă, scumpule, mi s-a părut că a fost duşmanul tău.

— Duşman! repetă Soames. E o poveste veche. Nu ştiu de unde-ţi vin ideile astea!

— De la June Forsyte.

Un soi de inspiraţie o făcu să spună aceste vorbe, crezând că poate astfel, tatăl ei, bănuind că aflase totul sau măcar o parte din adevăr, îi va dezvălui taina.

Într-adevăr, Soames era buimăcit, dar Fleur subevaluase prudenţa şi dârzenia lui.

— Dacă ştii, îi spuse pe un ton rece, de ce mă mai chinuieşti?

Fleur îşi dădu seama că mersese prea departe.

— Nu vreau să te chinuiesc, scumpule. Ai dreptate, n-are rost să aflu mai mult! De ce m-aş osteni pentru detaliile acelui „mic" mister? *Je m'en fiche*[61]*!...* ca să vorbesc în termenii lui Profond.

— Individul acela! zise Soames cu un aer grav.

Totuşi individul acela a jucat un rol important, deşi invizibil, în vara aceea – căci de atunci nu mai venise pe la ei. Din duminica în care Fleur, urmărindu-l de la fereastra sălii cu tablouri, făcuse câteva observaţii asupra lui, Soames se gândise mult la Profond, şi întotdeauna în legătură cu Anette. Aparent nu avea nici un motiv precis,

totuşi, faptul că în ultima vreme Anette era mai frumoasă ca de obicei îl punea pe gânduri. De la război încoace simţul lui de proprietate devenise mai subtil, mai puţin categoric şi mult mai elastic, de aceea, îndoielile şi ameninţările nu mai luau proporţii în sufletul lui. Întocmai cum stă cineva pe malul unui fluviu din America, privindu-l cum curge încet şi liniştit, ştiind că în mâlul de pe fundul albiei se află poate un crocodil cu botul căscat, deşi capul nu i se poate deosebi de un buştean căzut în apă – aşa privea şi Soames cursul vieţii lui, dându-şi seama, în mod subconştient, de prezenţa lui *Monsieur* Profond dar refuzând să înregistreze mai mult decât botul acestuia, poate deschis. În această fază a vieţii lui avea, la drept vorbind, tot ceea ce dorea, şi era foarte fericit – în măsura în care un om cu firea lui putea fi fericit. Simţurile i se potoliseră; iar sentimentele lui toate îşi găseau satisfacţie în iubirea faţă de Fleur; colecţia lui era renumită, banii bine investiţi; sănătatea excelentă, în afară de câte o jenă uşoară la ficat din când în când; nu începuse încă a se gândi serios la ceea ce se va întâmpla după moartea lui; tindea să creadă că nu se va întâmpla nimic. El proceda ca omul care aduna monezi de aur; ar fi fost o perversitate şi o oroare să râcâi aurul la suprafaţă, pentru a vedea ce se află sub el, mai ales că poate ar fi văzut ceva neplăcut. I se părea că are în faţă două petale de trandafir veştejite – una capriciul lui Fleur, cealaltă botul lui *Monsieur* Profond – dar spera că, ocupându-se stăruitor de ele, ambele petale îşi vor reveni.

În seara aceleiaşi zile, întâmplarea, acest musafir care apare pe neaşteptate chiar şi în viaţa celor mai bine asiguraţi membri ai familiei Forsyte, îi dădu lui Fleur cheia cu care putea pătrunde taina care o preocupa. Tatăl ei coborî în sufragerie fără batistă şi în timpul mesei simţi nevoia să-şi sufle nasul.

— Lasă că-ţi aduc eu una, scumpule, îi zise şi fugi în camera lui. Punga de mătase veche şi decolorată, unde erau aşezate batistele tatălui ei, avea două despărţituri; într-una erau batistele, iar cealaltă, închisă cu nasturi, cuprindea un obiect plat şi tare. Cu o curiozitate copilărească, Fleur o deschise. Găsi o fotografie înrămată, cu chipul ei când era mică de tot. O privi emoţionată, ca atunci când te afli în faţa unei descoperiri. Cum o ţinea în mână, fotografia alunecă puţin, şi Fleur observă dedesubt o altă fotografie. Dădu fotografia ei la o parte şi văzu o faţă pe care parcă o cunoştea, o femeie tânără, foarte frumoasă, într-o rochie de seară foarte demodată. Puse apoi la loc fotografia ei, luă o batistă şi coborî. Abia pe scări îşi dădu seama cine era femeia. Da, desigur-desigur, mama lui Jon! Această descoperire o cutremură. În vâltoarea gândurilor, Fleur se opri pe loc. Ah, da! A înţeles! Tatăl lui Jon s-a căsătorit cu femeia pe care tatăl ei voia s-o ia de nevastă, şi se prea poate că tatăl lui Jon a sedus-o chiar prin mijloace neleale. Apoi, temându-se ca nu cumva atitudinea ei să trădeze descoperirea acestui secret, nu se mai gândi deloc la această problemă şi, luând o atitudine degajată, fluturând în mână batista de mătase, intră în sufragerie.

— Am ales-o pe cea mai moale, tată.

— Hm! zise Soames; batistele acestea le folosesc numai când am guturai. Dar nu face nimic, e bună.

Fleur petrecu toată seara reflectând; îşi aduse aminte de expresia de pe faţa tatălui ei, în cofetărie – stranie şi artificială expresie, foarte ciudată. Trebuie s-o fi iubit mult pe femeia aceea, dacă îi păstrează fotografia de atâta amar de vreme, cu toate că pe ea a pierdut-o. Obiectivă şi fără milă, Fleur se gândi apoi la relaţiile dintre tatăl şi mama ei. Oare a iubit-o vreodată cu adevărat? După părerea ei, nu. Jon era fiul femeii pe care el a iubit-o cu adevărat. Deci nu vedea pentru ce îl poate

supăra iubirea ei faţă de Jon; trebuie să se obişnuiască cu această idee. Suspinul ei uşurat se rătăci în faldurile cămăşii de noapte pe care tocmai o îmbrăca.

CAPITOLUL III
ÎNTÂLNIRI

Oamenii tineri nu-şi dau seama de vârstă decât în faţa unor şocuri. De pildă, abia când se întoarse din Spania îşi dădu seama Jon cât e de bătrân tatăl său. Faţa celui de al patrulea Jolyon din neamul Forsyte, chinuită de aşteptare, îi produse un şoc – părea atât de trasă şi atât de bătrână! Masca tatălui său căzuse la emoţia revederii, şi abia acum îşi dădu seama băiatul cât de mult i-a lipsit. Se mângâia, gândindu-se: „N-am fost eu acela care a dorit plecarea!" Supunerea faţă de bătrâni nu mai era la modă, dar ţinuta interioară a lui Jon nu era deloc modernă. Tatăl lui a suferit şase săptămâni pentru a-l face să uite şi pentru a-şi schimba sentimentele, şi iată-l pe punctul de a reîncepe întocmai ca până acum... Jon era amărât căci tatăl său fusese întotdeauna foarte bun cu el şi nu merita să-l facă să sufere.

Când îl întrebă:

— Ei, bătrâne! Cum ţi-a plăcut marele Goya? inima lui Jon bătu foarte iute, căci avea mustrări de conştiinţă. Marele Goya exista numai pentru că pictase o fată care semăna cu Fleur.

În prima seară după sosire, Jon adormi chinuit de remuşcări, dar dimineaţa se deşteptă cu sufletul plin de speranţe. Era ziua de cinci iulie şi întâlnirea cu Fleur fusese stabilită pentru ziua de nouă. Deci, va rămâne acasă trei zile şi după aceea se va întoarce la fermă. Totuşi, trebuie să încerce ceva pentru a o vedea.

În viaţa bărbaţilor există un inexplicabil ritm care duce la nevoia de a-şi comanda pantaloni, nevoie pe care nici cei mai iubitori părinţi nu o pot contesta. Deci, a doua zi, Jon plecă la Londra şi, după ce trecu prin Conduit Street şi-şi comandă cele necesare pentru a-şi linişti conştiinţa, porni spre Piccadilly. Stratton Street, unde era clubul lui

Fleur, se afla lângă Devonshire House. Un pic de noroc şi ar putea-o găsi chiar la club. Jon coborî pe Bond Street cu bătăi de inimă; i se părea că toţi tinerii pe care îi întâlnea erau mai bine decât el. Îşi purtau hainele cu un aer degajat, erau siguri de ei; erau mai *în vârstă.* Brusc, fu copleşit de convingerea că Fleur îl uitase. În aceste săptămâni fusese atât de preocupat de iubirea lui, încât uitase să se gândească la această posibilitate. Obrazul i se întunecă, iar palmele i se umeziră de-o sudoare rece. Fleur putea cuceri orice tânăr numai cu un zâmbet – nu era pe lume fată mai frumoasă decât Fleur! Jon trăi câteva clipe dure. Dar era convins că un bărbat trebuie să primească demn orice i s-ar întâmpla. Înarmat cu această filozofie, se opri în faţa unei prăvălii de antichităţi. Pe Bond Street se găseau, pe vremuri, cele mai renumite magazine din Londra, acum însă Jon nu observă nimic deosebit, în afară de una sau două pălării-ţilindru de culoare cenuşie şi de soarele arzător. Merse mai departe şi, când coti spre Piccadilly, se ciocni cu Val Dartie, care mergea spre clubul „Iseeum", unde fusese primit de curând.

— *Hallo*, tinere! încotro?

Jon roşi.

— Am fost la croitor.

Val îl măsură de câteva ori de sus până jos.

— Mă bucur că te-am întâlnit. Mă duc să-mi comand nişte ţigarete şi apoi mergem să luăm ceva împreună.

Jon îi mulţumi. Spera să afle de la Val ceva despre ea. În tutungerie situaţia Angliei, coşmarele presei şi ale oamenilor de stat erau privite din altă perspectivă.

— Am înţeles, domnule, exact ţigaretele pe care i le furnizam tatălui dumneavoastră. Doamne, Dumnezeule! Domnul Montague Dartie a fost clientul meu din – staţi puţin – din anul în care Melton a câştigat Derbyul. A fost unul din cei mai buni clienţi ai mei. Un zâmbet vag lumină faţa

tutungiului. Să ştiţi că mi-a dat multe indicaţii pentru curse! Dacă-mi aduc bine aminte, cumpăra săptămânal câteva pachete de o sută şi niciodată n-a fumat altă ţigaretă. Era un gentleman foarte amabil, mi-a adus mulţi clienţi. Mi-a părut foarte rău când am auzit de accidentul acela. Un client vechi şi bun ca dânsul nu-l poţi uita.

Val zâmbi. Moartea tatălui său a însemnat închiderea unor conturi care, dacă ar fi trăit, ar fi rămas multă vreme neachitate, şi în inelul de fum pe care-l azvârli în aer, pufăind din ţigareta atât de preţuită, i se păru că vede chipul arătos al tatălui său, cu piele închisă, mustăţi mari, puţin cam buhăit, cu aureola lui de fum, singura aureolă pe care şi-a dobândit-o în timpul vieţii. În orice caz, aici era renumit – un bărbat care fuma două sute de ţigarete pe săptămână, dădea indicaţii preţioase pentru curse şi avea conturi care nu se închideau niciodată! În ochii acestui tutungiu tatăl său a fost un erou! Iată, totuşi, o distincţie pe care le-a lăsat-o moştenire!

— Plătesc acum, îi zise Val. Cât face?

— Fiul domnului Dartie şi să plătească bani peşin? Zece şilingi şi jumătate. N-am să-l uit niciodată pe domnul Montague Dartie. Îmi aduc aminte că stătea de vorbă cu mine şi câte o jumătate de ceas. Azi nu mai sunt domni cum erau pe vremuri, toată lumea se grăbeşte. Războiul ăsta a distrus bunele maniere, domnul meu, a distrus bunele maniere. Se vede că aţi fost şi dumneavoastră la război.

— N-am fost, zise Val arătând spre genunchi. Sunt invalid din celălalt război. Cred că datorită acestei invalidităţi am scăpat cu viaţă. Jon, tu nu doreşti nişte ţigarete?

Jon, cam ruşinat, murmură:

— Ştii că nu fumez. Pe buzele tutungiului se schiţă o mişcare; avea aerul că ezită între a spune „Doamne, Dumnezeule!” sau „Acum e momentul să începeţi, domnule!”

— Bine faci, zise Val, fereşte-te cât poţi. Ai timp să te apuci când te va izbi viaţa. E, într-adevăr, acelaşi tutun?

— Absolut identic, domnule; cu singura deosebire că e puţin mai scump. Foarte tare – am spus eu că Imperiul Britanic e foarte tare.

— Trimite-mi, te rog, câte o sută pe săptămână şi facturează-le. Haide, Jon!

Jon intră în clubul „Iseeum” cu multă curiozitate. În afară de câteva dejunuri luate cu tatăl său la clubul „Hotch-Potch” nu fusese în nici un alt club londonez. „Iseeum”, confortabil şi fără prea mari pretenţii, nu se schimba, nu putea evolua atâta vreme cât în comitetul de conducere era George Forsyte, a cărui iscusinţă în arta culinară îi dădea o autoritate aproape suverană. Acest club luase atitudine faţă de îmbogăţiţii de război, aşa că George Forsyte a trebuit să facă uz de tot prestigiul şi de toată elocvenţa sa pentru ca Prosper Profond, despre care spunea că e „un excelent sportsman”, să fie primit.

Când cei doi cumnaţi intrară în sufragerie, George şi Profond dejunau împreună; George le făcu semn şi îi pofti la masa lor. Val, cu privirea isteaţă şi zâmbetul fermecător, iar Jon serios, cu o timiditate atrăgătoare în ochi. Masa aceea, aşezată într-un colţ, avea ceva deosebit; se bucura parcă de privilegiile cuvenite unor oameni excepţionali. Jon era fascinat. Chelnerul, cu o faţă ascuţită, îi servea cu un respect aproape religios. Avea aerul că toată atenţia îi era concentrată asupra buzelor lui George Forsyte pentru a-i ghici vorbele înainte de a le rosti; îl sorbea din ochi şi urmărea fiecare mişcare a tacâmurilor de argint masiv care purtau pecetea clubului. Glasul confidenţial al chelnerului şi braţul lui înveşmântat în livrea, care se întindea pe nesimţite peste umărul lui, îl cam speriară pe Jon.

Nimeni nu-l băgă în seamă, în afară de George, care îi adresă cuvântul, zicând:

— Bunicul tău m-a învăţat odinioară ce e o ţigară bună, nu era un cunoscător mai perfect ca el în toată Londra!

Pentru aceste cuvinte Jon i-a fost recunoscător. Subiectele conversaţiei au fost: creşterea cailor, preţul lor şi rezultatele obţinute la curse. La început Jon ascultă cu indiferenţă, apoi fu cuprins de mirare în faţa acestor bărbaţi care ţineau minte atâtea detalii. Nu-şi putea lua ochii de pe faţa brună a lui Prosper Profond – tot ceea ce spunea era bine gândit şi demoralizant – cuvinte ciudate, rostite pe un ton grav, însoţite de un zâmbet bizar. Jon se gândea la fluturi, când auzi glasul lui Profond:

— Ce n-aş da să-l văd pe domnul *Forsyde* preocupat de cai!

— Bătrânul Soames!? E mult prea serios!

Jon se strădui din răsputeri să nu roşească, în timp ce Profond continuă:

— Are o fată nostimă de pică. Domnul Soames *Forsyde* e puţin cam demodat. Aş vrea să-l văd măcar o dată încântat de ceva.

George Forsyte zâmbi:

— N-ai grijă, nu-i chiar atât de nenorocit cum ţi se pare. Nu-ţi va arăta niciodată că-i place ceva, de teamă ca nu cumva să râvnească altcineva la obiectul acela. Sărmanul Soames! S-a fript cu supa şi acum suflă şi-n iaurt!

— Ai isprăvit, Jon? zise Val cu un aer grăbit; să mergem să ne bem cafeaua.

Pe scări, Jon întrebă:

— Cine erau oamenii aceştia? N-am înţeles tocmai bine.

— Bătrânul George Forsyte e văr primar cu tatăl tău şi cu unchiul Soames. Şi e nelipsit de aici. Celălalt, Profond, e un tip bizar. După părerea mea e ceva între el şi soţia lui Soames!

Jon îl privi uimit.

— Dar e îngrozitor, zise el; adică, trebuie să fie oribil pentru Fleur.

— Să nu crezi c-o supără prea mult pe Fleur; are concepţii prea moderne pentru a se sinchisi de aşa ceva.

— Bine, dar e mama ei!

— Oh! Jon, tare mai eşti naiv!

Obrajii lui Jon se înroşiră.

— Mamele nu sunt toate la fel, zise el bâlbâind mânios.

— Ai dreptate, răspunse Val brusc, dar astăzi concepţiile de viaţă nu mai sunt la fel cu cele din vremea când eram de vârsta ta. Azi principiul călăuzitor este: mâine poate murim. Asta voia să spună George despre unchiul Soames. *El* nu vrea să moară mâine.

Jon continuă, grăbit:

— Ce este între el şi tatăl meu?

— Secret, Jon. Ascultă-mă pe mine: nu mai întreba. Nu câştigi nimic dacă afli. Bei ceva?

Jon refuză dând din cap.

— Găsesc că sistemul de a ascunde adevărul e complet greşit, mârâi el; şi apoi mi se mai spune şi că sunt naiv!

— Treaba ta, Jon, n-ai decât s-o întrebi pe Holly. Dacă şi ea va refuza să-ţi răspundă, atunci sper că vei fi convins că e spre binele tău să nu afli!

Jon se ridică.

— Trebuie să plec. Mulţumesc foarte mult pentru masă.

Val îi zâmbi, cam trist, totuşi povestea aceasta îl distra. Tânărul părea foarte tulburat.

— La revedere. Vii vineri, nu-i aşa?

— Nu ştiu, murmură Jon.

Într-adevăr, nu ştia. Această conspiraţie a tăcerii îl deznădăjduia. Era umilitor să fii tratat ca un copil. Porni mâhnit spre Stratton Street. Va merge la clubul ei şi va afla totul! Portarul îi răspunse că domnişoara Forsyte n-a fost azi pe acolo. Poate vine mai târziu. De obicei venea lunea, dar nu se ştie dacă va veni şi azi. Jon spuse

că va trece mai târziu din nou, apoi intră în Green Park unde se aruncă jos, sub un pom. Soarele strălucea, o uşoară adiere legăna frunzele teiului sub care era întins, dar simţea o durere în inimă. Parcă nori întunecaţi s-ar fi strâns în jurul fericirii lui. Auzi cum bate Big Ben[62] ora trei. Sunetul lui plutea deasupra zgomotului străzii. Emoţionat, Jon scoase din buzunar o hârtie şi un creion şi începu să scrie. Notă o strofă, apoi, privind iarba din jurul lui în căutarea celei de a doua, simţi că-i atinge umărul ceva – o umbrelă verde. Fleur stătea în picioare lângă el!

— Mi-au spus c-ai întrebat de mine şi că vei mai trece. M-am gândit că poate ai venit în parc; şi iată că te-am găsit. Nu-i extraordinar?

— Oh, Fleur! Am crezut că m-ai uitat!

— Ţi-am spus doar că n-am să te uit! Jon o strânse de braţ.

— Am avut prea mult noroc! Hai să plecăm de-aici. Apoi, aproape trăgând-o după el, porni mai departe prin parcul acela plantat şi întreţinut cu atâta măiestrie, încât nu găseau un singur locşor în care să poată şedea nevăzuţi, ţinându-se de mână.

— N-a încercat nimeni să-mi ia locul? o întrebă privind ochii ei umbriţi de gene negre şi lungi.

— Există un tânăr idiot, dar nu contează!

Lui Jon i se strânse inima de mila acelui... tânăr idiot.

— Ştii c-am avut insolaţie? Nu ţi-am spus.

— Zău? A fost interesant?

— Nu. Mama a fost un înger. Spune, Fleur, ţie nu ţi s-a întâmplat nimic deosebit?

— Nimic. În afară de faptul că am descoperit de unde se trage duşmănia dintre familia ta şi a mea. Aşa, cel puţin, cred.

Inima lui Jon bătea foarte iute.

— Mi se pare că tatăl meu a vrut să se căsătorească cu mama ta, şi că tatăl tău i-a luat-o.

— Oh!

— Am găsit o fotografie de-a ei; era pusă în acelaşi cadru cu fotografia mea. E natural să fie foarte furios dacă a fost îndrăgostit de ea.

Jon se gândi puţin.

— N-are de ce să fie supărat dacă ea l-a iubit pe tatăl meu mai mult.

— Dar dacă au fost logodiţi?

— Dacă noi am fi logodiţi şi mi-ai spune că iubeşti mai mult pe altul decât pe mine, poate că aş înnebuni de durere, dar nu te-aş învinovăţi pe tine.

— Ba eu te-aş acuza. Să nu-mi faci niciodată una ca asta, Jon.

— Doamne, Dumnezeule! Niciodată!

— Eu nu cred că tata a iubit-o vreodată pe mama mea.

Jon tăcu. Îi veniră în minte cuvintele lui Val şi ale celor doi domni de la club.

— Vezi tu, Jon, noi nu ştim, continuă Fleur; poate că pentru el a fost o lovitură grea. Poate că mama ta s-a purtat rău cu el. Se întâmplă...

— Mama mea nu s-a putut purta rău.

Fleur dădu din umeri.

— Mi se pare că ştim prea puţin despre viaţa părinţilor noştri. Noi nu vedem decât prin perspectiva atitudinii lor faţă de noi, dar înainte de-a ne fi născut au avut anumite atitudini faţă de alţii – şi mi se pare că au avut vieţi destul de zbuciumate. Uită-te la ei! Atât tatăl tău, cât şi al meu sunt bătrâni. Gândeşte-te că tatăl tău a avut trei familii!

— În toată această Londră blestemată, strigă Jon, nu există un loc unde am putea fi singuri?

— Numai în taxi.

— Atunci haide să luăm un taxi.

Aşezaţi în automobil, Fleur îl întrebă brusc:

— Te întorci la Robin Hill? Mi-ar plăcea să văd unde locuieşti, Jon. La noapte rămân în oraş, dorm la mătuşa mea, dar dacă plecăm acum, am timp să mă întorc până la cină. Desigur că n-aş veni chiar până la casa voastră.

Jon o privi încântat.

— Splendid! Am să te duc prin crâng, unde nu vom întâlni pe nimeni. La ora patru pleacă un tren.

Zeul proprietăţii, precum şi adoratorii lui din tagma Forsyte – mai mult sau mai puţin bogaţi – trântorii, funcţionarii, negustorii, liber-profesioniştii lucrau acum şapte ore pe zi. De aceea cei doi tineri din a patra generaţie Forsyte călătoriră spre Robin Hill într-un compartiment de clasa întâi aproape gol, plin de praf şi încins de soare, căci oamenii nu se întorceau încă de la lucru. Călătoriră fericiţi în tăcere, ţinându-se de mână.

Ajunşi la gară nu văzură pe nimeni, în afară de hamali şi de unul sau doi săteni necunoscuţi lui Jon; porniră apoi pe o potecă cu miros de praf şi caprifoi.

Jon era sigur acum de Fleur, nu-l ameninţa nici o despărţire, aşa că plimbarea a fost minunată; mult mai frumoasă decât aceea de pe dealurile Sussex sau cea de pe malul Tamisei. Totul era învăluit în iubire – fiecare atingere, fiecare cuvânt şi fiecare zâmbet al lor era ca într-una din paginile acelea fermecătoare ale unei vieţi peste ale cărei rânduri pluteau fluturi aurii, albaştri şi roşii, păsări şi ghirlande de flori. Erau împreună – trăiau numai în prezent; această fericire ţinu treizeci şi şapte minute. Ajunseră în crâng tocmai când se mulgeau vacile. Jon n-avea de gând s-o ducă până în curtea grajdurilor, ci numai până în punctul de unde începea pajiştea care se întindea spre grădini şi de unde se vedea bine casa. Intrară prin molizi şi deodată, la o cotitură a potecii, dădură de Irene care şedea pe o bancă tăiată într-o buturugă bătrână.

Omul primeşte în viaţă diferite lovituri; una îi atinge coloana vertebrală; una moralul; alta nervii; iar alta, mai puternică şi durabilă, cea care-i răneşte demnitatea personală. Iar în clipa când Jon

o văzu pe mama lui fu lovit în demnitatea lui personală. Brusc, îşi dădu seama că săvârşise ceea ce nu se cuvine. Ar fi putut-o aduce pe Fleur aici, sigur, dar pe faţă! S-o strecoare însă aşa, pe ascuns, nu se cădea! Copleşit de ruşine, îşi luă cea mai îndrăzneaţă atitudine pe care firea lui i-o îngăduia. Fleur zâmbea, puţin cam sfidătoare; iar faţa mamei lui, uluită, îşi reluă în grabă o expresie indiferentă şi amabilă. Şi ea fu aceea care rosti primele vorbe:

— Mă bucur că te văd. Drăguţ din partea lui Jon că s-a gândit să te aducă la noi.

— N-am avut de gând să intrăm în casă, zise Jon pe negândite. Voiam doar să-i arăt lui Fleur unde locuiesc.

Mama lui spuse pe un ton calm:

— Nu urci să iei un ceai?

Între timp Jon îşi dădu seama că prin cele spuse agravase şi mai mult greşeala săvârşită. Auzi răspunsul lui Fleur:

— Mulţumesc foarte mult. Trebuie să fiu la Londra pentru masa de seară. L-am întâlnit pe Jon din întâmplare şi ne-am gândit că ar fi frumos să facem o plimbare până la casa lui.

Cât sânge rece avea ea!

— Da, fireşte, dar trebuie să iei un ceai. Ne vom ocupa noi de-o maşină care să te ducă la gară. Bărbatul meu se va bucura să te cunoască.

Ochii mamei se opriră pentru o clipă asupra lui Jon cu o expresie care îl doborî – se simţi asemeni unui vierme târâtor. Apoi ea porni înainte, şi Fleur în urma ei. Iar Jon, mergând după ele, se simţea ca un copil ce se ţine după două femei mari care vorbesc atât de uşor despre Spania, despre Wandson şi despre casa aceea de sus, de după pomi, dincolo de povârnişul acoperit cu iarbă. Vedea cum cele două făpturi pe care le iubea cel mai mult pe lume îşi aruncau reciproc priviri scrutătoare.

Sub stejarul bătrân îl zări pe tatăl său. Jon era chinuit de umilinţa ce-l aşteaptă în faţa acelui domn bătrân, slab, elegant, ce şedea acolo picior peste picior. Şi mai înainte de a ajunge la el, simţea ironia care va învălui zâmbetul şi glasul său.

— Iat-o pe Fleur Forsyte, Jolyon; Jon a adus-o pentru a-i arăta casa. Trebuie să luăm iute ceaiul, căci se grăbeşte să prindă trenul. Jon dragă, spune tu să telefoneze la „Dragon” pentru a comanda un taxi.

I se păru cam straniu s-o lase pe Fleur singură cu ei, dar, după cum prevăzuse mama lui, era cea mai bună soluţie pentru moment; Jon fugi în casă. Îl cuprinse deznădejdea, căci nu va mai putea fi singur cu Fleur – nici măcar un minut – şi nu-şi aranjaseră o altă întâlnire! Când se întoarse sub stejar, servitoarele serveau ceaiul şi nu era nici urmă de tulburare la cei din jurul mesei; în schimb el era din ce în ce mai emoţionat. Vorbiră despre expoziţia din Cork Street.

— Noi bătrânii, zise Jolyon, ne întrebăm mereu de ce oare nu putem aprecia arta modernă; dumneata şi cu Jon trebuie să ne lămuriţi.

— Pentru că-i satirică, cred, nu-i aşa? zise Fleur.

Jon văzu zâmbetul tatălui său.

— Satirică? Ah! mi se pare că e mai mult decât atâta. Care e părerea ta, Jon?

— Habar n-am, bâlbâi Jon.

Faţa tatălui său se întunecă brusc.

— Tineretul s-a săturat de noi, de zeii noştri şi idealurile noastre. Deviza lui este: „Să le tăiem capul, să le sfărâmăm idolii!” Iar noi să ne întoarcem înapoi – la nimic. Şi vă jur c-au reuşit! Jon e poet; se va înrola în rândurile lor, călcând în picioare tot ce a rămas în urma noastră. Avere, frumuseţe, sentiment – totul făcut praf. În ziua de azi omul nu mai trebuie să posede nimic... nici chiar simţămintele lui intime. Vor ca toate sa ia calea Nimicniciei.

Jon asculta înspăimântat şi aproape jignit de cuvintele tatălui său, în dosul cărora simţea că se ascunde un sens pe care nu-l putea desluşi. El nu avea de gând să calce în picioare nimic!

— Dumnezeul zilelor de azi, continuă Jolyon, este „Nimic”.

— N-ai dreptate, tată, strigă Jon brusc; noi nu vrem decât să trăim şi nu ştim cum să procedăm, căci Trecutul ne stă în cale – atâta tot!

— Bravo, Jon, zise Jolyon; adânc mai grăieşti. Şi aşa ceva a încolţit în capul tău? Trecutul! Proprietăţi de odinioară, pasiuni vechi şi urmele lor. Haide să aprindem o ţigaretă!

Jon o văzu pe mama lui ducându-şi iute mâna la gură; părea că-i face semn să tacă; dădu tatălui său cutia de ţigarete. Aprinse ţigareta lui şi a lui Fleur, apoi luă şi Jon una. Să fie oare aceasta una din loviturile despre care îi vorbise Val? Când nu-l trăgea în piept, fumul era albastru, şi cenuşiu atunci când îl trăgea; senzaţia pe care o simţea în nas era plăcută, dar şi mai plăcută era impresia că e şi el în rând cu oamenii. Îi păru bine că nimeni nu-i spuse: „În fine, ai început şi tu!” Nu se simţea ridicol de tânăr.

Fleur se uită la ceas şi se ridică. Irene intră cu ea în casă. Jon rămase cu tatăl său, pufăind din ţigaretă.

— Condu-o până la automobil, dragul meu, zise Jolyon; iar după aceea roag-o pe mama să se întoarcă la mine.

Jon plecă. Aşteptă în hol. O conduse până la automobil. Nu era chip să-i şoptească o vorbă, deabia izbuti s-o strângă de mână. Şi toată seara aşteptă să i se spună ceva; dar în *zadar.* Părinţii lui tăceau de parcă nu se întâmplase nimic. În sfârşit, se duse la culcare; se privi în oglinda toaletei din cameră şi se întâlni cu chipul lui. Nu vorbea nici el, nici imaginea din oglindă, dar gândeau mai mult decât ar fi putut exprima vorbele.

CAPITOLUL IV
ÎN GREEN STREET

Nu se ştie de unde a pornit impresia că Prosper Profond ar fi un tip primejdios. Să fi fost oare pentru că încercase să-i dăruiască lui Val mânza aceea de sânge Mayfly? Sau datorită observaţiei lui Fleur: „Omul ăsta seamănă cu hoardele lui Madian[63] – dă târcoale, dă târcoale mereu!”; sau din pricina întrebării absurde pe care i-o pusese acesta lui Jack Cardigan: „La ce bun să fie omul în formă?”; sau pentru simplul fapt că era străin – un venetic – cum se zicea în vremea aceea. Cert este că Anette era mult mai frumoasă ca de obicei şi că Soames îi vânduse un tablou de Gauguin pentru ca pe urmă să rupă cecul, iar *Monsieur* Profond să spună: „N-am putut lua acel «mic» tablou pe care l-am cumpărat de la domnul *Forsyde*.” Cu toate că era privit cu ochi bănuitori, continua să frecventeze salonul lui Winifred din căsuţa verde din Green Street, prefăcându-se că nu observă nimic, cu o indiferenţă pe care n-o interpretă nimeni drept naivitate, calificativ cu totul nepotrivit pentru *Monsieur* Profond. Winifred, pretinzând că e foarte „amuzant”, îi trimitea deseori bileţele invitându-l – una din slăbiciunile incurabile ale lui Winifred era adoptarea tuturor expresiilor noi – „la o mică escapadă”.

Misterul care-l înconjura pe Prosper Profond se datora aerului său de a fi făcut, auzit şi cunoscut absolut tot, convins că totul este deşertăciune – atitudine absolut nefirească. Winifred cunoştea bine tipul englezului sceptic, sătul de viaţă, căci frecventase numai lumea aleasă. Era o atitudine pe care merita s-o adopţi, căci dădea omului o oarecare distincţie. Dar să pretinzi că nimic nu are valoare, să fii convins – nu să pozezi – că totul e deşertăciune, nu era o concepţie englezească, şi ceea ce nu este englezesc trebuie socotit, măcar în

adâncul sufletului, primejdios, dacă nu chiar o dovadă de proastă creştere. Prosper Profond – brun, solid, zâmbind indiferent – aşezat în fotoliul *empire*, părea întruchiparea atmosferei de după război, iar când vorbea ţi se părea că auzi glasul lumii noi grăind pe buzele lui cărnoase şi roşii de deasupra unei mici bărbi diabolice. Ca să vorbim în termenii lui Jack Cardigan, *Monsieur* Profond era „cam din cale-afară” pentru mentalitatea poporului englez, pentru că, admiţând chiar că nimic pe lume nu merită să te emoţioneze, mai rămân sporturile, care trebuie să-ţi dea emoţii! Chiar şi Winifred, în adâncul sufletului tot o Forsyte, simţea că asemenea stare de spirit n-are rost, scepticismul trebuind să fie înlăturat. De fapt *Monsieur* Profond îl accentua prea mult într-o ţară în care oamenii aşterneau vălul decenţei peste realităţile vieţii.

Fleur se întorsese în goana mare de la Robin Hill şi, după ce se îmbrăcă pentru seară, coborî în salon: scepticul Profond stătea în picioare la fereastră, privind spre Green Street, cu aerul că nu vede nimic. Iar Fleur privi grătarul căminului, cu aerul că vede flăcările unui foc care nu exista.

Monsieur Profond se întoarse şi făcu câţiva paşi spre ea. Era în mare ţinută, cu vestă albă şi o floare albă la butonieră.

— Ce mai faci, domnişoară *Forsyde*? Mă bucur foarte mult că te văd. Domnul *Forsyde* e bine? Tocmai azi spuneam că mi-ar face plăcere să-l văd încântat de ceva. Mi se pare că are necazuri.

— Credeţi? zise Fleur scurt.

— Are necazuri, repetă *Monsieur* Profond, accentuând litera „r”.

Fleur se apropie de el spunând:

— Vrei să-ţi spun de ce ar fi încântat tata?...

Dar văzând expresia de pe faţa lui înghiţi urmarea: „Dacă ar afla că ai şters-o de-aici.” Profond rânjea arătându-şi dinţii albi şi frumoşi.

— Azi la club am aflat despre vechea lui durere.

Fleur deschise ochii mari.

— Ce vrei să spui?

Monsieur Protond îşi clătină capul chel încoace şi încolo ca şi când ar fi vrut să minimalizeze cele ce avea de spus.

— Dumneata nu te născuseşi încă, îi zise; acea mică poveste...

Deşi conştientă că vicleanul ei interlocutor urmărea să-i distragă atenţia de la faptul că el era acela care-l indispunea pe tatăl său, Fleur fu cuprinsă de o cumplită curiozitate.

— Spune-mi, ce-ai auzit?

— Ce să-ţi spun? murmură *Monsieur* Profond. Doar ştii totul!

— Cred şi eu; totuşi aş vrea să văd dacă n-ai auzit ceva eronat.

— Prima lui soţie, spuse în şoaptă *Monsieur* Profond.

Fleur înghiţi vorbele „N-a mai fost căsătorit" şi zise:

— Ei, şi ce-i cu ea?

— Domnul George *Forsyde* mi-a povestit că prima soţie a tatălui dumitale s-a căsătorit mai târziu cu vărul lui, Jolyon. Îmi închipui c-a fost cam neplăcut. Am cunoscut pe fiul lor – drăguţ băiat!

Fleur îşi ridică privirea. *Monsieur* Profond, cu obrazul cărnos şi diabolic, plutea în faţa ei. Aşa – va să zică asta-i explicaţia! Făcând cel mai eroic efort din viaţa ei, Fleur reuşi să fixeze într-un singur punct obrazul acela care plutea în faţa ei. Nu-şi dădea seama dacă el observase ceva. Tocmai atunci intră Winifred.

— Oh! Aţi sosit! Astăzi am petrecut, împreună cu Imogen, cea mai amuzantă după-amiază în Bazarul Copiilor!

— Ce fel de copii? zise Fleur mecanic.

— Salvarea Copiilor! Totul se vindea atât de ieftin, scumpa mea! Am cumpărat pe mai nimic o piesă antică din Armenia – trebuie să fie dinainte de Potop. Abia aştept să spui ce crezi despre ea, Prosper.

— Mătuşica, şopti Fleur brusc.

Auzind glasul fetei, Winifred se apropie de ea.

— Ce s-a întâmplat? Nu te simţi bine?

Monsieur Profond se retrase din nou la fereastră, de unde nu putea auzi nimic.

— Mătuşica, el... el mi-a spus că tata a mai fost însurat o dată. E adevărat c-a divorţat şi că ea s-a măritat apoi cu tatăl lui Jon Forsyte?

Winifred, mamă a patru copii Dartie, n-a fost în toată viaţa ei mai încurcată şi speriată decât în clipa aceasta. Nepoata ei era atât de palidă la faţă, ochii atât de întunecaţi, iar glasu-i încordat abia se auzea.

— Tatăl tău a dorit să nu afli, zise Winifred, străduindu-se să fie cât mai gravă şi stăpânită. Era natural să ajungem aici. I-am spus de atâtea ori... că ar trebui să-ţi spună.

— Oh! zise Fleur, şi nu mai scoase nici o vorbă.

Dar tonul cu care rostise acest cuvânt o făcu pe Winifred s-o bată pe umăr – un umăr micuţ, musculos, frumos, alb! De altfel întotdeauna o privea cu admiraţie pe nepoata ei şi era preocupată de căsătoria lui Fleur – dar, bineînţeles, nu cu tânărul Jon.

— Noi am şi uitat povestea, au trecut atâţia ani de atunci, zise Winifred calmă. Vino la masă!

— Nu, mătuşica. Nu mă simt bine. Îmi dai voie să mă duc sus?

— Scumpa mea! murmură Winifred îndurerată, sper că n-o să te amărăşti din cauza asta. Încă nici n-ai ieşit propriu-zis în lume! Băiatul acela e un copil!

— Care băiat? Pe mine mă doare capul. Iar astă-seară nu-l pot suferi pe omul ăsta.

— Bine, bine, zise Winifred. Du-te şi te culcă. Am să-ţi trimit puţină bromură ca să te calmeze, iar cu Prosper Profond am să vorbesc eu. Ce rost a avut să-i umble gura? Cu toate că, după părerea mea, e mai bine să cunoşti adevărul.

Fleur zâmbi.

— Aşa e, îi zise şi plecă iute din încăpere.

Ameţită, urcă scările; i se uscase gâtul, iar în piept simţea un tremur de spaimă. Pentru prima dată în viaţă suferea de teama că nu-şi va putea îndeplini dorinţa. După-amiaza fusese plină de emoţii puternice, iar această oribilă descoperire pusese capăt tuturor emoţiilor; era deci firesc s-o doară capul. Nu e de mirare că tatăl ei ascunsese fotografia aceea sub fotografia ei – îi era ruşine şi lui că a păstrat-o. Dar cum poate urî el pe mama lui Jon păstrându-i totuşi fotografia? Fleur îşi duse mâinile la frunte, şi-o apăsă puternic şi încercă să se lămurească. Oare Jon ştia? Nu cumva vizita ei Ia Robin Hill i-a obligat să-i spună şi lui? Acum totul depinde de Jon. Ea aflase, toată lumea ştia, *în afară*... poate... de Jon!

Plimbându-se cu paşi mari prin cameră, îşi muşca buzele cu sufletul chinuit de deznădejde. Jon o iubea pe mama lui. Ce atitudine va lua după ce va afla adevărul? Fleur nu ştia. Dar dacă nu i-au spus nimic oare n-ar fi bine... oare n-ar trebui să facă tot ce poate pentru ca Jon să fie al ei... să se căsătorească cu el înainte de-a afla şi el? începu să se gândească la ceea ce se întâmplase la Robin Hill. Faţa pasivă a mamei lui – cu ochii negri şi părul parcă pudrat – reţinută şi cu zâmbetul acela straniu, o punea pe gânduri; iar tatăl lui Jon, cu expresia aceea blândă şi ironică de pe obrajii lui supţi, o îngrijora. Instinctul lui Fleur îi spunea că părinţii lui Jon nu îndrăznesc să-i spună, le e frică şi vor da înapoi pentru a nu-l face să sufere... Pentru Jon va fi, desigur, o durere cumplită!

Winifred nu trebuie să-i spună tatălui ei că aflase totul. Cât timp părinţii vor trăi în iluzia că nici ea şi nici Jon nu ştiu nimic, Fleur credea că mai are o şansă – libertatea de mişcare. Se va putea ascunde, aşa ca nimeni să nu afle ce va unelti pentru satisfacerea dorinţei ei. Dar ceea ce o înspăimânta era izolarea în care se afla. Toată lumea era împotriva ei; cu toţii ridicaseră mâna pentru a o împiedica! Jon avusese dreptate: el şi cu ea nu voiau decât să trăiască, iar trecutul le stătea în cale, un trecut de care nu erau răspunzători şi pe care nu-l înţelegeau! Oh! Ce ruşine! Deodată îi veni în minte June. N-ar fi bine să-i ceară ajutor? Din vizita pe care i-o făcuse la Mapledurham, Fleur simţise că June priveşte cu oarecare simpatie şi bunăvoinţă dragostea lor; June îi va ajuta să doboare orice obstacol. Apoi, instinctiv, îşi zise: „Cu toate acestea n-am să fiu sinceră nici cu ea. E riscant! Jon trebuie să fie al meu, chiar dacă toţi se împotrivesc.”

Servitoarea îi aduse pe o tavă supă şi un praf preferat de Winifred contra durerii de cap. Fleur le înghiţi pe amândouă. Apoi apăru chiar Winifred. Fleur îşi începu campania cu vorbele:

— Mătuşica dragă, eu n-aş vrea să se creadă că-l iubesc pe băiatul acela. Cum aş putea fi îndrăgostită când abia l-am văzut de câteva ori?

Winifred, deşi avea destulă experienţă, nu era „fină”. Primi declaraţia fetei cu mare uşurare. Fireşte, nu-i plăcut pentru o fetişcană să descopere un scandal în familie. Se străduia să minimalizeze povestea aceea de odinioară, sarcină pe care o putea îndeplini cu prisosinţă, căci era o femeie foarte „bine-crescută” de către o mamă înţeleaptă şi un tată ai cărui nervi trebuiau cruţaţi mereu de emoţii; şi apoi anii trăiţi lângă Montague Dartie au învăţat-o să înfrunte situaţiile neplăcute. Povestea ei despre această întâmplare a fost o capodoperă de minimalizare. Prima soţie a lui Soames a fost cam nebună, s-a îndrăgostit de un tânăr pe care l-a

călcat un autobuz, iar după aceea l-a părăsit pe tatăl lui Fleur. Apoi, după ani şi ani, când căsnicia lor s-ar fi putut reface, femeia s-a încurcat cu vărul lor, Jolyon; şi, fireşte, tatăl ei a fost silit să divorţeze. Astăzi nimeni nu-şi mai aduce aminte de povestea aceea... în afară de familia Forsyte. După părerea lui Winifred „aşa a fost să fie”, şi bine a fost; căci Soames a avut-o în felul acesta pe Fleur; iar Jolyon şi Irene, după câte spune lumea, au fost foarte fericiţi, iar băiatul lor e un copil reuşit.

— De altfel trebuie să-ţi spun că şi căsătoria lui Val cu Holly a fost un fel de plasture lipit pe rana veche. După aceste vorbe de mângâiere o bătu pe umăr, gândind: „Dulce şi rotunjoară mai e fetiţa asta!”; apoi se întoarse la Prosper Profond care, deşi făcuse această gravă indiscreţie, era totuşi foarte „amuzant” în seara aceea.

După plecarea mătuşii ei, Fleur avu câteva minute de linişte provocate în parte de doctoria lui Winifred, iar pe de alta de vorbele acesteia. Dar nu trecu mult şi Fleur reveni la realitate. Mătuşa ei nu vorbise despre ceea ce era important: ura, iubirea, neîndurarea şi toată vâltoarea sentimentelor dintr-un suflet copleşit de pasiune. Deşi nu avea experienţă, iar iubirea abia o atinsese cu aripile ei, Fleur şi dădu seama instinctiv că vorbele n-au nimic comun cu realităţile vieţii şi cu simţămintele omului, întocmai cum băncuţa cu care cumperi pâine n-are nimic comun cu aluatul din care este făcută aceasta. „Sărmanul meu tată! gândi ea. Sărmana de mine! Sărmanul Jon! Dar mie nu-mi pasă! Vreau să fie al meu!” Din fereastra camerei ei întunecate Fleur văzu silueta lui Profond ieşind pe poartă şi plecând să „dea târcoale”. Dacă între el şi mama ei?... Ce efect ar avea aceasta asupra planurilor ei? Desigur că tatăl ei se va apropia şi mai mult de ea, ceea ce-l va face să consimtă în cele din urmă la tot ceea ce-i va cere sau, mai bine zis, se va împăca mai uşor cu situaţia pe care Fleur o va crea fără să-i spună dinainte.

Luând puţin pământ din vasul eu flori de pe fereastră, îl azvârli cu toată puterea în urma lui Profond. Nu-l atinse, dar gestul îi făcu bine.

Din Green Street se ridica o uşoară adiere: nu aducea miresme, ci miros de benzină.

CAPITOLUL V
AFACERILE FAMILIEI FORSYTE

Soames plecă la Londra pentru nişte treburi; spre sfârşitul zilei avea de gând să treacă prin Green Street de unde, împreună cu Fleur, se va întoarce acasă. Era frământat de gânduri care nu-l părăseau nici o clipă. De când era asociat pasiv în biroul „Cutchcott, Kingson and Forsyte”, venea rar în City, deşi avea o cameră a lui în sus-numitul birou, un funcţionar şi un impiegat care se ocupau exclusiv de chestiunile familiei Forsyte. În ultima vreme afacerile Forsyte luaseră avânt – un moment favorabil pentru vânzarea imobilelor urbane. Iar Soames lichida casele rămase de la tatăl său, precum şi cele din moştenirea unchiului Roger şi o parte din cele ale unchiului Nicholas. Iscusinţa, corectitudinea şi spiritul său practic i-au dat un prestigiu neîntrecut în aceste afaceri. Când Soames îşi exprima o părere sau alta, ceilalţi socoteau că e mai înţelept să nu-şi mai bată şi ei capul. Datorită lui, numeroşi Forsyte din a treia şi a patra generaţie trăiau într-o totală iresponsabilitate. Erau cazuri în care Soames nu era singurul fideicomis al defuncţilor Forsyte din generaţia bătrână, căci lucra când cu verii lui Roger şi Nicholas, când cu soţii verişoarelor sale căsătorite Tweetyman şi Spender, sau cu cumnatul său, soţul lui Cicely; dar aceştia aveau o încredere desăvârşită în el; orice tranzacţie se făcea, Soames iscălea primul, şi numai după aceea semnau şi ceilalţi, convinşi că în felul acesta nici unul din ei nu pierde un *penny.* În ultima vreme toţi câştigaseră binişor, dar Soames începuse lichidarea definitivă a câtorva succesiuni şi nu-i mai rămânea decât distribuirea veniturilor provenite din rentele de stat – singurele investiţii sigure (pe cât era posibil în acea perioadă).

Îngândurat, Soames trecu prin străzile agitate din City şi se apropie de cartierul cel mai liniştit al

Londrei. Averea era îngrădită în mod extraordinar, iar moralitatea era de o elasticitate înspăimântătoare! Efectele războiului! Bănci care nu mai acordă împrumuturi; iar peste tot oameni care nu-şi respectă obligaţiile contractuale. Plutea ceva în atmosferă, pe feţele trecătorilor citea ceva ce nu-i plăcea. Parcă ţara întreaga căzuse sub blestemul jocurilor de noroc şi al falimentului. Se mângâia cu gândul că atât el, cât şi cei care îi încredinţaseră administrarea averii lor nu investiseră bani în ceva riscant; numai o nebunie a guvernului, ca anularea rentelor sau exproprierea totală a capitalului, i-ar fi putut ruina. Soames nu mai credea decât în ceea ce numea el „bunul-simţ englezesc" – puterea de a garanta proprietatea într-una sau în alta din formele ei. Întocmai cum zicea tatăl său, James, Soames nu ştia ce se va mai întâmpla, dar în fundul sufletului nu credea că situaţia se va înrăutăţi. Dacă ar fi după el, n-ar face nici o reformă – la urma urmei el nu era decât un englez ca oricare altul, ferm, hotărât să-şi apere avutul şi convins că niciodată nu va renunţa la averea lui fără o justă şi prealabilă despăgubire. În chestiunile materiale, Soames judeca cu multă chibzuială, iar modul în care punea el problema economiei naţionale era atât de sănătos, încât greu l-ar fi putut combate cineva dintr-o lume populată de fiinţe omeneşti. Iată, de pildă, cazul lui! El era un om înstărit. Făcea asta cuiva vreun rău? Nu mânca de zece ori pe zi; nu mânca, poate, nici cât mănâncă un om sărac. N-avea vicii; nu respira mai mult aer decât oricare alt englez, nu folosea mai multă apă decât mecanicul sau portarul clubului. Fireşte că în casa lui avea nenumărate obiecte de artă, dar acestea fuseseră confecţionate de oameni care şi-au câştigat pâinea producându-le, şi cineva trebuia să le folosească. Achiziţiona tablouri, e drept, dar Arta trebuie încurajată. De fapt, el nu era decât un canal întâmplător prin care se scurgeau banii pentru a da de lucru muncitorilor. Cine putea

face obiecţiuni în faţa unei astfel de situaţii? Banii, în mâna lui, circulă mai iute şi mai folositor decât dac-ar fi administraţi de Stat printr-o grămadă de funcţionari bugetivori şi leneşi. Iar în ceea ce priveşte economiile lui anuale, acestea erau tot atât de folositoare societăţii ca şi banii pe care-i cheltuia, căci, după ce îi investea, se întrebuinţau pentru apă şi canalizare publică, sau alte îmbunătăţiri de interes obştesc. Statul nu-i dădea nici un salariu pentru că administra averea lui sau a altora. *El îndeplinea toate aceste sarcini în mod cu totul gratuit.* Iată argumentul principal împotriva naţionalizării – proprietarii nu primeau salarii pentru administrarea averii lor, şi cu toate acestea se străduiau ca banii să circule. Naţionalizarea averii ar produce efecte contrarii! Teza lui avea sorţi de izbândă, mai ales în Anglia, care suferea atât de mult din pricina birocraţiei.

Dar ceea ce îl supăra în mod deosebit, în timp ce înainta în acest cartier liniştit al Londrei, era gândul la Trusturile şi Cartelurile, lipsite de orice scrupul, care au cuprins în ghearele lor toate mărfurile de pe piaţă şi au urcat preţurile la înălţimi artificiale. Ticăloşii ăştia care au abuzat de sistemul individualist sunt vinovaţi de toate nenorocirile, aşa că Soames privea cu oarecare satisfacţie restricţiile care li se impuneau, de teamă ca nu cumva prin aceste abuzuri să se ajungă la prăbuşirea întregului sistem economic.

Birourile „Cutchcott, Kingson and Forsyte" ocupau parterul şi etajul întâi al unei case de pe trotuarul din dreapta, şi Soames, urcând scările spre birouri, gândi: „Ar trebui să zugrăvim."

Bătrânul lui secretar, Gradman, era aşezat la locul lui obişnuit, în faţa unui birou înalt, cu nenumărate despărţituri şi sertare. Impiegatul, care lucra numai jumătate din zi pentru chestiunile familiei Forsyte, stătea lângă el ţinând în mână decontul agentului lor de schimb în legătură cu rentele de stat cumpărate din venitul realizat prin

vânzarea casei situate în Bryanston Square, din succesiunea lui Roger Forsyte. Soames îi luă hârtia din mână şi zise:

— Vancouver City Stock. Hm! Azi au scăzut!

Bătrânul Gradman, politicos dar aspru, răspunse:

— Da-a, dar toate acţiunile sunt în scădere azi, domnule Soames.

Impiegatul se retrase. Soames puse hârtia pe biroul său plin cu dosare, apoi îşi atârnă pălăria în cui.

— Vreau să văd testamentul şi contractul meu de căsătorie, Gradman.

Bătrânul Gradman, aşezat pe marginea scaunului său rulant, trase sertarul de jos, din stânga biroului, şi scoase două dosare. Se ridică, cu faţa congestionată, şi zise:

— Poftim copiile, domnule!

Soames le luă. Şi, brusc, fu izbit de asemănarea dintre bătrânul Gradman, cu părul cărunt şi faţa roşie, şi dulăul lor mare, bălţat, care păzise curtea casei din Mapledurham, „The Shelter”, până când, într-o bună zi, Fleur l-a rugat să-i dea drumul; după ce i se scoase lanţul de la gât muşcă pe bucătar, şi câinele fu omorât. Oare dacă ar scoate lanţul de la gâtul lui Gradman, l-ar muşca şi el pe bucătar?

Alungând din minte această imagine nesăbuită, Soames deschise contractul de căsătorie. Nu se uitase la el de optsprezece ani, când murise tatăl său şi se născuse Fleur. Atunci îşi refăcuse şi testamentul. Acum căuta să vadă dacă în textul acestui contract există termenii „în timp ce se află sub autoritate maritală”. Da, existau – ciudată expresie, probabil că fusese împrumutată de la crescătorii de cai! Soţia lui primea – atâta vreme cât era soţia lui legitimă – veniturile sumei de cincisprezece mii de lire sterline (pe care Soames i le plătea net, fără să-i oprească vreo taxă sau impozitele pe venit), urmând să le încaseze şi

după aceea, când va fi văduvă, *„dum casta”*[64] – termeni demodaţi şi cam duri, introduşi în contract pentru garantarea moralităţii mamei lui Fleur. Prin testamentul său completase acest venit la suma de o mie lire sterline anual, respectând condiţiile de mai sus. Totul era în ordine! îi restitui lui Gradman cele două copii, acesta le luă fără să ridice ochii, se aplecă din nou, le puse la locul lor în sertar şi îşi văzu mai departe de treabă.

— Gradman! Mie nu-mi place situaţia din ţară; la conducere a ajuns o şleahtă de oameni lipsiţi de bun-simţ. Aş vrea să găsesc o modalitate de a o asigura pe domnişoara Fleur împotriva oricărui risc.

Gradman scrise cifra „2” pe sugativa din faţă.

— Da-a-a, zise el, e o atmosferă neplăcută.

— În ziua de azi măsurile de prevedere obişnuite nu sunt suficiente.

— Nu prea, zise Gradman.

— Închipuieşte-ţi că vin la putere laburiştii! Ba s-ar putea întâmpla chiar şi ceva mai rău! Oamenii aceştia cu idei fixe sunt primejdioşi. Uită-te la Irlanda[65]!

— Oh! zise Gradman.

— Ce-ar fi dacă i-aş face o „donaţie între vii” păstrându-mi eu uzufructul averii pe tot timpul vieţii mele? Ei nu mi-ar putea lua decât veniturile; bineînţeles dacă nu modifică legea.

Gradman dădu din cap, zâmbind.

— Oh! doar n-or să facă una ca asta!

— Eu nu ştiu, mârâi Soames, n-am nici o încredere în ei.

— Trebuie să treacă doi ani de la „donaţia între vii” ca să nu se plătească taxe de moştenire, domnule.

Soames strâmbă din nas. Doi ani! Ce idee îi veni bătrânului Gradman? El n-avea decât şaizeci şi cinci!

— Asta n-are importanţă. Fă, te rog, un proiect de act de donaţie prin care întreaga mea

avere trece în proprietatea copiilor domnişoarei Fleur repartizată în mod egal între ei. Eu voi avea uzufructul viager al acestei averi, iar după moartea mea acest uzufruct va trece asupra ei. Adaugă, te rog, o clauză prin care, în cazul că, dintr-o cauză fortuită, Fleur Forsyte nu-şi poate încasa veniturile, ele vor fi încasate de către fideicomisul respectiv, care – unul sau mai mulţi – le vor administra cum socotesc ei mai bine în folosul ei.

Gradman mârâi:

— La vârsta dumneavoastră, domnule, mi se pare cam exagerat. Pierdeţi orice drept de dispoziţie asupra averii dumneavoastră.

— Asta mă priveşte, zise Soames aspru.

Gradman notă pe o bucată de hârtie: „Uzufruct viager – întreaga avere – fără drept de dispoziţie – fideicomisul va administra după cum socoteşte...”; apoi zise:

— Cine va fi fideicomisul? Sau aveţi mai mulţi? Avem aici pe tânărul Kingson; e băiat serios şi cumsecade.

— Da, e bun. Dar eu vreau trei persoane. Nu-mi vine în minte nici un Forsyte.

— Tânărul domn Nicholas n-ar fi bun? E în barou. I-am şi trimis câteva procese.

— N-a descoperit praful de puşcă, zise Soames.

Pe faţa lui Gradman, grasă şi lucioasă din pricina nenumăratelor fripturi de berbec pe care le mâncase, se aşternu un zâmbet; se vedea că duce o viaţă sedentară.

— La vârsta lui nu ne putem aştepta la mai mult, domnule Soames.

— De ce nu? Câţi ani are? Trebuie să aibă patruzeci.

— Da-a! e un băiat tânăr deci.

— Bine, pune-l şi pe el. Dar îmi trebuie încă unul. Cineva care să pună suflet în această afacere. Pe acesta nu-l văd deloc.

— Ce părere aveţi de domnul Valerius, care acum s-a întors în ţară?

— Val Dartie? Băiatul unui om ca Dartie?

— Da-a! mârâi Gradman, dar a murit de şapte ani... păcatele s-au prescris...

— Nu, zise Soames. Nu vreau să am de-a face cu el.

Se ridică. Dar Gradman îi spuse:

— Dacă e vorba să se exproprieze capitalul, domnule Soames, vor expropria şi capitalul din mâinile fideicomisului. Aşa încât orice-aţi face tot acolo ajungem. Eu în locul dumneavoastră aş mai reflecta.

— Ai dreptate, zise Soames. Mă voi mai gândi. Ce-ai făcut cu denunţarea contractului din Vere Street?

— Încă n-am expediat-o. Chiriaşa e o femeie bătrână. Nu vrea să se mute la vârsta ei.

— Nu ştiu ce să zic. Neliniştea asta din lumea întreagă ne-a cuprins pe toţi.

— Totuşi, domnule Soames, eu privesc lucrurile cu mai multă generozitate. Femeia are optzeci şi unu de ani.

— Eu cred că e mai bine să-i trimiţi notificarea, zise Soames. Să vedem ce spune. Oh! Şi domnul Timothy? Ai pregătit totul în caz că...

— Am făcut inventarul complet al averii sale; mobilele şi tablourile le-am evaluat puţin sub valoarea reală. Totuşi, să ştiţi că mi-ar părea rău dacă s-ar duce şi dânsul. Doamne, Dumnezeule! Câţi ani au trecut de când l-am văzut pentru prima oară pe domnul Timothy?

— Nu putem trăi veşnic, zise Soames luându-şi pălăria din cui.

— Nu-u, zise Gradman; dar îmi pare rău – ultimul din generaţia bătrână! Ce spuneţi, domnule Soames? Să pornesc acţiunea aceea de tulburare în folosinţă din imobilul din Old Comton Street? Flaşnetarii aceia... respingători şi gălăgioşi?

— Dă-i drumul. Eu trebuie s-o iau pe domnişoara Fleur şi să prind trenul de patru. Bună ziua, Gradman!

— Bună ziua, domnule Soames. Sper că domnişoara Fleur...

— E destul de bine, dar se agită prea mult.

— Bine face! E tânără, mârâi Gradman.

Soames ieşi, zicându-şi: „Bătrânul Gradman! Dacă ar fi mai tânăr, l-aş numi fideicomis. N-am pe nimeni care să pună suflet în administrarea averii mele.”

Părăsind strada liniştită în care se afla biroul lui, precum şi socotelile precise şi complicate ale afacerilor de care se ocupa, lui Soames îi veni brusc în minte expresia „în timp ce se află sub autoritate maritală” şi gândi: „De ce oare autorităţile britanice expulzează din ţară muncitori harnici de naţionalitate germană şi nu indivizi ca Profond?” Dar şi el fu surprins de adâncimea nemulţumirii care-l determină să emită o idee atât de puţin patriotică, căci nemţii aceia erau cu adevărat primejdioşi. Dar aşa simţea el! Omul n-are nici un moment de linişte. Fiecare lucru îşi are complicaţiile lui! Soames intră în Green Street.

Peste două ore Thomas Gradman se uită la ceas, se sculă de pe scaunul său cu arcuri, împinse ultimul sertar deschis al biroului, îl încuie, puse în buzunarul vestei un mănunchi de chei atât de mare, încât parcă avea o umflătură deasupra ficatului, apoi, făcând o mişcare circulară cu mâneca peste vechiul lui ţilindru, îşi luă umbrela şi coborî. Scund, gras, cu redingota strâmtă încheiată până sus, porni spre piaţa Covent Garden. În fiecare zi făcea această plimbare pe jos până la staţia de unde lua trenul subteran spre Highgate şi aproape de fiecare dată făcea mici tranzacţiuni cu negustorii de fructe şi zarzavaturi. Generaţii noi se nasc, moda pălăriilor se schimbă, războaie încep şi se sfârşesc, neamul Forsyte se stinge încetul cu încetul, dar Thomas Gradman, credincios

principiilor lui, încărunţit de ani, îşi face cu perseverenţă plimbarea cotidiană, cumpărând zarzavat şi fructe. Vremurile nu mai erau aceleaşi, fiul său pierduse un picior în război, în prăvălii nu se mai punea marfa în coşuleţe de rafie împletite frumos, iar trenul subteran era un mijloc de locomoţie foarte bun – în privinţa asta n-avea de ce se plânge; şi, ţinând seama de vârsta lui, o ducea binişor cu sănătatea. După cincizeci şi unu de ani de muncă prin birourile avocaţilor ajunsese să câştige opt sute de lire sterline pe an; în ultima vreme era cam plictisit, căci veniturile lui scădeau; nu e de mirare, deoarece principala sursă o constituiau procentele pe care le încasa de la chiriile caselor pe care le administra, iar familia Forsyte vinde încetul cu încetul toate casele. Costul vieţii creştea mereu, dar n-avea rost să se necăjească. Bătrânul Gradman zicea de obicei: „Bunul Dumnezeu ne-a făcut pe toţi”; în orice caz, proprietăţile imobiliare din Londra nu mai prezentau nici o garanţie – ce-ar zice domnul Roger sau domnul James dacă ar vedea cum se vând, una câte una, casele agonisite de ei? Domnul Soames e îngrijorat – şi are de ce! Cu toate că e sănătos şi se ţine bine pentru vârsta lui, viaţa îşi urmează cursul, anii trec şi nu putem prevedea ce aduce ziua de mâine; cum să putem şti atunci ce va fi peste douăzeci de ani? Domnişoara Fleur este foarte drăguţă; o să se mărite şi ea într-o bună zi; dar s-ar putea să nu aibă copii – o mulţime de oameni din ziua de azi n-au copii – el a avut primul copil la douăzeci şi doi de ani; domnul Jolyon s-a căsătorit pe când era student la Cambridge şi-a avut un copil chiar în acelaşi an... Doamne, Dumnezeule! Aceasta se petrecea prin anul 1869, cu mult înainte de ziua în care bătrânul domn Jolyon şi-a luat testamentul de la domnul James... Ce bine se pricepea domnul Jolyon la administrarea averii sale! Ce zile frumoase erau odinioară când, unde întorceai capul, îi vedeai pe

cei din neamul Forsyte cumpărând case şi alte bunuri; pe vremea aceea nu era atâta armată, nu se dărâmau instituţiile ca acum; un castravete costa doi *penny*, iar un pepene – pepenii aceia de pe vremuri de-ţi lăsa gura apă numai când îi vedeai!... Erau cincizeci de ani de când a intrat în biroul domnului James, care-i spusese: „Uite ce este, Gradman, eşti încă un copil, te iau practicant, dar dacă-ţi dai osteneală, nici nu ştii cât de curând vei ajunge să câştigi cinci sute de lire sterline pe an!” Şi aşa a făcut; şi a muncit în frica lui Dumnezeu pentru neamul Forsyte, iar seara n-a mâncat carne. Apoi, după ce-şi cumpără un exemplar din revista *John Bull* – deşi nu era în totul de acord cu ea, căci prea era extravagantă – intră în staţia trenului subteran ţinând în mână punga de hârtie cafenie şi porni spre casă pe sub pământ.

CAPITOLUL VI
VIAŢA INTIMĂ A LUI SOAMES

Mergând spre Green Street, Soames îşi aduse aminte că ar fi bine să facă un drum până la Dumetrius în Suffolk Street, pentru a vedea ce se mai aude cu vânzarea tabloului aceluia al bătrânului Crome[66] din colecţia lui Bolderby. În sfârşit, fusese scos pe piaţă! Acest fapt merita chiar un război! Bătrânul Bolderby mort de bătrâneţe, fiul şi nepotul său ucişi în război, iar vărul lor, care moştenise averea, a hotărât să vândă tabloul – unii pretind că din pricina situaţiei politice din ţară, iar alţii din pricină că ar suferi de astmă.

Dacă Dumetrius pune mâna pe el, o să-i pună un preţ exorbitant, aşa că Soames trebuia să vadă cum stau lucrurile pentru ca, eventual, să se adreseze direct vânzătorului, înainte de a se adresa intermediarului. Ajuns la Dumetrius, Soames nu-i vorbi decât despre Monticelli[67], întrebându-l dacă nu crede că va fi iarăşi la modă, având în vedere că, după gustul oamenilor de azi, un tablou trebuie să semene a orişice, numai a tablou nu! Trecu apoi la viitorul pânzelor lui Johns şi-l atinse, în treacăt, şi pe Buxton Knights. Abia la plecare zise:

— Dar oare nu s-au decis să vândă tabloul de bătrânul Crome din colecţia Bolderby?

Soames nu se înşelase; Dumetrius îi răspunse cu mândria specifică neamului său:

— Oh, domnule Forsyte! Dacă se pune în vânzare va fi al meu.

Privirea lui Dumetrius şi tonul cu care-i vorbi întăriră hotărârea lui Soames de a scrie direct lui Bolderby, recomandându-i evitarea intermediarilor drept cel mai sănătos şi unicul procedeu pentru vânzarea tabloului de bătrânul Crome. De aceea îi zise:

— Bine! Bună ziua! şi plecă; iar Dumetrius rămase cam mirat.

Ajuns în Green Street, află că Fleur ieşise în oraş şi că nu se va întoarce la cină, ceea ce însemna că va mai rămâne o zi la Londra. Soames, decepţionat, se urcă în birjă şi plecă la gară; prinse trenul.

Pe la ora şase ajunse acasă. Zăpuşeală, muştele ciupeau ca înainte de ploaie, în depărtare tuna şi fulgera. După ce-şi luă scrisorile, urcă în camera lui de toaletă pentru a se curaţi de murdăria Londrei.

Nimic deosebit în corespondenţă. O chitanţă, o factură pentru cumpărăturile lui Fleur, o circulară prin care era invitat să participe la o expoziţie de gravuri în metal şi o scrisoare care începea astfel:

Domnule,
Socotesc de datoria mea...

Trebuie să fie ori o cerere, ori altceva neplăcut. Se uită la iscălitură. Scrisoarea nu era semnată! Bănuitor, întoarse hârtia pe o parte şi pe alta, examinând fiecare colţ. Soames, neavând nici o funcţiune publică, nu primise niciodată o scrisoare anonimă. Prima lui pornire fu s-o rupă, căci era ceva primejdios; a doua, într-adevăr primejdioasă, fu s-o citească.

Domnule,
Socotesc de datoria mea să vă aduc la cunoştinţă – cu toate că nu mă priveşte – că soţia dumneavoastră are legături cu un străin...

Ajuns aici, Soames se opri şi cercetă timbrul de pe plic. Deşi ştampila era neclară, putu descifra vag oficiul poştal de unde fusese expediată scrisoarea: la sfârşit, era „sea” şi înainte un „t”. Chelsea? Nu! Battersea? Poate! Citi mai departe.

Străinii aceştia sunt toţi la fel. O şleahtă de nemernici! Acesta se întâlneşte cu doamna, soţia dumneavoastră, de două ori pe săptămână. Îi văd cu ochii mei de fiecare dată şi nu pot răbda ca un englez să fie batjocorit în felul acesta. N-aveţi decât să-i urmăriţi şi veţi vedea că nu spun minciuni. Nu m-aş fi amestecat în această treabă dacă n-ar fi fost vorba de un străin mârşav.

Al dumneavoastră devotat...

Soames scăpă scrisoarea din mână cu o senzaţie asemănătoare celei pe care ar fi avut-o dacă într-o seară, intrând în camera lui de culcare, ar fi găsit-o plină cu gândaci negri. Josnicia anonimatului îi accentua senzaţia de murdărie. Dar cel mai grav lucru era că Soames bănuia ceva – din duminica aceea când Fleur, stând seara la fereastră, îl urmărise cu privirea pe Prosper Profond, care se plimba în parc, şi spusese: „Uite-l, ca un pisoi! Dă târcoale!” De altfel acesta era şi motivul pentru care, chiar în aceeaşi zi, Soames îşi revăzuse testamentul şi contractul de căsătorie. Iar acum, ticălosul acesta anonim care fără să câştige ceva, ci numai pentru a-şi manifesta ura lui împotriva străinilor, vine şi scoate la lumina zilei o situaţie pe care Soames dorea şi spera să rămână multă vreme ascunsă. La vârsta lui să fie obligat să ia cunoştinţă de purtarea imorală a mamei lui Fleur! Ridică scrisoarea de pe covor, o sfâşie în două, şi, când văzu că nu se mai ţine decât în ultima foaie, se opri şi o reciti. În clipa aceea Soames luă una din hotărârile decisive ale vieţii lui. Nu se va mai lăsa târât într-un al doilea scandal. Nu! Totuşi va lua măsuri – cu cea mai mare prudenţă, discreţie şi perspicacitate – dar nu va face nici un gest care i-ar putea dăuna lui Fleur. O dată cu această hotărâre Soames îşi redobândi calmul şi se spălă pe mâini. Când şi le şterse cu prosopul, tremurau ca varga. Scandal nu va fi, dar trebuie să ia măsuri pentru a pune capăt acestei legături! Intră în camera soţiei

lui şi, oprindu-se în mijlocul încăperii, făcu ochii roată. Nici nu-i trecu prin gând ideea să caute o dovadă peremptorie a vinovăţiei ei, pentru a o putea ameninţa. Ştia, instinctiv, că nu va găsi nimic – Anette era prea şireată. S-o pună sub urmărire? Nici vorbă! Alungă ideea aceasta mai înainte de-a câştiga teren în mintea lui – era prea vie amintirea urmăririi de odinioară. Nu! N-avea nici o dovadă în afară de scrisoarea aceasta sfâşiată în două, expediată de un ticălos anonim, care s-a amestecat cu atâta obrăznicie în viaţa lui intimă! Soames era indignat de îndrăzneala acestuia. Nu-i convenea să facă uz de ea, totuşi n-avea încotro. Ce noroc că Fleur nu era acasă în seara aceasta! Cineva bătu la uşă, întrerupându-i frământarea dureroasă.

— Domnul Michael Mont e jos în salon, domnule. Puteţi să-l primiţi?

— Nu, zise Soames; adică da. Cobor imediat. Măcar câteva momente de uitare.

Michael Mont, în costum de flanelă, stătea în verandă fumând o ţigaretă. Când Soames intră, o aruncă şi-şi trecu mâna prin păr.

Soames avea sentimente bizare faţă de acest tânăr. Nu încape îndoială că, faţă de concepţiile vechi, era un tip zănatic, total lipsit de simţul răspunderii, dar avea ceva simpatic, era comunicativ, vesel şi-şi exprima părerile sincer.

— Pofteşte, te rog; doreşti un ceai?

Mont intră în salon.

— Am crezut că s-a întors Fleur, dar mă bucur că nu-i acasă. Adevărul este că m-am îndrăgostit la nebunie de ea.... sunt atât de îndrăgostit, încât am socotit că trebuie să v-o spun. Desigur că e cu totul demodat să-i spui mai întâi tatălui fetei, dar sper să-mi iertaţi procedeul. I-am spus şi bătrânului meu tată, iar el mi-a făgăduit că, dacă mă căsătoresc, îmi dă tot ce ne trebuie. Adevărul este că el ţine foarte mult să mă vadă

căsătorit. I-am povestit şi despre tabloul de Goya pe care-l aveţi.

— Oh! zise Seames sec. Adică ţine să te vadă căsătorit?

— Da, domnule. Dar dumneavoastră?

Soames zâmbi vag.

— Vedeţi, zise Mont învârtindu-şi pălăria de pai, în timp ce părul, urechile, sprâncenele, toate păreau a se fi făcut măciucă de emoţie; omul, după ce-a făcut războiul, e grăbit în toate.

— Vă grăbiţi să vă căsătoriţi, apoi cu aceeaşi grabă divorţaţi, zise Soames încet.

— Nu de Fleur, domnule Forsyte. Dumneavoastră aţi face-o dacă aţi fi în locul meu?

Soames tuşi. Sistemul acestui tânăr era într-adevăr sincer şi direct.

— Fleur e prea tânără, îi zise.

— Oh! Nu, domnule. În ziua de azi suntem toţi foarte bătrâni. Tatăl meu mi se pare un copil faţă de mine; mecanismul gândirii lui n-a evoluat nici cât un fir de păr. Dar el este *Baronight* şi aceasta îl ţine pe loc.

— *Baronight*, repetă Soames; ce înseamnă aceasta?

— Baronet, domnule. Într-o bună zi am să-i moştenesc titlul, voi fi şi eu Baronet. Dar, bineînţeles, am să renunţ la el.

— Du-te şi vezi-ţi de treabă; renunţă la ideea aceasta, zise Soames.

Tânărul Mont continuă, implorându-l:

— Oh, nu mă respingeţi, domnule. Nu pot renunţa, trebuie să insist, căci altfel n-am chiar nici o şansă. Eu sper că dumneavoastră o lăsaţi pe Fleur să facă ceea ce vrea. Doamna nu cred să aibă ceva împotriva mea.

— Într-adevăr? zise Soames pe un ton glacial.

— Nu-i aşa că dumneavoastră personal nu aveţi nimic împotriva mea? zise tânărul cu o expresie atât de jalnică, încât Soames zâmbi de mila lui.

— Poate că te crezi foarte bătrân, îi spuse, dar mie mi se pare că eşti extrem de tânăr. A spune totul, aşa pe faţă, pe nerăsuflate, nu-i un semn de maturitate.

— Aveţi dreptate, domnule Forsyte, la vârsta dumneavoastră puteţi să mă judecaţi. Dar pentru a vă dovedi că am intenţii serioase... mi-am luat chiar şi o slujbă.

— Mă bucur, domnule Mont.

— Am intrat asociat într-o editură. Tata mi-a dat capitalul. Soames duse mâna la gură, căci era cât p-aci să spună: „Dumnezeu să-l aibă în pază pe acel editor!" Tăcu, în timp ce ochii lui cenuşii îl scrutau pe tânărul Mont.

— Mie nu-mi displaci, domnule Mont, dar Fleur mi-e dragă ca lumina ochilor, ea e tot ce am pe lumea aceasta. Totul! M-ai înţeles?

— Da, domnule, ştiam; dar şi pentru mine Fleur este totul pe lume.

— Se poate. Mă bucur că mi-ai spus-o şi mie. Dar cred că nu mai avem ce vorbi în această problemă.

— Ştiu că totul depinde de ea.

— Sper că multă vreme va depinde de ea...

— Dumneavoastră nu mă încurajaţi, zise Mont brusc.

— Nu, răspunse Soames; ştiu, din experienţă, că nu e bine să se încheie căsătoriile în pripă. Noapte bună, domnule Mont. N-am să-i spun lui Fleur nimic din ce-am vorbit noi doi.

— Oh! murmură Mont încurcat; o iubesc atât de mult, încât mi-aş zbura creierii pentru ea. De altfel Fleur ştie prea bine.

— Ce vorbeşti? zise Soames, întinzându-i mâna. Strânse, distrat, mâna tânărului, apoi suspină adânc; şi, nu după mult, se auzi zgomotul motocicletei lui Mont. În mintea lui Soames apăru imaginea unui nor de praf şi a unor oase fracturate.

„Generaţia tânără!" cugetă Soames cu sufletul îndurerat şi ieşi pe pajişte. Grădinarii cosiseră şi

aerul era îmbibat cu miros de iarbă proaspăt tăiată – se pregătea de furtună, iar atmosfera grea ţinea toate miresmele aproape de pământ. Cerul era purpuriu, plopii păreau negri. Pe Tamisa treceau două sau trei bărci, căutându-şi adăpost împotriva furtunii care se apropia. „Trei zile frumoase, senine, gândi Soames... şi apoi furtună.” Dar oare unde era Anette? Probabil pe undeva cu străinul acela – era doar femeie tânără! Impresionat de blândeţea acestui gând se duse spre chioşcul din parc şi se aşeză. De fapt – Soames o recunoştea fără înconjur – Fleur reprezenta atât de mult pentru el, încât soţia lui însemna foarte puţin – mai nimic. Franţuzoaica n-a fost niciodată mai mult decât stăpâna casei, iar în ceea ce privea restul Soames era indiferent! E ciudat cum un om pentru care prevederea şi cumpătarea deveniseră a doua natură îşi putuse concentra toate disponibilităţile sentimentale asupra unei singure fiinţe. Prima dată Irene – acum Fleur. În oarecare măsură îşi dădea seama că nu-i cuminte, iar acum, şezând acolo singur, strania primejdie a acestei atitudini sentimentale îi apărea şi mai desluşit. Odinioară l-a dus la prăbuşire şi scandal, acum – acum îl va feri de scandal! O iubea atât de mult pe Fleur, încât va evita cu orice preţ un nou scandal. Ce n-ar fi dat să pună mâna pe autorul acelei scrisori anonime! L-ar învăţa el minte! Pentru ce tulbură mâlul de la fundul apei când Soames vrea să-l lase acolo nemişcat?... În depărtare fulgeră, urmă apoi un tunet puternic, şi picături mari de ploaie izbiră rar acoperişul chioşcului. Nimic nu-i tulbură liniştea, şedea calm, desenând cu degetul în praful de pe o măsuţă rustică. Viitorul lui Fleur! „Aş vrea să-i netezesc calea! cugetă. N-am alt scop în viaţă.” Viaţă... câtă singurătate! Orice ai avea, nu poţi păstra numai pentru tine! Scapi de o primejdie şi iată că vine alta! Nu poţi fi sigur de nimic! Ridică mâna şi rupse un trandafir dintr-un buchet roşu care acoperea toată fereastra. Florile înmuguresc,

înfloresc şi apoi se veştejesc. Natura e bizară şi ea! Tunetele şi fulgerele se înteţeau, furtuna venea dinspre răsărit, de-a lungul apei, strălucirea fulgerelor îi orbea vederea; vârfurile plopilor se legănau negre şi ascuţite, pe cerul întunecat; se dezlănţuise furtuna. Peste căsuţa în care şedea Soames vântul vuia, ploaia curgea, şiroaie de apă izbeau din toate părţile; prin ferestre nu se mai vedea nimic, dar el şedea indiferent, îngândurat.

După ce trecu furtuna, ieşi din adăpost şi coborî pe poteca udă până la malul Tamisei.

Două lebede se adăpostiseră în trestii. Le cunoştea bine, totuşi se opri din nou pentru a privi eleganţa şi demnitatea cu care-şi mişcau gâtul şi capetele lor mari, ce semănau cu nişte capete de şerpi. „În ceea ce am de gând să fac eu... nu există demnitate! gândi. Şi totuşi trebuie să acţionez iute, ca să nu se întâmple ceva şi mai rău.” Anette se va întoarce dintr-un moment într-altul, oriunde s-ar fi dus; e ora mesei şi trebuie să fie acasă. Pe măsură ce se apropia întâlnirea, Soames era din ce în ce mai încurcat – nu ştia ce şi cum să-i vorbească. Un gând nou şi înspăimântător îi încolţi în minte. Dacă femeia vrea să-şi dobândească libertatea pentru a se căsători cu bărbatul acela? Ei bine, chiar dacă i-o va cere, el nu i-o va da. Doar n-a luat-o de nevastă pentru a o lăsa să plece când pofteşte ea; şi, brusc, îi apăru în minte imaginea lui Profond; apoi se linişti. Acesta nu-i bărbat care să se însoare! Nu! Nici vorbă de aşa ceva. În locul spaimei de odinioară Soames simţi mânie. „Mai bine nu-mi ieşea în cale! îşi zise. Corcitura aceasta...” Dar, în definitiv, cine era Prosper Profond? Desigur că nu e mare lucru de capul lui. Şi, totuşi, reprezenta ceva real în lumea aceasta – imoralitate dezlănţuită, scepticism şi lipsă de scrupule! De la el învăţase Anette expresia *„Je m'en fiche!”* Un fatalist! Un continental – un cosmopolit – un produs al epocii! Soames nu cunoştea critică mai aspră.

Lebedele îşi întoarseră capul şi priviră în depărtare fără a-l băga în seamă. Una din ele scoase un fel de şuierat, îşi mişcă coada de parcă ar fi fost o cârmă, se întoarse şi porni plutind pe suprafaţa apei. Cealaltă o urmă. Trupurile lor albe, capetele lor semeţe pe gâtul lung şi graţios trecură pe lângă el, apoi dispărură; iar Soames se întoarse acasă.

Anette era în salon, îmbrăcată în rochie de seară şi aştepta cina. Soames urcă la etaj şi gândi: „Frumoasă femeie! N-am ce zice! Frumoasă!" În afară de câteva cuvinte schimbate despre perdelele din salon şi furtună, nu vorbiră mai nimic în timpul mesei, servită în condiţii perfecte, cu bucate de cea mai bună calitate. Soames nu bău nimic. Apoi Anette trecu în salon, se aşeză pe divanul dintre cele două uşi cu geamuri şi-şi aprinse o ţigaretă. Când intră Soames, o găsi rezemată de canapea, cu spatele aproape drept, în rochia neagră decoltată, picior peste picior, cu ochii albaştri pe jumătate închişi; din buzele roşii, destul de cărnoase, ieşea fumul albastru-cenuşiu, părul ei castaniu era prins într-un fileu fin, în picioare purta cei mai subţiri ciorapi de mătase şi pantofi cu tocuri foarte înalte, care-i puneau în valoare gleznele subţiri. Frumoasă piesă, în orice încăpere! Soames, care ţinea scrisoarea cea ruptă în două în mâna pe care şi-o vârâse în buzunarul smochingului, zise:

— Am să închid fereastra; vine prea multă umezeală de afară.

Închise fereastra, apoi se opri în faţa unui tablou de David Cox, atârnat pe peretele căptuşit cu tăblii de lemn alb-gălbui.

La ce s-o fi gândind Anette? El n-a înţeles niciodată femeile – în afară de Fleur – dar nici pe Fleur întotdeauna! Inima lui bătea iute. Acum era momentul să-i vorbească. Se întoarse cu spatele la David Cox şi scoase din buzunar scrisoarea sfâşiată.

— Iată ce-am primit!

Anette deschise ochii mari, îl privi speriată, apoi rămase nemişcată.

Soames îi dădu scrisoarea.

— E ruptă, dar o poţi citi, îi spuse, întorcându-se din nou cu faţa la David Cox – o marină cu colorit atrăgător, dar care nu avea destulă mişcare. „Ce-o fi făcând acum Profond? îşi zise. Cred c-o să fie mirat şi el.”

Cu coada ochiului o privea pe Anette. Ţinea scrisoarea strâns în mână, pe sub genele-i vopsite ochii i se mişcau de la un capăt al hârtiei la celălalt, iar sprâncenele, date cu negru, se încruntau. Lăsă scrisoarea din mână, se scutură ca de-un fior, apoi zâmbi şi zise:

— Ce murdărie!

— Sunt de acord, zise Soames; degradant, nu-i aşa?

Muşcându-şi buza de jos, Anette zise:

— Şi dacă ar fi adevărat?

Îndrăzneaţă femeie!

— Aceasta e tot ce ai de spus?

— Nu.

— Ei bine, atunci vorbeşte!

— Ce rost are să vorbesc?

Soames zise pe un ton glacial:

— Adică recunoşti?

— Nu recunosc nimic. Faci o prostie întrebându-mă. Un bărbat ca tine n-ar trebui să pună asemenea întrebări. E primejdios.

Soames înconjură cu paşi mari salonul pentru a-şi potoli furia crescândă.

— Îţi aduci aminte, îi zise stând în faţa ei, ce erai când te-am luat de nevastă? Făceai contabilitate într-un restaurant.

— Îţi aduci aminte că nu aveam nici jumătate din vârsta ta?

Privirile femeii erau atât de aspre încât Soames se întoarse din nou spre David Cox şi zise:

— Nu vreau să mă cert cu tine. Îţi cer să renunţi la această... prietenie. Nu mă gândesc decât

la interesul lui Fleur!

— Ah! Fleur!

— Da, Fleur! zise Soames apăsat. E copilul tău întocmai cum este şi al meu!

— Frumos din partea ta că recunoşti!

— Vei face deci ceea ce-ţi cer?

— Refuz să-ţi răspund.

— Atunci trebuie să te oblig.

Anette zâmbi.

— Nu, Soames, îi zise. Nu poţi face nimic. Nu spune lucruri pe care le vei regreta.

Vinele de pe fruntea lui Soames se umflară de furie. Deschise gura pentru a da curs liber mâniei, dar nu putu vorbi. Anette continuă:

— Îţi făgăduiesc că nu vei mai primi asemenea scrisori. Cred că e de ajuns.

Soames se cutremură. I se părea că femeia aceasta îl tratează ca pe un copil şi că merită, deci, orice pedeapsă.

— Când doi oameni s-au căsătorit şi au trăit ca noi, eu cred, Soames, că e mai bine să nu se amestece unul în viaţa intimă a celuilalt. Căci sunt situaţii care n-are rost să fie scoase la lumina zilei pentru a ne face de râs în faţa lumii. De aceea, cred că e mai bine să te potoleşti; nu pentru mine – ci în interesul tău. Ai îmbătrânit, eu sunt încă tânără. Ai făcut din mine o femeie foarte practică.

Soames, simţind că se îneacă, repetă cu glasul înăbuşit:

— Îţi cer să renunţi la această prietenie.

— Şi dacă nu renunţ?

— Atunci... îmi modific testamentul şi te şterg din el.

Ameninţarea nu o impresiona. Anette râse.

— Tu ai să trăieşti mult, Soames.

— Tu... tu eşti o femeie rea, zise Soames pe neaşteptate.

Anette dădu din umeri.

— Nu cred. Viaţa alături de tine a ucis în sufletul meu multe simţăminte, e drept; totuşi nu

sunt o femeie rea. Nu sunt decât lucidă – atâta tot. Şi dacă reflectezi, vei deveni şi tu lucid.

— Am să-i vorbesc, zise Soames cu răutate. Am să-l ameninţ!

— *Mon cher*, eşti nebun! Tu nu mă doreşti; ai vrut şi ai de la mine întocmai ceea ce ai dorit; de ce vrei să omori şi ce mai rămâne din fiinţa mea? Nu recunosc nimica, Soames, dar nu-mi poţi cere să fiu moartă la vârsta mea. De aceea, ascultă-mă pe mine: potoleşte-te! Eu, în ceea ce mă priveşte, nu vreau să iasă scandal; nu-l doresc deloc. Atât am avut de spus: orice vei face, eu nu mai spun nimic.

Întinse mâna şi de pe măsuţa de lângă divan luă un roman franţuzesc şi-l deschise. Soames o urmărea din ochi, căci vâltoarea sentimentelor îl amuţise. Imaginea acelui bărbat îl făcu aproape s-o dorească, relaţiile dintre ei luaseră un alt aspect, care-l cam speria pe Soames, cu atât mai mult cu cât el nu era omul introspecţiunilor. Fără vorbă, ieşi din salon şi se duse în camera cu tablouri. Aşa păţeşti când te căsătoreşti cu o franţuzoaică! Şi totuşi fără ea nu s-ar fi născut Fleur! Anette îşi făcuse datoria!

„Ea are dreptate, gândi Soames. Nu *pot* face nimic. La urma urmei nici nu ştiu dacă e ceva între ei.” Instinctul lui de conservare era atât de puternic, încât îl făcu să închidă orice portiţă de ieşire. Şi apoi, atâta vreme cât omul nu crede un lucru, acesta nici nu există.

În noaptea aceea se duse în camera ei. Anette îl primi simplu şi natural, parcă nici n-ar fi avut loc scena dintre ei. Apoi Soames se întoarse în odaia lui cu o senzaţie ciudată de linişte. N-avea rost să cerceteze, omul nu trebuie să vadă ceea ce nu-i convine. Şi el nu vrea să vadă nimic – şi nici în viitor nu va voi să ştie nimic. N-are ce câştiga... ba dimpotrivă! Deschise un sertar, luă o batistă şi fotografia înrămată a lui Fleur. După ce o privi puţin o dădu de o parte, şi apăru cealaltă – vechea

fotografie a lui Irene. În timp ce o privea, în faţa ferestrei începu să ţipe o bufniţă. Bufniţa ţipa mereu, trandafirii agăţători, roşii, în plină floare păreau a se întuneca, în aer plutea mireasmă de tei înfloriţi. Doamne, Dumnezeule! Cu Irene fusese cu totul altfel! Pasiune – Amintire! Pulbere!

CAPITOLUL VII
JUNE INTERVINE

Într-o seară, în atelierul lui June Forsyte din cartierul Chiswick, pe malul Tamisei, apăru un sculptor sărac, de origine slavă, care trăise câtăva vreme la New York. June expusese în sala ei câteva din operele lui deoarece erau atât de îndrăzneţe, încât toate celelalte săli îl refuzaseră. În seara zilei de 6 iulie, Boris Strumolowsky îşi luă o atitudine bine studiată – distant şi tăcut ca un Crist – potrivită de altfel cu înfăţişarea lui: obraz tânăr, rotund, pometii laţi şi proeminenţi, păr blond, tuns scurt ca al unei fetiţe. Deşi îl cunoştea de trei săptămâni, June încă era convinsă că tânărul acesta e cea mai desăvârşită întruchipare a geniului, nădejdea viitorului; un fel de stea a Răsăritului rătăcită în Apus, unde nu era încă preţuit. Până în seara aceea convorbirile lor se limitaseră la impresiile lui despre Statele Unite ale Americii, de unde plecase de curând. După părerea lui era o ţară atât de barbară în toate privinţele, încât n-a putut vinde nici una din operele lui, ba în cele din urmă devenise şi suspect în ochii poliţiei. O ţară care n-are o rasă proprie; unde nu există libertate, egalitate sau fraternitate; fără principii, tradiţie, gust – într-un cuvânt, fără suflet. Plecat de acolo de bunăvoie, venise aici, în singura ţară unde va putea trăi bine. Privindu-i opera în momentele ei de singurătate, June se simţi copleşită de milă. Creaţiile lui erau înspăimântătoare, dar, după ce i le explică el, le găsi pline de forţă şi simbolism. Acest artist, al cărui cap era aureolat de cununa părului blond, semăna cu un vechi portret italian şi era atât de absorbit de geniul său, încât nu-l mai interesa nimic altceva – singura dovadă, fireşte, a adevăratei genialităţi; şi fiind sărac lipit pământului, inima lui June se încălzi atât de mult pentru acest nou „neajutorat”, încât era cât p-aci

să-l părăsească pe Paul Post. De aceea începu să ia măsuri pentru evacuarea sălii ei de expoziţie spre a expune capodoperele lui Strumolowsky. Dar nu-i fu uşor. Paul Post era indignat; Vospovitch jignit. Protestară amândoi cu întregul lor prestigiu – căci June nu le contesta încă genialitatea – şi-i cerură să le mai lase operele în expoziţie cel puţin şase săptămâni. Americanii se revărsau neîncetat asupra Angliei, dar nu va trece mult şi se vor potoli. Valul de americani era unica lor nădejde, salvarea lor, şi aveau dreptul să profite de el, căci în această ţară „dezgustătoare” nimeni nu pricepe arta cea adevărată. June cedă în faţa argumentării lor. De altfel nici Boris nu se va supăra dacă aceşti artişti vor profita de pe urma americanilor, mai ales că el avea un dispreţ suprem faţă de americani.

În această seară nu erau de faţă decât Hannah Hobdey, care făcea desene medievale în „alb şi negru”, şi Jimmy Portugal, editorul revistei *Neo-artist.* June se hotărâse să-i comunice lui Boris hotărârea ei. Vorbi sincer, deschis, plină de încredere, aşa cum era sufletul ei pe care nici chiar contactul permanent cu lumea neoartistică nu-l putuse despuia de căldură şi generozitate. Dar nu trecură nici două minute şi Boris părăsi tăcerea lui eristică, iar June, uluită, îşi rotea ochii albaştri dintr-o parte într-alta, aşa cum mişcă pisicile coada.

— Lucrul acesta, zise el, e caracteristic pentru Anglia, cea mai egoistă ţară din lume, ţara care a supt sângele altor ţări, care a distrus sufletul şi viaţa altor popoare – ca irlandezii, indienii, egiptenii, burii, birmanii – adică sângele celor mai alese rase din lume! Anglia tirană şi ipocrită! Nu se aştepta la altceva într-o ţară cu asemenea climă, unde nu vezi decât ceaţă, iar locuitorii ei sunt negustori, cu desăvârşire orbi în faţa Artei, decăzuţi până la ultima treaptă a meschinăriei şi materialismului grosolan.

Când îşi dădu seama că Hanny Hobdey murmura: „Auzi ce spune!”, iar Jimmy Portugal râdea, June roşi până peste urechi şi izbucni violent:

— Dar de ce ai venit în Anglia? Te-am poftit noi?

Vorbele ei erau atât de departe de tot ceea ce spusese şi îi făgăduise, încât Strumolowsky, surprins, întinse mâna şi luă o ţigaretă.

— În Anglia n-are ce căuta un idealist! zise el.

Dar în sufletul lui June se răzvrăti conştiinţa ei de englezoaică; se trezi simţul de dreptate moştenit de la bătrânul Jolyon, simţ adormit poate până atunci.

— Ai venit şi te-ai linguşit cât ai putut, îi zise; iar acum vrei să abuzezi de noi. Dacă crezi că acesta e un procedeu, află de la mine că te înşeli.

Abia acum descoperise ea un lucru pe care alţii îl cunoşteau de mult: că uneori genialitatea e învăluită în multă obrăznicie. Brusc, faţa tânără şi nevinovată a lui Strumolowsky îi apăru ca o întruchipare a batjocurii.

— Linguşire, ce linguşire? N-am cerut decât ceea ce mi se cuvine – a zecea parte din ceea ce mi se cuvine. O să regretaţi ceea ce aţi spus, domnişoară Forsyte!

— Oh, nu! zise June. N-am să regret niciodată.

— Oh! Noi artiştii vă cunoaştem foarte bine – ne exploataţi cât puteţi. Nu cer nimic de la dumneavoastră, îi zise aruncându-i un val de fum din ţigareta luată de la ea.

June se simţi jignită şi ruşinată, dar spuse rece:

— Foarte bine, atunci scoate-ţi lucrările din sala mea! Şi aproape în aceeaşi clipă gândi: „Săracul băiat! N-are decât o cameră la mansardă, şi poate nici bani de taxi. Totuşi ce a spus, mai ales de faţă cu aceşti doi străini, e de neîngăduit!”

Tânărul Strumolowsky îşi scutură capul cu violenţă, dar părul lui bogat, lins, era atât de bine lipit de cap, încât nici un fir nu i se mişcă.

— Eu pot trăi şi numai cu aer! zise aproape ţipând. Nu e pentru prima dată că fac asta pentru Arta mea. Numai dumneavoastră, burghezii, ne siliţi să cheltuim bani.

Aceste cuvinte o loviră pe June ca o suliţă în inimă. După tot ceea ce făcuse ea pentru Artă, după ce luase parte la atâtea frământări şi după sprijinul pe care-l dăduse „neajutoraţilor”! Nu găsea cuvinte potrivite pentru a-i răspunde când, deodată, uşa se deschise şi femeia de serviciu austriacă zise:

— O tânără doamnă, *gnädiges Fräulein*[68].

— Unde e?

— În sufrageria mică.

June se ridică, se uită furioasă la Boris Strumolowsky, la Hannah Hobdey şi la Jimmy Portugal şi, fără o vorbă, ieşi. În mica ei sufragerie văzu că tânără doamnă era Fleur. Foarte frumoasă, deşi cam palidă. În clipele acestea de amarnică dezamăgire o mică „neajutorată” din neamul ei era bine venită. June era, instinctiv, adepta homeopatiei.

Desigur că fata venise din cauza lui Jon sau, poate, pentru a mai afla ceva de la ea. Dar în dispoziţia în care se afla, nimic nu era mai nimerit decât să ajute pe cineva.

— Îmi pare bine că ţi-ai adus aminte de mine, îi zise.

— Da. Ce căsuţă drăguţă ai! Dar nu vreau să te plictisesc, mi se pare că ai musafiri.

— Nu, nu mă deranjezi deloc. E chiar mai bine dacă-i las puţin în zeama lor. Ai venit pentru Jon?

— Dumneata mi-ai spus c-ar fi mai bine dacă ni s-ar spune adevărul. Ei bine, eu l-am aflat!

— Oh! zise June încurcată. N-a fost plăcut, nu-i aşa?

Stăteau în picioare lângă măsuţa pe care mânca June de obicei. Vasul de flori era plin cu maci de câmp, iar Fleur ridică mâna şi prinse unul între degetele-i înmănuşate. June o privi cu admiraţie; rochia ei după ultimul jurnal, încreţită pe şolduri şi strâmtă sub genunchi – o culoare încântătoare, albastră ca florile de in. Şi o cuprinse un val de simpatie.

„Un adevărat tablou”, gândi June. Camera mică, cu pereţii albi, perdeaua şi căminul din cărămidă roşie veche, fereastra cu zăbrele vopsite în negru, prin care pătrundeau ultimele raze ale soarelui ce apunea, nu fusese niciodată atât de frumoasă, atât de luminoasă ca acum, în prezenţa acestei fete tinere, cu faţa albă ca spuma, emoţionată şi cam tristă. Şi, brusc, June îşi aduse aminte de chipul ei tânăr şi frumos de odinioară, în zilele acelea când inima ei era plină de iubire pentru Philip Bosinney, logodnicul ei mort, care o părăsise pentru a rupe orice legătură între Irene şi tatăl acestei fete. Oare Fleur cunoştea şi poveste lui Bosinney?

— Şi acum, îi zise, ce ai de gând să faci? Trecură câteva secunde până când Fleur îi răspunse:

— Vreau să nu sufere Jon. Trebuie să-l mai văd o dată înainte de a ne despărţi.

— Vrei să te desparţi?

— Ce-mi mai rămâne de făcut?

Brusc, June avu impresia că Fleur e de o laşitate intolerabilă.

— Cred că ai dreptate, murmură. Ştiu că tatăl meu e de aceeaşi părere cu tine; dar eu – n-aş fi procedat aşa. Eu nu renunţ niciodată cu atâta uşurinţă.

Fata aceasta părea extrem de echilibrată şi stăpânită; nici o urmă de emoţie în glasul ei.

— Lumea crede poate că sunt îndrăgostită.

— Şi nu eşti?

Fleur dădu din umeri, iar June gândi: „Era de aşteptat! Fata lui Soames nu putea fi decât rece! Şi totuşi, el!”

— Atunci ce vrei de la mine? îi zise cu oarecare aversiune.

— Pot să-l întâlnesc mâine pe Jon aici? Trece prin Londra în drum spre Holly. Dacă îi trimiţi astă-seară o scrisoare, mâine poate fi aici. După aceea, într-o bună zi, le vei putea spune celor de la Robin Hill să fie liniştiţi că totul s-a sfârşit şi nu mai e nevoie să-i vorbească lui Jon despre trecutul mamei lui.

— Foarte bine! zise June scurt. Am să scriu scrisoarea chiar acum şi poţi s-o duci tu la poştă. Mâine la ora două şi jumătate. Eu n-am să fiu acasă.

Se aşeză la micul birou din colţul camerei. După ce isprăvi scrisoarea, o văzu pe Fleur mângâind cu degetele ei înmănuşate macii de pe masă.

June lipi plicul şi timbrele.

— Poftim! Dacă nu eşti îndrăgostită, fireşte, nu am nimic de spus. Norocul lui Jon!

Fleur luă plicul.

— Mulţumesc foarte mult!

„Straşnic sânge rece!” gândi June. Jon, fiul tatălui ei, îndrăgostit de fata lui Soames, care nu-l iubeşte! Era uimitor!

— Mai doreşti ceva?

Fleur făcu semn din cap: faldurile rochiei ei foşneau şi tremurau în timp ce se îndreptă, legănându-se, spre uşă.

— La revedere!

— La revedere!...

„Manechin de ultimă modă! mârâi June închizând uşa. Ce familie!” Apoi porni spre atelier. Boris Strumolowsky îşi reluase tăcerea-i eristică, iar Jimmy Portugal blestema pe toată lumea, în afară de grupul pentru care publica revista *Neo-artist.* Între cei blestemaţi era şi Eric Cobbley,

împreună cu alte genii „neajutorate" care făcuseră parte mai multă sau mai puţină vreme din repertoriul celor pe care-i adorase şi ocrotise June. Cu inima cuprinsă de dezgust şi de sentimentul deşertăciunii strădaniilor ei, June se duse la fereastră şi o deschise, sperând că adierea dinspre râu va risipi vorbele dure ale lui Jimmy.

Când, în sfârşit, Jimmy Portugal isprăvi sudalmele şi plecă împreună cu Hannah Hobdey, June se aşeză lângă tânărul Strumolowsky, încercând, vreme de o jumătate de ceas, să-l îmbuneze şi făgăduindu-i sala de expoziţie pentru cel puţin o lună de zile din timpul cât va curge valul de americani; aşa că tânărul plecă bucuros, cu aureola-i strălucitoare în jurul capului, „în ciuda celor spuse, Boris e extraordinar", gândi June.

CAPITOLUL VIII
CU INIMA-N DINŢI

Pentru unii oameni faptul că toată lumea este împotriva lor înseamnă, într-un anumit sens, chiar o uşurare morală. Fleur plecă de la June fără remuşcări. În ochii albaştri ai verişoarei ei citise duşmănia şi revolta micii făpturi – iar Fleur era încântată c-o păcălise, dispreţuind-o în acelaşi timp, pentru că această bătrână idealistă nu-i descoperise şmecheria.

Să se despartă! Auzi colo! Le va arăta tuturor că povestea lor abia acum începe. Se urcă, zâmbind, pe platforma de sus a unui autobuz pentru a se întoarce în Mayfair. Dar nu după mult zâmbetul i se stinse, căci îngrijorarea şi spaima năvăliră în sufletul ei. Oare îl va putea convinge pe Jon? Ea şi-a luat inima-n dinţi, dar oare el va face la fel? Ea cunoştea adevărul şi primejdia oricărei amânări – el nu ştia nimic; aici era marea deosebire dintre ei!

„Dacă i-aş spune? cugetă ea; n-ar fi mai bine dacă ar cunoaşte şi el adevărul?" Această blestemată coincidenţă n-are dreptul să le distrugă iubirea! Jon trebuie să admită acest lucru! Ei nu pot renunţa la ea! Cu timpul oamenii acceptă întotdeauna faptele împlinite! După aceste reflecţii filozofice, destul de profunde pentru vârsta ei, trecu la altele mai puţin filozofice. Admiţând că-l va convinge pe Jon să se căsătorească în grabă şi pe ascuns cu ea, ce se face dacă după căsătorie el descoperă că ea ştiuse dinainte totul? Jon urăşte minciuna! Deci, n-ar fi oare mai bine să-i spună? Dar amintirea expresiei de pe faţa mamei lui o făcu să respingă această idee. Fleur era speriată. Mama lui avea o înrâurire puternică asupra lui Jon, poate chiar mai puternică decât era a ei. Mai ştii? Riscul era prea mare. Absorbită de aceste speculaţii, Fleur trecu de staţia Green Street,

ajunse până la „Hotel Ritz”, coborî şi porni pe jos pe lângă Green Park. Furtuna spălase toţi pomii; erau încă uzi. Picături mari cădeau pe rochia ei, şi pentru a şi-o feri, trecu pe celălalt trotuar. Ajunse tocmai în faţa clubului „Iseeum”. Întorcând din întâmplare ochii spre geamurile clubului, îl văzu pe *Monsieur* Profond şezând în geam împreună cu un domn gras. Când intră în Green Street, cineva o strigă pe nume. „Străinul care dă târcoale” venea în urma ei. Ridică pălăria – un fetru moale şi lucios, din cele pe care nu le putea suferi Fleur.

— Bună seara, domnişoară *Forsyde*! Pot să-ţi fiu de vreun mic folos?

— Da, treci pe celălalt trotuar.

— Ei nu! De ce nu mă poţi suferi?

— Eu?

— Aşa mi se pare.

— Ei bine, dacă vrei să ştii, am să-ţi spun: pentru că ori de câte ori te văd mi se pare că viaţa nu merită să fie trăită.

Monsieur Profond zâmbi.

— Ascultă-mă pe mine, domnişoară *Forsyde*, şi nu te necăji. Până la urmă totul se va aranja. Nimic nu durează o veşnicie.

— Ba nu! La mine durează! strigă Fleur; îndeosebi când e vorba de simpatie sau antipatie.

— Îmi pare rău. Să ştii că ceea ce spui mă întristează puţin.

— Eu credeam că pe dumneata nu te întristează şi nu te bucură nimic.

— Mie nu-mi place să-i supăr pe ceilalţi. Plec cu iahtul meu.

Fleur îl privi uluită.

— Unde?

— Într-o mică croazieră prin mările Sudului sau în oricare altă parte, răspunse *Monsieur* Profond.

Fleur avu un sentiment de uşurare, dar în acelaşi timp se simţi şi insultată. Era limpede că *Monsieur* Profond voia s-o informeze că se

despărţise de mama ei. Cum îndrăznea să aibă o legătură cu ea şi cum îndrăznea s-o rupă?

— Bună seara, domnişoară *Forsyde*! Transmite, te rog, salutările mele doamnei Dartie. Să ştii că nu sunt un om atât de rău cum crezi. Noapte bună!

Fleur plecă, lăsându-l cu pălăria în mână. Aruncă apoi o privire în urmă şi-l văzu îndreptându-se cu paşi uşori, fără zgomot – impecabil şi masiv – înapoi spre clubul său.

„Acesta nu-i în stare nici măcar să iubească cu adevărat, gândi. Dar ce-o fi făcând mama?”

Noaptea Fleur avu un somn neliniştit, cu vise multe şi nesfârşit de lungi; dimineaţa se deşteptă ostenită şi deprimată; se duse în birou şi începu să studieze almanahul Whitaker. O descendentă a neamului Forsyte simte, instinctiv, că miezul oricărei situaţii zace în fapte concrete. Va avea de luptat cu prejudecăţile lui Jon, dar dacă nu chibzuieşte totul până-n cele mai mici amănunte, hotărârea lor deznădăjduită nu se va putea înfăptui. Din acest volum imens Fleur află că amândoi trebuie să aibă douăzeci şi unu de ani, căci altfel e nevoie de consimţământul părinţilor, pe care nici vorbă să-l obţină. Apoi cercetă mai departe, pierzându-se în dispense, certificate, publicaţii, circumscripţii, până ajunse, în sfârşit, la cuvântul „sperjur”. Dar asta era o prostie! Cine-o să-i condamne pentru că au declarat altă vârstă când e vorba de o căsătorie din dragoste? La ceai abia gustă ceva, şi se întoarse iarăşi la Whitaker. Cu cât îl studia mai mult, cu atât era mai puţin sigură de ea; până când, întorcând o pagină după alta, ajunse la Scoţia. Acolo, oamenii se puteau căsători fără nici o piedică stupidă. Trebuia ca ea să locuiască acolo douăzeci şi una de zile; apoi ar veni Jon, şi în faţa a doi martori să se declare ei înşişi căsătoriţi. Ba mai mult decât atât – căsătoria va fi valabilă! Iată cel mai bun procedeu! Şi imediat Fleur începu să-şi reamintească colegele de şcoală.

Mary Lambe locuia la Edinburgh şi era fată bună! Avea şi un frate. Deci, ar putea locui la Mary Lambe, iar ea şi fratele ei ar putea fi martori. Fleur ştia prea bine că unele fete din generaţia ei socotesc drept inutil tot acest zbucium, când ar fi atât de simplu să plece împreună cu Jon într-un *week-end*, iar la întoarcere să-şi anunţe familiile: „Suntem căsătoriţi după legile Firii, acum trebuie să ne căsătorim şi după Lege". Dar Fleur era o Forsyte şi simţea că procedeul acesta e necinstit; se temea şi de felul în care ar reacţiona tatăl ei pus în faţa unui asemenea fapt. Şi apoi nu credea că Jon ar putea fi de acord: el avea păreri bune despre ea, şi Fleur nu voia să se compromită în ochii lui. Nu! Cea mai bună soluţie era Mary Lambe, iar acum era sezonul nimerit pentru a merge în Scoţia. În sfârşit se mai linişti puţin, se îmbrăcă şi, ferindu-se de mătuşa ei, ieşi şi luă autobuzul spre Chiswick.

Sosi prea devreme, de aceea intră să se plimbe în parcul Kew. Dar straturile de flori, pomii cu etichete şi pajiştile verzi, întinse, n-o liniştiră; intră într-un restaurant, comandă o cafea şi sandvişuri cu pastă de *anchois*, apoi se întoarse în Chiswick şi sună la uşa lui June. Austriaca o conduse în mica sufragerie. Acum, cunoscând primejdia care-i pândeşte, îi era dor de Jon mai aprig ca oricând; Fleur încerca sentimentul pe care-l avea când era copil, şi oamenii mari îi luau din mână o jucărie vopsită cu o vopsea toxică, sau vreun obiect ascuţit. Dacă nu va reuşi să-şi împlinească dorinţa şi să-l aibă pe Jon al ei pentru totdeauna, i se părea că va muri. Într-un fel sau altul, cu orice preţ, Jon trebuie să fie al ei! Deasupra căminului de cărămidă roşie era atârnată o oglindă rotundă, veche, în care abia te vedeai. Fleur se opri în faţa ei privindu-se: palidă, cu cearcăne negre sub ochi, iar pe şira spinării simţea fiori reci. Apoi auzi soneria şi, fugind la fereastră, îl văzu pe Jon în faţa uşii, netezindu-şi părul şi

muşcându-şi buzele, parcă şi el încerca sa-şi potolească nervii încordaţi.

Fleur şedea într-unul din cele două fotolii de pai împletit, cu spatele la uşă, când intră Jon; îi zise:

— Ia loc, Jon. Trebuie să-ţi vorbesc serios.

Jon se aşeză chiar pe masă, lângă ea; iar Fleur, fără a se uita la el, continuă:

— Dacă nu vrei să mă pierzi, trebuie să ne căsătorim.

Jon rămase uluit.

— De ce? S-a întâmplat ceva?

— Nu, dar am simţit asta atunci când am fost la Robin Hill şi-mi dau seama şi din atitudinea familiei mele.

— Dar, se bâlbâi Jon, la Robin Hill a fost totul perfect – mie nu mi-au spus nici o vorbă.

— Au de gând să ne despartă. Mie mi-a ajuns expresia de pe faţa mamei tale. Şi apoi aceea a tatălui meu.

— L-ai văzut de atunci?

Fleur dădu din cap. Ce importanţă mai au câteva minciuni suplimentare?

— De altfel, zise Jon cu însufleţire, eu nu pricep cum pot avea asemenea sentimente după atâta amar de ani!

Fleur ridică ochii spre el.

— Poate că nu mă iubeşti destul!

— Nu te iubesc destul! Cum? Eu...

— Atunci fă aşa încât să fiu a ta.

— Fără să le spun?

— Ba da, dar după aceea.

Jon tăcu. Părea mai bătrân decât în ziua în care, numai cu două luni înainte, îl văzuse pentru prima oară – parcă era cu doi ani mai bătrân!

— Ar durea-o îngrozitor pe mama, zise el.

Fleur îşi trase mâna din a lui.

— Trebuie să alegi.

Jon coborî de pe masă şi căzu în genunchi.

— Dar de ce să nu le spun? Ei nu ne pot împiedica, Fleur!

— Ba da! Eu îţi spun că pot.

— Cum?

— Depinde în foarte mare măsură de ei – nu ne vor da bani şi ne vor pune şi multe alte piedici. Eu nu mai am răbdare, Jon.

— Dar dacă facem cum spui tu înseamnă că-i păcălim.

Fleur se ridică.

— Dacă m-ai iubi cu adevărat, n-ai ezita. Eşti prea supus în faţa sorţii.

Jon o prinse de mijloc aşezând-o din nou pe scaun. Fleur continuă grăbită:

— Am făcut toate planurile. Trebuie doar să plecăm în Scoţia. După ce ne vom căsători, atât ai tăi, cât şi ai mei vor accepta... Oamenii se împacă întotdeauna cu stările de fapt. Cum nu mă *înţelegi*, Jon?

— Dar i-ar durea peste măsură!

Adică el ar prefera să sufere ea, decât părinţii lui.

— Bine, atunci lasă-mă să plec!

Jon se ridică şi se aşeză cu spatele la uşă.

— Sper că ai dreptate, zise încet; dar trebuie să mă mai gândesc.

Fleur îşi dădea seama că Jon era copleşit de sentimente pe care nu ştia cum să le exprime; dar, intenţionat, nu-l ajuta. În clipa aceea simţea ură pentru propria ei fiinţă şi aproape că-l ura şi pe el. De ce trebuia să ducă ea această luptă crâncenă pentru a salva iubirea lor? Nu era drept. Apoi, văzând expresia ochilor lui plini de adoraţie şi deznădejde, îi zise:

— Nu te uita aşa la mine! Eu mă lupt numai pentru ca să nu te pierd, Jon.

— Nu mă poţi pierde atâta vreme cât vrei să fiu al tău.

— Ba da, pot.

Jon îşi puse mâinile pe umerii ei.

— Fleur, tu ştii ceva ce mie nu-mi spui!

Iată întrebarea de care se temea Fleur. Privindu-l drept în ochi, zise:

— Nu.

În clipa aceea şi-a tăiat craca de sub ea: dar ce mai putea avea importanţă, dacă Jon va fi al ei? O va ierta! Duse braţele în jurul gâtului lui şi-l sărută pe gură. Câştigase bătălia! O simţea din bătăile inimii lui lipite de a ei, o citea în ochii lui închişi.

— Vreau să fiu sigură! Vreau să fiu sigură! îi spuse în şoaptă. Făgăduieşte-mi!

Jon nu răspunse. Pe faţa lui se aşternuse împietrirea unei tulburări neînchipuite. În cele din urmă zise:

— Îmi ceri să-i lovesc în plin. Trebuie să mă gândesc puţin, Fleur. Zău, trebuie să mă gândesc.

Fleur se desfăcu din braţele lui.

— Oh! Foarte bine! îi zise şi izbucni în hohote de plâns; n-o mai ţineau nervii, o răzbise deznădejdea şi ruşinea.

Urmară cinci minute de durere cumplită. Remuşcările şi mângâierile lui Jon nu conteneau, dar de făgăduit nu-i făgădui nimic. Deşi ar fi vrut să strige „Atunci am înţeles! Nu mă iubeşti destul – rămâi cu bine!” nu îndrăznea. Pentru o fiinţă obişnuită de când s-a născut să facă tot ceea ce vrea, rezistenţa acestui băiat atât de tânăr, atât de blând şi atât de îndrăgostit era surprinzătoare, uluitoare. Ar fi vrut să-l respingă pentru a vedea efectele produse de mânie şi răceală, dar iarăşi nu cuteză. Conştiinţa că uneltise să-l împingă cu ochii legaţi spre înfăptuirea actului irevocabil slăbea totul – slăbea sinceritatea necazului, sinceritatea pasiunii; nici chiar sărutările ei nu produseră efectul sperat. Această mică întâlnire furtunoasă se încheie fără să se fi luat vreo hotărâre.

— Doriţi un ceai, *gnädiges Fräulein?*

Fleur, dându-l la o parte pe Jon, strigă prin uşă:

— Nu, nu, mulţumesc. Plec chiar acum.

Şi înainte ca Jon s-o fi putut opri, Fleur plecă. Mergea încet, ştergându-şi obrajii roşii şi uzi de lacrimi, speriată, mânioasă şi foarte îndurerată. Îl adusese pe Jon într-o stare de emoţie cumplită, totuşi nu-i făgăduise nimic, nu luaseră nici o hotărâre precisă! Dar cu cât viitorul îi părea mai incert şi mai primejduit, cu atât voinţa de a-l avea pe Jon pătrundea mai profund în fibrele inimii ei – asemeni unui cui înfipt în ea!

În Green Street nu era nimeni acasă. Winifred se dusese, împreună cu Imogen, la teatru; se juca o piesă despre care unii spuneau că e „o alegorie", iar alţii că e „foarte interesantă, cum de n-ai văzut-o?" Atât mătuşa, cât şi verişoara ei fuseseră atrase de ceea ce spuneau alţii. Fleur se duse la gara Paddington. Dinspre West Drayton venea mirosul cuptoarelor de cărămidă şi dinspre câmp adia mireasma fânului cosit; obrajii ei îmbujoraţi păleau din ce în ce. Mai ieri se părea c-o aşteaptă flori frumoase pe care le putea culege. Astăzi toate erau veştede şi cu ghimpi! Dar în mijlocul cununii de spini era o floare de aur, care i se părea din ce în ce mai strălucitoare şi pe care o dorea cu toată dârzenia sufletului ei.

CAPITOLUL IX
GAZ PESTE FOC

Ajungând acasă, Fleur găsi o atmosferă atât de încărcată, încât o tulbură chiar şi pe ea, în ciuda durerii personale. Mama ei se închisese într-un birou şi nu era chip să pătrundă cineva la ea; iar tatăl ei, în seră, medita asupra sorţii. Nici unul din ei nu era în stare să scoată o vorbă. „O fi din pricina mea? gândi Fleur. Sau din cauza lui Profond?" O întrebă pe maică-sa:

— Ce are tata?

Mama ei îi răspunse dând din umeri. Iar pe tatăl ei:

— Ce are mama?

Tatăl ei îi răspunse:

— Mama? Ce să aibă! şi o privi aspru.

— De altfel *Monsieur* Profond, şopti Fleur, a plecat să facă o mică croazieră cu iahtul lui spre mările Sudului.

Soames se uită cu atenţie la o coardă pe care nu se afla nici un strugure.

— Viţa aceasta n-a legat, îi zise. Tânărul Mont a fost pe aici. A întrebat de tine.

— Oh! Cum îţi place, tată?

— E... un produs... ca de altfel toţi tinerii din ziua de azi.

— Dar tu cum erai la vârsta lui, scumpule?

Soames zâmbi acru.

— Pe vremea mea tinerii munceau, noi nu ne pierdeam vremea – avioane, motociclete şi amor.

— Tu n-ai fost niciodată îndrăgostit?

Deşi se feri să-l privească drept în faţă, văzu îndeajuns de mult. Faţa lui palidă se înroşi, sprâncenele, în care se îmbinau fire negre cu multe fire albe, se apropiară.

— Eu n-am avut vreme şi nici înclinare pentru flirt.

— Atunci poate ai avut o mare pasiune?

Soames o privi bănuitor.

— Da, dacă vrei să ştii, am avut. Şi mi-a fost de mare folos.

Făcu câţiva paşi până la calorifer. Fleur se apropie în vârful picioarelor de el.

— Povesteşte-mi şi mie, tată!

Soames deveni foarte tăcut.

— Ce te interesează pe tine asemenea poveşti, la vârsta ta?

— Ea mai trăieşte?

Soames dădu din cap.

— E căsătorită?

— Da.

— E mama lui Jon Forsyte, nu-i aşa? Ea a fost prima ta soţie.

Fleur avusese o intuiţie fulgerătoare. Tatăl ei se opunea de teamă ca ea să nu descopere vechea rană a mândriei lui de bărbat. Dar acum era cutremurată. Tatăl ei, un om atât de bătrân şi calm, se clătină de parcă l-ar fi izbit cineva, iar glasul lui avu o nuanţă de durere sfâşietoare!

— Cine ţi-a spus? Doar nu mătuşa ta!... Nu pot suporta să se vorbească despre această întâmplare.

— Dar, scumpul meu, zise Fleur pe un ton blând, a trecut atâta vreme de atunci!

— Multă sau puţină, eu...

Fleur îi mângâie braţul.

— Am încercat să uit, zise el brusc, şi nu vreau să-mi aduc aminte. Apoi, cu aerul că s-ar uşura după o îndelungă şi tainică enervare, adăugă: Oamenii din ziua de azi nu înţeleg. A fost, într-adevăr, o mare pasiune. Nimeni nu ştie ce înseamnă aşa ceva!

— Eu ştiu, zise Fleur aproape în şoaptă.

Soames, care stătea cu spatele către ea, se întoarse brusc.

— Cum poţi spune una ca asta – doar eşti încă un copil!

— Poate că am moştenit asta de la tine, tată.

— Ce spui?

— Da, am făcut o pasiune pentru fiul ei.

Soames era alb ca varul, iar ea ştia că este la fel. În sera fierbinte cei doi stăteau faţă în faţă, privindu-se. Pământul umed mirosea a ciuperci, andrişelul înflorea în vase de pământ, iar viţa creştea şi dădea rod.

— E o nebunie! zise Soames, în cele din urmă, cu buzele uscate.

Fleur, abia mişcându-le pe ale ei, răspunse:

— Nu fi supărat, tată. N-am ce face.

Vedea că nu-i supărat, ci înspăimântat, profund înspăimântat.

— Credeam că nebunia aceea ţi-a trecut, mârâi Soames.

— Oh, nu! E de zece ori mai mare ca la început.

Soames lovi cu piciorul în ţeava cu apă caldă. Această mişcare fără rost o emoţiona: Fleur nu se temea de tatăl ei deloc.

— Scumpul meu! îi zise. Tu ştii prea bine că ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus!

— Tu nu ştii ce vorbeşti, Fleur! Băiatul cunoaşte adevărul?

Sângele îi năvăli în obraji.

— Încă nu.

Soames se întoarse din nou cu spatele la ea şi rămase cu un umăr mai sus decât celălalt, privind fix o tijă de asamblare din instalaţia de calorifer.

— Mi-e foarte neplăcut, zise Soames brusc; nimic pe lume nu m-ar fi supărat mai mult. Fiul acelui ticălos! E... e... îngrozitor!

Fleur observă, aproape inconştient, că tatăl ei n-a spus „băiatul acelei femei”, şi din nou avu o intuiţie.

Oare nu cumva dăinuieşte încă, în vreun colţişor al sufletului său, fantoma acelei mari pasiuni?

Fleur îl luă de braţ.

— Tatăl lui Jon e foarte bătrân şi bolnav. L-am văzut.

— Tu?...

— Da, am fost acolo împreună cu Jon; i-am văzut pe amândoi.

— Şi ce ţi-au spus?

— Nimic. Au fost foarte politicoşi.

— Era şi natural.

Iar după ce privi din nou ţevile caloriferului, îi zise brusc:

— Trebuie să mă gândesc – deseară vom sta din nou de vorbă.

Fleur înţelese că pentru moment nu mai era nimic de făcut şi plecă uşurel din seră, lăsându-l cu ochii aţintiţi asupra ţevilor. Se duse în livadă şi începu să se plimbe printre tufişurile încărcate cu zmeură şi coacăze coapte, dar n-avea poftă să guste din ele. Ce uşoară îi era inima cu două luni în urmă! Ba chiar şi cu două zile în urmă avea inima uşoară – înainte ca Prosper Profond să-i fi spus. Acum se simţea învăluită într-o pânză de păianjen – ţesută din pasiuni, drepturi uzurpate, opresiuni şi revolte, iubire şi ură. În aceste clipe întunecate, pline de deznădejde, nici firea ei dârză nu mai vedea ieşire. Ce-ar fi oare de făcut – cum ar putea suci şi învârti lucrurile pentru a-şi împlini dorinţa care-i ardea inima? Şi, plimbându-se aşa îngândurată, coti pe lângă un merişor şi se lovi de mama ei, care mergea iute cu o scrisoare în mână. Se vedea că e emoţionată, avea ochii mari deschişi şi obrajii roşii. Fleur gândi: „Iahtul! Săraca mama!”

Anette, privind-o speriată, îi zise:

— *J'ai la migraine*[69].

— Îmi pare foarte rău, mamă.

— Oh, da! Ţie şi tatălui tău – vă pare rău!

— Dar, mamă dragă, crede-mă că-mi pare rău. Eu ştiu ce înseamnă ceea ce simţi tu acum.

Anette deschise ochii şi mai mari, zicând:

— Naivă eşti, fetiţo!

Mama ei, atât de stăpânită şi cu atâta bun simţ, să aibă expresia aceasta pe faţă şi să-i vorbească astfel! Era înspăimântător! Tatăl ei, mama ei, ea! Şi nu mai departe decât acum două luni parcă toţi trei aveau tot ce doreau pe lume.

Anette mototoli scrisoarea în mână. Fleur ştia că nu trebuie să observe acest gest.

— Pot să fac ceva pentru durerea ta de cap, mamă?

Anette dădu din cap şi plecă mai departe, legănându-şi şoldurile.

„E greu, gândi Fleur. Şi când te gândeşti că eu m-am bucurat! Bărbatul acela! Ce caută bărbaţii în viaţa femeilor? Doar să le tulbure liniştea! Probabil că s-a săturat de ea. Cum îşi permite să se plictisească de mama mea? Cum îşi permite?" Şi această reflecţie, atât de firească şi atât de caracteristică, o făcu să râdă.

La drept vorbind Fleur ar fi trebuit să se bucure. Dar de ce s-ar bucura? Adevărul este că pe tatăl ei nu-l durea! Dar oare pe mama o doare? Intră în livadă şi se aşeză sub un cireş. Crengile din vârf suspinau într-o uşoară adiere; cerul, privit prin luminişul coroanei, părea albastru intens, iar norii foarte albi – acei nori albi care nu dispar niciodată din preajma apei. Albinele, ferindu-se din calea vântului, zumzăiau încetişor, iar peste iarba grasă şi bogată se aşterneau umbrele grele ale pomilor fructiferi sădiţi de tatăl ei cu douăzeci şi cinci de ani în urmă. Păsările tăceau aproape toate, cucul nu mai cânta nici el, doar ici şi colo uguia câte un porumbel sălbatic. Dar murmurul vântului, zumzetul albinelor şi uguitul porumbeilor – muzica firească a unei zile de vară – nu-i potoliră nervii încordaţi. Cu braţele în jurul genunchilor, Fleur începu a urzi din nou planuri. Trebuie să facă din tatăl ei un aliat. Din moment ce fericirea ei era în joc, n-are rost să se opună. Doar nu trăise ea aproape nouăsprezece ani degeaba: ştia prea bine că singura lui preocupare era viitorul ei. Aşa că nu-

i rămânea altceva de făcut decât să-l convingă că viitorul ei nu poate fi fericit fără Jon. Dar el va spune că aceasta e o fantezie. Bătrânii sunt atât de proşti, încât cred că pot judeca ceea ce simt cei tineri! Dar chiar el îi mărturisise mai adineauri că în tinereţe avusese o mare pasiune. Trebuie s-o înţeleagă! „Strânge bani grămadă pentru mine, gândi ea, dar la ce-mi folosesc dacă n-am să fiu fericită?" Banii, împreună cu tot ceea ce-ţi procură ei, nu dau fericire. Numai iubirea te face fericit. Livada era acoperită cu margarete, atât de multe şi atât de mari, încât câmpul părea învăluit în lumină de lună; ele creşteau fericite, după voia lor, şi se bucurau de viaţă. „N-ar fi trebuit să mă boteze Fleur, cugeta ea, dacă n-aveau de gând să mă lase să trăiesc liberă şi să fiu fericită după placul meu". Nimic serios nu le stătea în cale: nici sărăcie, nici boală – doar un sentiment, o nălucă din trecutul lor nefericit! Jon avusese dreptate. Bătrânii aceştia nu ne lasă să trăim! Ei au greşit, au săvârşit crime, iar noi, copiii lor, trebuie să le ispăşim! Briza încetă, ţânţarii începură să pişte. Se ridică, smulse o floare şi intră în casă.

Seara era caldă. Atât Anette, cât şi Fleur se îmbrăcară în rochii subţiri, de culoare deschisă, şi foarte decoltate. Florile de pe masă erau palide. Fleur fu izbită de paloarea tuturor lucrurilor din jur; faţa tatălui ei, umerii mamei ei, tăbliile de lemn în care erau îmbrăcaţi pereţii, covorul moale, cenuşiu-deschis, abajurul de la lampă, ba chiar şi supa era palidă. În toată încăperea nu era nici o pată de culoare, nici vinul, din paharele de sticlă palidă, nu era roşu, căci nu bea nici unul dintre ei vin. Ceea ce nu era palid era negru: costumul tatălui ei, uniforma majordomului, câinele ei bălţat care se întinsese, ostenit, în faţa uşii şi perdelele negre imprimate cu sidefiu. Intră un fluture, dar şi acesta era palid. Iar masa lor, aproape ca o masă de doliu, se sfârşi în zăpuşeala nopţii în tăcere.

Când se ridicară de la masă, Fleur o urmă pe Anette în salon; dar tatăl ei o chemă înapoi.

Se aşeză lângă el şi, desprinzându-şi floarea de caprifoi de pe rochie, o mirosi.

— M-am gândit, îi spuse.

— Ei şi, scumpule?

— Îmi vine foarte greu să-ţi vorbesc, dar n-am încotro. Nu ştiu dacă înţelegi cât de mult însemni tu pentru mine, nu ţi-am vorbit niciodată despre acest lucru, credeam că nu e nevoie; dar... dar pentru mine tu eşti totul, Fleur. Mama ta..., zise şi se opri, privind fix paharul de cristal veneţian din faţa lui.

— Şi!

— Pentru mine nu există altă preocupare decât fiinţa ta. De când te-ai născut n-am avut altă grijă... n-am dorit nimic altceva decât să fii fericită.

— Ştiu, murmură Fleur.

Soames îşi umezi buzele.

— Poate crezi că în chestiunea aceasta eu îţi pot netezi calea, ajutându-te. Aici te înşeli, Fleur... Eu... eu nu pot face nimic... Fleur tăcea. Independent de sentimentele mele, continuă Soames pe un ton mai hotărât, pot să-ţi spun că oamenii aceia nu vor accepta nici o propunere din partea mea. Ei, ei mă urăsc, aşa cum toţi oamenii urăsc pe cei cărora le-au făcut un rău.

— Dar el... Jon...

— Este unicul lor copil, este carnea şi sângele lor. Probabil că, pentru ea, Jon înseamnă totul, aşa cum însemni tu pentru mine. Aşa că nu văd nici un fel de ieşire.

— Nu! strigă Fleur. Tată, nu!

Soames, rezemat de speteaza scaunului, cu chipul palid, părea întruchiparea răbdării şi a hotărârii de a nu-şi trăda emoţia.

— Ascultă-mă! îi zise. Tu pui sentimentele tale de două luni – de două luni – împotriva unor sentimente ce dăinuiesc de treizeci şi cinci de ani!

Crezi că ai vreo şansă de izbândă? Două luni – prima ta iubire, câteva întâlniri, plimbări şi convorbiri, câteva sărutări – faţă de, faţă de un lucru pe care nu-l poţi închipui, faţă de un lucru pe care nu-l poate înţelege decât omul care a trăit această pasiune. Fii cuminte, Fleur! Ascultă-mă pe mine! E o nebunie a tinereţii!

Fleur rupse floarea de caprifoi în bucăţele mici.

— Nebunie ar fi dacă am îngădui trecutului să ne zdrobească fericirea. Ce ne pasă nouă de trecut? E vorba de viaţa noastră, nu de a voastră.

Soames îşi duse mâna la frunte, pe care apărură brusc broboane de sudoare.

— Al cui copil eşti tu? zise el. Al cui copil este el? Prezentul e legat de trecut, iar viitorul de amândouă. Acestea sunt realităţi de care trebuie să ţinem seama.

Era pentru prima dată în viaţa ei că Fleur auzea reflecţii filozofice din gura tatălui său. Deşi enervată, fu impresionată; sprijinindu-şi coatele pe masă, îşi rezemă bărbia în palme.

— Dar, tată, hai să ne gândim practic. Noi doi ne iubim. Bani avem din belşug amândoi; nimic nu ne stă în cale, numai un sentiment. Haide să îngropăm trecutul, tată! Răspunsul lui Soames fu un suspin. De altfel nici nu ne puteţi împiedica, continuă ea pe un ton blând.

— Nu cred că, zise Soames, dacă ar depinde de mine aş încerca să vă împiedic; căci sunt în stare să fac orice ca să nu pierd iubirea ta. Dar în cazul acesta nu eu sunt stăpânul situaţiei. De aceea aş vrea să pricepi până nu va fi prea târziu. Dacă crezi că poţi face ceea ce vrei întărindu-ţi acest sentiment, lovitura va fi mai cruntă în momentul când îţi vei da seama că nu reuşeşti.

— Oh! strigă Fleur, ajută-mă, tată; tu mă poţi ajuta, o ştii prea bine.

Soames, speriat, făcu un gest negativ.

— Eu? zise cu amărăciune. Să te ajut? Eu sunt tocmai piedica adevărată – cauză şi piedică – nu aşa se spune în jargonul vostru? în vinele tale curge sângele meu, Fleur. Soames se ridică. Te sfătuiesc să nu torni gaz peste foc. Orice persistenţă în dorinţa ta îţi va dăuna numai ţie. Fii înţelept, copilul meu – singurul meu copil!

Fleur îşi sprijini fruntea pe umărul lui.

În sufletul ei era furtună. Dar nu era prudent să se trădeze. Nu, nu era bine deloc! Se smulse de lângă el şi ieşi pe terasă unde se îngâna ziua cu noaptea; era năucită, dar convinsă că ea avea dreptate. Totul era nehotărât şi vag în mintea ei, întocmai ca umbrele din grădină; totul, în afară de dorinţa de a învinge. Un plop se înălţa sus, pe cerul albastru întunecat, atingând o stea albă. Iarba acoperită cu rouă îi uda pantofii, iar răcoarea îi îngheţa umerii goi. Coborî la malul râului şi privi îndelung razele lunii proiectate pe apa care se întuneca. Simţi deodată miros de tutun, iar din apa întunecată se ridică un om îmbrăcat în alb, ca şi cum s-ar fi întrupat din lumina lunii. Era tânărul Mont, în haine albe, stând în picioare în barcă. Fleur auzi fâşâitul uşor al ţigaretei stinse în apă.

— Fleur, îi zise, nu fi rea cu un biet om. Aştept aici de câteva ceasuri.

— Pe cine?

— Vino în barcă.

— Eu? Nu vin.

— De ce nu?

— Eu nu sunt nimfă.

— N-ai nici un pic de romantism în suflet? Nu fi atât de modernă, Fleur!

Apoi apăru pe potecă, la doi paşi de ea.

— Pleacă de aici!

— Fleur, te iubesc, Fleur!

Fleur începu să râdă.

— Vino mai târziu, îi zise, când voi fi deznădăjduită că nu-mi pot împlini dorinţa.

— Care dorinţă, Fleur?

— Nu mă întreba.

— Fleur, zise Mont cu un glas straniu, nu-ţi bate joc de mine! Chiar şi un câine pregătit pentru vivisecţie merită să fie tratat ca lumea înainte de a fi făcut bucăţi.

Fleur dădu din cap, dar buzele îi tremurau.

— N-ar fi trebuit să mă iei aşa de iute! Dă-mi o ţigaretă.

Mont îi oferi una, o aprinse întâi pe a ei, apoi pe a lui.

— N-aş vrea să-ţi spun vorbe goale, îi zise el, dar închipuie-ţi, te rog, toate declaraţiile de dragoste pe care le-a făcut vreodată un bărbat îndrăgostit şi adaugă şi declaraţiile mele speciale.

— Mulţumesc, mi le-am închipuit. Noapte bună!

Stătură o clipă unul în faţa celuilalt la umbra unui salcâm înflorit, strălucitor în lumina lunii, iar fumul ţigaretelor se pierdea în aerul dintre ei.

— Aşa că, Michael Mont, poţi pleca, zise el.

Fleur se întoarse brusc şi porni spre casă. Ajungând pe pajişte se opri şi se uită în urmă. Michael Mont, cu braţele ridicate deasupra capului, parcă se lovea în cap, apoi lui Fleur i se păru că face semne spre florile de salcâm scăldate în razele lunii. Glasul lui se auzea vag, spunând: „Frumos! Foarte frumos!” Fleur se cutremură. Nu-l putea ajuta, avea prea multe necazuri! Pe verandă se opri din nou. Mama ei era aşezată în faţa biroului din salon; era singură. În expresia feţei ei nu era nimic deosebit, în afară de o imobilitate desăvârşită. Părea deznădăjduită! Fleur urcă sus. În faţa uşii se opri. Din sala cu tablouri se auzeau paşii tatălui ei care se plimba în lung şi-n lat.

„Da, îşi zise, frumos! Oh, Jon!”

CAPITOLUL X
HOTĂRÂRE

După plecarea lui Fleur, Jon privi năuc pe austriaca lui June, o femeie slabă, mică, cu faţa întunecată şi cu expresia aceea încordată a omului care-a văzut cum viaţa i-a răpit încetul cu încetul fiecare mică bucurie.

— Doriţi un ceai? îi zise.

Jon simţi că dacă o refuză femeia va fi cu adevărat tristă, de aceea murmură:

— Nu, nu pot; mulţumesc foarte mult.

— O ceaşcă mică – e totul pregătit. O ceşcuţă şi o ţigaretă.

Fleur plecase! Pe el îl aşteptau ceasuri de remuşcare şi nehotărâre. Şi cu sentimentul grav al disproporţiei, zâmbi şi îi zise:

— Bine, mulţumesc.

Austriaca aduse imediat o tavă mică cu un mic ceainic, două ceşcuţe şi o cutie de argint cu ţigări.

— Doriţi zahăr? Domnişoarei Forsyte îi place foarte dulce – şi mie la fel. Domnişoara Forsyte e o doamnă foarte bună. Sunt fericită c-o pot servi. Dumneavoastră sunteţi fratele ei?

— Da, zise Jon începând să pufăie a doua ţigaretă din viaţa lui.

— Un frate foarte tânăr, zise austriaca zâmbind timid; lui Jon i se păru că seamănă cu un câine care dă din coadă.

— Doriţi un ceai? zise el. Nu doriţi să luaţi loc?

Austriaca dădu din cap.

— Tatăl dumneavoastră e un foarte simpatic domn bătrân; cel mai distins domn bătrân din câţi am văzut în viaţa mea. Domnişoara Forsyte mi-a povestit totul despre dânsul. Se simte mai bine acum?

Întrebarea ei sună ca o mustrare la adresa lui Jon.

— Oh! da, cred că se simte foarte bine.

— Mi-ar face plăcere dacă ar veni pe la noi, zise austriaca ducând mâna la inimă; e foarte bun la suflet.

— Da, zise Jon.

Şi din nou cuvintele ei i se părură o mustrare.

— Niciodată nu supără pe nimeni şi zâmbeşte atât de blând!

— Nu-i aşa?

— Câteodată se uită cu nişte ochi foarte ciudaţi la domnişoara Forsyte. Eu i-am povestit tot romanul vieţii mele: e atât de *simpatisch*[70]. Dar mama dumneavoastră – bine şi sănătoasă, nu?

— Da, foarte.

— Tatăl dumneavoastră avea fotografia pe masa de noapte. Foarte frumoasă.

Jon înghiţi ceaiul dintr-o duşcă. Femeia aceasta, cu faţa smerită şi vorbele ei pline de semnificaţie, îl înspăimânta.

— Mulţumesc, îi zise. Acum trebuie să plec. Pot... pot să vă las aceasta?

Puse, timid, o hârtie de zece şilingi pe tavă, apoi se îndreptă spre uşă. Auzi exclamaţia austriecei şi ieşi în grabă. Avea exact timpul necesar pentru a prinde trenul; iar în drum spre gara Victoria se uită la fiecare fată care trecea pe lângă el, aşa cum fac toţi îndrăgostiţii – nădejdea celor fără de nădejde. Ajuns la Worthing, îşi mută bagajele în trenul local şi porni pe jos peste dealuri până la Wandson, sperând că drumul acesta lung îl va mai scăpa de tortura nehotărârii. Atâta vreme cât merse repede, Jon se putu bucura de frumuseţea povârnişurilor verzi, oprindu-se din când în când să se întindă în iarbă, să admire desăvârşirea florilor de măceş sau să asculte cântecul ciocârliilor. Dar zbuciumul lui lăuntric continua: lupta din sufletul lui fusese doar amânată – între dorul de Fleur şi ura faţă de minciună.

Ajunse până la vechea carieră de calcar de lângă Wandson, dar nici acum nu era mai lămurit ca la plecare. Obiectivitatea cu care privea Jon ambele aspecte ale unei probleme era, în acelaşi timp, tăria şi slăbiciunea lui. Intră în casă tocmai când sună prima oară gongul pentru cină. Bagajele sosiseră. Făcu în grabă o baie şi coborî. Holly era singură acasă – Val plecase la Londra şi trebuia să se întoarcă cu ultimul tren.

De când Val îl sfătuise s-o întrebe pe Holly despre conflictul dintre familia lor şi a lui Fleur se întâmplaseră atât de multe – povestea pe care i-o spusese Fleur în Green Park, vizita ei la Robin Hill, întâlnirea de azi – încât lui Jon i se păru că nu mai are nimic de întrebat. Vorbi cu Holly despre Spania, despre insolaţia de care suferise, despre caii lui Val şi despre sănătatea tatălui lor. Sora lui îl sperie spunându-i că tatăl lor nu e bine deloc. Fusese de două ori la Robin Hill în timp ce ei erau în Spania. L-a găsit îngrozitor de slăbit, iar uneori avea şi dureri; dar refuza întotdeauna să vorbească despre el.

— E extrem de bun şi de altruist, nu-i aşa, Jon?

Jon, convins că el nu era nici bun şi nici altruist, răspunse:

— Ai dreptate.

— De când îl ţin eu minte, pot să-ţi spun c-a fost un tată desăvârşit.

— Da, zise Jon foarte încet.

— Niciodată n-a intervenit în viaţa noastră, şi am avut impresia că totdeauna ne-a înţeles. N-am să uit niciodată cum m-a lăsat să plec în Africa de Sud în timpul războiului cu burii, când eram îndrăgostită de Val.

— Acestea s-au petrecut înainte de a se căsători cu mama, nu-i aşa? zise Jon brusc.

— Da. De ce întrebi?

— Oh! Numai aşa. N-a fost logodită mai întâi cu tatăl lui Fleur?

Holly lăsă lingura din mână şi ridică privirea. Ochii ei mari deschişi erau bănuitori. Ce-o fi ştiind băiatul acesta? Cât o fi aflat? Oare nu-i bine să-i povestească totul? Nu ştia ce să facă. Jon părea speriat şi necăjit, parcă îmbătrânise – poate din cauza insolaţiei.

— A fost ceva între ei, zise ea. Dar noi eram acolo departe şi nu aveam prea multe veşti de acasă.

Era riscant să spună prea mult. Nu era secretul ei. De altfel, nici nu cunoştea sentimentele lui din clipa aceea. Înainte de a pleca în Spania era convinsă că e îndrăgostit; dar băieţii sunt băieţi: aceasta era situaţia cu şapte săptămâni în urmă, dar de atunci s-au mai putut întâmpla multe. Văzând că el îşi dă seama că nu-i vorbeşte deschis, adăugă:

— Ai aflat ceva de la Fleur?

— Da.

De pe faţa lui citi mai mult decât ar fi putut tălmăci prin vorbe. Deci, n-o uitase.

Holly îi zise pe un ton foarte liniştit:

— Fleur e foarte simpatică, dar trebuie să-ţi spun, Jon – nici Val şi nici eu n-o iubim prea mult.

— De ce?

— Nouă ni se pare că e foarte egoistă.

— Egoistă? Nu înţeleg la ce vă referiţi. E... e... şi împingând farfuria goală din faţa lui, Jon se ridică şi se duse la fereastră.

Holly, ridicându-se şi ea, se duse după el şi-l prinse de mijloc.

— Nu fi supărat, dragă Jon. Nu putem avea aceeaşi părere despre oameni. Trebuie să mă înţelegi. Eu cred că fiecare dintre noi avem unul sau doi oameni care pot vedea ce e mai bun în noi şi care ştiu să scoată la iveală tot ceea ce avem mai bun. Cum e, de pildă, mama ta pentru tine. Odată am privit-o în timp ce citea o scrisoare de la tine; expresia de pe faţa ei era sublimă. După părerea mea, e cea mai frumoasă femeie din câte am văzut

de când sunt pe lume – nici nu se cunoaşte că trec anii peste ea.

Faţa lui Jon se îmblânzi; apoi se încordă din nou. Toată lumea – toată lumea era împotriva lui şi a lui Fleur! Pe măsură ce se gândea, cuvintele ei: „Fă aşa încât să fiu a ta... ia-mă în căsătorie, Jon!” păreau mai întemeiate.

Aici, unde petrecuse acea săptămână de vis împreună cu ea, durerea din inima lui creştea cu fiecare minut. Îi era dor de ea şi de farmecul ei care învăluia casa, parcul şi aerul din jurul lui într-un fel de vrajă. Jon se întreba chiar dacă va mai putea trăi în casa aceasta fără Fleur. Îşi luă brusc rămas-bun şi urcă în camera lui; voia să se culce devreme. Nu devenea prin aceasta nici mai sănătos, nici mai bogat, nici mai înţelept, dar putea sta singur între patru pereţi cu amintirea lui Fleur în rochia ei *fantezie.* Auzi zgomotul Fordului cu care se întorcea Val, apoi liniştea nopţii de vară se aşternu din nou – nu se auzea decât o oaie behăind undeva în depărtare şi strigătele aspre ale vreunei păsări de noapte. Se aplecă spre fereastră. Luna rece – aerul cald – şi dealurile scăldate în argint! Aripi mici, murmurul şuvoiului, trandafirii agăţători! Doamne, cât de pustiu era totul fără ea! în *Biblie* stă scris: „Părăseşte pe tatăl tău şi pe mama ta pentru a o urma pe...Fleur!”

Trebuie să-şi adune tot curajul şi să le spună în faţă! Nu-l vor putea împiedica să se căsătorească cu ea, nu vor dori să-l împiedice după ce le va spune ceea ce simte. Da! Se va duce acasă! Le va vorbi cinstit, pe faţă. Fleur se înşela.

Păsările amuţiră, oile se liniştiră; singurul sunet în adâncul nopţii era murmurul şuvoiului. În patul său Jon dormea dus, uşurat, căci scăpase de cel mai mare chin din viaţa unui om: nehotărârea.

CAPITOLUL XI
TIMOTHY FACE PROFEŢII

Ziua în care Fleur şi Jon Forsyte ar fi trebuit să se întâlnească la Naţional Gallery reprezenta o a doua aniversare a renaşterii Angliei, a mândriei şi gloriei sale – sau, mai pe scurt, renaşterea pălăriei-ţilindru. Pe terenul de cricket „Lord" se desfăşura iarăşi sărbătoarea aceea pe care-o suprimase războiul; steaguri azurii şi albastru deschis împodobeau terenul, străduindu-se să reînvie un trecut glorios. Aici, în timpul prânzului, puteai vedea cele mai variate moderne pălării de damă, dar un singur fel de pălărie bărbătească, ţilindrul, purtat de reprezentanţii claselor „de sus". Fireşte că un Forsyte atent ar fi putut observa şi pălării de fetru moale, dar posesorii lor ocupau locurile ieftine sau periferice, şi abia îndrăzneau să înainteze pe peluze; cei din şcoala veche – sau, mai bine zis, din şcolile vechi – se puteau bucura de faptul că proletariatul nu era încă în stare să plătească cei doi şilingi pentru un loc în tribună. Exista deci o posibilitate de separaţie între clase, singura care mai rămăsese, cu toate că ziarele pretindeau că un public de zece mii de persoane luase parte la serbare. Toate aceste zece mii de persoane erau însufleţite de aceleaşi speranţe, şi în momentele acelea aveau aceeaşi preocupare: „Unde luăm masa?" Această întrebare, rostită în acelaşi timp de atâţia oameni bine îmbrăcaţi şi care semănau unii cu alţii, le dădea liniştea şi bucuria încrederii în ei. Ce rezerve puternice are Imperiul Britanic – porumbei, homari, miei, somoni, maioneză, căpşuni şi destule sticle de şampanie pentru a sătura această mulţime! Aici nu era vorba de miracol – toţi ştiau că nu sunt numai cinci pâini şi doi peşti; credinţa lor că se vor sătura avea temelii mai sigure. Şase mii de pălării-ţilindru vor fi scoase de pe cap, patru mii de umbreluţe se vor închide şi zece mii de guri, vorbind aceeaşi limbă,

vor fi săturate. Dulăul bătrân mai are viaţă! Tradiţia şi iarăşi tradiţia! Pe cât de puternică pe atât de elastică! Războaiele pot pustii lumea, impozitele pot creşte cu nemiluita, sindicatele pot cere mărirea salariilor, Europa poate muri de foame, dar cei zece mii de englezi vor fi întotdeauna sătui şi se vor putea plimba după pofta inimii pe gazonul unui imens teren îngrădit; se vor putea întâlni netulburaţi cu semenii lor, toţi cu ţilindru pe cap. Inima era bună, pulsul bătea regulat! E-ton! E-ton! Har-r-r-o-o-o-w!

Printre nenumăraţii reprezentanţi ai neamului Forsyte prezenţi pe acest teren de vânătoare, unde ei sau semenii lor dobândiseră drepturi de proprietate fie prin moştenire, fie prin mente personale, era şi Soames cu soţia şi fiica lui. El nu studiase nici la Eton, nici la Harrow, *cricket*-ul nu-l interesa deloc, dar venise ca Fleur să-şi arate rochia, iar el să-şi pună pălăria-ţilindru – acum, că era pace, trebuia să apară gătiţi în mijlocul semenilor lor. Se plimba încet, cu Fleur între el şi Anette. După cât îşi dădea seama, nici o femeie nu le întrecea. Amândouă ştiau să meargă, aveau ţinută, şi frumuseţea lor avea substanţă; femeile moderne nu aveau nici forme, nici piept; în fine, nimic! îşi aduse aminte cu câtă mândrie şi încântare se plimba pe aici cu Irene în primii ani ai căsniciei lor. Mâncau chiar în trăsura cu patru cai a tatălui său, căci mama lui îşi silise bărbatul să aibă echipaj personal, deoarece aşa era şic pe vremea aceea. Toată lumea avea trăsură şi era mult mai elegant să mănânci în ea decât pe aceste tribune de lemn informe! De fiecare dată Montague Dartie bea mai mult decât ar fi trebuit. De altfel Soames era de părere că şi în ziua de azi oamenii beau mai mult decât trebuie, dar pe vremuri aveau măcar scuza bunei dispoziţii; azi, cu toată băutura, veselia dispăruse cu desăvârşire. Îşi aduse aminte de George Forsyte care – bufon cum a fost întotdeauna – se urca pe capra trăsurii tatălui său

şi, având în vedere că unul din fraţii săi, Roger, învăţase la Harrow, iar celălalt, Eustace, la Eton, ţinea într-o mână un steag albastru-deschis, iar în cealaltă unul albastru-închis şi, când toată lumea tăcea, începea să strige: „Etoon – Harrow!”; Eustace însă urmărea atent pe cei nouă jucători din echipa şcolii lui, prea elegant pentru a purta vreun steag în mână şi prea distins pentru a scoate măcar o vorbă. Hm-m-m... vremuri apuse! Irene purta o rochie de mătase gri ţesută cu fire de mătase verde-deschis. Soames întoarse capul spre Fleur. Faţa îi era palidă şi n-avea strălucire, parcă n-o interesa nimic! Dragostea aceea o chinuia – urâtă treabă! întorcându-se apoi spre soţia lui, observă că era mai fardată ca de obicei şi că avea un aer dispreţuitor, cu toate că, după câte ştia el, n-avea pe cine sau ce dispreţui. Primise plecarea lui Profond cu o linişte ciudată; oare această „mică croazieră” să fie praf în ochii lumii? Oricum ar fi, el, Soames, nu va lua cunoştinţă de realitate! După ce făcură ocolul terenului şi trecură prin faţa pavilionului, căutară masa lui Winifred în cortul clubului „Bedouin”. Acest club – nou, cu lume amestecată – fusese întemeiat pentru promovarea călătoriilor, de către un domn care purta numele de Levi. Winifred intrase în acest club nu pentru că i-ar fi plăcut călătoriile, ci pentru că instinctul îi spunea că un club cu acest nume şi asemenea întemeietor va ajunge departe şi că dacă nu intră membră chiar de la început, nu va mai reuşi să pătrundă acolo niciodată. Cortul clubului „Bedouin” era făcut din pânză portocalie, cu un text din *Coran* şi o cămilă mică, brodată cu verde, deasupra intrării. Era cel mai strigător de pe tot terenul, în faţa cortului îl întâlniră pe Jack Cardigan, cu cravată albastru-închis (el jucase odinioară în echipa Harrow), lovind în aer cu un baston de trestie de Malacca pentru a le arăta cum ar fi trebuit să lovească mingea un tânăr din echipă. Îi conduse în colţul cortului, la masa lui

Winifred, unde erau aşezaţi Imogen, Benedict cu tânăra lui soţie, Val Dartie, fără Holly, şi Maud cu soţul ei; după ce se aşezară Soames şi cele două doamne, rămase un loc gol.

— Sper că vine şi Prosper, zise Winifred, cu toate că e foarte ocupat cu iahtul lui.

Soames aruncă o privire furişă. Nici o tresărire pe faţa soţiei sale! Fără îndoială că ea ştia dacă tipul va veni sau nu. Soames observă că Fleur se uită spre mama ei. Dacă Anette nu respectase sentimentele lui, ar fi trebuit să ţină seama de acelea ale lui Fleur! Conversaţia, destul de destrămată, era întreruptă de Jack Cardigan care vorbea despre jucătorii din echipă. Cita pe toţi aşii *cricket*-ului de la începuturile acestui joc cu aerul că, pentru el, aceşti campioni reprezintă o entitate rasială deosebită în sânul poporului englez. Soames isprăvise homarul şi începuse să mănânce friptura de porumbel, când auzi un glas:

— Am venit cu o mică întârziere, doamnă Dartie; apoi Soames văzu că locul gol se ocupă. Individul acela se aşeză între Anette şi Imogen. Soames îşi continuă netulburat masa, schimbând câte o vorbă cu Maud şi Winifred. În jurul lui toată lumea vorbea. Auzi glasul lui Profond zicând:

— Cred că greşiţi, doamnă *Forsyde*; eu, eu fac prinsoare că domnişoara *Forsyde* e de părerea mea.

— În legătură cu ce? răsună vocea lui Fleur din cealaltă parte a mesei.

— Spuneam tocmai că fetele din ziua de azi sunt la fel cu cele de odinioară – nu s-au schimbat aproape deloc.

— Cunoaşteţi atât de multe fete din generaţia mea?

Răspunsul dur al lui Fleur izbi urechile tuturor, iar Soames se mişcă stingherit în fotoliul său verde.

— Nu, nu cunosc multe, dar mi se pare că ele au mica lor voinţă şi merg după vrerea lor, aşa cum

au făcut întotdeauna fetele.

— Întocmai, zise Fleur.

— Oh, Prosper! interveni Winifred pe un ton liniştit. Cum poţi afirma aşa ceva? Gândeşte-te la fetele de pe stradă, la fetele acelea care au lucrat în fabricile de muniţii, la midinetele din prăvălii; purtarea lor este, într-adevăr, supărătoare.

La cuvântul „supărătoare”, Jack Cardigan îşi opri disertaţia: iar în tăcerea care se lăsase, *Monsieur* Profond zise:

— În trecut totul era interiorizat, acum este exteriorizat; aceasta este singura deosebire.

— Dar morala lor? strigă Imogen.

— Aceeaşi morală de totdeauna, doamnă Cardigan; dar acum au mai multe prilejuri de manifestare.

La aceste vorbe de un cinism atât de profund, Imogen răspunse cu un zâmbet, Jack Cardigan rămase cu gura căscată, iar scaunul lui Soames scârţâi.

Winifred zise:

— Cred că exagerezi, Prosper.

— Care este părerea dumneavoastră, doamnă *Forsyde*? Nu credeţi că firea omenească este mereu aceeaşi?

Soames îşi stăpâni pornirea de a se ridica şi de a-l plesni pe Profond. Auzi răspunsul lui Anette:

— În Anglia firea omenească nu e ca aceea din alte părţi ale lumii.

Încă una din blestematele de ironii!

— Poate eu nu cunosc prea bine această mică ţară.

Soames gândi: „Slavă Domnului, n-o cunoşti deloc! Dar mi se pare că peste tot fierbe cazanul. Noi toţi căutăm plăcerea, aşa cum am căutat-o întotdeauna.”

Al dracului individ! Cinismul lui era de-a dreptul jignitor!

După masă plecară cu toţii să-şi facă plimbarea de digestie. Soames era prea mândru

pentru a-i urma: ştia că Anette a plecat să se plimbe cu Profond, iar Fleur cu Val; îl alesese, desigur, pe Val, pentru că îl cunoştea pe băiatul acela. Soames se plimba cu Winifred. Sătui şi cu obrajii îmbujoraţi, mergeau tăcuţi în mijlocul mulţimii elegante şi strălucitoare. După câteva minute Winifred suspină:

— Ce n-aş da să ne întoarcem cu patruzeci de ani în urmă!

Şi în amintirea ei trecu nesfârşitul alai al toaletelor ei de la nenumăratele serbări de la „Lord”, rochiile şi pălăriile plătite de tatăl ei pentru a salva aparenţele, căci criza financiară o ameninţa deseori.

— Ştii, Soames, că dacă privesc în urmă mi se pare că totul a fost foarte amuzant. Uneori mi-e chiar dor de Monty. Tu ce părere ai despre oamenii din ziua de azi?

— Au foarte puţin stil. Lumea bună a început să se prăbuşească în acelaşi timp cu apariţia bicicletei şi automobilului, iar războiul a lichidat-o cu desăvârşire.

— Mă întreb ce va mai veni, zise Winifred cu un glas visător, gândindu-se la friptura de porumbel pe care o mâncase. Nu m-aş mira dacă ne-am întoarce la crinoline şi pantaloni largi. Uită-te şi tu la rochiile astea!

Soames dădu din cap.

— Bani mai sunt. Dar oamenii nu mai cred în nimic. Nimeni nu pune deoparte bani albi pentru zile negre. Tineretul acesta... trăieşte de azi pe mâine şi caută numai plăcerea.

— Uită-te la pălăria asta! zise Winifred. Nu ştiu ce să zic – dar dacă te gândeşti la toţi morţii din război şi la răsturnările provocate de el, mi se pare că oamenii sunt de admirat. Nu există pe lume nici o altă ţară ca a noastră; Prosper Profond pretinde că toate sunt ruinate în afară de America, iar americanii ne-au imitat întotdeauna în felul de a se îmbrăca.

— Individul acela, zise Soames, pleacă cu adevărat în mările Sudului?

— Oh! Nu ştii niciodată unde pleacă Prosper!

— El e o creaţie a timpurilor actuale, mârâi Soames. Cred că eşti de acord cu mine.

Winifred puse mâna pe braţul lui.

— Nu întoarce capul, îi zise în şoaptă, dar uită-te discret spre dreapta, în rândul prim din tribuna principală.

Soames, luând toate precauţiunile cuvenite, privi cât putu mai bine. Un bărbat cu ţilindru gri, cu barbă căruntă, cu obrajii arşi de soare, slabi şi zbârciţi, cu o ţinută elegantă, şedea alături de o femeie îmbrăcată în rochie verde-deschis, ai cărei ochi mari, negri erau aţintiţi asupra lui. Soames lăsă privirea în pământ. Ce ciudat se mişcă picioarele, aşa, unul după altul! Winifred îi şopti la ureche:

— Jolyon pare foarte bolnav, dar întotdeauna a avut stil. *Ea* nu se schimbă – doar părul i-a albit.

— De ce i-ai vorbit lui Fleur despre povestea aceea?

— Eu n-am spus nici o vorbă. A aflat-o prin propriile ei mijloace. Eram convinsă că va afla.

— În orice caz e foarte neplăcut. S-a îndrăgostit de băiatul lor.

— Micuţa ta vrăjitoare a vrut să mă atragă şi pe mine in mrejele ei, murmură Winifred; dar ce te faci tu, Soames?

— Aştept desfăşurarea evenimentelor.

Tăcură amândoi, plimbându-se mai departe prin înghesuială.

— Într-adevăr! zise brusc Winifred; parcă e mâna destinului. Deşi mi se pare o poveste cam demodată. Ia te uită! George şi Eustace!

George Forsyte, mare şi greoi, se opri în faţa lor.

— *Hallo*, Soames! îi zise. Tocmai m-am întâlnit cu Profond şi cu soţia ta. Dacă te grăbeşti îi

ajungi din urmă. Ai mai fost pe la bătrânul Timothy?

Soames dădu din cap, iar valurile mulţimii îi despărţiră.

— Mie întotdeauna mi-a fost simpatic George. E atât de caraghios, zise Winifred.

— Mie niciodată, răspunse Soames. Unde e locul tău în tribună? Eu mă duc la al meu. Poate că mă aşteaptă Fleur.

După ce o conduse pe Winifred la locul ei, Soames îl ocupă pe al său, urmărind siluetele albe care alergau pe terenul de joc, pocnetele mingilor din depărtare şi aplauzele răsunând de jur-împrejur, în favoarea uneia sau a celeilalte echipe. Nici Fleur, nici Anette nu se întorseseră! în ziua de azi te poţi aştepta la orice din partea femeilor! Aveau drept la vot. Erau „emancipate". Mare ispravă s-a făcut prin emanciparea lor! Iar Winifred care ar vrea să se întoarcă roata vieţii cu patruzeci de ani! Ar reîncepe oare căsnicia cu Dartie? Dar el? Şi reînvie iarăşi trecutul – să şadă aici alături de Irene, ca prin 1883 şi 1884, când nu se convinsese încă de falimentul căsniciei lor, când conflictul dintre ei nu devenise atât de puternic încât să nu mai fie chip să treacă peste el. Văzând-o acum alături de Jolyon, amintirile începură să se depene şi mai vii în mintea lui Soames.

Nici acum nu pricepea de ce n-a vrut să se înţeleagă cu el. Se vede că era capabilă de iubire, dar a iubit alţi bărbaţi! Iar pe el, singurul bărbat pe care ar fi trebuit să-l iubească, l-a respins. Privind în urmă, totul i se păru fantastic! Toată această relaxare modernă a concepţiilor despre căsătorie, cu toate că legile erau aceleaşi ca pe vremea când se căsătoriseră ei, tot acest dezmăţ conjugal s-a născut din revolta lui Irene! Soames era convins că de la ea a pornit totul, din pricina ei se destramă proprietatea în toate formele ei. Da, totul a pornit de la ea! Iar acum – frumoasă stare de lucruri! Familie! Cămin! Cum mai pot exista acestea fără

dreptul de proprietate? El n-a avut parte de un cămin în adevăratul înţeles al cuvântului! Dar oare era vina lui? Nu! El s-a purtat cât a putut mai bine. Iar răsplata – iată-i pe cei doi în tribună, şi acum această poveste a lui Fleur!

Copleşit de singurătate, gândi: „N-am să le mai aştept! N-au decât să se întoarcă singure la hotel – dacă au de gând să se mai întoarcă!” Făcu semn unei birje, ieşi din parc şi se urcă în ea.

— Du-mă în Bayswater Road!

Bătrânele lui mătuşi nu-l părăsiseră niciodată. Pentru ele a fost întotdeauna un musafir bine venit. Iar acum, cu toate că ele nu mai erau, în casă trăia Timothy!

Smither stătea în uşa deschisă.

— Domnul Soames! Tocmai voiam să iau puţin aer. Bucătăreasa o să se bucure mult c-aţi venit!

— Cum se simte domnul Timothy?

— De câteva zile pare scos din fire, domnule Soames, şi vorbeşte necontenit. Chiar azi-dimineaţă spunea: „Fratele meu James îmbătrâneşte.” Se gândeşte mereu la trecut şi vorbeşte despre fraţii lui. Acum e foarte îngrijorat de investiţiile lor. Deunăzi spunea: „Iată-l pe fratele meu Jolyon; nu vrea să cumpere rente de stat.” Şi părea tare întristat la gândul acesta. Poftiţi înăuntru, domnule Soames! Intraţi, vă rog! Nu ştiţi ce plăcere ne faceţi; mai avem puţină variaţie!

— Bine, zise Soames, intru pentru câteva minute.

— Să vă spun drept, murmură Smither în vestibulul nu prea bine aerisit, săptămâna aceasta n-am prea fost mulţumite de el. De când îl ştim a păstrat cele mai bune bucăţi pentru sfârşitul mesei. Dar începând de luni, mănâncă la început tot ce e mai bun. Probabil că aţi urmărit şi dumneavoastră cum mănâncă un câine. Orice i-ai da, el înghite mai întâi carnea. Pentru noi era un semn bun că domnul Timothy, la vârsta lui, lăsa cele mai bune

îmbucături pentru sfârşitul mesei; dar acum ni se pare că nu mai are putere să se stăpânească, aşa că nici nu mănâncă tot ceea ce are pe farfurie. Doctorul spune că nu înseamnă nimic deosebit, dar – Smither dădu din cap – mie mi se pare că domnul Timothy procedează aşa de teamă că până la urmă nu va apuca să mănânce ce e mai bun. Purtarea aceasta, împreună cu vorbele pe care le spune, ne îngrijorează.

— A spus ceva important?

— N-aş putea spune, domnule Soames, totuşi are ce are cu testamentul. A devenit foarte supărăcios. De ani de zile îl studiază în fiecare dimineaţă fără să zică nimic, dar de la o vreme încoace are mereu câte ceva de spus, şi nouă ni se pare ciudat. Deunăzi am auzit: „Râvnesc la banii mei.” Credeam că leşin pe loc, pentru că, aşa cum i-am spus şi domnului Timothy, sunt convinsă că nimeni nu vrea să-i ia averea. Mi-e chiar milă de el; cum se poate gândi la bani un om de vârsta lui? Mi-am luat inima-n dinţi şi i-am spus: „Să ştiţi, domnule Timothy, că scumpa mea stăpână – domnişoara Forsyte, adică domnişoara Ann, domnule Soames, de la care am învăţat totul – nu vorbea niciodată despre bani, avea un caracter deosebit.” Domnul Timothy s-a uitat la mine; dar nici nu vă pot spune cu ce căutătură curioasă! Apoi mi-a zis scurt: „Nimeni nu doreşte caracterul meu!” Gândiţi-vă şi dumneavoastră la vorbele acestea! Dar câteodată spune nişte lucruri atât de inteligente, că-ţi stă mintea în loc.

Soames privea o gravură veche de lângă cuier, gândindu-se: „Are preţ bun acum!”; apoi murmură:

— Mă duc să-l văd, Smither.

— Bucătăreasa e cu el, răspunse Smither sufocată de corsetul care o strângea; o să se bucure că aţi venit.

Soames urcă încet scările, gândind: „N-aş vrea să trăiesc până la vârsta asta.”

Ajuns la etajul al doilea, se opri şi bătu la uşă. Uşa se deschise şi apăru o faţă rotundă, faţa unei bătrâne de vreo şaizeci de ani.

— Domnul Soames! zise. Ah! Domnule Soames.

Soames dădu din cap.

— Cum îţi merge? zise el, şi intră.

Timothy stătea în pat sprijinit între perne, cu mâinile împreunate pe piept, cu privirea fixată asupra unei muşte de pe tavan. Soames se opri la picioarele patului privindu-l.

— Unchiule Timothy, îi zise, apoi strigă mai tare: Unchiule Timothy!

Ochii lui Timothy părăsiră musca şi se îndreptară către musafirul său. Soames văzu cum îşi udă buzele, cam învineţite, cu limba lui palidă.

— Unchiule Timothy, zise din nou; pot să-ţi fiu de folos cu ceva? Vrei să-mi spui ceva? Doreşti ceva?

— Ha! zise Timothy.

— Am venit să te văd şi să te întreb dacă eşti mulţumit dacă totul este în ordine?

Timothy dădu din cap. Parcă se străduia să recunoască chipul musafirului său.

— Ai tot ce-ţi trebuie?

— Nu, zise Timothy.

— Doreşti ceva de la mine?

— Nu.

— Eu sunt Soames, nepotul dumitale, Soames Forsyte. Fiul fratelui dumitale James. Timothy dădu din cap. Aş fi încântat să pot face ceva pentru dumneata.

Timothy făcu un semn, iar Soames se apropie de el.

— Tu, îi zise Timothy cu un glas care nu mai avea rezonanţă, spune-le tuturor din partea mea... spune-le tuturor... şi bătu cu degetele pe braţul lui Soames; să păstreze... să aibă răbdare... rentele de stat vor creşte; apoi dădu de trei ori din cap.

— Am înţeles. Am să le spun, zise Soames.

— Da, zise Timothy şi, ridicând privirea în tavan, adăugă: Musca aceea!

Cuprins de o emoţie stranie, Soames privi spre bucătăreasă; obrazul ei gras era plin de creţuri şi pungi de piele umflate de dogoreala sobei.

— Nu ştiţi ce bine îi face c-a putut vorbi cu dumneavoastră, domnule, îi zise.

Timothy mârâi ceva, dar de data aceasta vorbea de unul singur; Soames ieşi împreună cu bucătăreasa.

— Ce n-aş da să vă mai fac o cremă de fragi, domnule Soames. Vă aduceţi aminte ce mult vă plăcea altădată! La revedere, domnule; *a fost* o mare plăcere.

— Ai grijă de el, e foarte bătrân.

Apoi strângându-i mâna zbârcită, coborî. Smither era tot în faţa uşii deschise.

— Ce credeţi, domnule Soames?

— Hm, mârâi Soames, parcă nu mai trăieşte pe lumea aceasta.

— Aşa e, nu e de mirare c-o spuneţi asta dumneavoastră, care veniţi de afară, din viaţa de toate zilele, zise Smither.

— Smither, să ştii că-ţi suntem îndatoraţi cu toţii.

— Nu spuneţi una ca asta, domnule Soames. Îl îngrijesc cu atâta drag – e un om minunat.

— La revedere, Smither! zise Soames şi se urcă în birjă. „Se urcă rentele de stat! cugetă Soames, se urcă.”

Ajuns la hotelul Knightsbridge, se duse în apartament şi sună să i se servească ceaiul. Nu se întorsese nici Anette şi nici Fleur. Şi din nou se simţi copleşit de sentimentul singurătăţii. Hotelurile acestea! Ce uriaşe clădiri erau acum hotelurile! îşi aduse aminte de zilele în care nu era hotel mai mare decât al lui Long sau Brown, Morley sau Tavistock, iar când se construia Langham sau Grand, oamenii sceptici dădeau din cap. Acum, unde te uiţi nu vezi decât cluburi şi

hoteluri – hoteluri şi cluburi! Tocmai acum când Soames se întorsese de la un miracol al tradiţiei şi continuităţii – festivalul de la „Lord” – începu să se gândească la toate schimbările prin care trecuse Londra, oraşul în care se născuse el acum şaizeci şi cinci ani. Independent de urcarea sau scăderea rentelor de stat, Londra devenise un oraş foarte bogat. Nicăieri terenurile n-au valoare mai mare, în afară de New York! Gazetele din ziua de azi sunt cuprinse de isterie, dar cine îşi aduce aminte de Londra de acum şaizeci de ani, făcând comparaţie cu înfăţişarea ei actuală, poate vedea sporirea şi elasticitatea bogăţiei ei. Ei trebuie să-şi ţină firea şi să meargă înainte. Soames îşi aducea aminte de străzile pavate cu bolovani şi de paiele murdare, cu miros urât, de pe podeaua trăsurii cu care se plimba. Şi câte ar putea povesti Timothy dacă ar mai avea memorie! E drept că vremurile se schimbă, oamenii aleargă sau stau pe loc, înspăimântaţi, dar iată Londra, iată Tamisa şi, mai departe, Imperiul Britanic care se întinde până la capătul pământului. N-ar fi de mirare să aibă dreptate Timothy. „Rentele de stat se urcă!” Factorul important este neamul, casta. În clipa aceea ochii cenuşii ai lui Soames străluciră pătrunşi de toată dârzenia de *bulldog* a neamului său, apoi privi liniştit reproducerea unui tablou din epoca reginei Victoria. Administraţia hotelului cumpărase – la o licitaţie – trei duzini de asemenea reproduceri! Vechile tablouri de vânătoare sau hanurile de odinioară erau destul de frumoase – dar această marfă sentimentală... în fine! Epoca victoriană îşi trăise traiul! „Spune-le să aibă răbdare!” rostise bătrânul Timothy. Dar cum pot avea răbdare oamenii care trăiesc sub tăvălugul lumii moderne a „principiului democratic”? Cum să rămână neclintiţi când chiar şi viaţa intimă a omului e primejduită? La ideea că, poate, într-o bună zi va dispărea şi proprietatea individuală, Soames, împingând ceaşca de ceai din faţa lui, se

ridică şi se îndreptă spre fereastră. E o nebunie să crezi că va veni ziua în care omul n-are să aibă mai multe drepturi asupra Naturii decât are acum mulţimea de pe stradă asupra florilor, pomilor şi apelor din Hyde Park! Nu! Nu se poate! Proprietatea individuală este temelia vieţii, îşi repetă Soames. E drept că lumea a înnebunit puţin, dar aşa înnebunesc şi câinii din când în când, în nopţile cu lună plină, şi fug, pleacă hoinari pentru o noapte: dar lumea, ca şi câinii, ştie unde a lăsat pruncii şi culcuşul lor cald şi se întoarce la cămin unde se află tot ceea ce-i trebuie şi de care se simte legată: proprietatea individuală. Acum, lumea a căzut în mintea copiilor şi – întocmai ca bătrânul Timothy – mănâncă tot ce e mai bun la începutul mesei!

În spatele lui se auzi un zgomot, şi-şi dădu seama că se întorseseră soţia şi fiica lui.

— În sfârşit, v-aţi întors! le zise.

Fleur nu răspunse; se opri o clipă, plimbându-şi privirea de la el la mama ei. Apoi trecu în camera ei de culcare. Anette îşi turnă un ceai.

— Plec la Paris, la mama mea, Soames.

— Oh! La mama ta?

— Da.

— Pentru câtă vreme?

— Nu ştiu.

— Şi când pleci?

— Luni.

Oare avea de gând să meargă într-adevăr la mama ei? Curios! îi era cu totul indiferent! Şi Anette pricepuse bine cât îi era de indiferent tot ceea ce făcea ea, atâta vreme cât nu era scandal. Şi, brusc, apăru între ei, desluşit, faţa pe care o văzuse azi după-amiază – Irene.

— Îţi trebuie bani?

— Nu, mulţumesc, am de ajuns.

— Foarte bine. Ne anunţi când te întorci, nu-i aşa?

Anette puse pe farfurie prăjitura pe care o ţinea între degete şi, privind spre el sub genele-i vopsite, zise în limba franceză:

— Ce noroc că nu m-ai iubit niciodată, Soames!

Apoi se ridică şi ieşi. Soames era încântat că-i vorbise în limba ei maternă – aşa nu era obligat să-i răspundă. Şi iarăşi îi apăru în minte cealaltă femeie – cu obrajii palizi, ochii mari negri, încă frumoasă! Iar de departe, din adâncul fiinţei lui, îi năvăli în inimă o căldură ca de sub un morman de cenuşă, scântei care nu se stinseseră încă. Iar Fleur, îndrăgostită de băiatul ei! Stranie întâmplare! Oare există pe lume hazard? Când un om merge liniştit pe stradă şi îi cade o cărămidă în cap, da, acesta e hazard, fără îndoială. Dar cazul lui Fleur! „Am moştenit-o de la tine”, îi spusese. Şi ea – ea va continua.

PARTEA A TREIA
CAPITOLUL I
APARIŢIA BĂTRÂNULUI JOLYON

Două impulsuri l-au îndemnat pe Jolyon să-i spună soţiei sale dimineaţa la ceai:

— Hai să mergem la meciul de *cricket* de la „Lord”.

În primul rând „dorea” o variaţie pentru a micşora spaima şi încordarea în care trăiseră amândoi în ultimele şaizeci de ore, de când Jon o adusese pe Fleur la Robin Hill, apoi „dorea” să mai răscolească amintirile unui trecut nostalgic, ştiind că într-o zi nu prea depărtată se vor stinge cu totul.

Cu cincizeci şi opt de ani în urmă Jolyon intrase la Eton, căci bătrânul Jolyon ţinea ca fiul său să înveţe la cea mai distinsă şi mai costisitoare şcoală. Şi an de an nu pierduse nici un meci de la „Lord”. Pleca din Stanhope Gate împreună cu tatăl său care, în tinereţea lui, prin anul o mie opt sute douăzeci, cu toate că nu ajunsese un maestru în jocul de *cricket*, vorbea fără sfială de lovituri în plin, mingi ratate, mingi pe jumătate, mingi pe trei sferturi; iar tânărul Jolyon, cu îngâmfarea neîngăduitoare a tinereţii, tremura de spaimă ca nu cumva să-l audă cineva pe tatăl său vorbind cu atâta incompetenţă. Numai la *cricket* mai avea asemenea emoţii. De altfel, tatăl său – care purta pe atunci favoriţii caracteristici epocii Războiului Crimeii – reprezenta pentru el bărbatul ideal. Deşi nu fusese prin şcoli distinse, bătrânul Jolyon avea un echilibru şi o eleganţă înnăscute şi nu făcuse niciodată greşeli pe care le fac oamenii vulgari. Ce încântare când, împreună cu tatăl lui, după ce stătuseră într-o căldură înăbuşitoare, cu ţilindru gri în cap, şi strigaseră cât îi ţinuse gura, se duceau acasă într-o birjă luxoasă, făceau baie, se îmbrăcau în smoching şi plecau la clubul „Disunion” unde

mâncau peşte, cotlete şi tortă, ca apoi bătrânul şi tânărul domn, cu mănuşi de piele de culoarea levănţicii, să meargă la operă sau la teatru. Iar duminica, după meci, cu ţilindrul turtit aşa cum se cuvenea după asemenea emoţii, să se ducă într-o trăsură specială la „Crown and Sceptre”, unde se aşezau pe terasa de pe malul Tamisei. Era anul 1860, epoca de aur, lumea era simplă, domnii eleganţi, Democraţia nu se născuse încă, iar cărţile lui Whyte Melville apăreau una după alta în tomuri groase.

O generaţie mai târziu, Jolyon mergea acolo cu fiul său, Jolly, care purta flori de neghină la butonieră, insigna şcolii Harrow, căci bătrânul Jolyon dorise ca nepotul său să înveţe la o şcoală puţin mai ieftină decât fiul său. De data aceasta Jolyon urmărea jocul cu emoţie, el fiind de partea jucătorilor de la Eton iar Jolly cu cei de la Harrow; din căldura aceea înăbuşitoare se întorceau acasă, în răcoarea serii, printre straturile de căpşuni de la Robin Hill, după cină jucau o partida de biliard, în care băiatul se străduia să dea cele mai complicate lovituri, făcând pe bărbatul stăpânit şi matur. În aceste două zile ale fiecărui an, Jolyon şi fiul său trăiau de parcă erau numai ei pe lume, dar unul pe o poziţie, celălalt pe alta – şi Democraţia abia se năştea!

Aşadar Jolyon scoase din fundul dulapului un ţilindru gri, îi ceru lui Irene o bucăţică de panglică albastră pe care şi-o puse la butonieră şi, evitând orice emoţie, o porniră cu trăsura, trenul şi taxiul până la terenul de *cricket* „Lord”. Lângă Irene, îmbrăcată într-o rochie verde-deschis, cu tigheluri subţiri negre, Jolyon urmări meciul, încercând emoţiile de odinioară.

Când Soames trecu prin faţa lor, bucuria zilei se sfârşi. Faţa lui Irene se desfigura, căci îşi muşca mereu buzele. Nu mai avea rost să rămână acolo când Soames sau poate fata lor ar putea trece de

nenumărate ori plimbându-se prin faţa lor. Jolyon zise:

— Scumpa mea, dacă vrei, hai să plecăm!

Seara, Jolyon se simţi istovit. Nevoind ca Irene să-l vadă în starea aceasta, aşteptă în salon până când o auzi cântând la pian; atunci, pe furiş, se duse în biroul cel mic. Deschise fereastra pentru a avea cât mai mult aer, lăsă uşa deschisă pentru a auzi muzica şi, aşezat în fotoliul tatălui său, închise ochii şi îşi rezemă capul de perna îmbrăcată în piele cafenie, tocită de bătrâneţe. Viaţa lui cu Irene fusese întocmai ca pasajul acesta din sonata lui Cesar Franck – partea a treia, divină... Iar acum, povestea aceasta a lui Jon – urâtă treabă! Jolyon ajunse la limita aceea a conştiinţei când nu-şi mai dădu seama dacă visează ori ba dar, şezând aşa, cu ochii închişi, simţi miros de ţigară şi în întunericul din faţa ochilor săi închişi văzu parcă chipul tatălui său. Silueta apărea, dispărea, apoi apărea din nou; şi parcă în fotoliul în care şedea el l-ar fi văzut pe tatăl său în haine negre, picior peste picior, legănându-şi ochelarii între degetul mare şi arătător; parcă i-ar fi văzut mustăţile albe, mari, ochii adânciţi în orbite, privindu-l pe sub fruntea boltită, şi parcă îi spunea: „Jo, oare priveşti limpede situaţia? Tu trebuie să hotărăşti. Ea nu este decât o femeie!” Oh! exact vorbele tatălui său; o frază caracteristică pentru epoca victoriană! Iar Jolyon îi răspunse: „Nu, mi-a fost frică – mi-a fost frică să n-o fac să sufere pe ea, pe Jon şi chiar pe mine. Am şi eu inimă şi milă; mi-a fost frică.” Dar ochii aceia bătrâni, atât de bătrâni şi totuşi mult mai tineri decât ai lui, continuară: „E vorba despre soţia ta şi fiul tău; despre trecutul tău. Ia-ţi răspunderea, băiete!” Să fi fost oare mesajul unui spirit care s-a întors pe pământ sau era numai instinctul tatălui său, viu în fiinţa lui? Şi din nou simţi mirosul de fum de ţigară – pielea vechiului fotoliu era îmbibată de acest miros. Foarte bine! îşi

va face datoria, îi va scrie lui Jon, va aşterne totul negru pe alb! Începu brusc să respire greu, cu o senzaţie de sufocare, parcă i se umflase inima în piept. Se ridică şi ieşi la aer. Stelele erau foarte strălucitoare. Făcu câţiva paşi pe terasă, apoi trecu colţul până la fereastra sălii de muzică, unde o văzu pe Irene şezând la pian. Lumina lămpii cădea peste părul ei argintat, părea îngândurată, ochii ei negri, mari deschişi priveau în gol, mâinile îi stăteau nemişcate pe clape. Apoi Jolyon văzu cum ridică mâinile şi le încrucişează pe piept. „Se gândeşte la Jon, îşi zise; Jon este totul! şi firesc să nu mai însemn nimic pentru ea!" Apoi, tiptil-tiptil, să nu-l vadă Irene, se întoarse la birou.

A doua zi, după o noapte grea, Jolyon se aşeză la masă pentru a-şi îndeplini datoria. Scrise cu greutate şi cu multe ştersături.

Copilul meu drag,

Eşti destul de mare pentru a înţelege cât le este de greu celor bătrâni să se destăinuiască faţă de copiii lor. Nouă – mamei tale şi mie, cu toate că pentru mine ea este veşnic tânără – ne e cu atât mai greu, cu cât trebuie să-i facem mărturisiri fiinţei pe care o iubim mai presus de orice. Nu pot să spun că suntem conştienţi de vreun păcat săvârşit, cred că în viaţă oamenii încearcă foarte rar acest sentiment, dar lumea poate fi de altă părere. Şi, oricum ar fi fost purtarea noastră, bună sau rea, ea n-a pledat în favoarea nevinovăţiei noastre. Adevărul este, scumpul meu, că atât mama ta, cât şi eu am avut un trecut; şi acum sarcina mea este să ţi-l dezvălui, deoarece atinge în mod atât de profund şi de dureros viitorul tău. Demult, acum foarte mulţi ani, prin anul 1883, când mama ta nu avea decât douăzeci de ani, i s-a întâmplat o mare nenorocire, ale cărei urmări dăinuiesc poate şi azi: a făcut o căsătorie nefericită – nu, nu cu mine, Jon. Fără avere personală şi neavând decât o mamă vitregă foarte asemănătoare cu Jezebel[71] – era

foarte nenorocită în casa părintească. S-a căsătorit cu tatăl lui Fleur, vărul meu Soames Forsyte.

El o urmărise cu multă perseverenţă căci, trebuie să fim drepţi faţă de el, o iubea la nebunie. O săptămâna după căsătorie ea şi-a dat seama că săvârşise o greşeală de neiertat. N-a fost vina lui; vinovată a fost lipsa ei de judecată – nenorocul ei.

Până aici Jolyon păstră o nuanţă de ironie, dar de aici încolo subiectul grav i-o răpi.

Jon, aş vrea să-ţi explic, pe cât îmi stă în putinţă – şi-mi este foarte greu – cu câtă uşurinţă se poate înfăptui o căsătorie nefericită, ca aceea a mamei tale. Vei spune, desigur: «Cum s-a putut căsători cu el dacă nu-l iubea cu adevărat?» Ai avea dreptate dacă n-ai ţine seama de una sau două împrejurări îngrozitoare. Din această greşeală iniţială a ei s-au născut toată frământarea, suferinţa şi tragedia de mai târziu, şi nu ştiu dacă voi reuşi să ţi-o tălmăcesc în vorbe. Trebuie să ştii, Jon, că în vremea aceea şi chiar şi astăzi – cu toate că se vorbeşte acum atâta despre progres, nu văd cum ar putea fi altfel – cele mai multe fete se mărită fără să cunoască latura sexuală a vieţii. Chiar dacă ştiu ce înseamnă, ele n-au nici o experienţă în privinţa asta. Şi aici zace cheia întregii probleme. Această lipsă de experienţă, indiferent de cunoştinţele verbale, e pricina tuturor tulburărilor şi neînţelegerilor conjugale. În nenumărate căsătorii fetele tinere – şi una dintre ele a fost şi mama ta – nu ştiu şi nu pot şti dacă iubesc sau nu iubesc pe bărbatul cu care se căsătoresc; ele nu-şi dau seama decât după ce se săvârşeşte acel act de unire care face din căsătorie o realitate. În cele mai multe cazuri, şi mai ales când sentimentele nu sunt complet desluşite, acest act cimentează şi întăreşte această legătură, iar în altele – şi acesta a fost cazul mamei tale – dezvăluie greşeala săvârşită, distrugând şi eventuala legătură sentimentală

dintre cei doi soţi. Nu există în viaţa unei femei o tragedie mai mare decât asemenea descoperire care devine, pe zi ce trece, mai desluşită. Oamenii grosolani şi cei care nu gândesc pot râde în faţa unei asemenea greşeli, zicând: «Zarvă multă pentru nimic!» Oamenii fără perspectivă şi egocentricii care judecă viaţa altora după a lor pot condamna pe cei ce săvârşesc această tragică eroare; da, îi condamnă să trăiască toată viaţa în temniţa pe care şi-au clădit-o ei. Cunoşti şi tu proverbul: «Cum îţi aşterni, aşa vei dormi». E o zicală dură, nedemnă de a fi rostită de un gentleman sau de o lady în adevăratul sens al acestor cuvinte; mai mult decât atât nu pot spune despre ei. Eu n-am fost niciodată ceea ce se cheamă un bărbat moral. Dar, scumpul meu Jon, eu nu vreau să-ţi vorbesc în termeni care te-ar face să judeci cu uşurinţă legăturile în care intri sau angajamentele pe care le iei. Doamne fereşte! însă cu experienţa vieţii mele lungi, pot să-ti spun că cei ce condamnă victimele acelor tragice greşeli, şi condamnă fără a întinde o mână de ajutor, nu sunt oameni sau, mai bine zis, ar fi inumani în cazul că şi-ar da seama de ceea ce fac. Dar ei nu-şi dau seama! Să nu mai vorbim despre ei! Eu îi dispreţuiesc întocmai cum, desigur, mă dispreţuiesc ei pe mine. Ţi-am spus toate acestea pentru că acum te pun în situaţia de a judeca pe mama ta, şi cum eşti foarte tânăr, nu ai experienţa vieţii. Povestea continuă astfel: după trei ani de încercări zadarnice de a înfrânge repulsia ei – era să spun scârba ei şi, să ştii, nu este un cuvânt prea dur, deoarece repulsia, în împrejurările în care a încercat-o ea, devine repede scârbă – după trei ani, care pentru o fiinţă sensibilă, iubitoare de frumos şi armonie ca mama ta, au fost ani de chin, a întâlnit un tânăr care s-a îndrăgostit de ea. Era arhitect, el a construit casa în care locuim noi azi, a clădit-o pentru ca tatăl lui Fleur şi cu mama ta să locuiască într-însa, o nouă temniţă în care s-o

închidă în locul celei în care locuiau la Londra. Se pare această casă a avut un rol covârşitor în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor. În cele din urmă şi mama ta s-a îndrăgostit de tânărul arhitect. Nu trebuie să-ţi spun că omul nu e întotdeauna liber să aleagă pe cel de care se îndrăgosteşte, dragostea vine de la sine. N-ai ce face! Aşa a venit şi la ea. Îmi închipui – cu toate că niciodată nu mi-a vorbit despre acest lucru – zbuciumul prin care a trecut, căci fusese crescută după principii foarte riguroase şi nu lua viaţa uşor; nu, deloc. Totuşi, sentimentul lor i-a copleşit şi l-au trăit din plin. Apoi urmă o tragedie cumplită. Trebuie să-ţi vorbesc despre ea, pentru că altfel nu vei înţelege niciodată situaţia reală în faţa căreia te afli tu acum. Bărbatul cu care se căsătorise – Soames Forsyte, tatăl lui Fleur – într-o noapte, când pasiunea ei pentru acest tânăr ajunsese la culme, a siluit-o în baza drepturilor sale de soţ legitim. A doua zi, întâlnindu-se cu iubitul ei, ea i-a spus ce se întâmplase. Nu se ştie dacă arhitectul s-a sinucis sau, tulburat cum era, a fost călcat de un omnibuz din întâmplare; dar omul a murit. Gândeşte-te la mama ta, în seara când a aflat de moartea lui. Din întâmplare eu am văzut-o. Bunicul tău m-a trimis s-o ajut, dacă pot. Dar n-am apucat decât s-o văd, căci soţul ei mi-a închis uşa în faţă. N-am uitat însă niciodată expresia de pe faţa ei; o am şi acum vie în faţa ochilor. Atunci n-o iubeam, şi nici doisprezece ani după aceea, dar n-am putut-o uita niciodată, copilul meu drag – crede-mă, nu e uşor să aştern pe hârtie asemenea lucruri. Dar, după cum vezi şi tu, trebuie s-o fac. Mama ta trăieşte prin tine, pentru tine, şi te iubeşte mai mult decât orice pe lume. Nu vreau să-ţi vorbesc urât despre Soames Forsyte. Nu vreau să-l judec prea aspru.

Multă vreme mi-a fost milă de el, şi poate că l-am compătimit chiar şi atunci. După judecata oamenilor ea greşise, iar el era în drepturile lui. El o iubea în felul lui. Ea era proprietatea lui. Aşa

judecă el viaţa – sentimentele oamenilor, inimile lor – proprietate. Nu e vina lui, aşa s-a născut. Pentru mine asta înseamnă o mentalitate oribilă, dar n-am nici un merit – aşa m-am născut. După cum te cunosc, cred că şi tu ai oroare de ea. Şi acum să-ţi povestesc mai departe. În aceeaşi noapte mama ta a fugit din casa lui; timp de doisprezece ani a trăit singură, absolut singură, Jon, până în anul 1899, când soţul ei – după cum vezi era încă soţul ei legitim, căci el n-a cerut divorţul, iar ea, bineînţeles, nu avea dreptul să-l ceară – dându-şi probabil seama că vrea să aibă un copil, începu s-o urmărească, cerându-i să se întoarcă la el şi să-i dăruiască un copil. Cum bunicul tău îi lăsase mamei tale prin testament o mică moştenire, iar eu eram fideicomisul ei, am asistat la toate demersurile lui Soames Forsyte. În acest timp m-am apropiat de ea, m-am îndrăgostit de ea. Insistenţele lui deveniseră din ce în ce mai aprige, până când, într-o bună zi, mama ta a venit aici, rugându-mă s-o apăr. Soţul ei, care o urmărea şi cunoştea fiecare mişcare a ei, a încercat să ne separe, intentând acţiune de divorţ; sau poate că voia numai să ne ameninţe – nu ştiu precis; în orice caz, numele ei, împreună cu al meu, a fost dat publicităţii. Aceasta a fost hotărâtor pentru noi, şi ne-am unit cu adevărat. Ea a divorţat, s-a căsătorit cu mine şi te-ai născut tu. Am trăit în cea mai desăvârşită fericire, cel puţin în ceea ce mă priveşte pe mine. Şi sper că şi mama ta. Foarte curând după divorţ, Soames s-a căsătorit cu mama lui Fleur şi s-a născut ea. Aceasta este povestea, Jon. Ţi-am istorisit-o pentru că, văzând dragostea ta pentru fata acestui bărbat, mi-am dat seama că tu mergi orbeşte spre un fapt care va distruge pentru totdeauna fericirea mamei tale, dacă nu şi pe a ta. Nu vreau să-ţi vorbesc despre mine, căci la vârsta mea nu cred să mai fac multă vreme umbră pământului, şi chiar dacă aş suferi, ar fi numai din pricina durerii ei şi a tale. Dar ceea ce aş vrea să

înţelegi este că sentimente de groază şi scârbă ca acestea nu se pot uita, nu dispar niciodată. Şi astăzi încă sunt vii în sufletul ei. Chiar ieri, la „Lord”, l-am zărit din întâmplare pe Soames Forsyte. Dacă ai fi văzut faţa ei, te-ai fi convins de cele ce-ţi spun. Ideea că tu te-ai putea căsători cu fata lui e un coşmar pentru ea, Jon. N-am nimic împotriva lui Fleur, decât că e fata lui. Iar copiii tăi, dacă te căsătoreşti cu ea, vor fi, deopotrivă, nepoţii mamei tale şi ai lui Soames, bărbatul care a posedat-o pe vremuri pe mama ta tratând-o ca pe o sclavă. Gândeşte-te la ceea ce înseamnă acest lucru. Prin aceasta căsătorie tu intri în lagărul în care mama ta a fost prizonieră, unde a suferit cele mai cumplite torturi. Tu abia ai păşit pragul vieţii, o cunoşti pe fata aceasta de două luni, şi chiar dacă crezi c-o iubeşti la nebunie, te rog desparte-te imediat de ea. Nu-i pricinui mamei tale o durere atât de aprigă şi o umilinţă atât de gravă pentru zilele pe care le va mai avea de trăit. Cu toate că mie îmi pare veşnic tânără, are totuşi şi ea cincizeci şi şapte de ani. În afară de noi doi nu are pe nimeni pe lume. Curând nu te va avea decât pe tine. Adună-ţi minţile, Jon, şi desparte-te. Nu pune acest nor şi zăgaz între voi. Nu-i zdrobi inima, Jon! Dumnezeu să te binecuvânteze, copilul meu drag; şi încă o dată te rog iartă-mă pentru toată durerea pe care ţi-o produce această scrisoare – noi am încercat să te cruţăm dar, după câte se pare, Spania n-a fost de nici un folos.

Cu acelaşi drag de totdeauna,
tatăl tău
Jolyon Forsyte

După ce îşi isprăvi spovedania, Jolyon îşi sprijini obrazul supt în mână şi o reciti. Cuprindea lucruri care îi provocau atâta durere la gândul că Jon le va citi, încât îi venea s-o rupă. Un Forsyte atât de discret şi rezervat să spună asemenea lucruri unui băiat tânăr, fiului său, să vorbească

despre ele în legătură cu soţia şi mama băiatului era îngrozitor! Şi, totuşi, cum ar putea înţelege Jon realitatea, prăpastia de netrecut, cicatricea ce nu se poate şterge? Fără aceste lămuriri nu-i poate cere să-şi înăbuşe iubirea. Dacă nu-i spune totul, n-are rost să-i scrie!

Îndoind scrisoarea, o puse în buzunar. Slavă Domnului! Era sâmbătă, avea vreme să se mai gândească până duminică seara, căci chiar dacă ar expedia-o azi, Jon n-ar primi-o decât luni. Această amânare îl uşura, cu atât mai mult cu cât, fie că o expediază sau ba, mărturisirea era scrisă.

În grădina de trandafiri, care luase locul câmpului de ferigă de odinioară, Irene, cu un coşuleţ pe braţ, curăţa şi tăia trandafirii. Ea făcea întotdeauna ceva, iar Jolyon o invidia, căci el, în ultima vreme, stătea degeaba. Porni spre ea. Irene ridică mâna, arătându-i o mănuşă murdară, şi îi zâmbi. Părul îi era strâns sub o dantelă legată sub bărbie, iar faţa ei ovală, cu ochi mari negri, părea foarte tânără.

— Musculiţele verzi sunt groaznice anul ăsta, cu toate că e răcoare. Pari obosit, Jolyon!

Jolyon scoase mărturisirea din buzunar.

— Uite ce-am scris. Cred că e bine s-o citeşti şi tu.

— Lui Jon?

În clipa aceea faţa lui Irene se schimbă complet; părea năucită.

— Da; crima iese la iveală.

Jolyon îi întinse scrisoarea şi porni mai departe, printre trandafiri. Iar după câtva timp, văzând-o nemişcată, cu foile de hârtie lipite de fustă, pricepu c-o citise şi se întoarse la ea.

— Ai ceva de spus?

— E admirabilă. Nu cred că s-ar fi putut spune mai bine. Îţi mulţumesc, dragul meu.

— Găseşti c-ar trebui să las ceva la o parte?

Irene dădu din cap.

— Nu. Trebuie să ştie totul pentru a înţelege.

— Aşa m-am gândit şi eu, dar totuşi mi-e greu, foarte greu.

Jolyon avu senzaţia că pentru el e chiar mai dureros decât pentru ea – lui îi era mai greu să discute probleme sexuale cu un bărbat decât cu o femeie; şi apoi Irene a fost întotdeauna mai naturală şi mai sinceră, nu atât de introvertită cu el, cu firea lui de adevărat Forsyte.

— Mă întreb dacă va înţelege, chiar şi după ce-i spunem toate astea. Ştii, Jolyon, e atât de tânăr şi are aversiune pentru aspectele fizice ale dragostei.

— A moştenit lucrul acesta de la tatăl meu, care era pudic ca o fetiţă în faţa acestor chestiuni. Crezi că-i mai bine să refac scrisoarea spunându-i pur şi simplu că l-ai urât pe Soames?

Irene făcu un semn negativ din cap.

— Ura e doar o vorbă. Nu explică nimic. E mai bine aşa cum ai conceput-o tu.

— Foarte bine. Mâine o expediez.

Irene îşi ridică obrazul, iar Jolyon, în văzul tuturor ferestrelor îmbrăcate în viţă sălbatică ale casei celei mari, o sărută.

CAPITOLUL II
MĂRTURISIRE

Târziu, în după-amiaza aceleiaşi zile, Jolyon aţipi în fotoliul cel mare din birou. Pe genunchi, deschisă şi cu faţa în jos, stătea *La Rotisserie de la reine Pédauque*[72], şi tocmai înainte de a-l fura somnul, îşi zise: „Oare noi englezii îi vom iubi vreodată cu adevărat pe francezi?” El îi iubise întotdeauna, se simţea bine între ei, îi plăceau mentalitatea, gustul şi mâncărurile lor. Înainte de război, când Jon era la internat, fusese împreună cu Irene în Franţa de mai multe ori. Povestea lor romantică, ultimul şi cel mai frumos roman al vieţii lui, începuse la Paris. Totuşi, era firesc ca englezul obişnuit să nu iubească poporul francez dacă nu-l priveşte cu o anumită obiectivitate estetică! Ajuns la aceasta concluzie melancolică, Jolyon aţipi.

Când se trezi, dădu cu ochii de Jon, stând în picioare între fotoliul lui şi fereastră. Desigur că băiatul intrase prin grădină şi acum aştepta ca tatăl lui să se trezească. Jolyon, pe jumătate adormit, îi zâmbi. Ce frumos era băiatul, sensibil, cald, cinstit! Apoi simţi un junghi puternic în inimă; şi toată fiinţa lui fu cuprinsă de un tremur nervos. Jon! Mărturisirea! Jolyon făcu un efort de voinţă şi zise pe un ton stăpânit:

— Ce e cu tine, Jon? De unde ai apărut?

Jon se aplecă şi-l sărută pe frunte.

Abia atunci observă Jolyon expresia de pe faţa băiatului.

— Am venit să-ţi spun ceva, tată.

Jolyon se strădui din răsputeri să biruie senzaţia de sufocare din piept şi nodul ce i se pusese în gât.

— Bine, bătrâne, stai jos. Ai văzut-o pe mama ta?

— Nu.

Obrajii rumeni ai băiatului se făcură, brusc, albi ca varul. Jon se aşeză pe braţul bătrânului fotoliu de piele întocmai cum, pe vremuri, se aşeza Jolyon lângă tatăl său, instalat comod, rezemat de spetează. Aşa şedea el lângă tatăl său până când s-au rupt relaţiile dintre ei – nu cumva se află acum şi el într-o situaţie asemănătoare cu fiul său? Toată viaţa a avut oroare de scene, ca de otravă; s-a ferit de certuri, a trăit liniştit, aşa cum a vrut el, şi a lăsat şi pe alţii să trăiască cum vor ei. Iar acum, la sfârşitul zilelor sale, iată-l în faţa unei scene mai dureroase decât toate cele de care s-a ferit. Aşternându-şi o mască peste obrazul lui răvăşit de emoţii, Jolyon aşteptă ca fiul său să vorbească.

— Tată, zise Jon încet, Fleur şi cu mine ne-am logodit.

„Întocmai!" gândi Jolyon răsuflând cu greu.

— Ştiu că tu şi cu mama sunteţi împotrivă. Fleur mi-a spus că mama, înainte de a se căsători cu tine, a fost logodită cu tatăl ei. Eu nu ştiu, fireşte, ce s-a întâmplat atunci, dar trebuie să se fi petrecut foarte demult. O iubesc mult, tată, şi ea spune că mă iubeşte.

Jolyon scoase un sunet straniu, parcă râdea şi gemea în acelaşi timp.

— Tu ai nouăsprezece ani, Jon, iar eu am şaptezeci şi doi. Cum vrei să ne înţelegem noi doi într-o asemenea chestiune? Nu-i aşa?

— Tată, tu o iubeşti pe mama; tu trebuie să ştii ce simţim noi. Cred că nu e drept să ne distrugeţi fericirea pentru nişte întâmplări vechi. Spune şi tu?

Acum era momentul să facă mărturisirea, dar Jolyon gândi să încerce tot ce poate pentru a o evita. Puse mâna pe braţul băiatului şi zise:

— Uite ce este, Jon! Aş putea să te contrazic spunându-ţi că sunteţi amândoi prea tineri şi nu ştiţi ce vorbiţi şi ce simţiţi, dar tu nu m-ai asculta; de altfel nu acesta este argumentul potrivit. Din păcate, tineretul nu învaţă din experienţa celor

bătrâni! Tu vorbeşti cu uşurinţă despre „întâmplări străvechi”, neştiind, după cum recunoşti chiar tu, ce s-a întâmplat. Dar spune, Jon, de când eşti tu pe lume ţi-am dat eu vreodată prilejul să te îndoieşti de dragostea mea pentru tine şi de cuvântul meu?

Dacă în aceste clipe Jolyon n-ar fi fost atât de emoţionat, poate că l-ar fi distrat conflictul din sufletul băiatul provocat de vorbele lui. Jon îl strânse în braţe, voind să-i arate că are încredere în el, dar pe faţa lui se citea groaza, căci nu ştia cum va interpreta tatăl lui aceste îmbrăţişări. Totuşi, Jolyon era recunoscător pentru afecţiunea copilului său.

— Deci, Jon, poţi să-mi dai crezare. Dacă nu renunţi la această dragoste, ai s-o nenoroceşti pe mama ta, zdrobindu-i inima pentru câte zile va mai avea de trăit. Crede-mă, dragul meu, trecutul, oricum ar fi fost, nu se poate uita – nu se poate, Jon.

Băiatul se ridică de pe braţul fotoliului. „Uite-l, acum o vede pe Fleur, gândi Jolyon; e vie în faţa lui, se mişcă, vorbeşte – frumoasă, tânără, îndrăgostită!”

— Nu pot tată! Nu pot renunţa, chiar dacă mi-o ceri tu! Nu pot!

— Dacă ai cunoaşte adevărul ai renunţa fără şovăială. Sunt convins. De ce nu vrei să mă crezi?

— Cum poţi şti ce-aş gândi eu, dacă l-aş cunoaşte? O iubesc mai mult decât orice pe lume.

Faţa lui Jolyon tresări, apoi zise încet, cu adâncă mâhnire:

— Mai mult decât pe mama ta, Jon?

Văzând faţa lui crispată şi pumnii strânşi, Jolyon îşi dădu seama de încordarea şi zbuciumul fiului său.

— Nu ştiu! izbucni Jon. Nu ştiu! Dar ideea că trebuie să renunţ la Fleur aşa, pentru nimic – pentru ceva ce nu înţeleg, pentru motive care, desigur, nu sunt atât de grave cum pretindeţi voi – mă face să... mă face să...

— Crezi că suntem nedrepţi încercând să vă despărţim. Da, aşa este. Dar chiar şi aşa e mai bine să te desparţi decât să rămâi cu ea.

— Nu pot. Fleur mă iubeşte şi eu o iubesc. Îmi ceri să am încredere în tine; dar de ce n-ai avea tu încredere în mine, tată? Noi nu vrem să ştim nimic – nu ne interesează adevărul, căci nu mai poate schimba hotărârea noastră. Cel mult ar face ca amândoi să vă iubim, pe tine şi pe mama, şi mai mult.

Jolyon duse mâna la buzunarul hainei, dar o scoase fără scrisoare; rămase mai departe nemişcat, cu limba strâns lipită de dinţi.

— Gândeşte-te ce a însemnat mama ta pentru tine, Jon! Ea nu te are decât pe tine; eu nu mai am mult de trăit.

— De ce nu? Nu e drept să vorbeşti acum despre... De ce nu?

— Ştii de ce? zise Jolyon rece; pentru că doctorii mi-au spus că nu mai am mult de trăit. Acum ai înţeles?

— Oh, tată! strigă Jon, şi îi dădură lacrimile.

Această prăbuşire a fiului său, pe care nu-l văzuse plângând de când avea zece ani, îl emoţiona puternic pe Jolyon. Abia acum îşi dădu cu adevărat seama de puritatea sufletească a fiului său şi de cât de mult va avea de îndurat din pricina situaţiei în care se afla şi, în general, în toată viaţa lui de acum înainte. Apoi întinse mâna spre el cu un aer neputincios – dar nu putea, nu îndrăznea să se ridice în picioare.

— Nu plânge, bătrâne, îi zise, căci mă faci şi pe mine să plâng.

Jon, stăpânindu-şi deznădejdea, se întoarse cu spatele la el şi rămase nemişcat.

„Ce mă fac? îşi zise Jolyon. Ce să-i mai spun pentru a-l convinge?”

— Deocamdată nu-i spune nimic mamei, îi zise. E destul de înspăimântată. Eu ştiu ceea ce simţi tu, Jon. Dar tu ne cunoşti destul de bine pe

amândoi pentru a fi convins că nu ne e uşor să-ţi distrugem fericirea. Ne e chiar foarte greu, scumpul meu, căci n-avem altă grijă pe lume decât fericirea ta. Eu nu mă gândesc decât la tine şi la ea. Iar acum e vorba de viitorul tău şi al ei.

Jon se întoarse. Era palid, iar ochii, adânciţi în orbite, parcă ardeau.

— Dar ce este? *Care este motivul?* Nu mă chinui cu argumente vane!

Jolyon, dându-şi seama că pierduse bătălia, duse din nou mâna la buzunarul hainei, răsuflând greu, cu ochii închişi; o ţinu acolo vreme de un minut, apoi îşi zise: „Am avut o viaţă lungă şi frumoasă – câteva momente amare – iar acesta este cel mai greu!” Apoi scoase mâna cu scrisoarea şi zise cu glas ostenit:

— Dacă n-ai fi venit azi, mâine ţi-aş fi expediat această scrisoare, Jon. Am încercat să te cruţ – aş fi vrut s-o feresc pe mama şi pe mine de această durere. Văd că n-am izbutit. Citeşte-o, eu mă duc în grădină.

Jolyon se aplecă, făcând un efort să se ridice. Jon, luând scrisoarea, zise iute:

— Nu, stai aici, ies eu; şi plecă în goană.

Jolyon se prăbuşi în fotoliu. Tocmai atunci o gânganie cu aripi albastre se găsi să zboare îndrăcită în jurul lui, dar bâzâitul ei îi făcea bine, era totuşi altceva decât liniştea, pustiul... Oare unde s-a dus băiatul să citească scrisoarea? Blestemată scrisoare – blestemată poveste! Grea situaţie, grea pentru ea... grea pentru Soames... pentru cei doi copii... şi pentru el! Inima îi bătea iute, îl durea. Viaţa – iubirile ei – munca ei – frumuseţea ei – durerile ei şi sfârşitul ei! A fost frumos în ciuda tuturor necazurilor – viaţa e frumoasă până în clipa când îţi pare rău că te-ai născut. Viaţa – da, viaţa te distruge şi totuşi nu te face să doreşti moartea – aici zace cruzimea ei! Ce păcat că omul are inimă! Gângania veni din nou bâzâind, purtând pe aripile-i albastre toată

fierbinţeala, zumzetul şi mireasma zilelor de vară – da, îi aducea chiar şi miresme de fructe coapte, ierburi uscate, lăstari tineri, miros de grajd. Iar afară, undeva, în mijlocul acestor miresme, Jon citea scrisoarea întorcând nervos foaie după foaie, tulburat şi îndurerat, cu inima zdrobită. I se rupea inima gândindu-se la Jon. Băiatul era atât de blând, sentimental până în măduva oaselor, cinstit şi conştient – ce nedreptate, ce cumplită nedreptate! îşi aduse aminte de vorbele lui Irene: „Nu s-a născut pe lume un om care să ştie să iubească cum iubeşte Jon şi care să merite mai multă iubire decât el.” Sărmanul Jon! Iată cum, într-o după-amiază senină de vară, se năruie toată lumea viselor lui! Tinerii iau viaţa prea în serios! Speriat de această viziune a Tinereţii care ia lucrurile prea în serios, Jolyon se ridică şi se îndreptă spre fereastră. Jon nu era nicăieri. Ieşi pe terasă. Ah, numai de l-ar putea ajuta cumva – trebuie să-l ajute acum!

Trecând printre boschete, ajunse în grădină, dar Jon nu era nicăieri! Nu-l găsi nici printre piersicii şi caişii încărcaţi cu fructe date în copt. Mergând pe lângă cedrii cu frunzişul verde-închis, ieşi pe câmp. Unde s-o fi dus? Să fi fugit jos în crâng – la terenul de vânătoare al copilăriei lui? Jolyon trecu printre grămezile de fân. Până luni se usucă complet, şi dacă nu dă o ploaie, marţi îl vor strânge. De câte ori n-a trecut el pe aici cu Jon, când era mic, ţinându-l de mână! Oh, Doamne! Epoca de aur din viaţa omului se sfârşeşte pe la vârsta de zece ani! Ajunse la lac, muştele şi ţânţarii dănţuiau veseli deasupra păpurişului, apa strălucea; de acolo intră în crâng. Era răcoare, aerul îmbălsămat de brad. Jon nicăieri! îl strigă. Nici un răspuns. Se aşeză pe banca tăiată în buturuga veche, nervos, speriat, uitând de durerea lui de inimă. Nu trebuia să-l lase să plece singur cu scrisoarea aceea; ar fi trebuit să stea nemişcat lângă el! Foarte tulburat, se ridică pentru a se întoarce în casă. Ajuns în dreptul grajdurilor, mai

strigă o dată, aruncând o privire în grajd. Acolo, în întuneric, în mirosul acela de vanilie şi amoniac, ferite de muşte, cele trei vaci Alderney rumegau liniştit; adineauri fuseseră mulse, iar acum aşteptau să se întunece pentru a fi duse la păşunea din vale. Una din ele întoarse alene capul, privindu-l cu ochi lucioşi; iar pe buza ei cenuşie Jolyon văzu cum curg bale albe. Era atât de emoţionat, încât tot ceea ce vedea era desluşit şi impresionant – toată viaţa a dorit să picteze aceste imagini încântătoare – un miracol de lumină, de umbră şi de culoare. Nu e de mirare că legenda îl aşezase pe Cristos într-o iesle – căci nu există pe lume nimic mai plin de adoraţie decât ochii unei vaci cu coarne albe, rumegând în aburul cald al grajdului! Strigă încă o dată. Nici un răspuns! Apoi, ieşind în grabă din pădurice, trecu pe lângă lac şi urcă dealul. Bizară coincidenţă – îi trecu prin minte – ar fi ca Jon să fi coborât în crâng pentru a citi scrisoarea, descoperind adevărul tocmai în locul unde odinioară Irene şi Bosinney descoperiseră că se iubesc, şi tot pe buturuga unde, într-o dimineaţă de duminică, întorcându-se de la Paris, şi-a dat şi el seama c-o iubea pe Irene mai mult decât orice pe lume. Acesta ar fi fost locul cel mai nimerit unde Ironia să smulgă vălul de pe ochii fiului lui Irene! Dar Jon nu era acolo! Oare unde s-o fi dus? Trebuie să-l caute pe bietul copil. O rază de soare străbătu pentru a întări, în fiinţa lui copleşită de emoţii, frumuseţea acestei după-amiezi, a pomilor înalţi cu umbre prelungi, a cerului albastru, a norişorilor albi, a miresmei fânului proaspăt, a uguitului porumbeilor şi a florilor de pe tulpinile înalte...

Ajunse în grădina de trandafiri, şi frumuseţea trandafirilor, în lumina vie a soarelui arzător, îi păru că nu e din lumea aceasta... Aici, lângă această tufă de trandafiri roşii s-a oprit Irene pentru a citi scrisoarea şi a hotărât să-i spună totul lui Jon! Acum ştia totul! Să fi greşit Irene? Jolyon se aplecă, mirosi un trandafir, petalele îi atinseră

nasul şi buzele-i tremurânde; nimic nu era mai dulce şi mai catifelat decât o petală de trandafir în afară doar de gâtul ei – Irene! Străbătu pajiştea, urcă povârnişul şi ajunse lângă stejarul bătrân. Numai crengile din vârf mai străluceau, căci soarele, fierbinte, trecuse dincolo de casă; umbra se îndesise, şi ce răcoare minunată era sub stejar – iar el era tare înfierbântat. Se opri un minut cu mâna pe funia leagănului – Jolly, Holly – Jon! Bătrânul leagăn! Apoi, brusc, se simţi rău, îngrozitor de rău. „Am întrecut măsura! Mi-am făcut-o!” Se îndreptă, clătinându-se, spre terasă, se târî pe scări şi căzu lângă peretele casei. Zăcu acolo gâfâind, cu faţa îngropată în caprifoiul sădit cu atâta trudă de el şi Irene pentru a parfuma aerul care intră în casă. Simţea mireasma florilor, dar se amesteca totul cu nişte dureri îngrozitoare. „Iubirea mea! gândi; sărmanul băiat!” Apoi, cu mare efort, intră pe uşă şi merse, clătinându-se, până la fotoliul bătrânului Jolyon. Se prăbuşi în el. Cartea era încă acolo, cu creionul în ea; îl luă şi încercă să scrie ceva pe pagina deschisă... Mâna îi căzu... Adică aşa vine... aşa este?...

Un spasm nemaipomenit; apoi întuneric...

CAPITOLUL III

IRENE

Jon, năuc şi speriat, cu scrisoarea în mână, fugi de-a lungul terasei şi ocoli casa. Rezemat de peretele acoperit cu viţă sălbatică din dosul casei, o deschise. Era lungă... foarte lungă! Teama îi crescu; începu a citi. Când ajunse la cuvintele: „S-a căsătorit cu tatăl lui Fleur”, i se păru că toate se învârtesc în jurul lui. Fiind chiar lângă o fereastră deschisă, sări peste ea în sala de muzică, trecu în hol şi apoi urcă în camera lui de culcare. După ce-şi muie faţa cu apă rece, se aşeză pe pat şi citi mai departe, punând foaie după foaie pe pat. Scrisul tatălui său era citeţ – de altfel îl cunoştea atât de bine, cu toate că niciodată nu primise de la el o scrisoare nici pe sfert cât aceasta. O citea simţind o greutate pe suflet – imaginea participa şi ea puţin. La prima lectură înţelese desluşit durerea pe care o încercase tatăl său scriindu-i o asemenea scrisoare. După ce ultima foaie îi căzu din mână, simţi un gol în inimă şi începu s-o recitească. Totul i se păru dezgustător – mort şi respingător. Apoi, brusc, fu cuprins de un val fierbinte, de o emoţie îngrozitoare. Îşi acoperi faţa cu amândouă mâinile. Propria lui mamă! Tatăl lui Fleur! Ridică din nou scrisoarea şi o citi iute. Iarăşi acelaşi sentiment de dezgust şi moarte; iubirea lui era cu totul altfel! În scrisoare scrie că mama lui şi tatăl ei... Ce groaznică scrisoare!

Proprietate! Pot exista pe lume bărbaţi care-şi consideră soţia drept proprietatea lor? Deodată începură a-i năvăli în minte chipurile oamenilor de pe stradă, de la ţară – feţe roşii care seamănă cu capete de peşte sărat; feţe grave cu o expresie aspră; spilcuite şi uscate; violente; sute, mii de feţe! De unde să ştie el ce gândesc şi ce simt oamenii care au aceste chipuri? Cu capul în mâini, Jon gemu prelung. Mama! Ridică scrisoarea şi o

reciti: „groază şi scârbă... vii în sufletul ei... copiii voştri... nepoţii... bărbatul care a posedat-o pe vremuri pe mama ta tratând-o ca pe o sclavă...” Se ridică de pe pat. Acest trecut întunecat, care pândeşte de peste tot pentru a ucide dragostea lui şi a lui Fleur, trebuie să fi fost adevărat, căci altfel tatăl lui nu i-ar fi scris aceste rânduri. „De ce nu mi-au spus-o de la început? îşi zise; chiar din ziua în care am văzut-o pentru prima oară pe Fleur? Ştiau doar c-o voi mai întâlni. Le-a fost frică, iar acum – acum am aflat!” Durerea care îl cuprinsese era atât de mare, încât nu mai putea nici gândi, nici judeca; se duse într-un colţ întunecat al camerei şi se aşeză pe podea. Ca un animal mic şi nenorocit, rămase acolo câtăva vreme. Întunericul şi podeaua îl uşurau – parcă reveniseră vremurile când se juca de-a războiul, înlemnit, cu părul vâlvoi, cu mâinile împreunate în jurul genunchilor, şezu acolo în neştire. Zgomotul uşii dinspre camera mamei lui îl trezi din nemărginita-i deznădejde. Fusese plecat de acasă şi obloanele erau închise; iar în colţul în care şedea auzi doar foşnetul rochiei, paşii ei, apoi o zări dincolo de pat, stând în faţa toaletei. Avea ceva în mână. Jon abia răsufla, sperând că va ieşi din cameră fără să dea cu ochii de el. O văzu atingând uşor obiectele de pe masa lui de toaletă, ca şi cum le-ar fi mângâiat, apoi se opri în faţa ferestrei – cenuşie din cap până-n picioare, parcă era o nălucă. În cele din urmă întoarse capul; acum, acum trebuie să-l descopere! Buzele ei se mişcară: „Oh! Jon!” Vorbea singură. Glasul ei îl mişcă până-n fundul inimii. În mână ţinea o mică fotografie. O ridică spre lumină pentru a o privi mai bine – era foarte mică. O cunoştea, fotografia lui de când era copil mic de tot, pe care o purta mereu în geantă. Inima lui Jon bătea iute. Şi, deodată, ca şi cum i-ar fi auzit bătăile inimii, ochii ei se îndreptară spre el şi-l văzu. La strigătul ei înăbuşit şi la mişcarea bruscă a mâinilor duse la piept, strângând fotografia, Jon zise:

— Da, eu sunt.

Ea făcu câţiva paşi şi se aşeză pe patul lui, aproape de el, cu mâinile strânse la piept, cu picioarele pe foile scrisorii aruncate pe jos. Le privi, cu mâinile încleştate pe marginea patului. Se ţinea dreaptă, cu ochii ei negri aţintiţi asupra lui. În sfârşit, vorbi:

— Văd că ai citit, acum ştii totul.

— Da.

— Ai vorbit cu tata?

— Da.

Urmă o lungă tăcere, apoi ea zise:

— Oh! scumpul meu.

— Totul e în ordine.

Emoţiile din sufletul lui erau atât de puternice şi de amestecate, încât nici nu îndrăznea să se mişte – mânie, deznădejde şi, totuşi, avea dorinţa stranie de-a simţi mângâierea mâinii ei pe fruntea lui.

— Şi ce ai de gând să faci?

— Nu ştiu.

Iarăşi o lungă tăcere, apoi ea se ridică. Se opri nemişcată, o clipă, făcu un mic gest cu mâna şi zise:

— Copilul meu drag, bucuria vieţii mele, nu te gândi la mine – gândeşte-te numai la tine, şi, ocolind patul, se duse în camera ei.

Jon, ghemuit ca o minge, parcă era un arici, se întoarse în colţul camerei şi se aşeză iar pe podea.

Să fi trecut douăzeci de minute poate, când un ţipăt îl trezi. Venea dinspre terasă, de jos. Se ridică înspăimântat. Din nou un ţipăt:

— Jon!...

Era mama, ea striga!

Ieşi, coborî în goană scările, trecu prin sufragerie şi intră în birou. O găsi îngenuncheată în faţa fotoliului de piele, iar tatăl său rezemat de spetează, alb ca varul, cu capul căzut pe piept, cu o mână pe o carte deschisă, cu creionul între degete

– era atât de liniştit cum nu-l mai văzuse niciodată. Irene privi sălbatic în jurul ei şi zise:

— Oh! Jon... e mort... e mort!

Jon se aruncă şi el în genunchi şi, întinzându-se peste braţul fotoliului pe care şezuse mai adineauri, îşi lipi buzele de fruntea lui. Rece ca gheaţa! Cum... cum poate fi tata mort când acum un ceas!... Mama lui îi înconjurase genunchii cu braţele şi stătea cu pieptul lipit de picioarele lui Jolyon.

— De ce... de ce n-am fost lângă el? o auzi şoptind.

Apoi văzu pe carte, scris cu litere întortocheate, cuvântul „Irene”. Jon se prăbuşi lângă mama lui. Vedea pentru prima dată un om mort: liniştea nemărginită a morţii şterse din sufletul lui orice altă emoţie; deci, toate încercările vieţii nu sunt decât pregătiri pentru momentul acesta! Iubirea şi viaţa, teama, durerea, orice mişcare, lumina şi frumuseţea – toate nu sunt decât începutul acestei înspăimântătoare tăceri albe. În faţa acestei cutremurări toate celelalte lucruri păreau flăcări neînsemnate, efemere. În cele din urmă, adunându-şi puterile, se ridică şi o luă în braţe.

— Mamă! nu plânge... mamă!

Câteva ore mai târziu, după ce isprăviseră tot ce aveau de făcut, mama lui se întinse pe pat, iar Jon se duse singur la tatăl său, întins şi el pe patul lui şi acoperit cu un cearşaf alb. Stătu multă vreme privindu-i chipul, pe care nu-l văzuse niciodată mânios – fusese întotdeauna senin şi blând. Tatăl lui îi spusese odată: „Fii bun şi drept până la urmă – mai mult decât atâta nu poţi face.” Ce minunat şi-a respectat tata această filozofie! Abia acum pricepu că tatăl său aştepta de mult acest sfârşit brusc; ştia, dar nu le spusese nici o vorbă. Îl privea cu respect şi adoraţie. Cât de singur şi-a dus durerea – pentru a o cruţa pe mama lui şi pe el! În timp ce stătea cu ochii aţintiţi la obrazul tatălui

său, durerea lui i se păru neînsemnată. Cuvântul acela scris pe carte! Cuvânt de bun rămas! Acum mama nu-l mai avea decât pe el! Se apropie de faţa moartă – nu era schimbată deloc şi, totuşi, nu mai era el. Odată, parcă îl auzise pe tatăl său spunând că nu crede într-o supravieţuire conştientă după moarte, sau, chiar dacă aşa ceva există, el era de părere că starea conştientă dăinuieşte numai până când trupul ajunge la limita vârstei lui, adică atâta vreme cât mai are vitalitate fizică într-însul. Astfel, în cazul când omul moare într-un accident, otrăvire, boală fulgerătoare, conştiinţa ar putea persista până când Natura îşi consumă toate forţele latente, şi apoi dispare în mod treptat. Teoria tatălui său îl izbise, căci n-o mai auzise niciodată. Când inima se opreşte astfel – desigur, nu e ceva natural! S-ar putea, deci, ca spiritul conştient al tatălui său să fie acolo, în cameră cu el. Deasupra patului era portretul bunicului său. Poate că şi conştiinţa *lui* era încă vie; dar poate că vie e şi conştiinţa fratelui său vitreg, mort în Transvaal. Nu cumva sunt toţi aici, adunaţi în jurul acestui pat? Jon îl sărută pe frunte şi se întoarse în camera lui. Uşa dinspre odaia mamei lui era întredeschisă; desigur că fusese la Jon în odaie – îi pregătise biscuiţi, lapte fierbinte, iar scrisoarea nu mai era pe jos. Jon mâncă şi bău laptele, privind cum ultima rază de lumină a zilei se stinge. Nu îndrăznea să privească în viitor – privea fix afară, la frunzele negre ale stejarului bătrân, crescut până-n dreptul ferestrei lui, şi i se păru că viaţa i se oprise în loc. Noaptea dormi greu; deodată se trezi, cu impresia că lângă patul lui stă o siluetă albă şi nemişcată. Speriat, se ridică.

Glasul mamei lui zise:

— Eu sunt, Jon, dragul meu! Mâna ei caldă îi aşeză capul pe pernă, şi figura ei albă dispăru.

Rămase singur! Adormi din nou, şi în somnu-i adânc visă cum numele mamei se aşterne peste patul lui.

CAPITOLUL IV
SOAMES MEDITEAZĂ

Anunţul morţii lui Jolyon Forsyte, apărut în ziarul *The Times*, nu-l impresiona prea mult pe Soames. S-a dus şi Jolyon! Cei doi veri nu se iubiseră niciodată. Ura, în forma ei violentă, se potolise de multă vreme dar, cu toate că nu i-a mai îngăduit să-i reînvie în suflet, lui Soames i se păru că moartea aceasta timpurie e o pedeapsă a justiţiei poetice. Timp de douăzeci de ani, acest uzurpator al drepturilor lui se bucurase de soţia şi casa lui şi acum... murise! După părerea lui Soames, necrologul apărut la câteva zile după moartea lui Jolyon îi dădea prea multă atenţie. Articolul vorbea despre „pictorul harnic şi plăcut a cărui operă cuprinde cele mai bune acuarele de la sfârşitul epocii victoriene”. Soames preţuia mult mai mult pe Mole, Morpin şi Caswell Baye, de aceea protesta destul de sonor ori de câte ori apărea vreun tablou al vărului său în vreo sală de expoziţie; întoarse deci foaia ziarului, iute, foşnindu-l zgomotos, în aceeaşi dimineaţă, una din afacerile familiei Forsyte îl obligă să plece în oraş, aşa că se pregăti să întâmpine privirile scrutătoare pe care i le va arunca bătrânul Gradman peste ochelari. Figura bătrânului funcţionar avea expresia aceea tipică a oamenilor care se pregătesc să prezinte condoleanţe. Era ca şi cum vremurile bune de odinioară respirau prin toţi porii lui. Se auzea aproape cum îşi zice în gând: „Da – domnul Jolyon – chiar de vârsta mea şi s-a dus! Doamne, Dumnezeule! Cred că doamna e tristă. Ce femeie frumoasă! Trupul îşi cere drepturile lui, n-ai ce-i face! Uite că au scris şi în ziar despre el!” Din pricina atmosferei care plutea în jurul bătrânului, Soames se simţi obligat să rezolve în grabă mare câteva contracte de arendare şi tranzacţii ipotecare.

— V-aţi mai gândit la donaţia aceea în favoarea domnişoarei Fleur, domnule Soames?

— M-am răzgândit, răspunse Soames scurt.

— A-a-h! Mă bucur foarte mult. De altfel v-am spus că, după părerea mea, v-aţi cam grăbit. Vremurile se schimbă.

Oare Fleur va fi impresionată de această moarte? Gândul acesta începu a-l nelinişti pe Soames. Nu ştia dacă aflase, ea citea rareori ziarele şi niciodată nu se uita la naşteri, căsătorii şi decese.

Isprăvind iute treburile, plecă spre Green Street la masă: Winifred era cam tristă. După toate probabilităţile, Jack Cardigan suferise o fractură şi multă vreme nu va mai fi „în formă". Aceasta o supăra foarte mult.

— Spune-mi, te rog, Profond a plecat cu adevărat? zise Soames brusc.

— Da, a plecat. Dar nu ştiu unde, răspunse Winifred. Da, întotdeauna aceeaşi situaţie – nu se ştie nimic precis.

De altfel nici nu-l prea interesa. De la Anette primea scrisori expediate din Dieppe, unde era împreună cu mama ei.

— Cred că ai aflat de moartea lui Jolyon.

— Da, zise Winifred. Mi-e milă de copiii lui. A fost un om de treabă.

Soames scoase un sunet bizar. În adâncul conştiinţei lui se trezi revolta împotriva unui adevăr profund şi vechi – acela că oamenii se judecă după ceea ce au *fost*, şi nu după ceea ce au *făcut.*

— Sunt convins că în această privinţă lumea avea o părere greşită, mârâi el.

— Dar acum, după ce a murit, trebuie să fim drepţi faţă de el.

— Eu aş fi vrut să fac asta de mult, zise Soames, dar n-am avut prilejul. Nu cumva ai la îndemână vreun almanah al nobilimii engleze?

— Ba da, uite-l colo în raftul de jos.

Soames scoase o carte cu coperte roşii şi începu s-o răsfoiască agitat.

„Mont – Sir Lawrence, al nouălea baronet, titlu acordat din anul 1620, fiul lui Geoffrey, al optulea baronet, şi al Laviniei, fiica lui Sir Charles Muskham, baronet de Muskham Hall, Shrops.: căsătorit în 1890 cu Emily, fiica lui Conway Charwell, cavaler de Condaford Grange, din Oxon; primul său fiu, moştenitorul titlului, Michael Conway, născut 1895; două fiice. Reşedinţa: Lippinghall Manor, Folwell, Bucks. Cluburi: Snook's; Coffee House; Aeroplane. Vezi Bidicott."

— Hm! zise Soames. Tu ai cunoscut vreodată un editor?

— Pe unchiul Timothy.

— Vreau să spun dacă cunoşti pe vreunul în viaţă.

— Monty a cunoscut pe unul din clubul lui. L-a poftit o dată aici la cină. Ştii că Monty s-a pregătit toată viaţa să scrie o carte despre modul de a face avere la turf. De aceea căuta să se pună bine cu acel editor.

— Ei şi?

— L-a convins să joace pe un cal pentru cursa de două mii. De atunci nu l-am mai văzut. Dacă-mi aduc bine aminte, era un tip inteligent.

— A câştigat?

— Nu. Mi se pare că ultimul cal a fost cel pe care pariase el. Monty era totuşi deştept în felul lui.

— Crezi? zise Soames. Ia spune, Winifred, tu vezi vreo legătură între un viitor baronet şi o întreprindere editorială?

— În ziua de azi oamenii se ocupă cu fel de fel de lucruri, răspunse Winifred. Mi se pare că marele *chic* e să nu stai degeaba – tocmai invers decât pe vremea noastră. Odinioară era distins să nu faci nimic. Dar eu sper că nu trece mult şi revenim la moda veche.

— Tânărul Mont despre care vorbesc e foarte îndrăgostit de Fleur. Dacă aş şti că astfel se termină cealaltă poveste, l-aş încuraja.

— Are stil? întrebă Winifred.

— Nu e cine ştie ce frumos; destul de simpatic însă, şi pare cam aiurit. Cred că are o moşie destul de mare. Pare s-o iubească cu adevărat. Dar, fireşte, nu ştiu nimic precis.

— Nu, murmură Winifred; e foarte greu să ştii cum e mai bine. După părerea mea, cuminte este să nu te amesteci. Mă plictiseşte la culme accidentul lui Jack; cine ştie când vom putea pleca în vacanţă! Totuşi oamenii sunt întotdeauna distractivi; eu mă duc adeseori în Park şi îi privesc.

— Eu, dacă aş fi în locul tău, îi zise Soames, mi-aş cumpăra o căsuţă la ţară şi aş pleca din Londra în zilele de sărbătoare şi când muncitorii fac greve.

— Viaţa la ţară mă plictiseşte, răspunse Winifred, iar greva muncitorilor de la calea ferată mi s-a părut chiar amuzantă.

Winifred a fost întotdeauna renumită pentru sângele ei rece.

Soames îşi luă rămas-bun. În drum spre Reading se gândi neîncetat dacă e bine sau nu să-i vorbească lui Fleur despre moartea lui Jolyon. Situaţia nu se schimbase – atâta doar că acum băiatul era independent şi că nu avea de luptat decât cu opoziţia mamei lui. Nu încape îndoială că tânărul a moştenit o avere frumoasă şi poate şi casa – construită pentru el şi Irene – casa al cărei arhitect i-a ruinat căminul. Fiica lui – stăpâna acestei case. Ar fi, într-adevăr, o justiţie poetică. Soames începu să râdă încetişor, dar cu multă tristeţe. Clădise această casă pentru a reface căsnicia lui nereuşită, voia să-şi creeze un cămin pentru copiii şi nepoţii lui, dacă ar fi putut convinge pe Irene să-i dăruiască un urmaş! Fiul ei şi Fleur! Copiii lor ar fi, într-un fel, descendenţii unirii dintre el şi ea.

Soames era prea sobru pentru a accepta o situaţie atât de teatrală. Şi, totuşi, ar fi cea mai uşoară, cea mai rentabilă soluţie de a ieşi din

impas, acum că Jolyon nu mai era. Contopirea celor două averi Forsyte avea un deosebit farmec conservator. Iar ea, Irene, va fi din nou legată de el. Ce nebunie! Ce absurditate! Soames alungă aceste închipuiri.

Ajuns acasă auzi bilele de biliard ciocnindu-se, iar prin fereastră îl zări pe tânărul Mont aplecat peste masă. Fleur, cu tacul sprijinit în şold, privea zâmbind. Ah, cât era de frumoasă! Nu e de mirare că tânărul Mont era atât de îndrăgostit! Titlu de nobleţe, moşie! În zilele acelea moşia nu mai avea mare valoare, titlul de nobleţe poate şi mai puţin. Bătrânii Forsyte aveau un oarecare dispreţ pentru titluri, socotindu-le artificiale şi demodate: le plăteai mai scump decât meritau şi aveai de-a face şi cu curtea regală. Soames îşi aducea bine aminte că toată generaţia bătrână avea, în diferite variante, cam aceeaşi părere. Totuşi Swithin, în zilele lui de glorie, fusese poftit o dată la palat. Dar după recepţie a declarat că nu se mai duce a doua oară – „totul e un moft". Familia a bănuit că hotărârea lui fusese provocată de ţinuta în care trebuise să apară; în pantalonii de ceremonie, scurţi până la genunchi, părea foarte gras. Soames îşi aduse aminte însă cât de mult dorise să fie invitată la curte Emily, mama lui, care ţinea atâta la manifestările mondene; dar tatăl lui pusese piciorul în prag cu o autoritate şi hotărâre neobişnuite. De ce să se împăuneze fără rost la palat – bani şi timp irosiţi degeaba; nu era de nici un folos!

Instinctul care a creat şi a menţinut burghezia britanică în calitatea ei de forţă principală în Stat, sentimentul că lumea lor era destul de bună, ba chiar puţin mai bună decât oricare alta, pentru că era lumea *lor*, au ţinut pe bătrânii Forsyte departe de „mofturile aristocratice", cum le zicea Nicholas când suferea de gută. Generaţia lui Soames, mai conştientă de valoarea ei şi mai ironică, s-a ferit să apară în pantaloni scurţi, nevrând să fie ridicoli ca

Swithin. Iar în a treia şi în a patra generaţie aveau aerul că-şi bat joc de toate lucrurile.

Totuşi, faptul că tânărul Mont va moşteni un titlu de nobleţe şi o moşie nu era supărător – era un lucru pe care nu-l putea evita. Intră încet în sala de biliard; Mont dădu o lovitură greşită. Soames observă expresia din ochii tânărului, care-o urmărea pe Fleur, aplecată peste masă pentru a da lovitura ei; adoraţia care i se citea în ochi îl impresiona.

Fleur se opri cu tacul sprijinit în podul palmei ei subţiri, scutură din cap pentru a-şi da spre spate părul ei castaniu, tuns scurt, şi zise:

— N-o să-mi reuşească niciodată.

— Încearcă, la noroc.

— Bine – tacul izbi, bila se rostogoli – poftim!

— Ghinion! Nu face nimic!

Apoi cei doi tineri îl văzură, şi Soames zise:

— Eu am să înscriu loviturile.

Aşezat pe scaunul înalt de lângă masă, cochet dar cam ostenit, privea pe furiş feţele celor doi tineri. După ce isprăviră partida, Mont veni la el.

— Am intrat în combinaţia editurii, domnule. Ciudată combinaţie, n-am ce zice! Îmi închipui câte tipuri de oameni aţi cunoscut dumneavoastră în cariera de avocat!

— Da, aşa este.

— Daţi-mi voie să vă spun ce-am observat eu; oamenii greşesc când oferă mai puţin decât ar putea da, cred că ar fi mai cuminte să ofere mai mult şi apoi să încerce să scadă.

Soames ridică sprâncenele.

— Şi dacă negustorul acceptă oferta cea mai mare?

— Nu face nimic, zise Mont; întotdeauna e mai uşor să scazi un preţ decât să-l urci. La noi, de pildă, dacă oferim unui autor un preţ bun, el bineînţeles, acceptă. Apoi pornim la lucru şi ne dăm seama că, în condiţiunile stabilite, nu putem

realiza beneficiul cuvenit. Îl chemăm şi îi explicăm. El are încredere în noi pentru că a văzut cât am fost de generoşi la început, şi, blând ca un miel, scade preţul şi nu ne poartă ranchiună. Dar dacă îi oferim un preţ mic de la început, el nu acceptă, şi noi suntem puşi în situaţia de a oferi mai mult pentru a nu-l scăpa din mână, iar el rămâne cu impresia că suntem nişte exploatatori ordinari care vrem să-i cumpărăm munca pe nimica toată.

— Încearcă dumneata să cumperi tablouri cu acest sistem, zise Soames; o ofertă acceptată are valoarea unui contract încheiat. N-ai învăţat asta?

Tânărul Mont întoarse capul spre fereastra unde stătea Fleur.

— Nu. Îmi pare rău că n-am învăţat dreptul. Dar am făcut încă o constatare: după părerea mea trebuie să laşi oamenilor posibilitatea de a renunţa la o afacere proastă ori de câte ori vin să-ţi ceară rezilierea unui contract.

— Pentru a face reclamă întreprinderii? întrebă Soames pe un ton sec.

— Da, fireşte că *este* şi un fel de reclamă, dar eu vreau să facem din asta un principiu.

— Firma în care ai intrat lucrează după asemenea concepţii?

— Încă nu, dar sper să-i conving şi pe ceilalţi cât de curând, zise Mont.

— Atunci falimentul e garantat.

— Nu, domnule Forsyte; nu sunt de părerea dumneavoastră. Am făcut numeroase observaţii, şi toate confirmă teoria mea. În afaceri nu se ţine îndeajuns seama de firea omenească, de aceea negustorii au fel de fel de neplăceri şi pierd multe beneficii materiale. Fireşte, trebuie să fii de bună credinţă şi de-o sinceritate absolută, ceea ce nu e greu când eşti convins de ceea ce faci şi spui. Cu cât eşti mai generos şi cu mai multă omenie în afaceri, cu atâta şansele cresc.

Soames se ridică.

— Eşti asociat?

— Încă nu, abia peste şase luni.

— După părerea mea, coasociaţii dumitale ar face bine dacă s-ar retrage cât de curând din afacere.

Mont râse.

— Vom trăi şi vom vedea! zise el. Lumea trece prin schimbări profunde. Instinctul de proprietate şi-a tras obloanele.

— Ce? zise Soames.

— Casa e de închiriat! La revedere, domnule Forsyte! Acum trebuie să plec!

Soames urmări atent pe Fleur, văzu cum îi întinde mâna şi cum tresare în clipa în care Mont i-o strânse, apoi auzi un suspin pornit din pieptul tânărului care ieşea pe uşă. Fleur, plecând de la fereastră, veni spre el, plimbându-şi degetul mijlociu pe marginea lemnului de mahon al mesei de biliard. Se vedea cât de colo că voia să-l întrebe ceva. Când degetul ajunse în ultima adâncitură din colţul mesei, Fleur ridică ochii către el.

— Tată! Ai făcut tu ceva pentru ca Jon să nu-mi mai scrie?

Soames dădu din cap.

— Cum, adică n-ai aflat? îi zise. A murit tatăl lui: chiar azi o săptămână.

— Oh!

Pe faţa ei îngrozită, încruntată, el văzu încercarea deznădăjduită de a-şi da seama de efectele acestei morţi asupra planurilor ei.

— Sărmanul Jon! De ce nu mi-ai spus, tată?

— N-am ştiut ce să fac, zise Soames încet; tu n-ai încredere în mine.

— Câtă încredere aş avea dacă ai vrea să mă ajuţi!

— Poate că voi putea.

Fleur îşi împreună mâinile ca pentru rugăciune.

— Oh! scumpul meu – când cineva doreşte un lucru cu atâta foc, nu se mai gândeşte la cei din

jurul său. Nu fi supărat pe mine, tată!

Soames ridică mâna cu aerul că se fereşte de ea.

— Meditez tot timpul, îi zise. Cum îi venise oare să folosească un asemenea cuvânt? Tânărul Mont te-a plictisit din nou?

Fleur zâmbi.

— Oh, Michael! Întotdeauna mă plictiseşte, dar e băiat de treabă. Nu mi-e antipatic...

— Sunt cam ostenit, zise Soames, mă duc să mă întind puţin înainte de cină.

Urcă în sala de tablouri, se întinse pe canapea şi închise ochii. Mare răspundere avea el faţă de fata lui, a cărei mamă era... ah! Ce era oare? Mare răspundere! S-o ajute... cum să-i vină în ajutor? Era tatăl ei, nu putea schimba nimic în privinţa asta. Sau că Irene... Ce-a spus tânărul Mont? O prostie în legătură cu instinctul de proprietate – obloane trase... De închiriat? Un caraghios!

Zăpuşeala, aerul îmbălsămat cu miresmele florilor de câmp, ale trandafirilor şi ale apei îl învăluiră, şi Soames aţipi.

CAPITOLUL V
IDEEA FIXĂ

„Ideea fixă” a dat mult mai mult de lucru ofiţerilor de poliţie judiciară, decât orice altă formă de tulburare mintală. Iar când această boală îmbracă veşmântul amorului, e mai virulentă şi mai acută decât oricare alta. Ideea fixă a amorului nu ţine seama de nimeni şi de nimic, trece peste munţi şi văi, deschide toate uşile, nu se uită nici la dreapta, nici la stânga, nu vede în calea ei nimic, fie că e vorba de oameni cu sau fără idei fixe, fie că e vorba de copii în leagăn sau nefericiţi care suferă de aceeaşi boală gravă. Ea aleargă cu ochii aţintiţi la flacăra ce-i mistuie inima uitând de toate celelalte lucruri. Oamenii au diferite idei fixe! Unii cred că fericirea omenirii depinde de îndemânarea lor, alţii cred că vivisecţiunea câinilor e lucrul cel mai important de pe lume, unii au ideea fixă că trebuie să urască pe străini, alţii că trebuie să plătească impozit global, unii că trebuie să rămână şi mai departe miniştri, alţii au convingerea că numai ei pot învârti roata lumii, o parte din oameni împiedică pe vecinii lor să divorţeze, pe când alta are ideea fixă a problemelor de conştiinţă, a cuvintelor de origine greacă, a dogmelor religioase, a paradoxelor; unii se consideră superiori faţă de toţi semenii lor, alţii au multe alte forme de egomanie – dar toate acestea sunt anemice faţă de ideea fixă a unei femei sau a unui bărbat când urmăreşte să pună stăpânire pe fiinţa iubită. Şi cu toate că Fleur ducea, în zilele acelea răcoroase de vară, viaţa uşoară a unei tinere Forsyte ce purta toalete elegante şi avea ca unică preocupare plăcerea, „jurase” – aşa cum ar fi spus Winifred cu cea mai modernă expresie – să fie nepăsătoare faţă de tot, să n-o intereseze nimic. Ea dorea şi voia să pună mâna pe luna pe care o vedea

plutind în răcoarea cerului peste Tamisa, sau peste Green Park, când mergea la Londra.

Pe vremea aceea corsajele erau foarte decoltate, sânii nu erau deloc la modă, şi sentimentul şi mai puţin; totuşi scrisorile lui Jon, înfăşurate în mătase roz, le purta în sân, acestea constituind dovada cea mai bună a intensităţii ideii ei fixe!

După ce află de moartea tatălui lui Jon, Fleur îi scrise, şi, peste trei zile, tocmai când se întorcea dintr-o excursie de pe Tamisa, primi răspunsul. Era prima scrisoare de când se întâlniseră la June. O deschise cu teamă şi o citi îngrozită.

„De când ne-am întâlnit am aflat totul despre trecut. Nu vreau să-ţi spun nimic, căci cred că tu ştiai tot atunci când ne-am văzut la June. Ea pretinde că ştiai. Dacă într-adevăr cunoşteai adevărul, Fleur, trebuia să mi-l spui şi mie. Îmi închipui că tu nu cunoşti decât versiunea tatălui tău. Eu o cunosc pe a mamei mele. E îngrozitor. Acum când e atât de îndurerată, nu pot face nici un gest care ar întrista-o şi mai mult. Trebuie să-ţi spun că din zori şi până-n noapte mi-e dor de tine, dar cred că nu vom putea fi niciodată împreună – ne desparte ceva mult prea grav.”

Aşa! Va să zică Jon îi descoperise şiretenia. Dar inima ei simţea că Jon a iertat-o. Însă cele ce scria despre mama lui făcuseră să-i bată inima şi i se păru că n-o mai ţin picioarele. În primul moment hotărî să-i răspundă; apoi se răzgândi. Aceste porniri alternară neîncetat în zilele următoare, în timp ce deznădejdea o copleşea. Nu degeaba era ea fata tatălui ei! Dârzenia, cauza succeselor şi a eşecurilor lui Soames, era şi trăsătura dominantă a caracterului ei, dar la. Fleur această dârzenie era îmbrăcată şi împodobită cu graţia şi vioiciunea franţuzească. Fără să vrea, Fleur conjuga verbul „a avea” întotdeauna la persoana întâi, cu pronumele „eu”. Ascunzând orice urmă a deznădejdii ei din ce în ce mai mari,

Fleur făcea excursii pe Tamisa pe cât îi îngăduiau vânturile şi ploile unui iulie morocănos, de parcă n-ar fi avut nici o grijă pe lume; şi n-a existat vreodată un „viitor baronet” mai puţin preocupat de o întreprindere editorială ca Michael Mont, care o însoţea ca o umbră.

Pentru Soames fata era o enigmă. Era cât p-aci să-l păcălească prin veselia ei exuberantă. Cât p-aci, căci adeseori o surprindea privind în gol, iar noaptea târziu, prin ferestrele camerei ei de culcare vedea o dâră de lumină. La ce s-o fi gândind, ce-o fi uneltind Fleur în miezul nopţii când ar fi trebuit să doarmă? Nu îndrăznea s-o întrebe; după cele câteva cuvinte spuse în sala de biliard, ea nu-i mai pomenise nimic.

Din atmosfera aceasta taciturnă îi scoase Winifred, care-i invită la masă şi apoi la operă, unde se juca ceva „foarte amuzant”, *The Beggar's Opera*[73]. Tot Winifred le propuse să invite şi un domn, pentru a fi patru[74] persoane în lojă. Soames, din principiu, nu se ducea la teatru, dar primi invitaţia pentru că Fleur, tot din principiu, se ducea la orice spectacol.

Plecară cu automobilul, împreună cu Michael Mont, care era în al şaptelea cer, şi pe care Winifred îl găsi „foarte amuzant”. *The Beggar's Opera* îl cam zăpăci pe Soames. Oamenii erau înfăţişaţi sub un aspect foarte neplăcut, lucrarea era foarte cinică. Winifred era „intrigată” de costume. Muzica nu-i displăcu însă. În ajun fusese iarăşi la operă, la un spectacol dat de Baletul Rus, şi cum venise prea devreme, găsise scena ocupată de cântăreţi care, palizi şi înspăimântaţi, se feriră cu vehemenţă timp de un ceas ca nu cumva, din greşeală, să scoată măcar un sunet melodios. Michael Mont era încântat. Toţi trei ar fi vrut să afle părerea lui Fleur, dar gândurile ei erau departe. „Ideea ei fixă” se afla pe scenă şi cânta cu Polly Peachum, mima cu Filch, dansa cu Jenny Diver, poza cu Lucy Lockit, se săruta, sălta şi se

răsfăţa cu Macheath. Deşi buzele ei zâmbeau şi mâinile aplaudau, vechea comedie n-o impresiona mai mult decât dacă ar fi fost patetică, în genul unei „reviste” moderne. Când se urcară în automobil pentru a se întoarce acasă, pe Fleur o durea sufletul din pricină că lângă ea, în locul lui Michael Mont, nu şedea Jon. Când, la vreo cotitură, braţul lui Michael se atingea întâmplător de al ei, se gândea: „Dacă ar fi braţul lui Jon!” Când în zgomotul motorului auzea glasul vioi al lui Mont vorbindu-i dulce la ureche, Fleur îi zâmbea şi răspundea gândind: „Ce n-aş da să fie glasul lui Jon!” Iar când Mont îi spuse: „Fleur, eşti un înger în rochia asta!” ea îi răspunse: „Da? îţi place?” şi gândi: Ce bine ar fi dacă ar vedea-o Jon!

În drum spre casă Fleur luă o hotărâre. Va merge să-l vadă la Robin Hill – singură; va lua automobilul fără să-i spună o vorbă tatălui ei şi fără a-l preveni pe Jon. Trecuseră nouă zile de când primise scrisoarea şi nu mai putea aştepta. Luni va pleca! După ce luă această hotărâre, amabilitatea ei faţă de tânărul Mont crescu. În faţa unei asemenea perspective nu-i mai venea greu să-l vadă lângă ea şi nici să-i răspundă la întrebări. N-are decât să rămână la cină cu ei; poate s-o ceară din nou în căsătorie; va dansa cu ea, o va strânge de mână, va suspina – facă ce-o vrea. Michael Mont nu o supăra decât atunci când îi tulbura ideea fixă. Îi era chiar milă de el; bineînţeles atât cât îi putea fi acum milă de cineva, afară de ea însăşi. La masă Mont vorbi parcă cu mai multă însufleţire decât de obicei despre ceea ce numea el „moartea cercurilor închise”; Fleur nu prea era atentă, dar tatăl ei părea să-l urmărească, zâmbind contrariat, dacă nu chiar mânios.

— Generaţia tânără nu gândeşte ca dumneavoastră, domnule Forsyte! Nu-i aşa, Fleur?

Fleur dădu din umeri; pentru ea generaţia tânără era Jon, şi ea nu ştia cum gândeşte el.

— Tinerii gândesc ca mine când ajung la vârsta mea, domnule Mont. Firea omenească nu se schimbă.

— Sunt de acord; dar formele gândirii se schimbă cu vremea. Urmărirea intereselor individuale e o formă de gândire care dispare.

— Într-adevăr! Interesul individului nu e o formă de gândire, domnule Mont, ci un instinct.

„Da, când este vorba despre Jon”, gândi Fleur.

— Dar problema se pune altfel: ce este interesul individual? Tendinţa actuală e ca interesul *tuturor* să fie interesul fiecărui individ în parte. Nu-i aşa, Fleur?

Fleur zâmbi.

— Dacă nu admitem acest lucru, adăugă tânărul, va fi vărsare de sânge.

— De când e lumea lume oamenii au vorbit ca dumneata, domnule Mont.

— Dar cred că admiteţi, domnule, că simţul de proprietate dispare pe zi ce trece?

— Aş spune mai degrabă că se întăreşte la cei care nu au avere.

— Ei bine, uitaţi-vă la mine! Eu sunt moştenitorul unei averi considerabile. Nu am nevoie de ea şi renunţ la ea chiar şi mâine.

— Nu eşti căsătorit şi nu ştii ce vorbeşti.

Fleur văzu cum tânărul Mont o privi trist.

— Adică dumneavoastră credeţi că, într-adevăr, căsătoria...? începu Mont.

— Societatea e clădită pe căsătorie, zise Soames cu buzele strânse; pe căsătorie şi pe ceea ce decurge din ea. Dumneata vrei să înlături totul?

Tânărul Mont făcu un gest bizar. Peste masa încărcată cu tacâmuri de argint purtând blazonul familiei Forsyte – un fazan – şi învăluită în lumina electrică ce strălucea într-un glob de alabastru, se lăsă linişte. Iar afară, peste râu, se aşternea întunericul, aerul era încărcat de umezeală şi miresme dulci.

„Luni, gândea Fleur, luni!”

CAPITOLUL VI
DEZNĂDEJDE

Săptămânile ce au urmat după moartea tatălui său au fost mohorâte şi pustii pentru singurul Jolyon Forsyte rămas printre cei vii. Ceremonialul cuvenit şi formalităţile necesare – citirea testamentului, inventarierea şi evaluarea succesiunii, distribuirea legatelor – au fost îndeplinite, ca să zicem aşa, peste capul moştenitorului legal, căci era minor. Jolyon a fost incinerat. Conform dorinţei lui, nimeni din familie n-a luat parte la incinerare şi nici n-a purtat doliu. Din moştenirea lui, îngrădită în oarecare măsură de testamentul bătrânului Jolyon, văduvei îi reveni casa şi terenul de la Robin Hill, împreună cu un venit de două mii cinci sute de lire sterline anual. În afară de aceasta, cele două testamente cuprindeau dispoziţiuni foarte complicate pentru a asigura celor trei copii ai lui Jolyon părţi egale din averea bunicului şi tatălui lor, atât în prezent, cât şi în viitor; Jon făcea excepţie, căci, datorită faptului că era de sex masculin, la vârsta de douăzeci şi unu de ani va intra în posesia efectivă a capitalului său, pe când cele două femei – June şi Holly – vor încasa numai dobânzile cuvenite pentru ca, după moarte, copiii lor să poată moşteni averea. Dacă ele nu vor avea copii, totul va trece asupra lui Jon în caz că acesta le va supravieţui. Având în vedere că June împlinise cincizeci de ani, iar Holly aproape patruzeci, specialiştii erau de părere că tânărul Jon va fi, într-o bună zi, tot atât de bogat ca bunicul lui când a murit; numai că acum impozitele fiind mai grele, veniturile îi vor fi ceva mai mici. Toate acestea nu însemnau nimic pentru Jon, şi mai nimic pentru mama lui. June fu cea care s-a ocupat de îndeplinirea formalităţilor necesare; decedatul lăsase totul în perfectă rânduială. După ce June plecă şi cei doi rămaseră singuri în casa cea mare, cu moartea care-i unea şi

cu dragostea care-i despărţea, Jon trăi câteva zile foarte grele, dezgustat şi dezamăgit de sine însuşi. Mama lui îl privea cu multă tristeţe şi răbdare, dar şi cu o nuanţă de mândrie instinctivă, având aerul că nu se apără pe faţă. Dacă ea îi zâmbea, Jon era furios, dându-şi seama că-i răspunde printr-un zâmbet mânios şi artificial. N-o judeca şi n-o condamna; nici prin gând nu-i trecuse să ia asemenea atitudine. Nu! Era mânios şi artificial pentru că din pricina ei nu-şi putea îndeplini dorinţa. În această stare fu obligat să se ocupe de rezolvarea unor chestiuni în legătură cu cariera tatălui său; şi lucrul acesta îl uşura. Deşi June le oferise serviciile ei, atât Jon, cât şi Irene au socotit că nu-i prudent să-i dea mână liberă, căci dacă June punea mâna pe cartoanele, tablourile încă neexpuse şi pe cele câteva acuarele neterminate, Paul Post şi ceilalţi obişnuiţi ai atelierului ei le vor critica atât de aspru şi nelegiuit, încât vor face să îngheţe până şi urma de căldură pe care o mai păstra June pentru tatăl ei. Aşa cum erau aceste lucrări, poate cam demodate în ce priveşte concepţia, acuarelele erau bune şi ei nu puteau suporta ideea ca cineva să-şi bată joc de ele. Ultima mărturie de dragoste ce i-o puteau aduce celui pe care-l iubiseră atâta era o expoziţie consacrată numai operei lui; pentru pregătirea ei, Jon şi Irene petrecură multe ceasuri împreună. Jon avea din ce în ce mai mult respect pentru tatăl său. Abia acum îşi dădu seama cu câtă dârzenie luptase el pentru a realiza dintr-un talent mediocru o operă artistică originală. Rămăseseră în urma lui o mulţime de lucruri în care se putea urmări o continuitate, o profunzime din ce în ce mai mare şi o creştere a viziunii artistice. Fireşte, nici una din lucrări nu era profundă şi nici nu atingea mari înălţimi artistice – dar, aşa cum erau, erau întregi, lucrate conştiincios şi în felul lor desăvârşite. Aducându-şi aminte de modestia tatălui său, de discreţia lui, de ironia cu care vorbea despre

propriile sale strădanii, spunând mereu că e un „amator”, Jon abia acum îşi dădea seama că nu l-a cunoscut cu adevărat... Se pare că principiul lui călăuzitor în viaţă fusese acela de-a se lua în serios, fără a-i plictisi pe ceilalţi explicându-le cât este el de serios. Băiatul era emoţionat şi îi dădea din tot sufletul dreptate mamei când aceasta îi spunea: „A fost un om cu adevărat fin; orice făcea, îi era cu neputinţă să nu se gândească la alţii. Iar când lua o hotărâre care putea supăra pe alţii, proceda cu cât mai puţină sfidare – nu ca oamenii din ziua de azi. Nu-i aşa? De două ori în viaţă a fost silit să înfrunte lumea şi a făcut-o fără să-şi fi amărât sufletul.” Jon văzu lacrimile curgând pe faţa ei, dar ea se întoarse să n-o vadă. Era atât de liniştită după această pierdere grea, încât, uneori, Jon credea că n-o doare prea tare. Dar acum, privind-o, îşi dădu seama cât de departe era el de demnitatea şi discreţia părinţilor săi. Se ridică şi, apropiindu-se tiptil de ea, o prinse de mijloc. Ea îl sărută iute, dar aproape cu patimă, şi ieşi din încăpere.

Atelierul unde alegeau şi puneau etichete pe tablouri fusese odinioară camera de lucru a lui Holly, unde avusese crescătoria de viermi de mătase, uscătoria de flori de levănţică, şi unde luase lecţii de muzică şi-şi pregătise lecţiile. Era sfârşitul lunii iulie, ferestrele camerei dădeau spre miazănoapte şi răsărit, totuşi prin perdelele de olandă mov, decolorate de vreme, pătrundea aerul cald şi adormitor. Pentru a mai păstra ceva din strălucirea dispărută a unei încăperi părăsite de stăpânul ei, întocmai cum lanurile de aur de pe câmp dispar la seceriş, Irene aşezase pe masa pătată cu vopsele un vas de flori cu trandafiri roşii. Aceştia, împreună cu pisica favorită a lui Jolyon, care nu părăsea atelierul pustiu, erau singurele podoabe ale încăperii triste şi neorânduite. Jon stătea în faţa ferestrei care dădea spre miazănoapte

şi respira aerul cald, ce mirosea straniu a căpşuni coapte.

Auzi un automobil urcând spre casa lor. Iarăşi avocaţii, pentru cine ştie ce prostie! Oare de ce te doare în suflet când simţi aceste miresme? De unde or fi venind, căci în partea aceea a casei nu erau straturi cu căpşuni. Instinctiv, scoase o bucată de hârtie zbârcită din buzunar, pe care aşternu câteva cuvinte răzleţe. Un val de căldură se răspândi în pieptul său; Jon îşi frecă palmele. Gândise următoarele:

Ah, de-aş putea să fac un cântec mic -
Ca inima să-mi afle mângâiere!
L-aş face-ntreg numai din lucruşoare -
Din susur de izvor, din aripioare,
Din puf împrăştiat de păpădie.
Din stropi de ploaie duşi de vijelie,
Din torsul mâţei, ori din ciripit
Şi din oricare foşnet auzit
Când vântul şuieră prin iarbă şi frunziş
Şi-ngână zumzetul de gâze în desiş.
Un cântec fin ca floarea şi uşor
Şi alintat ca fluturele-n zbor.
Bătând din aripi dacă l-aş vedea,
Să zboare l-aş lăsa şi aş cânta!

Repeta în gând poezia în faţa ferestrei, când cineva îl strigă pe nume şi, întorcându-se, o văzu pe Fleur. În faţa acestei apariţii de vrajă în primul moment încremeni, mut, dar privirea ei limpede şi plină de viaţă îi aprinse inima. Apoi făcu câţiva paşi spre masă, zicând:

— Ce drăguţă eşti c-ai venit!

Dar auzind aceste vorbe, Fleur se clătină, parcă ar fi izbit-o cu ceva.

— Am întrebat de tine, zise ea, şi mi s-a spus că eşti aici, sus. Dar dacă vrei, pot pleca imediat.

Jon îşi încleştă mâinile de tăblia mesei pătate cu vopsea. Chipul ei, trupul ei sub rochia gingaşă

se întipăriseră cu atâta putere în ochii lui, încât chiar dacă în aceeaşi clipă ar fi înghiţit-o pământul, nimic nu i-ar fi putut şterge imaginea.

— Adevărat că te-am minţit, Jon. Dar te-am minţit pentru că te iubesc.

— Da, da, nu face nimic.

— Nu ţi-am răspuns la scrisoare. N-avea rost – n-aveam ce răspunde. În schimb am venit să te văd.

Fleur întinse amândouă mâinile, iar Jon i le prinse peste masă. Ar fi vrut să spună ceva dar nu reuşi, căci întreaga atenţie îi era concentrată asupra mâinilor ei, ca nu cumva să i le strângă prea tare. Ale lui păreau atât de aspre şi ale ei atât de suave! Fleur zise pe un ton cam îndrăzneţ:

— Povestea aceea de odinioară – a fost chiar atât de îngrozitoare?

— Da. Şi în glasul lui se simţi o nuanţă de provocare.

Fleur îşi smulse mâinile din ale lui.

— Nu ştiam că în ziua de azi băieţii se mai ţin de fustele mămichii.

Jon îşi ridică bărbia de parcă l-ar fi plesnit cineva.

— Oh! Jon! N-am vrut să te supăr. Cum am putut spune una ca asta? Şi ducându-se iute lângă el, continuă: Jon, dragă Jon, n-am vrut să te supăr.

— Nu face nimic.

Fleur îşi puse amândouă mâinile pe umerii lui şi-şi aplecă capul pe braţe; borul pălăriei ei atingea gâtul lui Jon şi tremura ca varga. Dar el, cuprins parcă de paralizie, nu-i răspundea. Fleur, luând mâinile de pe umărul lui, se dădu la o parte.

— Am înţeles. Pot să plec, văd că n-ai nimic să-mi spui. Dar n-aş fi crezut că vei renunţa la mine.

— *N-am renunţat!* strigă Jon, ca şi cum ar fi revenit brusc la viaţă. Nu pot. Dar voi încerca.

Ochii lui Fleur se umplură de lumină şi se apropie mlădioasă de el:

— Jon, eu te iubesc! Nu renunţa la mine! Dacă mă părăseşti... eu nu ştiu ce mă fac... sunt deznădăjduită. Ce importanţă are... tot trecutul... faţă de *prezent?*

Îl îmbrăţişă. Jon îi sărută ochii, obrajii, buzele. Dar în timp ce-o săruta, îi apăru scrisoarea aceea aruncată foaie de foaie lângă patul lui, chipul alb al tatălui său mort, mama lui îngenuncheată în faţa lui. Şoaptele lui Fleur: „Convinge-o! Făgăduieşte-mi! Oh! Jon, încearcă!” i se păreau copilării! Lui Jon i se păru că e foarte bătrân.

— Îţi făgăduiesc! murmură el; dar tu nu înţelegi.

— Vrea să ne distrugă viaţa numai pentru că...

— Pentru ce?

Glasul lui Jon se înăsprise din nou, şi Fleur nu-i răspunse. Braţele ei se strânseră şi mai mult în jurul lui. Sărutările ei primiră răspuns, dar în timp ce el ceda, otrava lucra în el, otrava din scrisoare. Fleur nu ştia totul, ea nu pricepea... O judeca greşit pe mama lui; ea vine din lagărul duşmanului! Era atât de caldă şi el o iubea atât de mult! Dar, chiar înlănţuit de braţele ei, Jon nu putea alunga amintirea vorbelor lui Holly: „Mi se pare că e cam egoistă”; şi ale mamei lui: „Copilul meu drag, bucuria vieţii mele, nu te gândi la mine – gândeşte-te numai la tine!”

După ce Fleur dispăru, ca un vis pătimaş, lăsându-i chipul ei viu în faţa ochilor, sărutările-i fierbinţi pe buze şi o durere sfâşietoare în inimă, Jon se rezemă de fereastră, urmărind zgomotul automobilului cu care pleca. Aceeaşi mireasmă caldă, îmbălsămată cu iz de căpşuni, aceleaşi sunete firave ale verii din cântecul său; aceleaşi făgăduinţe de tinereţe şi fericire, ce zburau şi suspinau plutind pe aripile aerului de iulie – dar inima-i era sfâşiată; dorul îi mistuia făptura, nădejdile îl înălţau pe culmi, dar ochii priveau în pământ, parcă ruşinaţi. Ce sarcină îngrozitoare

avea în faţa lui! Fleur era deznădăjduită, dar şi el tot aşa era, deznădăjduit – în timp ce privea plopii legănându-se uşor, norii albi plutind pe cer şi soarele strălucind pe iarbă.

Aşteptă până seara; până după cina la care nu se schimbă aproape nici o vorbă, când mama îi cânta la pian; Jon aştepta – fiind convins că ea ştie ce are de gând să-i spună. Irene îl sărută şi urcă în camera ei; iar Jon rămase jos, îngândurat, privind luna şi urmărind fluturii şi irealitatea aceea a culorilor ce dau vrajă unei nopţi de vară. Ce n-ar fi dat el dacă, printr-un miracol, timpul s-ar întoarce înapoi – numai cu trei luni în urmă! sau de-ar putea zbura înainte, peste ani şi ani... în viitor! Prezentul, cu brutalitatea lui întunecată, silindu-l să ia o hotărâre într-un fel sau altul, era de neîndurat. Acum înţelegea mult mai bine ca la început ceea ce simţea mama lui; parcă povestea din scrisoarea aceea a fost un germene otrăvit ce trezise un sentiment de părtinire; aşa încât îşi dădu seama că, într-adevăr, existau două tabere: el cu mama lui, Fleur cu tatăl ei. Poate că acea tragică manifestare a dreptului de proprietate şi duşmănia de odinioară sunt moarte, dar, atâta vreme cât timpul nu le purifică, lucrurile moarte sunt otrăvitoare. Trecutul îşi aruncase umbra şi asupra iubirii lui, nu mai avea atâtea iluzii, totul i se părea mai pământesc, iar undeva, în sufletul lui, mijea îndoiala: oare Fleur nu seamănă cu tatăl ei, n-o fi vrând să pună mâna pe el? Nu era o bănuială propriu-zisă, dar teama se furişase în el, înfiorător de josnică, şi se strecurase în mintea şi în inima lui, mânjind cu suflarea ei vioiciunea şi graţia acelui chip şi trup fermecător. Era o îndoială nu îndeajuns de puternică pentru a-l convinge de realitatea ei, dar destul de tare pentru a dărâma o încredere desăvârşită. Iar pentru Jon, care nu împlinise douăzeci de ani, încrederea desăvârşită era lucrul cel mai preţios. Avea încă elanul tinereţii de a dărui cu amândouă mâinile şi de a nu lua cu

nici una, de a da totul unei fiinţe tot atât de darnice ca şi el. Desigur, Fleur a dat! Era darnică! Jon se ridică de pe fotoliul de lângă fereastră şi începu să umble năuc prin încăperea mare, cenuşie, parcă plină cu fantome, şi cu pereţii îmbrăcaţi în pânză argintie. Această casă – după cum îi spusese tatăl său în ultima scrisoare – fusese clădită pentru mama lui; da, pentru a trăi aici împreună cu tatăl lui Fleur! în cameră era aproape întuneric, şi el întinse mâna de parcă voia să strângă mâna, ca o umbră, pe care i-o întindea cel ce murise. O strânse tare, străduindu-se să simtă degetele subţiri ale tatălui său, să le strângă şi să-l liniştească – el era de partea tatălui său. De atâtea lacrimi reţinute i se uscaseră ochii şi îl usturau. Se întoarse la fereastră. Era mai cald, mai puţin straniu, mai odihnitor afară, unde plutea luna, care peste trei zile va fi plină: libertatea nopţii îl linişti. Ce frumos ar fi fost dacă el şi cu Fleur s-ar fi întâlnit undeva pe o insulă pustie fără trecut – având drept sălaş Natura! Jon visa încă la insulele pustii unde pomii rodesc pâine, iar prin apa mării albastre se vede o lume de mărgean. Noaptea era profundă, descătuşată – plină de vrajă; ispită, făgăduinţă, refugiu din zbucium şi iubire! „Papă-lapte care se ţine de fustele mămichii!”... Obrajii îi ardeau. Închise fereastra, trase perdelele, stinse candelabrul şi urcă.

Uşa camerei lui era deschisă, lumina aprinsă, iar în faţa ferestrei stătea mama lui, îmbrăcată încă în rochie de seară, întorcându-se spre el, îi zise:

— Stai jos, Jon! Vino să stăm de vorbă.

Ea se aşeză pe fotoliul din faţa ferestrei, Jon pe patul lui. Privind-o din profil, Jon fu emoţionat de frumuseţea şi graţia trupului ei; de linia fină a frunţii, nasului, gâtului: toată făptura ei avea un rafinament straniu. Mama lui nu se potrivise niciodată cu mediul înconjurător. Parcă venise de undeva din altă lume! Oare ce avea să-i spună? Inima lui era împovărată şi avea multe de spus.

— Ştiu că Fleur a fost azi aici. Nu mă surprinde. Deşi n-a spus-o, se înţelegea gândul ei: „Este fata tatălui ei!” Inima lui Jon se împietri. Irene continuă liniştită: Scrisoarea tatălui tău este la mine. Am strâns-o de pe jos în noaptea aceea şi am păstrat-o. Vrei să ţi-o dau înapoi, scumpul meu? Jon dădu din cap. Am citit-o, fireşte, înainte ca el să ţi-o fi dat. Mi se pare că nu m-a judecat destul de aspru pentru crima pe care am săvârşit-o.

— Mamă! izbucniră buzele lui Jon.

— Tatăl tău a descris totul cu prea multă îngăduinţă, dar eu ştiu că am făcut un lucru îngrozitor căsătorindu-mă cu tatăl lui Fleur fără să-l fi iubit. O căsătorie nefericită, Jon, poate distruge nu numai viaţa ta, ci şi a altor oameni. Tu, dragul meu, eşti foarte tânăr şi înspăimântător de sentimental. Crezi că ai putea fi fericit cu fata aceasta?

Jon, cu privirea aţintită asupra ochilor ei negri, şi mai întunecaţi de durere, răspunse:

— Da! Oh! Da – dacă ai fi şi *tu* fericită.

Irene zâmbi.

— Admiraţia faţă de frumuseţe şi dorinţa de a poseda obiectul iubit nu înseamnă iubire. Ce te faci dacă se repetă şi cu tine cazul meu – când în profunzime totul este otrăvit? Trupurile unite, sufletele în război?

— Dar de ce să mi se întâmple şi mie, mamă? Tu crezi că Fleur trebuie să semene cu tatăl ei, dar n-ai dreptate. L-am văzut.

Pe buzele lui Irene apăru din nou un zâmbet, iar în Jon ceva se cutremură; în zâmbetul acela era atâta ironie şi atâta experienţă!

— Tu, Jon, te dăruieşti, iar ea primeşte.

Din nou aceeaşi josnică îndoială, din nou aceeaşi ameninţare a incertitudinii! Apoi zise pe un ton vehement:

— Nu-i adevărat, nu-i egoistă. Singurul argument valabil e că nu vreau să te fac nenorocită, mamă, acum când tata...

Şi, ridicându-şi pumnii încleştaţi, îşi lovi fruntea. Irene se ridică.

— Ţi-am spus-o în noaptea aceea, scumpul meu, să nu te gândeşti la mine Crede-mă, ţi-o spun cu toată convingerea. Gândeşte-te numai la tine şi la fericirea ta. Eu pot îndura tot ceea ce îmi va aduce viaţa de aici încolo – mi-am făcut-o singură.

Şi cuvântul „Mamă!” izbucni din nou de pe buzele lui Jon. Ea veni lângă el şi-şi puse mâinile peste ale lui.

— Te doare capul, scumpul meu?

Jon dădu din cap. Nu capul îl durea, dar în piept simţea cum cele două iubiri îl sfâşiau.

— Jon, orişice ai face, eu am să te iubesc întotdeauna la fel. Tu nu vei pierde nimic. Îl mângâie dulce pe cap şi ieşi.

Jon auzi uşa închizându-se în urma ei; apoi se aruncă pe pat şi zăcu multă vreme aşa, cu respiraţia reţinută, înăbuşindu-şi cumplita durere.

CAPITOLUL VII

MISIUNE

După-masă, la ora ceaiului, Soames întrebă de Fleur şi află că plecase cu automobilul la ora două. De trei ceasuri! Unde s-o fi dus? A plecat la Londra fără a-i spune? El nu se împăcase nici acum cu automobilele. Le acceptase în principiu – fiind un Forsyte, era un empiric din naştere – căci îşi însuşea orice simptom al progresului, socotind că numai astfel poate ţine pas cu vremea: „N-am ce-i face, fără ele nu se poate trăi în ziua de azi." Dar în realitate le socotea nişte motoare urâte, cu miros greu, care gonesc fără nici o socoteală. Anette insistase să cumpere şi el un automobil – un Rollhard cu perne îmbrăcate în cenuşiu deschis, lumină electrică, oglinjoare mici, scrumiere pentru cenuşa ţigaretelor, vase de flori, care miroseau toate a gaz şi cauciuc. Soames avea faţă de automobil o atitudine asemănătoare cu cea pe care o avusese faţă de cumnatul său, Montague Dartie. Era simbolul a tot ceea ce înseamnă viteză, incertitudine şi superficialitate în viaţa modernă. Pe măsură ce viaţa modernă devenea mai grăbită, mai puţin sigură şi mai tânără, Soames îmbătrânea, devenea mai greoi, mai sever, semănând din ce în ce mai mult, atât la gândire, cât şi la vorbă, cu tatăl său, James. El era aproape conştient de acest fapt. Progresul şi ritmul rapid al acestor vremuri îi plăceau din ce în ce mai puţin; iar un automobil i se părea un lucru ostentativ faţă de atmosfera care domnea printre muncitori. Într-o zi, Sims, şoferul, a călcat un câine, singura proprietate a unui muncitor. Soames n-a uitat purtarea acelui om, cu toate că nici în ziua de azi cei din automobil nu prea au obiceiul să oprească şi să se intereseze de victimă. Desigur, i-a fost milă de câine şi era gata să-l despăgubească pe stăpân, dacă mârlanul acela n-ar fi fost atât de obraznic. Trecuse ora patru, era aproape cinci, şi Fleur nu mai venea; încercă din

nou toate vechile simţăminte pe care le avusese faţă de automobil, şi acestea luară proporţii, provocându-i o durere stranie în stomac. La ora şapte îi telefona lui Winifred. Fleur nu fusese şi nici nu era în Green Street. Unde s-o fi dus? începu să fie chinuit de imagini îngrozitoare: fata lui adorată în vreo catastrofă oribilă, tăvălită prin praful şoselei cu rochia ei frumoasă, înecată în sânge. Urcă în camera ei şi începu să-i scotocească lucrurile. Nu luase nimic cu ea. Trusa era la locul ei şi bijuteriile de asemenea. Acest fapt îl uşura în oarecare măsură, dar teama că ar fi putut suferi vreun accident crescu. Era îngrozitor să nu poţi face nimic... când fiinţa pe care o iubeşti cel mai mult pe lume dispare, iar el nu putea lua nici o măsură, căci avea oroare de publicitate. Ce se face dacă nu se întoarce până la noapte?

La ora opt fără un sfert auzi zgomotul motorului. Greutatea de pe inimă i se ridică; ieşi în grabă în calea ei. Fleur coborî din automobil, palidă, istovită, dar întreagă. O întâlni în vestibul:

— Am tras o spaimă! Unde ai fost?

— La Robin Hill. Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. Trebuia să mă duc; am să-ţi povestesc mai târziu totul.

Îl sărută în treacăt şi fugi sus.

Soames o aşteptă în salon. Fusese la Robin Hill! Ce-o fi însemnând asta?

La masă nu se putea vorbi despre aşa ceva; valetul era prea atent şi curios. Încordarea nervoasă prin care trecuse şi uşurarea pe care o simţise văzând-o teafără îi luaseră puterea de a o condamna pentru ceea ce făcuse sau de a se opune vreunei hotărâri luate de ea. Aştepta, obosit şi înmărmurit, destăinuirea ei. Viaţa e foarte ciudată. Iată-l, la şaizeci şi cinci de ani, neputincios în faţa ei, de parcă n-ar fi muncit patruzeci de ani în care singura lui preocupare a fost să-şi dureze oarecare siguranţă – dar întotdeauna poate apărea câte ceva neprevăzut care depăşeşte orice putere! în

buzunarul smochingului avea o scrisoare de la Anette. Peste două săptămâni se întoarce. Soames habar n-avea ce face ea în Franţa. Şi se bucura că nu ştie nimic. Plecarea ei fusese chiar o uşurare. Nevăzând-o, nici nu se mai gândea la ea! Dar în curând va veni acasă. O grijă în plus! Iar tabloul acela de bătrânul Crome, din colecţia Bolderby, se dusese, Dumetrius pusese mâna pe el – din pricina acelei scrisori anonime uitase de tablou. Observă în treacăt expresia încordată de pe faţa fiicei lui; parcă şi ea privea un tablou pe care nu-l putea cumpăra. Aproape că fusese mai bine în timpul războiului. Pe vremea aceea parcă grijile nu erau atât de mari. Din căldura glasului ei, din expresia feţei ei, se convinsese că Fleur îi va cere ceva, iar el nu ştia dacă e bine să-i făgăduiască. Dând la o parte prăjitura neatinsă, aprinse, o dată cu Fleur, o ţigaretă.

După cină, Fleur puse să cânte pianul electric. Iar când se aşeză pe un taburet mic la picioarele tatălui ei şi puse mâna pe mâna lui, Soames se aşteptă la tot ceea ce era mai rău.

— Scumpul meu, te rog să fii bun cu mine. Trebuia să mă duc la Jon – îmi scrisese o scrisoare. El spune că va încerca tot ce-i stă în putinţă în ceea ce o priveşte pe mama lui. Dar eu m-am gândit la altceva. Tată, acum totul e în mâinile *tale.* Tu trebuie s-o convingi că prin căsătoria mea cu Jon trecutul nu va reînvia! Să-i spui că eu voi rămâne pentru totdeauna a ta, iar Jon al ei; că tu nu-l vei vedea niciodată pe Jon sau pe ea, şi că nici ea nu trebuie să dea vreodată cu ochii de mine sau de tine! Numai tu o poţi convinge, tată dragă, pentru că numai tu poţi să-i făgăduieşti asta. Nimeni nu poate lua angajamente în numele altuia. Cred că nici nu-ţi va fi prea greu s-o întâlneşti de data aceasta – mai ales acum, după ce a murit tatăl lui Jon.

— Prea greu? repetă Soames. Tot ce spui tu e o absurditate.

— Să ştii, tată, zise Fleur fără a-l privi în ochi, sunt convinsă că-ţi face chiar plăcere s-o revezi.

Soames tăcu. Fata spusese un adevăr atât de profund, încât îl admitea cu greu. Degetele ei subţiri, agitate, fierbinţi alunecară între ale lui, şi rămaseră multă vreme aşa, cu mâinile înlănţuite. Acest copil al lui nu voia să ştie de nici un obstacol!

— Spune şi tu, tată! Ce mă fac dacă tu nu vrei să mă ajuţi? îi zise cu glas foarte blând.

— Sunt gata să fac orice pentru fericirea ta, răspunse Soames; dar ceea ce-mi ceri tu mie nu duce la fericirea ta.

— Oh! Ba da, tată! Ba da!

— Mă pui să tulbur toate apele, zise Soames trist.

— Sunt tulburate. Acum nu-ţi mai rămâne decât să le potoleşti. Tu trebuie să-i explici că de data aceasta e vorba de vieţile *noastre*, şi nu are nimic de-a face cu viaţa ta sau cu a ei. Tu poţi s-o convingi, tată. Ştiu că tu poţi.

— Ştii cam multe, fetiţo, îi răspunse Soames posomorât.

— Dacă vrei, Jon şi cu mine suntem gata să aşteptăm şi un an – sau doi dacă vrei tu.

— Mi se pare că puţin îţi pasă de ceea ce vreau *eu*, mârâi Soames.

Fleur îşi lipi obrazul de mâna lui.

— Ba îmi pasă, scumpul meu. Dar ştiu că nu ţi-ar plăcea să mă vezi nenorocită.

Cât de bine ştia să-l încânte pentru a-şi atinge ţelul! Soames făcea eforturi neînchipuite pentru a crede că Fleur se gândeşte şi la simţămintele lui, dar nu era convins, nu, deloc. Nu-l iubea decât pe băiatul acela! Cum s-o ajute pentru a-l cuceri pe băiatul acela, care a ucis în fata lui toată dragostea faţă de el? Cum să facă el aşa ceva? După legile neamului Forsyte asta era o adevărată nebunie! Nu-i putea fi de nici un folos... Dimpotrivă! Să i-o

dăruiască pe fata lui! S-o ajute să treacă în lagărul duşmanilor lui, sub influenţa femeii care l-a jignit atât de profund? încetul cu încetul, în mod inevitabil, va pierde această floare a vieţii lui! Brusc, îşi dădu seama că mâna i se umezise. Inima îi zvâcni dureros. Nu suporta s-o vadă plângând. Puse iute cealaltă mână peste mâna ei, dar o lacrimă i-o udă şi pe aceasta. Aşa nu mai merge!

— Linişteşte-te, îi zise, am să mă mai gândesc. Am să fac tot ce-mi stă în putinţă. Haide, Fleur, nu mai plânge!

Dacă numai cu băiatul acesta se va simţi fericită – va trebui să-l aibă, nu-i putea refuza ajutorul. Şi pentru a evita mulţumirile ei, se ridică şi se îndreptă spre pianul electric – prea făcea mult zgomot! înainte de-a ajunge la el, cântecul se isprăvi şi pianul se oprise, hârâind. Îşi aduse aminte de gramofonul care-i otrăvise copilăria; aproape în fiecare duminică după-amiază, mama lui punea să cânte *The Harmonious Blacksmith, Glorious Port*, iar acum, în locul lui, alt instrument, mai mare şi mai scump, cânta *The Wild, Wild Women* şi *The Policeman's Holiday*, dar de data aceasta el nu mai purta costum de catifea neagră cu guler de mătase albastră ca cerul. „Profond are dreptate, îşi zise, totul e deşertăciune! Mergem cu toţii spre mormânt!” Surprins de reflecţia lui, ieşi.

În seara aceea n-o mai văzu pe Fleur. Însă, dimineaţa la ceai, ochii ei îl urmăreau atât de rugători, încât nu-i putu rezista; adică nici nu încercă să i se opună. Nu! Se hotărâse să îndeplinească această sarcină chinuitoare. Se va duce la Robin Hill – la casa amintirilor lui. Amintiri neplăcute – mai ales ultima! Se dusese acolo pentru a despărţi pe tatăl băiatului de Irene, ameninţându-i cu divorţul. Şi de atunci nu o dată s-a gândit că tocmai această ameninţare a consolidat legătura lor. Iar acum se duce să consolideze legătura dintre băiatul ei şi fata lui. „Nu ştiu cu ce

am greşit, cugetă el, de trebuie să îndur atâtea necazuri!” Luă trenul până la Londra, de acolo la Robin Hill, iar de la gară porni pe jos peste câmpie, urcă dealul şi parcă era ca acum treizeci de ani. Ce curios – atât de aproape de Londra şi totuşi neschimbat! Desigur că proprietarul acestor terenuri nu vrea să le vândă. Gândindu-se la valoarea pământului, uită de necazurile lui şi, cu toate că era o zi destul de răcoroasă, traversă încetişor colina, pentru a nu se încălzi. Poate să zică cine ce-o vrea, pământul e pământ, rămâne pe loc. Pământ şi tablouri bune! Chiar dacă valorile oscilează puţin, privite în linii mari se urcă mereu, deci tot acestea sunt cele mai bune investiţii, mai ales în timpurile acelea, cu atâtea aiureli, construcţii ieftine, mode schimbătoare şi cu zicala „Ce-am avut şi ce-am pierdut” drept principiu călăuzitor. Poate că francezii au dreptate când îşi apără cu atâta îndârjire proprietăţile rurale, cu toate că el nu avea părere bună despre francezi. O bucată de pământ reprezintă ceva solid! Auzise de multe ori spunându-se că moşierii sunt nişte prostănaci, ba chiar şi tânărul Mont spusese despre tatăl său că e un retrograd, care citeşte ziarul *Morning Post* – ce băiat obraznic! Totuşi erau pe lume şi lucruri mai condamnabile decât să citeşti *Morning Post* şi să fii retrograd. Ce să mai zicem de Profond şi şleahta lui, sau de laburişti şi de politicienii cu gura mare, sau de feministe? Da, sunt o grămadă de rele mult mai mari!

Soames simţi deodată o slăbiciune, fierbinţeală şi ameţeli. Nervii – nici nu era de mirare când îl aştepta asemenea întâlnire! Mătuşa Juley, vorbind ca tatăl ei, „Superior Dosset”, ar fi spus acum: „Nervii tăi sunt cu adevărat surmenaţi.” Printre pomi zări casa, casa clădită sub ochii lui, cu grija lui, pentru el şi femeia aceea care, dintr-un capriciu al sorţii, a locuit într-însa cu un alt bărbat! Începu a se gândi la Dumetrius, la împrumuturi cu ipotecă şi alte forme de investiţii.

Trebuia să facă un efort, nu putea da ochii cu ea tremurând din toate încheieturile; el, care reprezenta pentru ea Ziua Judecăţii de Apoi atât pe pământ, cât şi în cer, el, întruchiparea dreptului de proprietate, păşea spre această întruchipare a frumuseţii nesupusă legii. Demnitatea lui îi impusese calm şi indiferenţă, căci îndeplinea o misiune importantă: trebuia să lege odraslele lor, care, dacă Irene s-ar fi purtat ca lumea – ar fi fost frate şi soră. „Ah! Femei, femei, femei!"; stranie întâmplare, căci de obicei el nu-şi amintea nici o melodie. Trecând prin faţa plopilor dinaintea casei, gândi: „Uite cât de mari au crescut, eu i-am sădit."

O servitoare răspunse la sonerie.

— Anunţă, te rog: domnul Forsyte, într-o chestiune foarte importantă.

Dacă ea înţelege despre cine e vorba, s-ar putea să nu-l primească. „Să fie al dracului! îşi zise, pregătindu-se pentru această lovitură. Urâtă treabă!"

Servitoarea se întoarse.

— Sunteţi bun să spuneţi despre ce e vorba?

— Spune, te rog, că-l priveşte pe domnul Jon, zise Soames.

Şi iată-l din nou aşteptând în holul acela cu bazin de marmură albă-cenuşie, desenat de primul ei iubit. Ah! cât de urât s-a purtat – a iubit doi bărbaţi, şi pe el nu! Acum, dacă o va mai întâlni o dată, nu trebuie să uite acest lucru. Pe neaşteptate, o văzu printre perdelele grele, de piele roşie; mlădie şi ezitând parcă; aceeaşi siluetă şi linie desăvârşită de odinioară, ochii negri, speriaţi şi profunzi, ca odinioară, şi acelaşi glas calm, cu o nuanţă defensivă, care zise:

— Intră, te rog!

Soames dădu perdelele la o parte şi intră. Irene era tot atât de frumoasă ca atunci când o revăzuse în sala de expoziţie a lui June şi la cofetărie. Aceasta era prima dată – prima dată de când se căsătorise cu ea, cu treizeci şi şase de ani

în urmă, când îi vorbea fără a avea asupra ei vreun drept consfinţit de lege. Nu era îmbrăcată în negru – desigur că Jolyon, original cum era, i-a impus această ţinută.

— Iartă-mă că am venit, zise Soames posomorât, dar chestiunea aceasta trebuie rezolvată într-un fel sau altul.

— Vrei să iei loc?

— Nu, mulţumesc.

Furios pentru poziţia falsă în care se afla, enervat pentru că trebuia să respecte această convenienţă faţă de ea, Soames nu se putu stăpâni şi începu a vorbi iute:

— E un ghinion infernal; am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a-i împiedica. După părerea mea, fata mea e nebună, dar ştiu că nu-i pot rezista, întotdeauna cedez în faţa ei. Astfel se explică prezenţa mea aici. Îmi închipui că şi tu îl iubeşti pe băiatul tău.

— Din tot sufletul.

— Şi atunci?

— Depinde de el.

Soames se simţi învins şi batjocorit. Aşa a fost totdeauna, femeia aceasta l-a ironizat întotdeauna, chiar din primele zile ale căsniciei lor.

— Mi se pare o nebunie din partea lor, zise el.

— Aşa şi este.

— Ah, dacă tu!... Aceşti doi copii... ar fi fost – nu putu isprăvi fraza „frate şi soră, şi nu s-ar mai fi pus această problemă"; căci, văzând cum se cutremură numai la acest gând, Soames îşi înghiţi vorbele şi, izbit de expresia ei, se apropie de fereastră şi privi afară; pomii nu mai crescuseră – nu mai puteau creşte, erau prea bătrâni!

— În ceea ce mă priveşte pe mine, îi zise el, nu trebuie să-ţi faci nici o grijă. Dacă copiii noştri se căsătoresc, eu nu vreau să te văd nici pe tine şi nici pe fiul tău. Tinerii din ziua de azi sunt atât de ciudaţi! Dar eu nu pot răbda s-o văd pe fata mea nefericită. Ce să-i spun când ajung acasă?

— Spune-i, te rog, exact ce ţi-am spus eu: totul depinde de Jon.

— Tu nu te-opui?

— Cu inima da, dar cu buzele mele niciodată.

Soames stătea nemişcat, muşcându-şi degetul.

— Îmi aduc aminte, cum într-o seară..., începu pe neaşteptate, dar se opri brusc. Ce-o fi având femeia aceasta – ce-o fi având de nu putea s-o condamne pentru ceea ce făcuse şi nici s-o urască? Unde e... băiatul tău?

— Cred că e sus, în atelierul tatălui său.

— Ai vrea să-l chemi jos?

O urmări din ochi până ajunse la sonerie, apoi veni servitoarea.

— Spune-i, te rog, domnului Jon că-l rog să coboare.

— Dacă depinde de el, zise Soames în grabă, cum ieşi servitoarea din cameră, mă tem că putem socoti încheiată această căsătorie nefirească; va trebui să îndeplinim anumite formalităţi. Ce avocaţi să angajez – pe Herring?

Irene dădu din cap.

— Nu ai de gând să locuieşti cu ei?

Irene, tot din cap, îi dădu un răspuns negativ.

— Ce-o să se întâmple cu casa aceasta?

— Ceea ce vrea Jon.

— Casa aceasta, zise Soames deodată; îmi pusesem atâtea nădejdi în ea! Dacă *ei* vor locui în ea... copiii lor... Oamenii zic că există Nemesis. Tu crezi în ea?

— Da.

— Ah! Crezi?

Soames se întoarse de la fereastră, făcu vreo câţiva paşi şi se opri foarte aproape de ea; dar ea părea că se adăposteşte în adâncitura pianului ei mare.

— Cred că n-am să te mai revăd, spuse el încet. Vino să ne dăm mâna – buzele îi tremurau, vorbea sacadat – şi să uităm trecutul! Şi îi întinse mâna.

Faţa ei palidă păli şi mai tare, ochii ei negri, neînduplecaţi, priveau fix în ai lui, dar mâinile îi rămaseră încleştate la piept. Auzind zgomot, Soames întoarse capul. În faţa perdelelor întredeschise stătea băiatul. Ce stranie expresie, nu mai semăna deloc cu tânărul de la expoziţia din Cork Street – foarte straniu, mult mai bătrân, nici urmă de tinereţe pe faţa lui, privirea rătăcită, trăsăturile crispate, părul vâlvoi, ochii adânciţi în orbite! Soames făcu un efort şi, ridicându-şi colţul buzei – nu era nici zâmbet, nici ironie – spuse:

— Ei bine, tinere! Am venit aici pentru fiica mea. După cât am aflat, totul depinde de dumneata. Mama dumitale te lasă să hotărăşti.

Băiatul, cu ochii mari deschişi, o privea pe mama lui; nu răspunse.

— De dragul fetei mele mă aflu aici, continuă Soames. Ce să-i spun când ajung acasă?

Băiatul continuă s-o privească pe mama lui şi răspunse liniştit:

— Vă rog să-i spuneţi lui Fleur că nu e bine să facem ceea ce hotărâsem. Eu trebuie să procedez aşa cum a dorit tatăl meu înainte de a muri.

— Jon!

— Lasă, mamă! Totul e în ordine!

Soames, uluit, îşi plimbă privirile de la unul la altul; apoi luându-şi pălăria şi umbrela, pe care le pusese pe un fotoliu, dădu perdelele la o parte şi ieşi. Băiatul se feri din calea lui pentru a-l lăsa să treacă. După ce ieşi, Soames auzi zgomotul inelelor pe bară, şi perdelele se închiseră în urma lui. Şi sunetul acesta păru că-i ia povara de pe inimă. „Va să zică asta-i!”, îşi zise, şi ieşi pe uşa principală.

CAPITOLUL VIII
MELODIA TRISTĂ

În timp ce Soames se îndepărta de casa de la Robin Hill, soarele, străbătând prin atmosfera cenuşie a acelei după-amiezi reci, dădea aerului proaspăt o învăluire de fum. Fiind atât de preocupat de peisagiile pictate, el nu prea vedea frumuseţea celor naturale, dar de data aceasta strălucirea mohorâtă a Naturii îl mişcă: părea îndoliată şi totuşi victorioasă, întocmai ca simţămintele lui. Biruinţă şi înfrângere! Misiunea lui nu reuşise. În schimb scăpase de oamenii aceia şi îşi recucerise fata, dar cu ce preţ! Cu preţul fericirii ei. Ce-o să spună Fleur? Oare va crede că el îşi dăduse toată osteneala? Şi sub lumina aceea a soarelui care scălda în razele ei ulmii, alunii, scaieţii din poieni şi toate terenurile necultivate, Soames simţi cum îl cuprinde groaza. O să fie distrusă! Dar va face apel la mândria ei. Băiatul a renunţat la ea, s-a declarat pe faţă solidar cu femeia care odinioară renunţase la tatăl ei! Soames îşi încleştă pumnii. Da, a renunţat la el! Şi pentru ce! Ce cusur i-a găsit? Şi din nou simţi acea *malaise*[75] a omului care încearcă să se privească în ochii altcuiva, întocmai cum un câine se sperie când, din întâmplare, se priveşte în oglindă şi latră la făptura aceea necunoscută lui.

Nu se grăbea să ajungă acasă; luă masa la clubul „Connoisseurs". În timp ce mânca o pară, îi trecu prin gând că dacă el nu s-ar fi dus la Robin Hill, poate băiatul n-ar fi luat această hotărâre. Îşi aduse aminte de expresia de pe faţa băiatului în timp ce mama lui refuza să-i strângă mâna. Straniu şi chinuitor gând! Oare nu pierduse Fleur pentru că încercase să fie prea sigură?

La ora opt şi jumătate Soames sosi acasă. În timp ce automobilul lui intră pe o poartă, auzi zgomotul unei motociclete ieşind pe cealaltă. Era,

desigur, tânărul Mont; deci Fleur nu fusese singură. Intră în casă cu o strângere de inimă. În salonul cu pereţii îmbrăcaţi în tăblii de lemn sidefiu, fata şedea cu coatele pe genunchi, cu bărbia sprijinită în mâini, privind o camelie albă ce se afla pe poliţa căminului. Ea nu-l văzuse încă, dar când o zări, groaza lui Soames reînvie. Oare ce vedea ea dincolo de cameliile acelea albe?

— Ce-ai făcut, tată?

Soames dădu amărât din cap. I se încleştară fălcile. Ce sarcină criminală! Văzu că Fleur deschide ochii mari, din ce în ce mai mari, iar buzele încep să-i tremure.

— Ce este? Ce-ai făcut? Spune-mi iute, tată!

— Scumpa mea, zise Soames, am... mi-am dat toată osteneala, dar... şi dădu din nou din cap.

Fleur se repezi la el şi-şi puse mâinile pe umerii lui.

— Ea?

— Nu, mârâi Soames; el mi-a cerut să-ţi spun că n-are rost, căci trebuie să procedeze aşa cum a dorit tatăl său înainte de a muri. O prinse de mijloc. Potoleşte-te, fetiţa mea dragă, nu te lăsa chinuită de ei. Nu merită să te doară nici un deget pentru ei.

Fleur se smulse din braţele lui.

— N-ai încercat, nu ţi-ai dat toată osteneala. Tată, tu... tu m-ai trădat!

Rănit până în adâncul inimii, Soames încremeni cu privirea aţintită asupra feţei ei chinuite de durere.

— N-ai încercat... n-ai făcut totul... am fost nebună... nu cred că Jon a putut spune una ca asta... nu, el nu poate face aşa ceva! Doar ieri l-am văzut şi... Ah! Cum am putut cere ajutorul tău?

— Într-adevăr, zise Soames pe un ton calm, cum ai putut? Eu, trecând peste simţămintele mele, m-am dus la ei; am făcut tot ceea ce am putut, împotriva convingerilor mele, şi iată răsplata. Noapte bună!

Cu fiecare nerv încordat în corpul său, Soames porni spre uşă.

Fleur, repezindu-se în urma lui, strigă:

— Cum, tată? Vrei să spui că renunţă la mine?

Soames se întoarse şi, cu mare efort, îi răspunse:

— Da.

— Ah! strigă Fleur. Ce-ai făcut... Ce-ai putut face tu în zilele acelea de odinioară?

Brutalitatea acestei cumplite nedreptăţi îi tăie graiul. Ce făcuse *el?* Ce-i făcuseră ei lui! Fără să vrea, duse mâna la piept şi o privi cu demnitate.

— E o ruşine! strigă Fleur cu un glas pătimaş.

Soames ieşi. Urcă încet, rece ca un sloi de gheaţă, în sala de tablouri, umblând în neştire printre comorile lui. Ce îndrăzneală! Da! Ce îndrăzneală! Prea a fost răsfăţată! Ah! Dar cine a răsfăţat-o? Oprindu-se în faţa reproducerii după Goya, gândi: „Obişnuită să i se împlinească toate dorinţele! Floarea vieţii mele! Şi acum, dorinţa nu i s-a împlinit!” Se duse la fereastră pentru a respira. Lumina zilei se stingea, luna, ca de aur, apăru în dosul plopilor. Ce se auzea? Pianul electric. O melodie tristă, zgomotoasă şi urâtă! Fleur îl pusese să cânte – ce mângâiere o fi găsind în muzica aceea? Jos, dincolo de pajişte, se mişca cineva; cine să fie oare sub salcâmii şi trandafirii căţărători, luminaţi de lună? Fleur umbla neliniştită încoace şi încolo. Soames simţi o zvâcnitură dureroasă în inimă. Cum va suporta ea această lovitură? Nu putea spune. El nu-şi cunoştea fata; de când venise pe lume n-a făcut altceva decât s-o adore; ea a fost lumina ochilor lui! Dar n-o cunoştea... nu ştia nimic despre ea. Şi acum iat-o acolo – şi melodia aceea tristă, şi râul strălucind sub razele lunii!

„Trebuie să mă duc jos”, îşi zise.

Coborî în grabă, intră în salonul luminat – pianul electric urla acel vals, sau foxtrot, sau cine

ştie cum s-or mai fi numind dansurile din ziua de azi; apoi Soames ieşi pe verandă.

De unde ar putea-o urmări, fără ca ea să-l vadă? Trecu uşurel, prin întuneric, până în livadă şi de acolo se strecură în căsuţa de la debarcader. Acum, aşezat între Fleur şi Tamisa, inima i se mai uşura. Nu putea face o nebunie, era doar fata lui şi a lui Anette. Dar nu se poate şti... dacă totuşi? Din fereastra adăpostului său vedea ultimul salcâm şi rochia lui Fleur, care se plimba neîncetat, cu paşi mari. Melodia se isprăvise – slavă Domnului! Trecu la cealaltă fereastră şi privi apa curgând încet printre nuferi. În jurul fiecărei frunze se făcea un mic vârtej, strălucitor în lumina lunii. Deodată îşi aduse aminte de zorile dimineţii aceleia când dormise în această căsuţă după moartea tatălui său, în aceeaşi zi când s-a născut ea – aproape cu nouăsprezece ani în urmă. După atâta vreme şi încă ţinea minte lumea aceea neobişnuită pe care o văzuse la deşteptare şi senzaţia aceea stranie de atunci. În ziua aceea începuse a doua pasiune a vieţii lui – această fată a lui care umbla acum pe sub salcâmi. Ea a fost singura lui mângâiere! Acest gând alungă toată tristeţea şi revolta din sufletul lui. N-ar ţine seamă de ceea ce îi spusese numai dacă ar putea-o face din nou fericită! O bufniţă trecu în zbor, sfâşiind văzduhul cu ţipetele ei prelungi; un liliac plutea fâlfâind din aripi, iar luna strălucea din ce în ce mai puternic peste ape. Oare cât va mai umbla Fleur pe acolo? Se întoarse la cealaltă fereastră şi o văzu coborând spre mal. Se opri lângă el, lipită de balustrada debarcaderului. Iar Soames o urmări cu mâinile încleştate. Să-i vorbească? Era foarte emoţionat de liniştea chipului ei tânăr încremenit în deznădejde, în dor, în... în sine însuşi! Câte zile va mai avea, nu va uita imaginea ei, luminată de lună, şi aburii dulci ai apei strălucitoare, şi frunzele tremurânde ale sălciilor plângătoare. Fata lui avea tot ceea ce îi putea oferi el pe lumea aceasta, în afară de un

singur lucru pe care ea nu-l putea avea din pricina lui! în clipa aceea perversitatea lucrurilor îl duru, de parcă i s-ar fi oprit un os de peşte în beregată.

Apoi, cu o nesfârşită uşurare, o văzu plecând spre casă. Ce i-ar putea da oare pentru a o mângâia? Perle, călătorii, cai, alţi tineri... i-ar putea da tot ceea ce doreşte... numai să poată uita amintirea chipului ei tânăr, părăsit, la malul apei. Auzi! Iar a pus să cânte melodia aceea! A devenit o manie! Întunecat, zgomotos, slab, cântecul se auzea dinspre casă. Parcă şi-ar fi zis: „Dacă nu-mi găsesc o mângâiere, mă prăpădesc.” Soames n-o prea înţelegea. Dacă îi face plăcere, las' să urle pianul toată noaptea! Apoi se furişă prin livadă şi intră în verandă. Deşi avusese de gând să intre şi să-i vorbească, şovăi; nu ştia ce să-i spună, căci se străduia din răsputeri să-şi aducă aminte ce simţi când inima ţi-e sfâşiată de dragoste. El ar trebui să ştie, ar trebui să-şi aducă aminte... şi nu putea. Nu mai avea memorie, nu ţinea minte decât o durere cumplită. Se opri în întuneric, îşi şterse cu batista mâinile şi buzele foarte uscate. Dacă se ridica în vârful picioarelor, o putea vedea pe Fleur cu spatele rezemat de pianul care urla continuu aceeaşi melodie... cu braţele încrucişate pe piept, cu o ţigaretă aprinsă în gură, iar fumul îi învăluia obrazul. Expresia de pe faţa ei îi era străină lui Soames, ochii strălucitori aţintiţi în gol şi fiecare trăsătură înăsprită de mânie şi dispreţ. Parcă văzuse o dată sau de două ori asemenea expresie pe faţa lui Anette – faţa lui Fleur era prea vie, prea nestăpânită, în clipa aceea nu era faţa copilului lui! Nu îndrăznea să intre, fiind conştient de zădărnicia oricărei încercări de a o mângâia. Se aşeză în umbra căminului.

Destinul i-a jucat o farsă monstruoasă! Nemesis! Acea căsătorie nefericită de odinioară! Şi, pentru numele lui Dumnezeu... pentru ce? De unde era să ştie atunci când o dorise cu atâta patimă pe Irene – şi ea acceptase să fie a lui – de

unde era să ştie că ea nu-l va iubi niciodată? Cântecul se sfârşi, dar reîncepu, apoi se sfârşi din nou, iar Soames şedea în întuneric aşteptând, nici el nu ştia ce! Mucul ţigării lui Fleur, azvârlit prin fereastră, căzu pe iarbă; îl urmări cum ardea, până se stinse. Luna îşi făcu drum până deasupra plopilor, revărsându-şi lumina ireală peste grădină. O lumină tulburătoare, misterioasă – întocmai ca frumuseţea acelei femei care nu l-a iubit niciodată – învăluia florile şi boschetele cu un veşmânt nepământesc. Flori! Şi floarea vieţii lui era atât de nefericită! Ah, de ce nu-şi putea cumpăra omul acţiuni de fericire, de ce nu se poate investi fericirea în rente de stat garantate cu aur, de ce nu-ţi puteai asigura fericirea pentru a nu o pierde?

Prin fereastra salonului nu se mai văzu lumină. Era linişte şi întuneric. S-o fi urcat sus? Soames se ridică şi, păşind în vârful picioarelor, privi înăuntru. Parcă plecase. Intră. Lumina lunii se oprise în verandă; la început nu vedea nimic în afară de conturul mobilelor, mai negre decât bezna. Bâjbâi spre fereastră, pentru a o închide. Izbindu-se cu piciorul de un fotoliu, auzi un suspin. Aici era, încolăcită şi ghemuită în colţul divanului! Mâna îi tremură. Oare avea nevoie de mângâierea lui? Se opri privind spre ghemotocul acela de volane turtite, de păr vâlvoi şi de strălucitoare tinereţe, care încerca să scape din ghearele durerii. Cum s-o lase aici? în cele din urmă, mângâind-o pe păr, îi zise:

— Vino, scumpa mea, e mai bine să mergem la culcare. Am să caut să aranjez eu cumva!

Ce vorbe nebune! Dar ce i-ar fi putut spune altceva?

CAPITOLUL IX
SUB STEJAR

După ce musafirul lor dispăru, Jon şi mama lui rămaseră fără a vorbi până când, brusc, Jon zise:

— Trebuia să-l conduc până la ieşire. Dar Soames plecase şi cobora pe şosea, iar Jon urcă la etaj, în atelierul tatălui său, neavând destulă încredere în el însuşi ca să se mai reîntoarcă.

Expresia de pe chipul mamei lui, stând faţă în faţă cu omul care fusese odinioară bărbatul ei, pecetluise hotărârea născută în mintea lui încă din ajun, după ce vorbise cu ea. Căsătoria lui cu Fleur însemna o palmă în obrazul mamei lui şi trădarea tatălui său mort! Nu se putea! Jon era cel mai iertător om de pe lume. În acest ceas de deznădejde nu le aducea nici o vină părinţilor săi. Pentru un băiat atât de tânăr obiectivitatea cu care privea situaţia şi cântărea valoarea celor petrecute dovedea o forţă neobişnuită. Era mai dureros pentru Fleur, mai dureros chiar pentru mama lui decât pentru el. E mai greu să renunţe cineva la tine decât să renunţi tu la cineva, şi mai greu să fii tu pricina pentru care o fiinţă iubită trebuie să renunţe la cineva. Nu trebuie să-şi facă inimă rea, nu trebuie să învinovăţească pe nimeni! în timp ce privea ultimele raze ale soarelui, avu din nou acea viziune stranie despre lume, aşa cum o avusese cu o noapte înainte. Mare după mare, ţară de ţară, milioane şi milioane de oameni, fiecare cu viaţa lui, cu energia, bucuria, necazul şi suferinţa lui – fiecare cu renunţările lui, cu lupta lui individuală pentru existenţă. Cu toate că era gata să renunţe la tot pentru a dobândi unicul lucru pe care nu-l putea avea, Jon ştia că ar fi nebun dacă ar crede că sentimentele lui au vreo însemnătate într-o lume atât de vastă. Nu se putea purta nici ca un copil şi nici ca un ticălos! Pe ecranul minţii lui se proiectau oameni care nu posedau nimic –

milioane de oameni care şi-au pierdut viaţa în război, milioane care au rămas din război cu viaţa, dar cu mai nimic în afară de ea; citise despre copii flămânzi, despre invalizi şi estropiaţi; despre oamenii din puşcării, despre tot felul de oropsiţi ai sorţii. Dar imaginea lor nu-i domoli durerea. Când omul nu are ce mânca, gândul că mulţi alţi semeni de-ai lui sunt flămânzi îi dă numai o slabă mângâiere. Îl distra mai mult gândul de a pleca în lumea largă, necunoscută. Aici nu mai putea rămâne, era prea ocrotit şi liniştit, în jurul lui totul era atât de catifelat, confortabil, încât lui nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să se gândească şi să viseze la ceea ce ar fi putut să fie. Nu se putea întoarce la Wandson şi la amintirile legate de Fleur. N-o putea revedea, căci n-avea încredere în puterile lui; iar dacă rămânea aici sau se întorcea la Holly, o va vedea, desigur. Atâta vreme cât exista o posibilitate de a se întâlni, lucrul era inevitabil. Ceea ce îi mai rămânea de făcut era să plece departe şi cât mai repede. Dar, oricât de mult o iubea pe mama lui, nu dorea să plece cu ea. Apoi, dându-şi seama că ar fi o lovitură prea dură pentru ea, hotărî, zdrobit de deznădejde, să-i propună o călătorie în Italia. Vreme de două ore încercă să se potolească în această cameră plină de melancolie, apoi se îmbrăcă în ţinută de seară pentru cină.

Mama lui procedase la fel. Mâncară puţin, destul de încet, vorbind despre catalogul tatălui său. Expoziţia urma să se deschidă în luna octombrie şi, în afară de câteva detalii birocratice, nu le mai rămânea nimic de făcut.

După masă, Irene îşi puse o pelerină pe spate şi ieşiră; se plimbară puţin, vorbind din când în când şi, în sfârşit, se opriră tăcuţi sub stejar. Jon avea o singură idee călăuzitoare: „Dacă-mi trădez un singur gând, totul este dat pe faţă”; de aceea, luând-o de braţ, zise cu un ton indiferent:

— Mamă, hai să plecăm în Italia!

Irene, strângându-i braţul, răspunse cu aceeaşi indiferenţă:

— Ar fi foarte frumos, dar cred că ai vedea mai multe şi ai profita mai mult dacă n-aş fi eu cu tine.

— Dar atunci tu rămâi singură.

— Eu am mai fost o dată singură, mai mult de doisprezece ani de zile. Şi, apoi, vreau să fiu aici pentru deschiderea expoziţiei tatălui tău.

Jon îi strânse braţul şi mai tare; el nu se lăsa păcălit.

— Nu poţi rămâne singură aici; casa e prea mare.

— Poate că nu voi rămâne aici. Mă instalez la Londra, şi după deschiderea expoziţiei pot pleca la Paris. Cred că ţie îţi trebuie cel puţin un an, Jon, pentru a vedea şi cunoaşte lumea.

— Da, mi-ar plăcea să călătoresc în lumea largă şi să mă-nvăţ cu greul. Dar nu vreau să te las singură.

— Scumpul meu, sunt datoare să-ţi ofer măcar atâta. Dacă este spre binele tău, este şi spre al meu. De ce nu pleci mâine? Ai paşaportul gata.

— Da. Dacă e vorba să plec, e mai bine s-o fac imediat. Dar, mamă, dacă aş dori să rămân undeva, în America sau în altă parte, vrei să vii şi tu acolo?

— Orişiunde şi orişicând mă vei chema. Dar nu mă chema decât dacă vei avea nevoie de mine.

Jon răsuflă adânc.

— Simt că în Anglia mă sufoc.

Mai statură câteva minute sub stejar – cu privirile îndreptate spre tribuna cea mare de pe hipodromul din Epsom, ale cărei contururi se ştergeau încetul cu încetul în amurg. Frunzişul stejarului oprea razele lunii, dar ele învăluiau tot, luminând câmpul până-n depărtare, luminând ferestrele casei acoperite cu verdeaţă – casa care, în curând, va fi de închiriat.

CAPITOLUL X
NUNTA LUI FLEUR

Reportajele apărute prin ziarele engleze în luna octombrie despre căsătoria lui Fleur Forsyte cu Michael Mont nu puseră accentul pe semnificaţia simbolică a acestui eveniment. Căsătoria strănepoatei lui „Superior Dosset” cu moştenitorul unui baronet, al nouălea purtător al acestui titlu, era semnul vizibil al contopirii claselor sociale, sudură care consolidează stabilitatea politică a unui regat. Sosise vremea ca neamul Forsyte să renunţe la aversiunea lui instinctivă faţă de „mofturile aristocratice” pe care nu le dobândiseră prin naştere, acceptându-le cu atât mai firesc cu cât instinctul lor de proprietate socotea chiar că li se cuvine. Şi apoi, familia Forsyte trebuia să urce pe treptele societăţii pentru a face loc îmbogăţiţilor şi mai noi decât ei. La ceremonia religioasă, atât de liniştită şi distinsă, din Hanover Square, şi după aceea, printre mobilele din Green Street, spectatorii care nu-i cunoşteau prea bine n-ar fi putut face deosebirea dintre clanul Forsyte şi contingentul familiei Mont – atât de departe ajunseră acum descendenţii lui „Superior Dosset”. Era oare vreo deosebire între dunga pantalonilor, linia mustăţii, modul de-a vorbi sau luciul ţilindrului lui Soames şi înfăţişarea celui de al nouălea baronet? Nu era Fleur tot atât de conştientă de valoarea ei, tot atât de deşteaptă, de strălucitoare, frumoasă şi zveltă ca şi cele mai frumoase fetişcane din familia Muskham, Mont sau Charwell care luau parte la ceremonie? Toţi cei din neamul Forsyte aveau aceeaşi îmbrăcăminte, aceeaşi ţinută şi purtare ca şi cei din nobilime. Intraseră în „înalta burghezie”, dar de azi înainte numele lor va fi înscris în *Stud Book*[76], iar cu banii lor vor cumpăra moşii.

Poate că lucrul acesta s-a întâmplat puţin cam târziu, iar răsplata cuvenită instinctului de proprietate – moşiile şi banii – erau sortite topirii într-un creuzet; aceasta era o problemă prea discutabilă pentru a fi discutată. Timothy – legătura de unire între lumea veche şi cea nouă – lipsea de la această sărbătoare! Timothy se găsea *in extremis*[77] în Bayswater Road, după cum raportase Francie.

Lumea şuşotea, de asemenea, că acest tânăr Mont era un fel de socialist – stranie înţelepciune din partea lui, căci îşi lua oarecari precauţiuni, având în vedere vremurile în care trăiau. În această privinţă nu era motiv de îngrijorare. Moşierii aveau din când în când asemenea blânde nebunii, dar se menţineau în limitele teoriei pure, profitând de ea în scopuri practice. De altfel George îi spusese surorii lui, Francie: „În curând vor avea copii – şi tânărul îşi va revizui ideile."

Biserica, împodobită cu flori albe şi cu un fel de draperie albastră în mijlocul ferestrei dinspre răsărit, avea o atmosferă de nemaipomenită virginitate, ca pentru a contracara frazeologia cam lugubră a serviciului divin, întocmită pentru a atrage atenţia tuturor copiilor ce se vor naşte. Familiile Forsyte, Hayman şi Tweetyman şedeau în partea stângă, familiile Mont, Charwell şi Muskham, în cea dreaptă; iar la mijloc, de-a valma, câteva tovarăşe de suferinţă de ale lui Fleur de pe vremea când era la şcoală şi câţiva tovarăşi de suferinţă de ai lui Mont din vremea războiului; şi trei domnişoare care, întorcându-se de la Skyward's, se strecuraseră în biserică, încheiau cortegiul, împreună cu doi arendaşi de ai lui Mont şi cu bătrâna dădacă a lui Fleur. Având în vedere starea politică incertă a ţării, biserica era uimitor de plină.

Doamna Val Dartie, aşezată în rândul al treilea, alături de bărbatul ei, îi strânse de mai multe ori mâna în timpul ceremoniei. Ea cunoştea

taina acestei tragicomedii, de aceea, când ajunse la momentul culminant, Holly suferi cumplit. „Oare Jon simte ce se petrece acum?” cugetă ea – Jon, departe, în Columbia Britanică. Chiar în dimineaţa acelei zile primise o scrisoare de la el; după ce o citise, zâmbise şi spusese:

— Auzi, Val! Jon e în Columbia Britanică, pentru că doreşte să fie în California. Spune că e foarte frumos acolo.

— Oh! răspunse Val; oare o fi căpătat iar interes pentru ceva?

— Şi-a cumpărat ceva pământ şi a chemat-o şi pe mama lui.

— Ce-o să facă ea acolo?

— Irene nu mai are decât o singură preocupare: Jon. Tu îţi menţii părerea că aceasta a fost cea mai fericită soluţie?

Ochii ageri ai lui Val se strânseră ca două gămălii de ac cenuşii printre genele-i negre.

— Fleur nu se potrivea deloc cu el. N-a fost crescută cum trebuie.

„Sărmana Fleur”, suspină Holly. Ah! Ce bizară căsătorie! Tânărul Mont a prins-o, desigur, în momentul înfrângerii, în starea de nepăsare a omului din clipa în care i s-a scufundat vaporul. Un asemenea salt – cum zicea Val – numai întâmplător poate fi fericit. Nu erau multe de spus despre perspectiva oferită de voalul verişoarei ei, privit de la spate; iar ochii lui Holly studiară cu atenţie aspectul general al acestei ceremonii creştine. Ea se căsătorise din dragoste şi era fericită; avea oroare de căsniciile nefericite. S-ar putea ca până la urmă aceasta să nu fie nefericită – dar prea fusese făcută în pripă; iar consacrarea aceasta a unei legături artificiale prin harul cununiei în faţa unei mulţimi de liber-cugetători distinşi – căci cine cugeta altfel decât liber, sau nu cugeta deloc, când erau „gătiţi” ca acum – i se păru aproape un păcat, în măsura în care cineva mai poate găsi păcate într-o lume care le-a

desfiinţat. Privirile ei treceau de la preotul în odăjdii (acesta făcea parte din familia Charwell – neamul Forsyte nu produsese încă nici un prelat) la Val care stătea lângă ea gândindu-se, Holly era convinsă – la mânza Mayfly, care va alerga pentru comitatul Cambridge, cu calificativul „cincisprezece la unu”. Apoi ochii lui Holly se opriră asupra profilului celui de al nouălea baronet, care se prefăcea că îngenunche conform ritualului. Văzu cu câtă grijă îşi ridicase pantalonii pentru a nu-şi strica dunga şi se gândi: „Val a uitat să şi-i ridice pe ai lui!” Apoi privirile ei trecură la banca epitropilor, unde văzu trupul masiv al lui Winifred înveşmântat cu tot ce avea mai bun şi apoi, mai departe, la Soames şi Anette, îngenuncheaţi unul lângă altul. Un mic zâmbet îi apăru pe buze – Prosper Profond, revenit din călătoria în mările Sudului, situate de data aceasta pe Canalul Mânecii, era, desigur, îngenuncheat şi el, cam cu vreo şase rânduri în urmă. Da! stranie „mică” poveste, şi nu se ştie cum va fi povestea în viitor; dar ceremonia se oficia într-o biserică aleasă, iar mâine dimineaţă ziarele o vor relata aşa cum se cuvine.

Începură să intoneze un imn religios; ea auzea cum al nouălea baronet slăvea oştile lui Madian. Degetul ei mic atinse degetul mare al lui Val – ţineau în mână aceeaşi carte de rugăciune – un mic fior îi străbătu fiinţa, fior păstrat de acum, douăzeci de ani. Val se opri şi îi şopti:

— Îţi mai aduci aminte de şobolan?

Şobolanul de la căsătoria lor, în Colonia Capului, care-şi lustruia mustăţile în dosul biroului ofiţerului de stare civilă! Iar Holly îi strânse degetul mare între degetul mic şi cel mijlociu.

Imnul se isprăvi, preotul începu să-şi ţină discursul. Le vorbi despre vremurile pline de primejdii în care trăiau şi de atitudinea îngrozitoare a Camerei Lorzilor în ceea ce priveşte divorţul. Ei toţi erau soldaţi – spunea el – în

tranşee, ameninţaţi de gazele otrăvite ale Prinţului întunericului, şi trebuie să fie curajoşi. Scopul căsătoriei erau copiii şi nu simpla plăcere plină de păcat.

Lui Holly i se făcu somn – genele lui Val se împreunară. Pentru nimic în lume nu-l putea lăsa să sforăie. Holly îl strânse de deget din răsputeri, până când se deşteptă speriat.

Discursul se isprăvi, primejdia trecu. Tinerii căsătoriţi se iscăleau în registrul din sacristie; se produse o destindere generală.

Un glas din spatele ei zise:

— Va rezista oare la cursă?

— Cine? şopti Holly.

— Bătrânul George Forsyte!

Holly, cu toată discreţia posibilă, îl privi îndelung pe George, despre care auzise vorbindu-se adeseori. Abia revenise din Africa şi nu-şi cunoştea rubedeniile, de aceea îi privea pe toţi cu o curiozitate aproape copilărească. Acesta era foarte mare, foarte elegant; iar în ochii lui se citea că nu era mulţumit de toaleta ei.

— Acum pornesc, îl auzi spunând.

Veneau păşind dinspre altar. Holly se uită mai întâi la faţa tânărului Mont. Buzele şi urechile îi tremurau, ochii lui se ridicară din pământ până la mâna de pe braţul lui, apoi privi brusc înainte, de parcă ar fi avut de înfruntat o primejdie. Holly avu impresia că e beat de fericire. Dar Fleur! Oh! Era cu totul altfel. Fata părea foarte calmă şi, în rochia ei albă şi vălul imens peste părul ei castaniu-închis, tuns scurt, era mai frumoasă ca oricând; iar pleoapele acopereau aproape în întregime ochii ei alunii, întunecaţi. Cu trupul era aici în biserică. Dar cu inima unde era oare? Când cei doi trecură prin faţa ei, Fleur ridică pleoapele – strălucirea neliniştită a ochilor ei rămase pentru totdeauna întipărită în mintea lui Holly, căci semăna aidoma cu aripile zbuciumate ale unei păsări închise în cuşcă.

În Green Street, Winifred îşi primea oaspeţii puţin mai agitată ca de obicei. Rugămintea lui Soames de a-şi pune la dispoziţie casa venise într-un moment psihologic cu totul deosebit. Impresionată de o remarcă a lui Prosper Profond, ea începuse să-şi înlocuiască vechea ei mobilă *empire* cu un mobilier expresionist. La Mealard puteai cumpăra cele mai amuzante mobile, cu pete şi desene violete, verzi şi portocalii! îi mai trebuia o lună pentru ca toată casa să fie transformată. În starea actuală se puteau vedea cele mai „ciudate” achiziţii laolaltă cu unele piese din vechea gardă, cu care nu se potriveau deloc. Ca şi cum jumătate din regimentul ei era îmbrăcat în kaki, iar jumătatea cealaltă în roşu şi cu căciuli de blană de urs. Dar cu caracterul ei puternic şi temperamentul liniştit reuşise să dea o înfăţişare destul de plăcută salonului ei. La urma urmei, era o zi a contopirii. Ochii ei binevoitori rătăceau de la un musafir la altul. Soames stătea cu mâinile încleştate pe speteaza unui fotoliu Buhl; tânărul Mont stătea în spatele acelui paravan „îngrozitor de amuzant”, pe care încă nimeni nu i-l putuse explica lui Winifred. Al nouălea baronet se feri cu spaimă de o masă rotundă, de culoare roşie, sub a cărei placă de cristal erau aşezate aripi albastre de fluturi australieni, şi se rezemă de un birou Louis Quinze, Francie Forsyte se aşeză lângă etajera cea nouă de deasupra căminului, sculptată frumos şi garnisită cu mici figuri groteşti vopsite în roşu pe un fond de abanos; George, în cealaltă parte a camerei, lângă pianina cea veche, ţinea în mână o carte mică cu coperte albastre, gata parcă să facă pariuri; Prosper Profond învârtea clanţa rotundă a uşii deschise, care avea marginea vopsită în negru şi tăbliile albastre-verzui, ca o coadă de păun; iar Anette, lângă el, îşi cuprinsese mijlocul cu mâinile; doi membri ai familiei Muskham stăteau pe balcon printre flori, de parcă le era rău; lady

Mont, subţire şi simpatică, ţinând în faţa ochilor lornionul, privea cu atenţie abajurul lămpii din mijlocul tavanului lucrat din mătase sidefie, cu pete portocalii şi albastre, de parcă s-ar fi deschis cerurile. De fapt, fiecare musafir părea că se sprijină de câte ceva. Numai Fleur, în rochie de mireasă, nu avea nici un sprijin şi arunca priviri şi vorbe când la dreapta, când la stânga ei.

Încăperea era plină de mişcare şi de murmurul conversaţiei. Nimeni nu auzea nimic din ceea ce spuneau ceilalţi; dar aceasta nu avea prea mare importanţă, căci nimeni nu avea timp să aştepte ceva atât de lent ca un răspuns. Conversaţia modernă i se părea lui Winifred foarte diferită de cea din zilele tinereţii ei, când era la modă vorbirea tărăgănată. Însă era „amuzantă" şi, fireşte, acesta era lucrul cel mai important. Chiar şi cei din neamul Forsyte vorbeau foarte iute – Fleur şi Christopher, Imogen şi Patrick, cel mai mic dintre copiii tânărului Nicholas.

Soames tăcea; dar George, lângă pianină, vorbea în gura mare cu Francie, care stătea lângă cămin. Winifred se apropie de al optulea baronet. Acesta i se părea mai odihnitor; avea un nas fin şi puţin acvilin, iar mustăţile-i cărunte cădeau în jos; ea îi spuse pe un ton tărăgănat şi zâmbind:

— E plăcut, nu-i aşa?

Răspunsul baronetului zbură printre buzele lui zâmbitoare cu o repeziciune uimitoare:

— Vă aduceţi aminte de povestea lui Frazer[78] despre tribul acela care îngroapă mireasa în pământ până la talie?

Vorbea la fel de iute ca toată lumea! Avea ochi negri, mici, vioi, înconjuraţi de riduri mici, ca ochii unui preot catolic. Brusc, Winifred simţi că i-ar putea spune lucruri neplăcute.

— Nunţile sunt întotdeauna atât de amuzante, murmură ea şi plecă mai departe spre Soames.

Liniştea lui era bizară, dar Winifred îşi dădu imediat seama de motivul tăcerii lui. La dreapta îl

avea pe George Forsyte, iar la stânga pe Anette şi pe Prosper Profond. Nu se putea mişca deloc căci, ori îi vedea pe cei doi împreună, ori reflectaţi de ochii batjocoritori ai lui George. Atitudinea lui de-a nu observa nimic era, într-adevăr, mai nimerită.

— Aud că Timothy se stinge, zise el trist.

— Unde-l înmormântezi, Soames?

— La Highgate. Numărând pe degete, continuă: Vor fi cu totul doisprezece în cavou, inclusiv soţiile. Cum o găseşti pe Fleur?

— Excepţional de bine.

Soames dădu din cap. N-o văzuse niciodată mai frumoasă, şi totuşi nu putea scăpa de impresia că toată această poveste era nefirească – din mintea lui nu dispărea imaginea trupului lui Fleur ghemuit în colţul divanului. Din noaptea aceea şi până-n ziua de azi Fleur nu-i făcuse nici o destăinuire. Aflase de la şofer că Fleur fusese de câteva ori la Robin Hill, dar totul era pustiu – casa goală, nu era nimeni acasă. Ştia, de asemenea, că primise o scrisoare, dar nu-i cunoştea cuprinsul; ştia doar că, după primirea ei, Fleur se închisese în cameră şi plânsese. Observase că uneori Fleur îl privea crezând că n-o vede, întrebându-se, desigur, mereu: Ce-o fi făcut? Oare cu ce-o fi greşit de-l urăsc într-atât oamenii aceia? Dar n-avea ce-i face! Anette se întorsese, şi vara trecuse liniştită – foarte greu, până când, pe neaşteptate, Fleur îi spusese că se căsătoreşte cu tânărul Mont. În acel moment parcă-i arătase ceva mai multă afecţiune. Iar el fusese de acord – ce rost avea să se opună? Dumnezeu i-e martor că niciodată n-ar fi vrut s-o supere cu ceva. Tânărul Mont părea îndrăgostit la nebunie. Fără îndoială că era deprimată; şi era atât de tânără, absurd de tânără! Dar dacă s-ar fi opus căsătoriei, nu ştia ce-ar fi putut face Fleur; căci el nu dorea s-o vadă că învaţă o meserie, că se face medic sau avocat; prostii! Fleur nu avea nici o înclinare spre pictură, beletristică sau muzică, după concepţia lui singurele meserii acceptabile pentru

femeile nemăritate, obligate să muncească în ziua de azi. Deci, cel mai sănătos lucru pentru ea era căsătoria. Vedea prea bine cât era de plină de viaţă şi neastâmpărată. Anette fusese şi ea de aceeaşi părere – Anette, din spatele vălului ţesut din refuzul lui de a lua cunoştinţă de ceea ce se petrece în jurul ei, şi dacă se petrece ceva. Anette spusese: „Las-o să se căsătorească cu tânărul acesta. E băiat drăguţ – nu-i atât de aiurit pe cât pare.” De unde avea Anette aceste expresii, el nu ştia – totuşi părerile ei îi potoliră îndoielile. Soţia lui, indiferent de purtarea ei, avea o viziune justă şi o cantitate aproape supărătoare de bun-simţ. Îi dădu o zestre de cincizeci de mii de lire sterline, cu act dotal astfel întocmit, încât banii să rămână ai ei în cazul când căsătoria nu va reuşi. Putea să reuşească? Ştia că tot îl mai iubeşte pe băiatul acela. Tinerii vor petrece luna de miere în Spania. După plecarea ei, se va simţi şi mai părăsit. Dar mai târziu, poate, ea va uita şi se va apropia din nou de el! Glasul lui Winifred îi întrerupse visarea.

— Ce? Nemaipomenit! Uite-o pe June!

Acolo, într-o rochie chimono – ce lucruri purta! – cu părul ieşind de sub o panglică, Soames o văzu pe verişoara lui, iar pe Fleur întâmpinând-o călduros. Ieşiră amândouă şi porniră în sus pe scări.

— Într-adevăr, zise Winifred, face cele mai imposibile lucruri! Stranie idee venirea ei!

— Dar de ce ai poftit-o? mârâi Soames.

— Credeam, fireşte, că nu va accepta invitaţia.

Winifred uitase că purtarea lui June se baza pe o trăsătură principală a caracterului ei; sau, cu alte cuvinte, omisese faptul că Fleur era acum o „neajutorată”.

La primirea invitaţiei, primul gând al lui June fusese: „Nu mă duc la ei pentru nimic în lume!”; iar după aceea, într-o dimineaţă, trezindu-se după

ce-o visase pe Fleur, care, dintr-o barcă, îi făcea semne deznădăjduite, se răzgândi.

Când Fleur veni spre ea şi-i zise: „Vino cu mine sus până-mi schimb rochia”, o urmă numaidecât pe scări în sus. Fata o conduse în fosta cameră a lui Imogen, care-i servea acum ei drept cameră de toaletă.

June se aşeză pe pat, subţire şi dreaptă, o mică făptură vioaie, ajunsă la asfinţitul vieţii. Fleur încuie uşa. Îşi dezbrăcă rochia de mireasă şi se opri în faţa ei. Ah! Cât era de frumoasă!

— Cred că mă socoteşti nebună, îi zise cu buze tremurânde, căci în locul lui ar fi trebuit să fie Jon. Dar ce importanţă are? Michael mă iubeşte şi de altceva nu-mi pasă. Aşa scap de acasă. Ducând mâna la volanele care-i acopereau sânii, scoase o scrisoare. Iată ce mi-a scris Jon!

June citi: „Lake Okanagen, British Columbia. Nu mă mai întorc în Anglia. Dumnezeu să te binecuvânteze în veci! Jon.”

— După cum vezi, ea s-a pus la adăpost, zise Fleur.

June îi restitui scrisoarea.

— Nu fi nedreaptă cu Irene, îi răspunse. I-a spus întotdeauna că poate face ceea ce vrea el.

Fleur zâmbi cu amărăciune.

— Spune-mi, n-a distrus ea şi viaţa ta?

June îşi ridică privirea spre Fleur.

— Nimeni nu poate distruge viaţa cuiva, scumpa mea. E o prostie să spui aşa ceva. Lucrurile se întâmplă, iar noi trebuie să le depăşim.

June, înspăimântată, o văzu pe Fleur căzând în genunchi, cu faţa îngropată în chimonoul ei. Hohote înăbuşite o izbiră dureros.

— Lasă, fetiţo! Haide, nu mai plânge, îi şoptea la ureche. Haide, totul trece!

Dar bărbia lui Fleur se adâncea din ce în ce mai mult în braţele ei, şi hohotele erau din ce în ce mai sfâşietoare.

Aşa este! Aşa a fost să fie! Mai târziu se va simţi mai bine. June mângâie părul scurt de pe capul frumos al fetei şi toate sentimentele ei materne, risipite, se concentrară iarăşi, trecând prin vârful degetelor ei până în creierul lui Fleur.

— Nu te lăsa copleşită de durere, scumpa mea, îi zise în cele din urmă. Noi nu suntem stăpânii vieţii noastre, dar putem lupta. Caută să te bucuri de ceea ce e bun în viaţă. Am trecut şi eu prin clipele astea. Am suferit şi eu aşa cum suferi tu; şi am plâns aşa cum plângi şi tu. Şi, uită-te la mine!

Fleur înălţă capul; şi hohotul de plâns se transformă într-un hohot de râs înăbuşit. În faţa ei se afla o fiinţă subţiratică, sălbatică şi fără rost, dar ochii îi erau plini de curaj.

— Foarte bine! zise ea. Îmi pare rău. Am să-l uit, sper, dacă zbor iute şi destul de departe.

Apoi, ridicându-se în picioare, se îndreptă, clătinându-se, spre lavoar.

June o urmări cum îşi îndepărta urmele emoţiei cu apă rece. Iar când se opri în faţa oglinzii, în afară de o mică roşeaţă nu se mai vedea nimic. June se ridică de pe pat şi luă în mână o pernă de ace. Singura manifestare de simpatie de care fu capabilă fu să împlânte cu stângăcie două ace în locuri nepotrivite.

— Dă-mi o sărutare, îi zise când o văzu pe Fleur îmbrăcată, şi îşi lipi bărbia de obrajii fierbinţi ai fetei.

— Trebuie să trag câteva fumuri, zise Fleur, nu mă aştepta.

June ieşi, lăsând-o aşezată pe pat, cu o ţigaretă în gură, cu ochii pe jumătate închişi, şi coborî. În uşa salonului stătea Soames, tulburat din cauza întârzierii lui Fleur. June făcu un semn din cap şi trecu mai departe. Dând de verişoara ei, Francie, îi zise:

— Uită-te la el! şi ridică bărbia spre Soames. Bărbatul ăsta e blestemat!

— Ce vrei să spui? zise Francie, cum blestemat?

June nu-i răspunse la întrebare apoi rosti:

— Nu aştept până când pleacă tinerii, la revedere!

— La revedere! zise Francie; holbând ochii ei de un cenuşiu celtic. Duşmănia de odinioară! într-adevăr, era chiar romantic!

Soames, apropiindu-se de scară, o văzu pe June plecând şi răsuflă uşurat. Dar de ce nu venea Fleur? O să scape trenul. Trenul acesta o ducea departe de el, şi totuşi avea emoţii la gândul că l-ar putea scăpa. Apoi apăru Fleur, coborî în goană scările îmbrăcată într-o rochie roşcată, cu o pălărie neagră de catifea, trecu pe lângă el şi intră în salon. Văzu cum o sărută pe mama ei, pe mătuşa ei, pe soţia lui Val, pe Imogen, apoi ieşi sprintenă şi frumoasă ca întotdeauna. Oare ce atitudine va lua faţă de el, în aceste clipe, ultimele din copilăria ei? Nu se putea aştepta la prea mult!

Buzele ei îi apăsară obrazul.

— Tăticule! îi zise şi plecă.

Tăticule! Erau ani de zile de când nu-i mai spusese aşa. Răsuflând adânc, coborî încet în urma ei. Tinerii treceau prin ploaia de confeti, serpentine de hârtie şi toate celelalte prostii ce se obişnuiesc în asemenea împrejurări. Dar lui Soames i-ar fi plăcut să-i prindă zâmbetul, să vadă dacă se uită pe fereastra automobilului, cu toate că n-ar fi de mirare, dacă nu bagă de seamă, s-o lovească în ochi un pumn de confeti. Glasul tânărului Mont îi izbi urechea:

— La revedere, domnule, şi vă mulţumesc! Sunt nespus de fericit!

— La revedere, zise el. Vezi să nu pierdeţi trenul!

Se opri pe treapta a patra, de unde putea privi peste capetele celorlalţi – pălării şi capete nesuferite! Fleur şi Mont erau în automobil, mulţimea gălăgioasă în jurul lor, azvârlind potop

de confeti. Inima lui Soames fu cuprinsă de un val de emoţie. Nu-şi dădea seama de ce, nu ştia de ce.

CAPITOLUL XI
ULTIMUL DINTRE BĂTRÂNII FORSYTE

Când s-au dus să-l îmbrace pentru înmormântare pe ultimul individualist pur, singurul om care nu auzise despre Războiul mondial – acel simbol uimitor, Timothy Forsyte – găsiră un trup încă bine ţinut. Nici moartea nu-i putuse mina înfăţişarea lui viguroasă.

Pentru Smither şi bucătăreasă aceste pregătiri reprezentau mărturia unui fapt în care n-au crezut niciodată: sfârşitul bătrânilor Forsyte pe pământ. Sărmanul domn Timothy acum trebuie să ia în mână o harfă pentru a cânta împreună cu domnişoara Forsyte, doamna Julia şi cu domnişoara Hester; cu domnul Jolyon, domnul Swithin, domnul James, domnul Roger şi domnul Nicholas. Nu se ştie dacă şi doamna Hayman va fi acolo, căci ea fusese incinerată. Bucătăreasa, fără să se destăinuie cuiva, era convinsă că domnul Timothy va fi furios – niciodată n-a putut suferi flaşnetarii. De câte ori nu-i spusese: „Dracu să-l ia! Iar a venit! Smither, ar fi bine să cobori în stradă; vezi ce poţi face cu el.” Dar ea ar fi ascultat cu mare plăcere cântecele flaşnetei, dacă n-ar fi ştiut că peste un minut suna clopoţelul şi domnul Timothy zicea: „Uite aici o jumătate de *penny*, dă-i-l şi spune-i să plece mai departe.” Adesea au fost silite să pună şi din banii lor câte ceva, căci flaşnetarul nu voia să plece – Timothy a subevaluat întotdeauna valoarea emoţiilor. Din fericire, în anii din urmă cântecul flaşnetei i se părea un zumzet de albine şi, astfel, cele două femei s-au bucurat din plin de melodiile ei. Dar să cânte la harfă? Bucătăreasa era cam îngrijorată. *Era* o schimbare! Iar domnului Timothy nu i-au plăcut niciodată schimbările. Dar despre acestea nu-i spusese nimic lui Smither, care avea păreri personale despre cer, şi câteodată o scotea din fire cu teoriile ei. În timp ce-l aşezară în coşciug, bucătăreasa plânse cu glas

tare, dar după aceea băură cu toţii *sherry* din sticla pregătită pentru Crăciun, căci anul acesta nu mai aveau nevoie de ea. Ah, Doamne! De patruzeci şi cinci de ani servea în casa aceasta, iar Smither de patruzeci şi trei de ani! Iar acum se vor muta amândouă într-o căsuţă din Tooting, unde vor trăi din economiile lor şi din moştenirea pe care le-o lăsase buna domnişoară Hester căci, după un trecut glorios ca al lor, nu puteau intra într-un alt serviciu. Nu! Dar *le-ar face* plăcere să se întâlnească din când în când cu domnul Soames, cu doamna Dartie, cu domnişoara Francie şi domnişoara Euphemia. Şi chiar dacă îşi vor plăti birja din banii lor, Smither şi bucătăreasa simţeau că trebuie să meargă la înmormântare. Vreme de şase ani domnul Timothy fusese copilul lor, din zi în zi mai copil, până când, în cele din urmă, devenise prea copil pentru a mai putea trăi!

În aşteptarea înmormântării au făcut amândouă curăţenie, au şters praful peste tot, au prins unicul şoarece din casă şi au strivit ultimii gândaci pentru a lăsa casa curată, discutând ce anume să cumpere de la licitaţie. Cutia de lucru a domnişoarei Ann; albumul cu alge marine presate al domnişoarei Juley (adică al doamnei Julia); paravanul din faţa căminului, brodat de mâna domnişoarei Hester; şi părul domnului Timothy – mici bucle blonde prinse într-o ramă neagră. Oh! Neapărat trebuie să le cumpere! Dar preţurile se urcaseră atât de mult!

Lui Soames îi reveni sarcina de a face invitaţiile pentru înmormântare. Gradman le scrise la birou, numai rudelor de sânge, cu menţiunea că nu se vor aduce flori. S-au comandat şase trăsuri. După înmormântare se va citi testamentul în casă.

Soames sosi la ora unsprezece, pentru a vedea dacă totul e în ordine. La unsprezece şi un sfert veni bătrânul Gradman, cu mănuşi negre de doliu şi crep negru la ţilindru. Stăteau amândoi în mijlocul salonului, aşteptând. La ora unsprezece şi

jumătate trăsurile sosiră în faţa casei, formând un şir lung. Dar nimeni nu venea. Gradman zise:

— Mă mir, domnule Soames; căci eu singur am dus invitaţiile la poştă.

— Nu ştiu ce să zic, îi răspunse; pierduse legătura cu familia.

Pe vremuri Soames observase adeseori că familia lui era mai unită cu morţii decât cu cei vii. Iar acum, după ce veniseră cu toţii la nunta lui Fleur, nici unul nu apărea la înmormântarea lui Timothy – faptul părea să dovedească o schimbare profundă. Fireşte, aici ar putea fi şi un alt motiv: căci Soames însuşi simţea că, dacă n-ar cunoaşte cuprinsul testamentului lui Timothy, n-ar fi venit nici el, din discreţie. Timothy lăsase îi urma lui o mulţime de bani, pe care propriu-zis nu-i moştenea nimeni. Ceilalţi membri ai familiei n-au venit pentru a nu avea aerul că aşteaptă vreo moştenire.

La ora douăsprezece, cortegiul plecă; Timothy singur în dricul cu geamuri de sticlă. Apoi Soames singur, apoi Gradman, tot singur, apoi bucătăreasa împreună cu Smither. Porniră la pas, dar în curând ajunseră să meargă în trap, sub un cer senin. La intrarea în cimitirul Highgate zăboviră puţin; în capelă se oficia ceremonia funebră. Soames ar fi preferat să stea afară la soare. Nu credea nici o vorbă din această ceremonie, însă era o formă de asigurare, şi nu era prudent s-o treci cu vederea – poate că totuşi avea vreo valoare.

Porniră pe jos câte doi – el şi Gradman, bucătăreasa şi Smither – spre cavoul familial. Cortegiul nu era prea distins pentru funeraliile ultimului Forsyte din generaţia bătrână.

Întorcându-se în Bayswater Road, Soames îl luă pe Gradman cu el în trăsură, căci în clipele acelea simţea oarecare duioşie pentru bătrânul funcţionar. Îi pregătise o surpriză binemeritată – servise doar familia Forsyte vreme de cincizeci şi patru de ani, iar darul era în întregime opera lui

Soames. Cât de bine ţinea el minte cum îi spusese lui Timothy, a doua zi după înmormântarea mătuşii Hester: „Uite ce este, unchiule Timothy, îl avem pe Gradman. El s-a zbuciumat mult pentru treburile familiei. Nu crezi că ar fi bine să-i laşi un legat de cinci mii de lire sterline?” A fost surprins, ştiind cât de greu este să-l convingi pe Timothy să lase cuiva ceva, când îl văzu dând aprobator din cap. Iar acum bătrânul Gradman se va bucura ca şi Punch[79], căci doamna Gradman suferea de inimă, iar fiul lor îşi pierduse un picior în război.

Soames era şi el foarte încântat că-i dăduse cinci mii de lire sterline din banii lui Timothy. Se aşezară amândoi în micul salon cu pereţii vopsiţi în albastru-deschis, cu desene aurii – de parcă era cerul înstelat – cu ramele tablourilor strălucind aproape nenatural, cu mobilele curăţite de orice fir icel de praf, pentru a citi această capodoperă unică, Testamentul lui Timothy. Soames, cu spatele la lumină în fotoliul mătuşii Hester, şedea în faţa lui Gradman, care se aşezase cu faţa spre lumină, pe divanul mătuşii Ann; şi punând picior peste picior, Soames începu:

„Acestea sunt ultimele dorinţe şi Testamentul meu. Eu, Timothy Forsyte, domiciliat în The Bower, Bayswater Boad, Londra, numesc pe nepotul meu, Soames Forsyte, domiciliat la Mapledurham în The Shelter, şi pe Thomas Gradman, domiciliat în Londra, Folly Road Highgate numărul 159 (numiţi în cele ce urmează „fideicomişii mei”) drept fideicomişi şi executori ai acestui Testament al meu. Sus-numitului Soames Forsyte îi las suma de una mie lire sterline liberă de orice taxă sau impozit, iar sus-numitului Thomas Gradman îi las suma de cinci mii de lire sterline, de asemenea liberă de orice taxe sau impozite.”

Soames se opri. Bătrânul Gradman se aplecă înainte, strângându-şi cu mâinile lui grase genunchii masivi, înveşmântaţi în negru; rămase

cu gura căscată şi i se vedeau, strălucitori, trei dinţi îmbrăcaţi în aur; clipi din ochi şi două lacrimi se rostogoliră încetişor pe obraji. Soames continuă mai iute:

„Tot restul averii mele mobile sau imobile îl încredinţez fideicomişilor mei pentru a-l administra şi fructifica conform dorinţelor mele. Vor plăti toate datoriile mele, cheltuielile de înmormântare, precum şi toate taxele şi impozitele aferente acestui Testament al meu, iar ceea ce rămâne disponibil după efectuarea acestor plăţi se va administra şi fructifica în favoarea acelui descendent de sex bărbătesc în linie directă din tatăl meu Jolyon Forsyte, căsătorit cu Ann Pierce, care, după moartea tuturor descendenţilor direcţi de sex masculin sau feminin născuţi din sus-numita căsătorie a sus-numitului meu tată aflaţi în viaţă în momentul morţii mele, va atinge ultimul vârsta de douăzeci şi unu de ani. Dorinţa mea expresă este ca, în limitele legilor Angliei, averea mea să fie administrată şi fructificată spre folosul sus-menţionatului descendent de sex bărbătesc în linie directă."

Soames citi clauzele de investiţie şi atestare şi după ce isprăvi se uită la Gradman. Bătrânul îşi ştergea fruntea cu o batistă mare, ale cărei culori vii aduseră o nuanţă sărbătorească în atmosfera aceea funebră.

— Pe cuvântul meu, domnule Soames, zise el, dar se vedea cât de colo că juristul din el biruise pe om. Pe cuvântul meu! Acum avem în familie doi sugaci şi câţiva copilaşi; dacă vreunul din ei va trăi optzeci de ani – ceea ce nu e o vârsta prea înaintată – şi mai adăugăm şi cei douăzeci şi unu de ani, face în total o sută de ani; iar averea domnului Timothy face astăzi ca nimic o sută şi cincizeci de mii de lire sterline, net. Cu dobânzile şi dobânzile dobânzilor de cinci la sută, în paisprezece ani suma iniţială se dublează. Deci, peste paisprezece ani averea va fi de trei sute de

mii de lire sterline – peste douăzeci şi opt de ani va fi de şase sute de mii – un milion şi două sute de mii de lire peste patruzeci şi doi de ani – două milioane patru sute peste cincizeci şi şase de ani – patru milioane opt sute de mii peste şaptezeci de ani – nouă milioane şase sute de mii peste optzeci şi patru de ani, adică, peste o sută de ani averea aceasta va face douăzeci de milioane de lire sterline! Iar noi nu vom mai fi în viaţă s-o administrăm! Aşa testament zic şi eu!

Soames spuse pe un ton sec:

— Multe se mai pot întâmpla. S-ar putea să ia Statul tot; în ziua de azi te poţi aştepta la orice.

— Cu cinci la sută, mârâi Gradman ca pentru sine. Uitasem că domnul Timothy avea rente de stat. Nu luăm mai mult de doi şi jumătate la sută, dacă ţinem seama de impozitul pe venituri. Deci, ca să nu exagerăm, hai să zicem că averea se ridică la opt milioane de lire sterline. Şi aşa e o sumă frumuşică!

Soames se ridică şi îi înmână testamentul.

— Dumneata te duci în City. Ţi-l încredinţez, şi, te rog, fă cele cuvenite. Fă publicaţiile în ziare, cu toate că nu există datorii. Când are loc licitaţia?

— De marţi într-o săptămână, zise Gradman. O viaţă de om sau chiar mai multe, şi încă douăzeci şi unu de ani – e vreme lungă. Totuşi mă bucur că averea rămâne în familie...

Licitaţia nu se ţinu la Jobson, deoarece obiectele erau prea caracteristice epocii victoriene. Dar de data aceasta publicul era mult mai numeros decât la înmormântare; bucătăreasa şi Smither lipseau, căci Soames, pe contul lui, le dăruise tot ce-şi doriseră. Erau de faţă Winifred, Euphemia, Francie şi Eustace, care venise cu automobilul său. Miniaturile şi tablourile din şcoala de la Barbizon şi desenele semnate J.R. le cumpără Soames; într-o cameră lăturalnică s-au strâns toate obiectele care nu aveau valoare comercială şi din care membrii familiei puteau să-şi ia câte ceva spre amintire.

Acestea au fost singurele restricţii la licitaţia care a decurs într-o linişte aproape tragică. Nici o mobilă, nici un tablou şi nici un porţelan nu corespundeau gustului modern. Păsările colibri nu zburaseră de mai bine de şaizeci de ani, aşa că atunci când fură atinse se descompuseră în bucăţi, cum frunzele moarte se dezlipesc toamna de crengi. Cu durere în suflet, Soames privea cum negustorii din hala de vechituri şi gospodinele din Fulham cumpără pe nimica toată fotoliile pe care şezuseră mătuşile lui; micul pian la care, la drept vorbind, nu cântaseră niciodată; cărţile ale căror coperte le priviseră ele de atâtea ori; porţelanurile pe care le şterseseră de praf; perdelele pe care le dăduseră la o parte sau le strânseseră la loc zi de zi; covorul din faţa căminului la care îşi încălziseră picioarele, şi, mai ales păturile în care dormiseră şi sub care închiseseră ochii pe veci. Dar, ce putea face el? Să le fi cumpărat pentru a le strânge într-o magazie? Nu; lucrurile lor trebuie să urmeze calea fiecărui trup omenesc şi a fiecărei mobile, să fie folosite până la distrugere. Dar când începură a licita divanul mătuşii Ann şi bătură de trei ori cu ciocănelul în el, începând cu treizeci de şilingi, Soames strigă brusc:

— Cinci lire sterline.

Publicul rămase uluit, iar divanul îi fu adjudecat.

După ce mica licitaţie din hala care mirosea a mucegai se sfârşi şi cenuşa epocii victoriene fu risipită, Soames ieşi în soarele de octombrie, care, strălucind prin ceaţă, îi dădu senzaţia că viaţa tihnită se sfârşise pentru totdeauna, şi că, într-adevăr, tăbliţa pe care stătea scris „De închiriat” era o realitate. La orizont se arătau revoluţii; Fleur era în Spania, iar în Anette nu găsea nici o mângâiere; şi casa lui Timothy din Bayswater Road era pustie. Enervat şi deznădăjduit, se duse spre „Goupenor Gallery”, unde erau expuse acuarelele lui Jolyon! Poate că, privindu-le cu

dispreţul cuvenit, va găsi o slabă satisfacţie. Noutăţile porniseră de la June la soţia lui Val, de la ea la Val, de la Val la mama lui, şi de la ea ajunseseră la Soames; casa aceea – casa fatală de la Robin Hill era de vânzare, iar Irene pleca la fiul ei în Columbia Britanică sau în cine ştie ce alt loc. Pentru o clipă, îi reveni în minte o idee năstruşnică: „De ce n-aş răscumpăra-o eu? Doar fusese clădită pentru mine!” Dar o alungă curând. Ar fi fost un triumf prea jalnic, cu prea multe amintiri umilitoare pentru el şi Fleur! După cele petrecute, ea n-ar fi acceptat niciodată să locuiască în casa aceea. Nu! Las-o să intre pe mâna vreunui nobil sau a vreunui îmbogăţit de război! Casa aceea a fost de la început un măr al discordiei, carapacea duşmăniei lor; iar acum, dacă femeia aceea pleacă din ea, carapacea rămâne goală! „De vânzare sau de închiriat”, în mintea lui apăru desluşit această tăbliţă agăţată sus, peste iedera care acoperea zidul clădit de el.

Trecu prin primele două săli de expoziţie. Într-adevăr, erau multe lucrări! Iar acum, după ce autorul lor murise, nici nu i se mai păreau atât de proaste. Tablourile erau chiar bunicele, aveau atmosferă, oarecare personalitate în ceea ce privea tehnica. „Tatăl lui şi tatăl meu; el şi cu mine; copilul lui şi copila mea!” cugetă Soames. Conflictul n-a încetat! Şi totul pentru femeia aceea! Evenimentele din săptămâna trecută îi muiaseră puţin inima, frumuseţea melancolică a acestei zile de toamnă îl impresionase, şi, depăşind posibilităţile de înţelegere ale unui Forsyte pur, Soames se apropiase mai mult ca oricând în viaţă de înţelegerea adevărului că Frumuseţea, în esenţa ei, e spirituală şi că nu ţi-o poţi însuşi decât dacă o adori în desăvârşita ta dăruire. Poate că prin adoraţia lui pentru Fleur se apropiase de acest adevăr şi poate că abia acum înţelesese pentru ce viaţa nu-l răsplătise. Şi acolo, înconjurat de tablourile vărului său, care ajunsese la ceea ce el

nu putuse ajunge, se gândi la el şi la ea cu o îngăduinţă care-l surprinse. Dar nu cumpără nici un tablou.

Când se apropie de ieşire, o văzu pe Irene intrând – nu fu tocmai surprins, căci de când pornise spre expoziţie se gândise la această eventuală întâlnire. Deci ea nu plecase încă din Anglia, venise să-şi ia rămas-bun de la opera bărbatului ei!

Stăpânindu-şi mica zvâcnire involuntară din subconştientul său, reacţie mecanică a simţurilor lui faţă de farmecul acestei femei care fusese odată a lui, Soames trecu fără să se uite la ea. Dar după ce trecu de ea nu se mai putu stăpâni şi, întorcând capul, privi în urma ei. Aceasta i-a fost soarta! Căldura şi încordarea vieţii lui, nebunia şi dorul care-i arseseră fiinţa, ca şi singura înfrângere pe care o cunoscuse vor dispărea toate după ce n-o va mai vedea. Chiar şi aceste amintiri dureroase au o valoare pentru cel care le-a trăit. Irene întoarse şi ea capul. Brusc, ridică mâna înmănuşată, buzele ei zâmbiră uşor şi ochii ei negri parcă îi vorbiră. Acum era rândul lui Soames să nu răspundă la acest zâmbet şi nici la semnul de bun rămas pe care i-l făcu din mână; tremurând din cap până în picioare, ieşi în strada elegantă. Înţelesese ce voise să-i spună: „Acum plec pentru totdeauna din preajma ta şi a familiei tale – iartă-mă; îţi doresc numai bine!” Acesta era sensul gestului ei; ultima manifestare a acelei cumplite realităţi – încălcarea moralităţii, a datoriei, a bunului-simţ – aversiunea ei faţă de cel care i-a posedat trupul, dar nu s-a putut apropia niciodată de mintea sau inima ei. Îl durea; da, chiar mai mult decât dacă Irene nu şi-ar fi lepădat masca de pe obraz şi n-ar fi ridicat mâna în semn de bun rămas!

Peste trei zile, într-o ruginie zi de octombrie, Soames luă un taxi până la cimitirul Highgate şi, trecând prin pădurea cu pomi de marmură albă, urcă până la cavoul familiei Forsyte. Se opri lângă

un cedru înconjurat de catacombe şi columbarii printre care pomul acesta mare, urât şi izolat, părea simbolul întrecerii între oameni. Îşi aduse aminte de discuţia lui cu Swithin, care ceruse să se aşeze la intrarea în cavou fazanul, emblema lui. Propunerea fusese respinsă, iar deasupra intrării se pusese o cunună sculptată în piatră, unde fusese înscrise cu litere mari următoarele: *Cavoul familial al lui Jolyon Forsyte: 1850.* Totul era în ordine. Urmele recentei înmormântări nu se mai vedeau, iar marmura cenuşie strălucea, sobră şi odihnitoare, sub razele soarelui. Întreaga familie se odihnea aici, în afară de soţia bătrânului Jolyon, care – conform contractului de căsătorie – fusese înmormântată în cavoul familiei ei, la Suffolk; bătrânul Jolyon îşi dormea somnul de veci la Robin Hill; Susan Hayman fusese incinerată şi nimeni nu ştia pe unde erau rămăşiţele ei.

Soames privi cavoul cu satisfacţie – masiv, bine construit, n-avea nevoie de reparaţii, şi acesta era un lucru foarte important, căci ştia prea bine că, după moartea lui, nimeni nu se va ocupa de el. De altfel, el însuşi trebuia să-şi pregătească mormântul.

S-ar putea să mai trăiască şi douăzeci de ani, totuşi omul nu ştie niciodată când îi bate ceasul. Douăzeci de ani de viaţă, fără mătuşi şi fără unchi, lângă o soţie despre care e mai bine să nu ştii ce face şi cu o fată plecată de acasă! Dispoziţia lui tindea spre melancolie şi introspecţiune.

Se zice că acest cimitir era plin de oameni care purtau nume celebre şi fuseseră înmormântaţi cu un fast deosebit. Aveau o perspectivă frumoasă, de aici de pe deal se vedea toată Londra. Anette îi dăduse o dată să citească o nuvelă scrisă de francezul acela, Maupassant. O poveste foarte lugubră, în care toate scheletele ieşiră din morminte într-o noapte, ca apoi toate inscripţiile pioase să se şteargă de pe monumente, iar în locul lor să apară scrise păcatele fiecăruia dintre ei. Dar

povestea nu era adevărată. Pe francezi nu-i prea cunoştea; iar englezii, în afară de faptul că aveau dinţi urâţi şi erau cu totul lipsiţi de gust, ceea ce era un mare defect, nu aveau păcate grele. *Cavoul familial al lui Jolyon Forsyte: 1850.* De atunci mulţi oameni fuseseră înmormântaţi aici – multe vieţi de englezi se prefăcuseră în praf şi scrum! Pe sub norii aurii trecu un avion şi bâzâitul motorului îl făcu să ridice privirea. Cât progres se realizase în lume! Dar oamenii tot în cimitir ajung – şi nu rămâne din ei decât un nume şi o dată înscrisă pe mormânt. Apoi, cu ciudată mândrie, gândi că el şi familia lui contribuiseră puţin la acest progres sălbatic. Ei au fost oameni zdraveni, burghezi sănătoşi, care au muncit cu demnitate pentru a câştiga bani şi a strânge avere într-adevăr, „Superior Dosset" a clădit case într-o perioadă grea, Jolyon Forsyte a pictat într-o epocă plină de îndoieli, dar, după cât îşi aduce el aminte, nici un membru al familiei lui „nu şi-a mânjit mâinile" lucrând ceva – poate Val Dartie, cu crescătoria lui de cai. Ei au fost mai ales colecţionari, jurisconsulţi, avocaţi pledanţi, negustori, editori, contabili, directori, agenţi de vânzări, chiar şi soldaţi. Totuşi ţara a progresat, s-a extins chiar şi fără contribuţia lor efectivă. Membrii familiei lui au încercat să împiedice acest progres, l-au controlat şi s-au apărat trăgând cât mai multe foloase – şi dacă ne gândim la „Superior Dosset" şi la felul în care a pornit în viaţă fără nici o avere, şi privim pe descendenţii lui în linie directă, care, după cum spune bătrânul Gradman, au la un loc o avere de un milion sau chiar un milion jumătate, nu-i chiar atât de rău! Totuşi Soames avea uneori impresia că epoca de glorie a familiei Forsyte a apus, că instinctul lor de proprietate se stinge încetul cu încetul. Membrii ei din a patra generaţie parcă nici nu ştiau să facă bani, ei se ocupau cu arta, literatura, agricultura sau intrau în armată; dar aproape toţi trăiau consumând averea moştenită –

nu aveau elan şi nici dârzenie. Dacă nu vor băga de seamă, neamul lor se va stinge.

Soames se întoarse cu spatele la cavou, cu faţa spre adierea vântului. Aerul era foarte curat aici pe deal, dar nu putea scăpa de senzaţia morţii, care-i intrase în fiinţă. Neliniştit, privi crucile de marmură, urnele, îngerii de pe morminte, florile de siminoc, florile proaspete sau veştejite şi deodată observă un loc izolat, care nu semăna cu restul cimitirului; atunci merse câţiva paşi, pentru a-l privi îndeaproape. Un colţ sobru cu o cruce masivă de granit cenuşiu, necizelat, de o formă neobişnuită, înconjurată de patru pomi de tisă. Locul acesta nu era înghesuit printre celelalte morminte, în spate avea o mică grădiniţă împrejmuită cu un gard de merişori, iar în faţă un mesteacăn cu frunze aurii. Soames, cu simţul lui estetic, găsi aici o oază în deşertul mormintelor convenţionale şi se aşeză pe bancă în bătaia soarelui. Printre frunzele de aur, tremurătoare ale mesteacănului, privirile lui rătăciră asupra Londrei, iar sufletu-i şi mintea îi fură năpădite de valurile amintirilor. Se gândi la Irene în casa din Montpellier Square, când părul ei de aur ruginiu şi umerii ei albi erau ai lui – Irene, iubirea şi patima vieţii lui, pe care n-a putut-o păstra în proprietatea lui. Văzu trupul lui Bosinney întins pe jos în morga spitalului, între patru pereţi albi, pe Irene aşezată pe canapeaua din salon, cu ochii negri mari deschişi, privind în gol, ca o pasăre care-şi dă sufletul. Apoi o revăzu în Bois de Boulogne, lângă mica statuie reprezentând pe Niobe, din marmură verde, când îl respinse din nou. Gândurile îl duseră lângă Tamisa, în zorii acelei zile de noiembrie când se năştea Fleur, îşi aduse aminte de frunzele moarte ce pluteau deasupra apei verzi şi de pălăriile cu cap de şarpe ce se mlădiau neîncetat, sinuoase, oarbe, supuse valurilor. Apoi îi veni în minte camera cu fereastra deschisă spre Hyde Park, în noaptea rece cu cerul înstelat, când tatăl

său, mort, zăcea întins pe pat. Închipuirea lui zbură la tabloul cu titlul *Oraşul Viitorului*, la prima întâlnire a lui Fleur cu băiatul acela: la fâşia de fum albastru de la ţigara lui Prosper Profond şi la Fleur arătând spre el, când dădea târcoale; îi apăru chipul lui Irene şezând în tribuna de la „Lord” alături de Jolyon, care acum nu mai era; chipul ei şi al băiatului ei la Robin Hill. Apoi, divanul din salon cu Fleur ghemuită într-un colţ, buzele ei lipite de obrazul lui şi „Tăticule!” în chip de rămas-bun! Brusc, revăzu mănuşa gri de pe mâna lui Irene făcându-i ultimul semn de despărţire.

Şezu multă vreme acolo visând la cariera lui, fidelă instinctului său de proprietate, iar acum găsea bucurie chiar şi în înfrângerile suferite.

„De închiriat” – se sfârşise epoca neamului Forsyte şi concepţia lui de viaţă, când bărbatul era stăpân pe sufletul lui, pe investiţiile şi pe femeia lui, fără piedică şi fără discuţie. Iar acum, Statul a pus mâna sau va pune mâna pe investiţiile sale, femeia lui nu mai are stăpân şi numai Dumnezeu ştie dacă sufletul era al lui. „De închiriat” – acest crez sănătos e simplu!

Apele schimbărilor s-au revărsat, purtând pe spumele valurilor făgăduieli de forme noi de viaţă, dar numai după ce torentele vor fi distrus multe în calea lor. Şezând acolo, Soames simţea subconştient valurile frământărilor sociale, dar, conştient, gândurile îi erau îndreptate spre trecut – parcă era un călăreţ galopând sălbatic în noapte cu faţa întoarsă spre spatele calului său. Apele rupseseră zăgazurile epocii victoriene şi se rostogoleau peste proprietate, obiceiuri şi morală, peste melodii şi formele vechi ale artei – apele acestea îi aduseră în gură un gust sărat, ca de sânge proaspăt, valurile udau talpa dealului Highgate unde zăcea îngropat crezul victorianismului. Şi, şezând acolo sus, în locul cel mai izolat al cimitirului, Soames – întruchiparea averii bine investite – nu voia să audă urletele valurilor.

Credea că se vor potoli după ce-şi vor dezlănţui din plin furia deposedării şi distrugerii; după ce realizările şi averile celor avuţi vor fi destul de fărâmiţate şi risipite, apele se vor retrage şi vor seca, forme noi de viaţă vor apărea, întemeiate pe un instinct mai străvechi decât furia schimbării – instinctul Căminului.

Je m'en fiche, zicea Prosper Profond. Soames nu spunea *Je m'en fiche* – asta era o expresie franţuzească, iar omul acesta era un ghimpe în inima lui; dar în profunzimea sufletului său ştia că schimbarea nu era decât intervalul morţii între două forme de viaţă, o distrugere necesară pentru a face loc unei forme proaspete de proprietate. Ce importanţă avea că tăbliţa era agăţată şi bunăstarea era „De închiriat”? Într-o bună zi se va găsi cineva s-o refacă.

Numai un singur gând îl tulbura cu adevărat, în timp ce şedea acolo – melancolia care-i mistuia inima – căci razele soarelui pline de vrajă se aşternuseră peste faţa lui, peste nori şi învăluiseră frunzele de aur ale mesteacănului, iar foşnetul vântului era atât de dulce, frunzele pomului de tisă erau atât de verzi, iar pe cerul întunecat apăruse o seceră palidă, luna.

Degeaba dorise, degeaba se străduise – frumuseţea şi iubirea în lumea aceasta nu le dobândise niciodată.

---- Sfîrşit ----

---

[1] Zicală engleză echivalentă cu "s-a născut într-o zodie norocoasă".

[2] În limba franceză în original: culoarea frunzelor moarte.

[3] Varietate de portocale care cresc în Tanger.

[4] Roman de Richard Jefteries.

[5] Anii de şcoală ai lui Tom Brown, roman de T. Hughes.

[6] Erou din Ivanhoe.

[7] Cele două personaje feminine din Ivanhoe.

[8] În limba franceză în original: Înainte, de Bracy!

[9] Tinerii gornişti.

[10] În limba franceză în original: Carne de tun.

[11] Războiul din 1808-1813 dintre Franţa, pe de o parte, şi Anglia, Spania şi Portugalia pe de alta.

[12] Johann Tseklaes,conte de Tilly(1559-1632), general în timpul Războiului de treizeci de ani

[13] Karl Mack, baron von Leibench (1752-1828), general austriac care a capitulat în faţa lui Napoleon, la Ulm, în 1805.

[14] Aproximativ 60 de centimetri.

[15] Colibă indiană, de formă conică, făcută din piei de animale.

[16] În prada valurilor.

[17] Personaj mitologic, zeul păşunilor şi al pădurilor, imaginat sub înfăţişarea unui bărbat urât, cu coarne şi picioare de ţap.

[18] Poreclă dată lui Venus, zeiţa frumuseţii întrupată, spune legenda, din spuma mării.

[19] Băieţii din Beechwood.

[20] Este vorba de Guenèvre, soţia necredincioasă a regelui Arthur, personajul central al legendelor cunoscute sub numele de *Cycle d'Arthur* (Ciclul lui Arthur).

[21] Shakespeare, Opere, vol. I (*Romeo şi Julieta*. În româneşte de St. O. Iosif. Text revăzut de Al. Philippide, p. 275). Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955.

[22] În limba franceză în original: Patrie scumpă.

[23] În limba franceză în original: bravii ostaşi.

[24] În limba spaniolă în original: *Culesul strugurilor*.

[25] Aleea călăreţilor.

[26] În limba franceză în original: firav.

[27] În limba franceză în original: Extraordinar!

[28] *Monet, Claude* (1840-1926), pictor francez, reprezentant al impresionismului.

[29] Este vorba despre neoimpresionism sau pointillism, manieră artificială de pictură constând din descompunerea tonurilor într-o multitudine de puncte de culoare pură.

[30] *Gauguin, Paul* (1848-1903), pictor francez, influenţat de impresionişti, celebru prin coloritul şi originalitatea tablourilor sale.

[31] Expresionism – curent care proclamă lumea subiectivă a artistului drept singura realitate, iar exprimarea acestei lumi subiective drept principalul ţel al artei.

[32] Zeiţa răzbunării şi dreptăţii în mitologia greacă.

[33] În limba franceză în original: Grosolan mai eşti! (Joc de cuvinte : în englezeşte „grocer" înseamnă băcan.)

[34] *Snyders François* (1579-1657), pictor (animalier şi peisagist) flamand.

[35] *Reynolds Joshua* (1723-1792), pictor portretist englez.

[36] *Morland George* (1763-1804), pictor (peisagist şi animalier) englez.

[37] *Keats John* (1795-1821), celebru poet englez

[38] *Carlyle Thomas* (1795-1881), celebru istoric englez.

[39] Printre albine.

[40] Ei, vine barca.

[41] *Frith William* (1819-1909), pictor (de compoziţii şi scene moralizatoare) englez.

[42] Dandy are în limba engleză accepţia de elegant, snob, filfizon.

[43] În limba latină în original: Celor înţelepţi nu trebuie să le spui decât un cuvânt.

[44] *Robert Burns* (1759-l796), renumit poet scoţian.

[45] Personaj principal dintr-un poem satiric medieval. După unii, Piers Plowman ar fi însuşi autorul acestui poem.

[46] *Matisse Henri* (1869-1954), pictor francez, influenţat, în prima parte a creaţiei sale, de impresionişti.

[47] *Buttons* înseamnă în limba engleză nasturi.

[48] *Hogarth William* (1697-1764), celebru pictor şi gravor englez.

[49] *Manet Edouard* (1832-1883), pictor şi gravor francez, unul dintre iniţiatorii impresionismului în pictură.

[50] *Maris Jacob* (1837-l899), pictor olandez, unul dintre conducătorii, împreună cu fratele său Matthys, şcolii de la Haga.

[51] *Mathey Paul* (1844-1929), pictor şi gravor francez

[52] *Whistler James* (1834-1903), pictor şi gravor anglo-american.

[53] *Velazquez Diego Rodriguez* (1599-1660), celebru pictor (de portrete şi compoziţii religioase) spaniol.

[54] Inima Potecii.

[55] Oglinda Femeii.

[56] Agricultorul.

[57] În limba franceză în original: Mâine.

[58] *Stevens Alfred* (1828-1906), pictor belgian, a zugrăvit în special tipuri de parizience.

[59] Este evident că, vorbind despre „oportunism", autorul se referă la atitudinea morală care favorizează specularea împrejurărilor mărunte din viaţă şi nu are în vedere sensul ştiinţific al cuvântului.

[60] În limba franceză în original: burghez. Aici în sensul de meschin, lipsit de eleganţă.

[61] În limba franceză în original: Puţin îmi pasă.

[62] Ceasul din turnul clădirii Parlamentului.

[63] Unul din fiii lui Abraham, ai cărui urmaşi, madianiţii, stabiliţi într-o regiune din Arabia occidentală, invadau şi prădau deseori Canaanul.

[64] În latină în original: atâta timp cât îşi va păstra moralitatea.

[65] În cadrul avântului revoluţionar mondial, care a urmat Marii revoluţii Socialiste din Octombrie, poporul irlandez s-a ridicat la luptă împotriva asupritorilor englezi. Bineînţeles că burghezia căuta să explice această luptă prin activitatea „subversivă” a unor „agitatori sângeroşi”. La aceste împrejurări se face aluzie în text.

[66] *Crome John* (1768-1821), cunoscut pictor peisagist englez.

[67] *Monticelli Adolphe Thomas* (1824-1866), pictor (de gen peisaje) francez, renumit pentru strălucirea coloritului său.

[68] În limba germană în original: stimată domnişoară.

[69] În limba franceză în original: Am migrenă.

[70] În limba germană în original: simpatic.

[71] Personaj biblic, soţia lui Ahab, regele Israelului (874-858 î.e.n.), care ar fi exercitat o influenţă răufăcătoare asupra regelui.

[72] Birtul la Regina Pidauque, roman de Anatole France.

[73] Opera Calicilor, cunoscuta lucrare a poetului şi dramaturgului englez John Gay (1685-1732): tema a fost reluată, îmbogăţită, adâncită şi modernizată în secolul nostru de Bertolt Brecht în celebrul său *Roman de cinci parale* (Dreigroschenroman).

[74] Personaje din *The Beggar's Opera*.

[75] În limba franceză în original: indispoziţie, insatisfacţie.

[76] Registrul cailor pursânge.

[77] În limba latină în original: pe patul de moarte.

[78] Frazer James George (1857-1941), cunoscut folclorist englez.

[79] Personaj comic dintr-o piesă de teatru intitulată Punch and Judy.

Table of Contents